

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Nová složka
(2)\Soucek_Ludvik-Cesta_slepych_ptaku.PDB

PDB Name: Soucek_Ludvik-Cesta_slepych_pta
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXT
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 29.2.2004
Modification Date: 29.2.2004
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

Praha (Až na jednu jedinou výjimku)

Příkaz šéfredaktora; abych v našem časopisu vyličil osudy a zážitky výpravy doktora Kameníka, mne uvedl do značných rozpaků. Především proto, že o ní byly v posledních týdnech a měsících napsány stovky a možná tisíce článků a zpráv, rozhlas i televize přinesly dlouhé a podrobné relace. Pokud vím, bude dokonce do našich kin v nejbližší době uveden i film, sestříhaný ze záběrů pořízených kameramany zpravodajského filmu. Moje zdráhání bylo tím pochopitelnější, že vědní obory, k jejichž rozvoji podivuhodná cesta čtyř badatelů přispěla, nijak nesouvisí s povoláním novináře. Jen vzácná laskavost a ochota dr. Kameníka mi dodala odvahy pokusit se o přikázaný úkol a v několika kapitolách souvisle vyličít nejen zážitky výpravy, ale i vše podstatné, co jí předcházelo. Abych se vyhnul možným nepřesnostem, vyřešil jsem úkol s vědomím vedení časopisu šalamounsky: nahrál jsem totiž na magnetofonový pásek vyprávění všech, kteří měli k výpravě nějaký vztah a mohli podat vysvětlení k obzvláště pozoruhodným nebo téměř neuvěřitelným bodům zpráv, přetřásaných v těchto dnech odborným a vědeckým tiskem. Přidal jsem své poznámky a vysvětlivky jen tam, kde to bylo podle mého názoru nutné, zejména kde moje laskavé "oběti" ve vzrušeném vyprávění používaly zcela nesrozumitelných výrazů, přístupných jen s pomocí naučného slovníku. Nemusím snad ani podotýkat, že jsem do jednotlivých vyprávění nezasahoval jinak, než drobnými jazykovými a slohovými úpravami, v těchto případech obvyklými. Snažil jsem se zachovat i zvláštní styl a ráz řeči každého z vyprávěčů.

Je mou příjemnou povinností poděkovat všem, kdo umožnili tento seriál jedenatřiceti článků a dokumentů odpovědně sestavit, především profesoru Sørenssenovi, vedoucímu katedry staroislandského jazyka v Reykjavíku. Jsem mu zavázán nejen jako novinář, ale i jako host za nesmírně laskavé a přátelské přijetí, kterého se mi dostalo jak v jeho pracovně, tak i v domově.

Pokud se zpráva týká problémů osídlení planet živými bytostmi a ostatních otázek astrobiologie, získal jsem vždy ochotného a neúnavného informátora v docentu Holubovi, přednostovi astrobiologické laboratoře Československé akademie věd. Jeho rozsáhlé vědomosti o dějinách průzkumu planet a o teoriích tohoto zbrusu nového oboru mi umožnily obejít se bez obtěžování dalších vědeckých pracovníků.

Kapitána-šéfpilota transatlantického "convairu" pravidelné linky Kodaň-Tokio, Sigurdssona, jednoho z nejzasloužilejších letců společnosti Scandinavian Airlines System, se mi bohužel nepodařilo dosáhnout osobně, ačkoli jeho svědectví bylo pro úplný popis všech událostí velmi důležité. Vyhověl však mé prosbě a vyličil své zážitky s "létajícím talířem" v obšírném dopise, jehož doslovný překlad je zařazen. Můj dík, samozřejmě, patří především přímým účastníkům "dobrodružství století", jak příhody expedice nedávno nazval deník New York Herald Tribune - dr. Kameníkovi, jeho společníku dr. Bjelkemu, lékaři polikliniky v Hafnarfjórduru (dalo mi mnoho práce, než jsem se tomuhle jménu řádně naučil nazpaměť), fotografce Aleně Králové a horskému vůdci Leifu Thorgunnovi, bez něhož by se pravděpodobně z kráteru Sneffíels nevrátil nikdo, aby vyprávěl své zážitky.

Literárního historika jsem nemusel hledat daleko. Obšírnými znalostmi díla Julesa Verna - o něhož mi šlo zejména - přispěl malíř Kamil Lhoták. Ujal se též ilustrování knihy podle snímků a údajů doktora Kameníka a Aleny Králové, kteří také dodali potřebný dokumentární, vysvětlující materiál.

Fotografické dokumentace se ujal s neobyčejnou ochotou a nadšením Vratislav Tachezy - většina snímků, pokud není uvedeno jinak, vděčí za svůj vznik jemu.

Tím jsem, doufám, učinil všem povinností zadost a dovoluji mi skončit trochu upraveným čínským příslovím: Veškeré klady tohoto příběhu připište těm, kteří jej prožili, veškeré nedostatky autorovi, jenž se nedokázal svým vyprávěním přiblížit poutavosti skutečného života.

V Praze, leden - srpen 1962

Kapitola 1 - Začíná doktor Kameník

Hned na samý začátek napište, redaktore, že náhody jsou nesmysl. Totiž - náhodou vám může spadnout na hlavu ze střechy taška, to ano, ale náhodou nikdo nikdy nic nevynalezl, neobjevil, ani, s odpuštěním, nezkopál.

Proč vám to říkám? Četl jsem asi před čtrnácti dny v nějakých novinách, už nevím, jestli to byly Times nebo Observer, ale anglické byly určitě, článek vašeho novinářského kolegy. O mně. To víte, zajímalo mě to, člověk se o sobě rád něco dozví - musí to mít ovšem přinejmenším hlavu a patu. Tenhle článek je neměl. Říkali mi tam "rytíř náhody" . . .

Prosím vás, redaktore, jaký já jsem rytíř, a hlavně jaká náhoda? Vůbec žádná - a to tedy určitě napište a třikrát podtrhněte!

Vlastně ani moje seznámení s doktorem Bjelkem nebylo náhodné. Projížděl Prahou cestou na vědecký kongres psychiatrů do Vídně, sušil si pěkně zastaralý zánět slepého střeva, o kterém samozřejmě jako lékař věděl, ale říkal si, zase jako každý doktor, že to ještě nějak vydrží, no, a v Praze ho vynesli z vagónu na nosítkách a šup k nám do nemocnice. Že mu slepé střevo prasklo, nebylo nic divného - když jsem mu ho za dvě hodiny vyoperoval, bylo jako hadřík a prasknout prostě muselo, rozumíte? A že jsem to byl zrovna já? Inu, kdo jiný by to taky mohl v sobotu večer být? Mladší kolegové jezdí po chatách, tancují tenhleten, jak se to jmenuje, madison a twist - a Kameník slouží, až se z něho kouří. No to nic! Co bych taky dělal? V nemocnici bývá v noci klid, něco přečtu, hodně toho promyslím, a když přijde pacient a potřebuje to, zaoperuji si pěkně s klidem a beze spěchu, jak to mám rád. Uznějte - jaká náhoda? Upřímně řečeno, moc radosti jsem z nového pacienta neměl. Doktoři jsou vůbec nejhorší pacienti pod sluncem, neposlouchají, utíkají z postele, mají moc svých rozumů a vlastních návrhů na léčení, které se vždycky naprosto liší od mého názoru - zkrátka, jsme nejšťastnější, když se doktorskému pacientovi píše propouštěcí lístek a když se za ním slavnostně zavřou vrata nemocnice. A Bjelke byl nejen doktor, ale ke všemu cizinec, Islandčan. Nikdy v životě jsem dříve neviděl živého Islandčana ani zdálky, natož zevnitř, na operačním stole, ale to nic neměnilo na trémě, kterou vždycky v těchto případech mám. To víte - záleží nám na dobré pověsti české doktoriny, koukáme všechno udělat co nejlépe, mrzí nás každý oprýskaný hrníček na čaj, proháníme sestry i uklízečky, aby pan zahraniční host viděl, co všechno u nás dovedeme ... co bych vám povídal!

Doktor Bjelke se choval, toť se ví, první dny po operaci docela mírně jako všichni ostatní, hezky pil čaj a při každém pootočení si trochu hekl, ale už ve středu večer se přisouval za mnou do lékařského pokoje. Bylo vidět, že se nudí. Napřed jsem ho chtěl hromsky zahnat zpátky na pokoj, pak mi ho zase bylo líto, usadil jsem ho do lenošky, obložil svými polštáři a sám jsem si sedl na postel v neblahé předtuše, jak asi bude naše rozmluva vypadat. Islandsky ani dánsky jsme se totiž ve škole neučili.

"How are you, doctor?" zeptal jsem se ho, jak se mu vede.

Odpověděl, že prý "Well ..." tedy jako dobře, ale hned jak to řekl, věděl jsem, že se anglicky nedomluvíme. Vyslovoval angličtinu krásně, jako při cvičení výslovnosti ve škole - a to je vždycky příznak moc malých znalostí. Anglicky se musí kvákat, jako s horkým bramborem v puse - ale promiňte, redaktore, já odbočil.

Zkrátka, zůstali jsme oba na němčině, jakžtakž to nakonec šlo. Ptal jsem se ho, jak už se tak člověk každého cizince ptá, jak se mu líbí Praha, on na to zdvořile, že dobře - a já bych si byl za chvíli dal pár pohlavků, když jsem si uvědomil, že z ní viděl při čtyřiceti stupních horečky jen skleněný strop haly Hlavního nádraží!

Byl bych se namouduši nejraději propadl, tím spíš, že Bjelke je psychiatr a v jeho přítomnosti má člověk pořád dojem, že je vyšetřovaný, že se posuzuje jeho duševní stav, inteligence a já nevím, co všechno. Bjelke na to doslova vypadal - měl černé oči, v tváři byl snědý, spíš jako Ital než Severan, drobný, štíhlý - vůbec se nepodobal světlovlasým pihovatým obrům, jak jsem si alespoň já Islandčany vždycky představoval. Naštěstí jsme to brzy zamluvili. Všiml si totiž na stole krabice s mými brouky.

To víte, každý máme nějakého koníčka. Já už od studentských let vášnivě broučkařím. Napřed jsme sbírali s Pepkem - to byl jeden spolužák, dneska dělá ředitele fabriky někde na Slovensku - všechno, co v Roztokách a Selci na šesti nohách lezlo, šplhalo a běhalo. Postupem času jsem zjistil, že těch půl miliónu dosud popsaných broučích druhů nesesbírám, ani kdybych žil tisíc let, a za pár let nato, tak asi kolem doktorátu, jsem se vzdal naděje i na sedm tisíc druhů, které žijí u nás. Člověče redaktore, vždyť já jen za tou potvorou Helophorem, dlouhým ani ne půl milimetru, chodil celý týden a mohl jsem se přitom ke všemu utopit!

Na tomto místě popisoval doktor Kameník zajímavé příhody ze své sběratelské praxe. Vzhledem k tomu, že nemají bezprostřední vztah k našemu tématu, bylo třeba část interview vypustit. Pozn. red.

Nakonec jsem tedy zůstal u svých Leptoderinů, jeskynních brouků. Není jich moc - jen asi 500 druhů - a to byste nevěřil, jak jsou zajímaví! Kam se na ně hrabou krasci a roháči a tesařici a vůbec všechna entomologická "esa"! To se ví, krasavci to nejsou, taky žádní obři - největší, ten se ke všemu jmenuje "giganteus" čili obrovský, má rovných osm milimetrů, ale komu se nelíbí, ať je nesebírá. Mně se líbí.

No - a pan kolega Bjelke si povšiml krabice, kde jsem zrovna měl nové přírůstky z letního pobytu v Itálii, z jeskyní na Cima Mandriola, připravené k určování. Spadl mi kámen ze srdce, že jsem měl o čem mluvit, a tak jsem mu o nich povídal tolik, jako bych chtěl krabici prodat. Totiž o nich - o nich moc ne - co taky můžeme laikovi povídat o broucích, když je pro něj jeden jako druhý a jeden šerednější než druhý, nohatý, skoro bílý - ale o svých loveckých zážitcích. To je povídání na celé týdny. Docela jsem zapomněl, že sedím s nemocným člověkem. Běhali jsme v myšlenkách po Evropě, z obrovské jeskyně Vjeternice v Hercegovině do Sedmihrad, pak do Balkánského krasu, do záhadných systémů jeskyň s kresbami pralidí v jižní Francii a zase zpátky do našeho Moravského krasu, na Macochu a nakonec i do největší československé propasti Barazdaláše na Slovensku. Asi to byla na Bjelkeho velká štrapáce. Dost pozdě jsem si povšiml, že je bledý a drží si nenápadně břicho - zkrátka, přehnali jsme to. Odvezl jsem ho na automobilu - tak totiž říkáme našim nemocničním tříkolovým vozičkům pro nemocné - vlastnoručně na pokoj a nadával si, co mě to jen napadlo za hloupost. Byl jsem pak u milého kolegy v noci alespoň pětkrát. No - nic se nestalo - spal jako dudek. Kámen mi spadl ze srdce.

Za tři dny jsme ho propouštěli. Byl pod snědou pokožkou ještě trochu pobledlý, ale jinak v pořádku, rána zahojená, stehy odstraněné - zkrátka: prvotřídní pacient. Chtěl ještě stihnout alespoň kousek kongresu, a tak umluvil primáře, že ho propustil na revers o několik dní dříve. Zašel za mnou na sál, zrovna jsem se myl k operaci. Zůstal stát na prahu, děkoval mi a jakoby nic prohodil, že prý má doma na Islandu v Hafnarfjördu - to je jméno, co? - přítele, známého průvodce po horách a po jeskyních, a že prý se u něho po nějakých broucích pro mne poptá. A byl tentam. Ani jsem mu nestačil říci, aby se neobtěžoval a že to nestojí za řeč.

Upřímně řečeno - nebral jsem ten slib moc vážně. Nemocní se většinou po operaci mohou uděkovat a pak vás nakonec

na ulici ani nepoznají. Na to jsme ovšem zvyklí, nevadí nám to a také na žádné díky za svou práci nečekáme. Já se přece také neklaním až k zemi, když mi popelář odveze popelnici nebo metař zamete před domem; každý dělá, co dovede, a když je v něm kus cti, tak dělá svou práci, jak nejlépe umí. Ale co se nestalo: za měsíc, možná za dva, přišla ohromně šikovně převázaná a zapečetěná krabička s obalem plným známek a razítek. Z Islandu.

Obal se známkami mi hned vydrápl kolega Růžek, takto vášnivý filatelista, a na mne zbyla krabička. Rozhodně jsem vydělal. Byli tam uloženi krásně a odborně v jemných pilinách, trochu pokapaných kreozotem, nejbáječnější fešáci - několik maličkých, velevzácných Leptoderinů, sotva větších než mravenci, jeden Astagobius a nakonec až vespod zlatý hřeb všeho - dosud neznámá odrůda Speoplana, dokonce čtyři kusy, materiálu dost a dost k podrobné studii. Však také za měsíc nato vyšla, prosím, tady je časopis Entomologické společnosti, hned první stránka: "Úspěch českého sběratele!" To jsem, když dovolíte, já. A ten brouk na obrázku je Speoplanes giganteus var. Kam, tedy jako Kameník . . .

Bjelke se mi zkrátka odvděčil královsky. Naštěstí se mi podařilo ještě zachránit od Růžka papír s jeho zpáteční adresou a mohl jsem mu tedy nejen poděkovat, ale taky posílat všelijaké knihy o Československu, o Praze, jednou krásný dřevěný črpák s lidovou řezbou a jindy zase něco jiného. On mi oplácel knihami o Islandu, pantoflemi ze sobí kůže - mám je na nohou, jak račte vidět - nejvíce jsem ovšem vždýcky čekal na malou dřevěnou krabičku s brouky. A musím říci, že nikdy ne dlouho. Leif Thorgunn, jak se jmenoval Bjelkův kamarád, byl tak horlivý sběratel, že jsem ho podezíral z obrácení na broučkařskou víru. Alespoň jednou měsíčně něco vystrachal - ne sice už nové odrůdy, to by byla holá neskromnost něco takového chtít, ale přesto se moje sbírka potěšitelně množila, zajímalo se o ni Národní muzeum, přišel se podívat i sám pan profesor Obenberger, poklepal mi na rameno a řekl, že mám jeskynní Island zastoupený ze všech evropských sběratelů nejlépe a až prý zase ten dr. Bjelke dostane v Praze zápal slepého střeva, abych jej laskavě přenechal preparátoru Národního muzea. Snad prý to také dokáže odoperovat a Muzeum bude pak mít krásné přírůstky. Inu - to víte, že jsem to Bjelkemu hned napsal, ať vidí, že si přátelství dovedeme vážit.

Jednou jsem však zůstal nad krabičkou bezradně sedět. V pilinách byli jako téměř pokaždé, Leptoderini, celkem deset kousků - a už prostým okem jsem viděl, že jsou mezi nimi čtyři různé velikosti. Označení místa nálezu bylo však jen jedno: Sneffels. Tady něco nesouhlasilo. To prostě nemohla být pravda!

Ach tak, vy nerozumíte, redaktore: Nu, tak tedy několika slovy lekci z entomologie. To přece alespoň víte, že brouk neroste jako dítě, že se svléká a mění, ale jak je jednou dospělým klackem, nenaroste již ani o chlup. Potkáte-li tedy někde na mezi dva černé broučky, jednoho většího a druhého trochu menšího, vězte, že si nevyšel na procházku táta se synem, ale že se náhodou potkaly dva docela odlišné druhy, třeba stejného rodu, ale přece jen ne pokrevní příbuzní. My rozlišujeme druhy podle každého milimetru, u těch prcků i podle půl milimetru, a nikdy se nezmýlíme. Což o to, proč by nemohlo žít vedle sebe několik druhů broučků, lišících se velikostí - opravdu, proč ne? Ovšem, redaktore, a to je podstatné: nikdy ne Leptoderinů! V každé jeskyni žije jen jeden, nejvýše - a to už je výjimka - dva druhy. Tři nikde na světě. Můžete mi věřit, broučkařim pod zemí už pomalu dvacet let.

Možností bylo několik. Bud se neznámý přítel a dobrodinec Thorgunn spletl a sesypal do jedné krabičky nálezy z několika míst, nebo byl ten "Sneffels" - bůhví co to bylo zač, to jsem tehdy ještě nevěděl - docela zvláštním místem, kde neplatí entomologické zákony. Pak bych byl ovšem na stopě objevu ještě významnějšího než Speoplanes giganteus var. Kam.

Na třetí možnost, že to totiž vůbec nejsou druhy, ale něco dočista jiného, jsem tehdy nepomyslel ani ve snu. Omlouvá mne, že na to nepomysleli ani mládenci z Entomologické společnosti, kterým jsem broučky ukázal, aniž jsem ovšem prozradil, odkud je mám. To už je tak trochu opatrnost bláznů, kteří se domnívají být na stopě objevu . . .

Vrchol byl, když za nějakou dobu přišel zase "Sneffels" se čtyřmi Leptoderiny - tři byli příslušníky druhů z první zásilky, zato čtvrtý dalším, velikostí se lišícím druhem, celkem tedy už pátým.

Tot' se ví, že jsem se chystal hned napsat kolegovi Bjelkemu, popsat mu celou historii a požádat o prověření místa nálezu i bližší údaje. Než jsem se však k tomu pro práci a všelijaké záležitosti dostal, zazvonil mi jednoho večera u dveří bytu - sám Bjelke.

Objal jsem ho, jako by to byla také měkká duše slovanská, a ne Island'an, ale nevadilo mu to. Naopak - měl radost, že mě vidí a že si můžeme popovídat více než v dopisech, létajících dost často z Prahy na Island a zpátky. Tentokrát přijel přímo do Prahy - na psychiatrické klinice Karlovy univerzity prý vyvinuli nějakou mašinu na zjišťování mozkových poruch, zlepšený elektroencefalograf, a islandské ministerstvo zdravotnictví poslalo Bjelkeho, aby se na přístroj podíval, vyzkoušel ho, naučil se s ním zacházet, a bude-li vyhovovat, aby jej pro kliniku v Reykjavíku koupil. Celkem tu měl pobýt asi dva měsíce.

Hotelový pokoj, který Bjelkemu přidělil Čedok, jsme hned telefonicky odřekli, odstěhoval jsem se na gauč a začali jsme bydlet spolu. Jako každý pořádný starý mládenec jsem měl doma nějaký ten kastrol, vývrtku, hrnky na čaj a popelníčky. Nic jiného jsme nepotřebovali. Bjelke byl spokojený a já měl před sebou celé dva měsíce ve společnosti skvělého člověka. Asi tři dny nato jsme seděli vpodvečer na terase petřínského Nebozíčku. Bylo jaro, Strahovská zahrada kvetla, Praha pod námi ležela v šeru, jen věže koukaly z té lehké mlhy od Vltavy - věřte mi, redaktore, tohle chytí za srdce i rodilého Pražáka, který je už vůči takovým pohledům otrlý, a tím spíš cizince. Bjelke, ačkoli viděl Londýn, Řím, Paříž a další města celé Evropy, byl dojat. Nemohl se vynadívat a já mu, samozřejmě, nebránil, i když mi začala být pořádná zima. Jemu ne - to víte, Island'an! V důvěrném rozhovoru jsem mu pak poděkoval, doopravdy a od srdce, za jeho přátelství i za dárky. Mávl jen rukou. Že prý se mohu ne jemu, ale jeho vlasti snadno odvděčit. Ať prý napíše knihu o kaverníkolním, tedy jeskynním islandském, hmyzu, až uznám, že už mám dost srovnávacího materiálu. Bjelke se pak postará o její vydání v Reykjavíku - a budeme vyrovnáni. Nabízel mi zkrátka další laskavost.

Samozřejmě že jsem odmítl. Necítil jsem se na takový úkol přece jen dost připravený, a hlavně mi to nepřipadalo poctivé.

"Kdepak! To bych byl jako Jules Verne, který jaktěživ na Islandu nebyl a napsal o něm celou knihu - Do středu Země." Bjelke mávl rukou. "Ale Jyrry," říkal mi totiž křestním jménem, jenže "Jiří" nedovedl vyslovit a říká mi dodnes "Jyrry", "ty se pořád jenom podceňuješ. Komplexy - já vím, vždyť jsem psychiatr. A s tím Vernem také nemáš pravdu. Na Islandu byl, vím to docela určitě."

Je třeba vysvětlit, proč "Jyrry" Kameník říká doktoru Bjelkemu zásadně příjmením: Bjelke se totiž jmenuje křestním jménem Gudmundur, což doktoru Kameníkovi připadalo trochu dlouhé a málo srdečné - doktor Bjelke si zase nepřál, aby byl oslovován "Gude", "Dure", nebo dokonce "Mundure", a tak zůstalo při "Bjelkem". Styk obou přátel tím není samozřejmě méně srdečný.

Nepřel jsem se - ale vrtalo mi to hlavou. Verne, můj oblíbený spisovatel, a na Islandu? Nikdy jsem o tom nečetl ani neslyšel. Bjelke však už nepokračoval o tomto předmětu. Díval se, jak se Praha rozsvěcuje, jak se světélka odrážejí ve Vltavě a tříští se na jezích, poslouchal zpěv ptáků ve stromech kolem a mlčel. Byl to moc krásný večer, redaktore, jeden z nejhezčích, jaké nám Praha připravila. Na Island a Verna jsem však nezapomněl. Druhý den měl Bjelke schůzku s techniky Chirany, kde vyrobili ten přístroj, takže jsem mohl po práci zajít do Univerzitní knihovny a s gustem se tam v čítárně postrachat ve všech životopisech slavného francouzského snílka. Samozřejmě že jsem se nemýlil: Jules Verne nikdy na Islandu nebyl. Navštívil sice všelijaké země, ale ostrov s mrazivým názvem Ledová země nikdy, a vůbec už ne před románem Do středu Země, před rokem 1864.

Bjelke přijal mou zprávu o literárněhistorickém průzkumu s úsměvem.

"Ale Jyrry, přece bych netvrdil něco, co dojista nevím. Přesvědčím tě, když ti tolik leží na srdci vernovské bádání. Ale napřed mi řekni: četl jsi vlastně Do středu Země?"

Ověřil jsem si také tvrzení doktora Kameníka o pobytu Julesa Verna na Islandu. Nevěděli o něm ani životopisci francouzští (M. Allotte de la Fuye: Jules Verne, sa Vie, son Oeuvre; Bastard George: Jules Verne aj.), němečtí (J. J. Honneger: Jules Verne; Gerda Schmokel: Die Belebtheit des Stills in der Darstellungsart Jules Verne), ba ani čeští, např. J. M. Mařátka (Neznámý Jules Verne). Nic dalšího nepřineslo ani hledání ve velkých naučných slovnících všeobecných a literárních, ačkoli jsme s Kamilem Lhotákem prošli i Encyklopedii Britannicu, Velkou sovětskou encyklopedii, Larousse Universelle atd. Všechny prameny se shodovaly na tomto pořadí cest Vernova života: 1859 - cesta do Skotska a návštěva Londýna.

1861 - cesta do Skandinávie s přítelem Hignardem, návštěva Dánska a Norska. Z této cesty se Verne rychle vrátil právě k narození svého prvního syna.

Další cestu podnikl Jules Verne do Spojených států teprve roku 1866, a to na palubě největšího námořního obra své doby, lodi Great Eastern, proslavené položením transatlantického kabelu z Irska do Ameriky.

Až do konce života pak Verne podnikal jen kratší plavby svými jachtami Sv. Michal I., II. a III., většinou po Středozezemním moři. O Islandu ani slovo. Měl tedy doktor Kameník nepochybně právo nedůvěřovat tvrzení doktora Bjelkeho, třebaže proneseného s naprostou jistotou. Pozn. red.

"Samozřejmě - to je otázka! A nejen četl, my jsme ji s Pepkem, mým dlouholetým kamarádem, úplně prožívali. Úsloví "Ó důvtipný Saknusseme!" se stalo téměř naším heslem a říkali jsme si je a prstem na čele při každé možné i nemožné příležitosti!"

Bjelke upil drobný doušek kávy, nemohl si zvyknout na strašlivé dávky, kterými se soustavně otravujeme my doktoři v Praze, blýskl moudrými tmavými očima a požádal mne:

"Prosím tě, Jyrry, mohl bys mi osvěžit paměť? Víš - jen tak docela kratičkým obsahem."

"Beze všeho. Poslouchej: hamburský vědec, profesor Lidenbrock, nalezne v jakési staré knize útržek pergamenu, popsaný staroislandským písmem, runami. Pergamen je podepsán jménem slavného islandského učenice 16. století, Arna Saknussema. Byl vůbec, někdo takový?"

"Ovšem!" ujistil mě Bjelke. "Je to historická osoba, opravdu žil a naše děti se o něm ve škole učí."

"Dobrá - tak tedy Arne Saknussem skryl do šifrovaného nápisu poselství, že všetečně vlezl nějakým kráterem do samého středu Země. Synovec profesora Lidenbrocka Axel a profesor pak taky vniknou po stopách Saknussemových do nitra Země z jakési islandské hory, když předem Verne popsal kraj i lid Islandu. Střed Země ovšem nenaleznou - ocitnou se zato v jakési obrovské dutině, setkají se s pravěkými zvířaty, dokonce i s jakýmsi pračlověkem, pasoucím stádo mastodontů, a po nešťastném založení podkopu jsou spláchnuti do jámy sopky Vnitřním oceánem, který je poslušně vysadí kráterem Stromboli v Itálii zase na světlo boží. Zkrátka sci-fi podle všech pravidel."

"Co to je?!"

"Promiň, sci-fi je okřídlená zkratka pro science fiction čili vědeckofantastický román."

"Aha. A poslouchej, Jyrry, to tam ten profesor se synovcem sestupovali docela sami?"

"Vidíš - máš pravdu! Nezdvořile jsem docela zapomněl na tvého krajana, kterého Verne přibásnil Lidenbrockovi i Axelovi jako strážného anděla - věčně klidného, věčného a statečného Hanse."

"Hanse... Jak se jmenoval příjmením? Nepamatuješ se?"

"Vůbec nijak. Prostě Hans. To už tak Verne často v románech jmenoval své postavy jen křestními jmény - Conseil z Dvaceti tisíc mil pod mořem, Dick z Pěti neděl v balóně a ještě jiné."

"Vidím, Jyrry, že vynikající znalec Vernova díla - to asi, že jsi pořád ještě kluk, jak jsem už ostatně jako zkušený psychiatr zjistil. Proto jsi tak sympatický. Ale víš určitě, že se v tomhle případě nemýlíš?"

Nechápal jsem, proč to Bjelkeho tak zajímá, a spíše z legrace jsem se zeptal:

"Poslyš, Bjelke, nechceš, abych hned zítra Do středu Země koupil nebo vypůjčil?"

"Myslíš, že by to bylo možné, Jyrry?" otázal se můj spolubydlící s neočekávaným zájmem. Hrom do toho - teď jsem se do něčeho zapletl, ale národní hrdost byla v sázce! To by tak hrálo - nenajít v pražských knihovnách vernovku...

Druhého dne ráno jsem důvěřivě zavolal svého známého z Národní a Univerzitní knihovny s prosbou, aby mi knížku

připravil. Za chvíli se ozval telefon s Jobovou zvěstí: dotyčná kniha není ani v Národní, ani v Městské knihovně. Jinak mohou nabídnout téměř všechny vernovky, ale právě Do středu Země, bohužel, ne... Hrom do toho - řekl jsem si podruhé - to budu před Bjelkem pěkně vypadat! A dal jsem se do toho. Obsadil jsem v pracovně primáře telefon a lovil. Za chvíli zabrala první ryba: antikvariát ve Skořepce měl na skladě původní vzácné francouzské Hetzelovo vydání Voyage au centre de la terre. Sám francouzsky až na trosky středoškolských vědomostí nemluvim a Bjelke, pokud vím, také ne - tak jsem zatím knihu pouze zamluvil. Stála 150 Kčs - má poklona! Naštěstí knihovna Náprstkova muzea měla právě to, co jsem hledal - německé lidové Weichertovo vydání Reise zum Mittelpunkt der Erde, sice bez obrázků, ale to přece nevadí. A do třetice mě zaslechl telefonovat sám primář a nabídl se, že prý mi knihu půjčí. Pokud se pamatuje, má ji docela určitě ještě z klukovských let doma. Opravdu měl - a tak jsem večer přinesl Bjelkemu vítězně obě vydání, české v červené a zlaté vazbě nakladatele Vilímka.

Znáte ji přece, redaktore, ne? Nad Tajemným hradem v Karpatech letí Roburův Albatros, kousek dál uhání balón Viktoria, doháněný Araby na koních, k Měsíci míří projektil předsedy dělového klubu Barbicana a dole, pod Zemí šelem, vrhá Nautilus kapitána Nema mohutné snopce paprsků na potápěče, bojujícího na život a na smrt s chobotnicí. A jestli jste byl tak vášnivým čtenářem vernovek jako já, pamatujete si jistě i na kresbu v pravém dolním rohu: právě tam statečný profesor Lidenbrock, Axel a věrný Hans plují mořem plamenů na proudy lávy a ještě na ně, na chudáky, otevírá chřtán nějaká pravěká potvora...

Vilímkovská obálka se Bjelkemu moc líbila, ale na knížku se nedočkavě nevrhl - až mne to trochu zklamalo po takové námaze a nejméně pěti protelefonovaných korunách. Požádal mne, abych se podíval do českého vydání, zda Verne opravdu neuvádí Hansovo příjmení. Uposlechl jsem. Ne - nikde nic. Všude jen Hans, Hans, Hans. Listoval jsem až ke stránce 59, kde Jules Verne popisuje seznámení průvodce Hanse, doporučeného profesorem přírodních věd v Reykjavíku, panem Fridrikssonem, s profesorem Lidenbrockem. Aha - tady:

"... Tento vážný, flegmatický a mlčenlivý muž jmenoval se Hans Bjelke ...", píše Verne doslova.

Bjelke! Proto tedy!

Můj společník, jak se zdálo, znal Vernův román lépe než já a nechtěl se připravit o rozkoš z překvapení nad shodou jmen. Chtěl jsem mu už řádně - ovšem jen v legraci - vyhubovat, ale Bjelke byl vážný, jen oči mu snad jiskřily trochu více než jindy. Než jsem mohl spustit, ozval se sám:

"Viš, Jyrry, Vernův Hans Bjelke je totiž můj vlastní dědeček. Proto jsem tě chtěl trochu vytrestat. Nezlobíš se proto, vid' že ne, Jyrry? A ještě na něco se můžeš podívat, cos včera nevěděl - na jméno kráteru, kterým románová trojice sestoupila do hlubin Země."

Rychle jsem listoval.

Sneffels! Místo, odkud pocházely záhadné druhy Leptoderinů. Proto tedy mi to jméno bylo tak povědomé...

Kapitola 2 - doktor Bjelke nesouhlasí a počátek akce VAI

Aby čtenáři nezabloudili ve změti podivuhodných dobrodružství, která byla zahájena vlastně okamžikem, jímž končí minulý rozhovor s doktorem Kameníkem, rozhodl jsem se pokračovat částí výpovědi doktora Bjelkeho, přestože byla zachycena jako jedna z posledních a několik tisíc kilometrů od mládenecké malostranské garsoniéry "Jyrryho" Kameníka. Doktor Bjelke pochopil tuto souvislost, přečetl si překlad mého rozhovoru a navázal bezprostředně tam, kde jsem považoval za vhodné první zápis přerušit. Pozn. red.

Můj československý přítel doktor Jyrry Kameník se v několika bodech interview mýlí, vážený pane redaktore. Mohu to říci docela bez obalu už proto, vlastně právě proto, že je mým důvěrným přítelem. A taková přece neberou ve zlem ani ostřejší výtky.

Především k té záležitosti s Vernovým románem a naší rodinou: Jyrry se domníval, že jsem ho chtěl, nevím proč, vytrestat, řekl vám dokonce, že jsem o něčem podobném mluvil. To je omyl. Tvzení, že spisovatel Jules Verne nikdy osobně Island nenavštívil, pro mne bylo neobyčejně zajímavou novinkou. Nikdy jsem se blíže o Vernův životopis nezajímal - že se ovšem Jyrry mýlí, bylo zcela jisté. Můj otec mi velmi často vyprávěl o návštěvě jakéhosi spisovatele - jenže změnil jeho jméno na Vaarna, spíše odpovídající našemu jazyku -, který najal dědečka, příležitostného průvodce cizinců, občas lovce a rybáře, a hlavně chudičkého ubožáka, prostřednictvím profesora Fridrikssona z Reykjavíku. Jak vidíte, i osoba a jméno profesora souhlasí, jenže dotyčný Fridriksson nebyl, jak udává Verne, učitelem přírodních věd, ale zeměměřičství a najímal občas dědečka jako pomocníka vyměřovacích prací při trasování silnice z Reykjavíku kolem pobřeží, přes Lundur (kde dědeček bydlel) a Snoksdatur až do Staduru na severozápadním cípu ostrova. Kromě tohoto ústního podání - to, připouštím, mohlo vzniknout jako pověst a báchorka po přečtení Vernova románu, vydaného i u nás roku 1890, mám ovšem i důkazy nesporné. Prosím.

Doktor Bjelke přinesl z knihovny malé, plátěné desky. Byla v nich zachycena čtyřmi pásky lepenky fotografie mladého muže s výraznou bradou a kučeravými vlasy. Stál se založenými rukama před prostým pozadím, tvořeným závěsem. Fotografie byla stará, trochu vybledlá a její zvláštní hnědá barva i úprava na obdélníček vizitkového formátu tvrdého kartónu prozrazovala nepochybně minulé století. Bjelke snímek vyňal z desek a obrátil. Na zadní straně byla ozdobně vytištěna fotografova firma: Nadar. Ano, to byl přesvědčující důkaz! Snímek byl nesporně portrétem Julesa Verna, ba dokonce ještě více: byl zřejmě tou fotografií mladého Verna, podle které slavný ilustrátor jeho knih Riou vyryl jediný Vernův portrét, vyskytující se v jeho románech: postavu profesora Aronnaxe, hlavní osoby knihy Dvacet tisíc mil pod mořem. Fotograf Nadar, vlastním jménem Gaspard Félix Tournachon, "král fotografií a vzduchoplavců", byl věrným Vernovým přítelem, ba dokonce tento snímek a fantasta měl lví podíl na Vernově životním úspěchu. Neúspěšného mladého autora nevalných slátanin s příšernými názvy Zlomená stěbla, Větrné zámky nebo Pán ze Šimpanzů totiž seznámil s větroplavbou na schůzkách v Kruhu vědeckého tisku v létě 1861.

Za rok, k podzimu, je dokončen román, který Julesa Verna proslavil - Pět neděl v balóně. Vzorem balónu doktora

Fergussona, hrdiny knihy, byl Nadarův obrovský balón Géant, Gigant, chystající se právě na své první plavby.

Jules Verne také po zásluze přítele Nadara oslavil – nejsympatičtější postavou knihy Do Měsíce. Píše " ... Pařížan čilý, ducha stejně bystrého jako odvážného ... , jménem Michal Ardan". Není třeba mnoho důvtipu, abychom v přesmyčce odkryli - Nadara. Rytec Riou se i zde přidržel modelu a zachytil nám v ilustracích knihy Do Měsíce Nadarovu tvář, ne sice právě krásnou, ale poctivou a inteligentní.

Hlavním důkazem však byl francouzský nápis na zadní straně snímku, psaný drobným, stojatým písmem, jako by každé písmenko bylo vlajkovým stožárem. Zněl: "Statečnému Hansovi Bjelkemu za pomoc i záchranu života vděčný Jules Verne, 27. července 1861."

27. července 1861 ! Právě včas, aby Verne nastoupil na loď a dostihl, utíkáje po dvou schodech ke studentskému bytu, sdílenému s manželkou Honorinou, narození svého prvního syna dne 3. srpna.

Doktor Bjelke, který se po všech událostech kolem Díry svatého Patrika stal na slovo vzatým znalcem díla i životopisu Julesa Verna, mi tyto závěry vesměs potvrdil. Pozn. red.

Vidíte tedy, že jsem měl plné právo přit se s Jyrrym třeba do krve - ovšem zdaleka jsem nevěděl, kam až nás celý malicherný spor kolem Vernova životopisu zavede.

Nechtěl jsem tedy nijak Jyrryho "vytrestat", ale naopak - léčit. Zjistil jsem totiž, díky tomu, že jsem lékařem duševních chorob, vážné příznaky vyčerpání svého pražského přítele. Jeho cévy začínaly, abych tak řekl, stárnout rychleji, než odpovídalo jeho skutečnému věku. Pil příliš mnoho černé kávy, příliš málo spal, užíval pořád všelijaké prášky - to víte, každý doktor je má vždycky po ruce, jednou proti spánku, podruhé pro spaní, proti bolesti hlavy, pro uklidnění ...

Moderní věda přinesla s sebou kromě ohromných vymožeností i tuto neřest. Já si myslím, pane redaktore, že za sto let sice budou už vymýceny všechny hrozné, smrtelné choroby i tuberkulóza a rakovina, zato na jejich místo nastoupí jedna jediná: nemoc z přílišného užívání léků ...

Učinil jsem tedy diagnózu a zároveň návrh léčení: Jyrry musí alespoň na několik týdnů odpoutat mysl od svých lékařských starostí a pokud možno změnit prostředí. Jinak se z prvních varovných příznaků nespavosti, neklidu, chorobného stresu rukou a zapomnětlivosti vyvine zdoluhavá a obtížná choroba. Zjistil jsem tyto příznaky ostatně už při své první dobrovolné návštěvě v nemocnici, kde se mne Jyrry ujal tak jako dosud nikdo nikdy v životě. Dovedu dobře rozlišit, kolik péče mi bylo věnováno jako lékaři a k tomu cizinci a kolik Jyrry přidal jako člověk člověku - a rozhodl jsem se, že mu jeho laskavost a dobrotu, kterou jsem ostatně viděl i u všech ostatních lékařů a sester, oplatím. Ještě před druhou návštěvou vaší Prahy jsem jednal s ministrem školství naší malé republiky - je to náhodou můj přítel, také lékař - a odnesl si jeho závazný slib: jestliže přírodovědci reykjavícké univerzity zhodnotí Jyrryho práce o islandském jeskynním hmyzu jako cenný příspěvek k poznání naší vlasti, bude Jyrry pozván islandskou vládou prostřednictvím československých úřadů k několikátýdennímu, možná několikaměsíčnímu pobytu na Island s úkolem průzkumu jeskynních broučků.

A protože jsem věděl předem, že se bude bránit, poukazovat na svou práci, na nedostatek lékařů chirurgického oddělení - zkrátka že budu mít těžkou práci s jeho získáním pro návštěvu své vlasti, snažil jsem se najít co nejvíce zajímavých důvodů, které by cestu podporovaly.

Kromě našeho přátelství, ovšem.

Nu a, vidíte, podařilo se. Ale to už se události samy přidaly na mou stranu. Jyrry zabral - ozval se v něm milovník všech záhad tím spíše, že právě chystal práci o islandském hmyzu z "vernovského" kráteru Sneffelsu, odkud mu můj starý kamarád Leif Thorgunn poslal ty podivuhodné mravence (nebo co to vlastně bylo). A mne, přirozeně, zajímala otázka Vernova pobytu na Islandu jako část historie mého rodu, až dosud jasná - teď však s velkým otazníkem. Chtěl jsem zjistit pravdu už proto, že dědeček Hans byl pro mého otce i pro mne jakýmsi vzorem chlapa, nebojácného, rvoucího se s přírodou i nepřízní osudu ne pro sebe, ale pro svou rodinu a sousedy v rybářské vesničce Lunduru.

Zahájili jsme tedy společně akci VAI - čili Verne a Island - , jak jsme ji mezi sebou položertem, polovážně říkali. A zahájili jsme ji podle výborného návrhu Jyrryho zdvořilým dopisem profesoru Sörenssenovi, vyučujícímu na reykjavícké univerzitě staroislandštině, jazykovědci, znalci run a islandské literární historie. Druhý den ráno se náš dopis vezl letadlem SAS do Reykjavíku a už za týden jsme měli odpověď.

O tom by vás už mohl lépe informovat sám dopis profesora Sörenssena. Je zařazen v Praze v archivu VAI - právě tehdy ho Jyrry založil s pečlivostí příznačnou pro všechny broučkaře . . . Anebo víte co?

Ještě lépe: zajdeme rovnou za profesorem!

Kapitola 3 - návštěva u profesora Sörenssena

Představoval jsem si vědce, který se proslavil po celém světě nálezy a překladem dosud neznámých zlomků severské islandské báje Eddy a písně o bohu Tuistovi, synu Země, a jeho synu Manovi, jako vousatého starce, zahrabaného do starých pergaménových listin a rukopisů. Tím více jsem byl překvapen, když jsem za dveřmi s malým mosazným štítkem "Přednosta katedry" našel poměrně mladého muže ve sportovním svetru s norským vzorem, osmahlého do bronzova a s černými brýlemi se širokou obroučkou na očích. Později jsem zjistil, že:

- 1) profesor Sörenssen přece jen není tak mladý, jak vypadá,
- 2) brýle nosí, ačkoli je příliš nepotřebuje, aby vypadal přiměřeně svému skutečnému věku a účtě, kterou by měli studenti ke svému učiteli mít.

Po pravdě řečeno, nepodařilo se mu to asi docela, tím spíše, že na pracovním stole ležely mezi knihami, slovníky, psacím strojem a telefonem i součásti rozebraného lyžařského vázání, které se pan profesor právě usilovně snažit dát znovu šroubovákem dohromady. Jinak byla místnost - samozřejmě plná knih a květin - jako všude na Islandu

vyhřívána ústředním topením z horkých pramenů. Mezi okny visela lidová řezba - bájný silák Gretti z islandské báje, a naproti ní fotografie Amundsena, slavného polárního badatele, opírajícího se o křídlo svého letadla.

Pozdravil mne dánský "God dag!", ale pak si vzpomněl, kdo vlastně jsem (byl jsem doktorem Bjelkem telefonicky ohlášen), a spustil plynou a čistou ruštinou. Byla to záminka k navázání přátelského a neoficiálního hovoru. Sörensen mi vysvětlil, že právě ruština a polština byly pro něho branou k objevům nových zlomků staroislandské literatury, které se s výpravami Vikingů dostaly podivnými a záhadnými cestami na břehy Baltu a do severoruských přístavů. Pozn. red.

"Náš přítel Bjelke je přímo školským dokladem styků Islandu se slovanskými zeměmi, nemyslíte, pane redaktore?" poznamenal. "Nezapře, že některý z jeho předků byl Slovan světlé pleti - bjelyj, bílý - čímž se lišil od osmahlých severských bojovníků. Nejspíše se na 'Ledovou zemi' u dostal z Jomborgu, slavného sídla Vikingů u ústí Odry, nedaleko dnešního Štětína. Jomborští Vikingové, to byli chlapi - mohl bych vám o nich vyprávět příběhy, že by vám vlasy vstávaly hrůzou nad těmi lamželezy berserky, jejichž síla a lhostejnost ke zraněním a bolestem vůbec byly v celém tehdejší světě příslovečné. Říká se, že berserkové se vrhali do boje ve zvláštním duševním stavu divoké zuřivosti, s pěnou u úst a s vlčím vytím. Po cestě poráželi stromy, kousali okraj štítu a bojovali, nedbajíce vlastních ran, dokud nepadli mrtví ... Inu - náš milý Bjelke se jim už vůbec nepodobá - naštěstí. Museli to být dost nepříjemní společníci. Nu - a tím se také vlastně dostáváme k příčině vaší návštěvy. Jules Verne v zájmu pravdivého vyličení svého pobytu v naší vlasti zřejmě uvedl správné jméno Hanse Bjelkeho - ale nehodilo se mu, tak říkajíc, do krámu. Zní opravdu nevěrohodně, neislandsky, řekl bych. A tak se mu pak záměrně vyhýbal. Kdyby se byl dobrý a statečný Hans jmenoval Thorsson, Olafsson, Greiflund nebo nějak podobně, jistě by se jeho jméno ocitlo na stránkách románu častěji.

To jen tak mimochodem.

Ale vy chcete vědět něco o dopisu, který jsem asi před rokem dostal od doktora Bjelkeho a jeho pražského kolegy Kameníka, vidíte? Byl jsem zpočátku nejen překvapen, ale i trochu rozzloben nad hloupým zdržováním od vážné práce. Toť se ví, že jsem kdysi jako kluk knihu Do středu Země četl, jenže tehdy mě ve snu nenapadlo, že se budu někdy zabývat runami, a tak jsem celé povídání o Saknussemově pergamentu jen tak přehlédl, vlastně spíše přeskočil, abych byl už co nejdříve u dobrodružství v nitru Země. To víte, kluci! Nu - a teď se mi za trest po třiceti letech Saknussemovo poselství vrátilo na stůl, pečlivě ofotografované z původního francouzského vydání nakladatele Hetzela.

Doktor Kameník totiž sáhl do kapsy hlouběji a zmíněná kniha přece jen putovala z antikvariátu ve Skořepce do jeho garsoniery. Německé ani české vydání ilustraci nepřevzalo, ale pouze ne zcela přesně překreslilo. Kdyby byl doktor Kameník litoval "hříšně vyhozených" 150 Kčs za knihu, sběrateli velmi ceněnou, nebyli bychom možná nikdy došli k Díře svatého Patrika. Pozn. red.

Protože jsem chtěl doktoru Bjelkemu vyhovět - čím menší národ, tím více si jeho příslušníci po celém světě snaží pomoci - a také, upřímně řečeno, abych už měl celou záležitost z krku, sedl jsem si hned tentýž večer nad dopis obou lékařů, kteří se, jak se mi zdálo, zbytečně pletou do jazykovědy.

Runy na fotografické reprodukci byly přeházené a dokonale beze smyslu, což mne nijak zvláště nepřekvapilo.

Pamatoval jsem si ještě, že šlo o jakýsi záhadný nápis, k jehož správnému sestavení bylo třeba značného důvtipu jak profesora, tak onoho mládence z Vernovy knihy.

Zajímavé bylo, že runy byly dokonale nakresleny, vlastně napsány, a to i s určitými dobovými zvláštnostmi a drobnostmi, týkajícími se sklonu a poměru jednotlivých částí písma i patek. Zvláště zřetelně bylo tuto přesnost poznat na zvětšeném podpisu Arna Saknussema, který jako by právě vyšel z pera islandského písaře oné úpadkové doby, kdy se naše původní literatura počínala kazit vpádem latiny, ovšem latiny barbarské, nemající nic společného s překrásným jazykem Ovidiovým a Vergilovým. Však ji také na Island přinesli nevzdělaní mniši, kteří se setkali jen s latinou církevních obřadů a jistě ani netušili, jak krásnou i libozvučnou řečí může být.

Písmo není mrtvými, jednou provždy danými značkami, ale, odvážím se říci, téměř živou bytostí, měnivou a podléhající vkusu doby. Není divu, že profesor Sörensen na první pohled určil dobu, z níž pocházelo písmo, použité v knize Julesa Verna - takové vědomosti a znalosti jsou pro badatele ve staré literatuře všech národů předpokladem. Pozn. red.

Právě tak jako písmo, i jazyk konečně rozluštěného nápisu naprosto odpovídá 'kuchyňské' latině Arna Saknussema.

Nápis zní v původní podobě:

In Sneffels Yoculis craterem kem delibat
umbra Scartaris Julii intra calendas descende,
audax viator, et terrestre centrum attinges.

Kod feci. Arne Saknussem.

Přeloženo z tohoto nechutného odvaru církevní latiny:

Sestoupíš-li do toho kráteru Sneffelsu, který
políbí stín Skartarisu prvního července,
odvážný cestovateli, dospěješ středu Země.

Což jsem učinil. Arne Saknussem.

Islandský alchymista ze 16. století, jak vidíte, neslibuje právě málo - ale já už přece jen odrostl klukovským letům a více než obsah nápisu mě zajímala maličkost: poslední řádka latinského originálu, totiž kratičká věta o pouhých dvou slovech: 'Kod feci'.

Zatahá to za uši a student ve škole by měl za tvar 'kód' pětku jako dům, než by se vzpamatoval z překvapení - správný výraz je 'Quod' - mne však v tom okamžiku napadlo, že jsem tehle prazvláštní a obzvláště odporný barbarismus už někde četl. Hledal jsem chvíli v knihovně a po chvíli marného štrachání a přehazování svazků jsem našel Zlomky díla Arna Saknussema, vydaného roku 1870, které se zachovaly i přes pronásledování tohoto podivínského alchymisty a

přes spálení všech jeho knih svatou inkvizicí. Nu samozřejmě – řekl jsem si. Obvyklé alchymistické blábolení o ‚krvácějícím pelikánu‘, ‚bílém lvu‘ - velká slova, zahalující prostou skutečnost, že tingování zlata, změna obecných kovů v drahé, je nesmysl a podaří se leda v cyklotronech, bombardováním olova těžkými částicemi - a to Saknussem docela jistě nedovedl. Zato však zásadně používal všude, kam patřil správný výraz ‚quod‘, ‚zrůdy‘, ‚kód‘.

A tak jsem mohl s klidným svědomím Bjelkemu napsat asi toto: ‚Nápis, kterého použil Jules Verne ve svém fantastickém románu Do středu Země, je psán písmem odpovídajícím době, ze které má pocházet, a to do posledních podrobností. Barbarská latina připisovaná romanopiscem Saknussemovi je až podivuhodně shodná s jeho skutečným literárním vyjadřováním včetně používání zvláštních, pouze pro Saknussema příznačných patvarů. Celkem lze říci, že Jules Verne s nesmírnou péčí prostudoval materiály, nežli se do knihy pustil, a zvládl je do posledních podrobností.‘ Závěrem dopisu mne doktor Bjelke prosil, abych zjistil možnost vypůjčení, nebo alespoň nahlédnutí do vzácného rukopisu Heims-Kringla čili Zeměkoule, sepsaného ve 12. století Snorrem Turlessonem, v němž líčí vládu norských králů nad Islandem. Jako literární historik jsem samozřejmě nemusel nic zjišťovat. Znáám tuto knihu velmi dobře - ovšem jen její fotografickou kopii. Originál byl uschován - naneštěstí v kodaňské knihovně, odkud se pak v napoleonských válkách při obsazení Dánska francouzskými vojáky dostal do Francie. Nyní je uschován jako velká vzácnost v pancéřové skříni knihovny v Amiensu.

Vláda Islandské republiky se právě snaží diplomatickou cestou přesvědčit francouzskou vládu, že takový poklad má být vrácen národu, pro který má největší cenu - Islandanům. Zdá se, že jednání bude úspěšné. Dokud se nevrátí originál, je naše fotooddělení doktorovi Bjelkemu k dispozici a zhotoví mu tolik kopií Turlessonova rukopisu, kolik si jich jen bude přát.

Nuže - tolik jsem asi doktorovi Bjelkemu a jeho pražskému příteli napsal."

Pak už jsme se s přivětivým panem profesorem Sörensenem bavili o lyžařských vázáních, o nové technice jízdy na lyžích na strmém svahu, kdy se tělo natáčí při švících docela obráceně než dříve, o islandské literatuře a o jeho plánech navštívit Československo. Dole před budovou univerzity mě už čekalo modré auto, řízené doktorem Bjelkem, připraveným dovézt mne alespoň k okraji jeviště všech událostí - dříve však, nežli se k nim dostaneme, musíme se v knize vrátit do Prahy, k magnetofonovému pásku se zápisem rozhovoru s doktorem Kameníkem. Pozn. red.

Kapitola 4 - další vyprávění doktora Kameníka o prvních otaznících

To víte, redaktore, pošťákovi jsem nemohl chodit naproti od lůžek nemocných jako nedočkavý milenec, to by mě primář hnál - ale byl jsem jako na jehlách. Naštěstí Sörenssen ukázal, že je štramák, netrvalo snad ani týden a byla tu odpověď. Kromě mne a Bjelkeho na ni čekal ještě filatelista Růžek, to se ví.

Dopis překonal všechno očekávání, jako bychom se byli s panem profesorem staré islandštiny smluvili - jenže ten samozřejmě neměl ani tušení, o co nám vlastně jde.

Okamžitě jsem zjistil, že náš milý Jules Verne opravdu Amiens navštívil, a to dne 8. května 1856, kdy se konala svatba jeho přítele Lelargeho. Verne byl svědkem a chystal se za dva dny zpět do Paříže, jenže člověk, jak jistě taky rače vědět, miní a život mění. Ze dvou dnů bylo nakonec několik měsíců. Mladý Jules se totiž zakoukal do očí hezké sestry nevěstiny, mladičké vdovy Honoriny Morelové, rozené de Viane. Napřed asi chodil toužebně pod okny, pak si dodal odvahy, promluvil s matinkou - to víte, tenkrát to jinak ani nešlo! - pak s tatínkem a nakonec (alespoň doufám, že až nakonec) s Honorinou, kterou si také do Paříže přivezl s sebou. Jako svou ženu. Zamilování u něho však nebylo tak slepé, aby zapomněl na svět. Nestál v žádné volné chvíli pod Honorinými okny, ale poohlížel se po námětech k románům a divadelním hrám i ve městě, kam se za šestnáct let přistěhoval natrvalo a kde také zemřel. Již tehdy byl totiž pevně rozhodnut svým povoláním burzovního makléře co nejdříve praštit a žít se jenom literaturou.

Lze tedy najisto předpokládat, že zašel i do knihovny, že si prohlédl i její nejcennější majetek, Turlessonův rukopis, a možná že měl štěstí. Stalo se zhruba to, co později popsal ve své knize - počkejte, tady je:

"... vtom se však stala událost, která dala rozmluvě jiný směr. Byl to objev špinavého pergamentu, jenž ze staré knihy vypadl na zem. Můj strýc vrhl se s pochopitelnou hltavostí na tento brak. Stará listina, která snad od nepamětných dob ležela ve staré knize, musela jistě v jeho očích mít vysokou cenu ..."

Co myslíte, redaktore, kolik lidí se v ospalém Amiensu minulého století zabývalo staroislandskými runami a norskými králi? Jestli jeden za sto let, tak je to moc. Občané se spokojili uctíváním pokukováním po svazku ve staré poctivé vepřovici s měděnými rohy, posázenými barevnými skličky, snad dokonce i nakoukli na jednu dvě stránky - ale kdo se vydrží dlouho dívat na znaménka, kterým vůbec nerozumí?

Zkrátka Verne, všetečka a všudybyl, měl trochu štěstí a buď mezi stránkami, nebo - a to nejspíše, tam bývají opravdu skrýše všelijakých vzácností - ze hřbetu vytřepal skutečný Saknussemův rukopis. Toť se ví, že mu rozuměl, s odpuštěním, jako koza petrželi, ale zato měl romantickou povahu a řekl si: Však on mně to jednou někdo přečte a přeloží ... Neprohloupil.

Tuto naši, abych tak řekl, pracovní domněnku podpořil profesor Sörenssen ještě potvrzením naprosté shody Vernova záhadného nápisu s jeho pravděpodobnou podobou, kdyby byl skutečně Saknussemem napsán ...

Ten večer jsme leželi s Bjelkem, on na posteli, já na gauči, on s německým, já s českým překladem vernovky, a četli a četli. Občas jsme prohodili větu nebo zapálili cigaretu, asi dvakrát jsem uvařil kávu. Bjelke kupodivu výjimečně nehartusil, dokonce proti svému zvyku trochu upil, ač byl už pozdní večer.

"Poslyš, Jyrry, všimni si, jak dokonale popsal islandskou přírodu i zvyky, když líčí cestu profesora Lidenbrocka z Reykjavíku k Sneffelsu ..."

A za chvíli:

"Ty, Bjelke - jsou ty islandské výrazy správné?"

"Dokonale!"

"Hmmm ... "

Zkrátka, než uhodila půlnoc, byli jsme oba svatosvatě přesvědčeni, že Verne opravdu na Islandu byl - a to nejen kvůli rodinným památkám Bjelkovým, ale i vzhledem k románu, a co více, že našel Saknussemův rukopis. Pochopíte, že je možné připravit celé hromady materiálu k románu, prostudovat hory knih, ale spisovatel, který je smluvně zavázán dodat několik desítek knih, jako byl Verne, celé dva svazky ročně, nebude ztrácet vzácný čas hledáním patek na islandských runách a zvláštních způsobů latinského vyjadřování dokonale neznámého alchymisty. To by bylo za vlny přitažené a nepodobá se to ostatně ani způsobu Vernovy práce na ostatních románech, kde fantazie, ovšem geniální, často zaskakuje za skutečné výsledky vědy.

Připustíme-li, že naše domněnky byly správné, pak jsme došli ke dvěma docela novým zapletencům, které čekaly na rozmotání, jeden spojený s druhým: jestli vůbec Jules Verne svůj islandský pobyt tajil - a druhý, závažnější - proč ho ke všem čertům tajil?

To jsme z knih vyčíst nemohli. Bjelke tvrdil, že se životopisy Julese Verna většinou nestydatě opisovaly z jedné knihy do druhé a že není vyloučena náhoda: první životopisec prý prostě na Vernův islandský pobyt zapomněl, a tak se nakonec nedostal ani do žádné další knihy. Považoval to za nejpřirozenější vysvětlení - ale mně se to pořád nezdálo. Především proto, že by tak důležitý okamžik Vernova života asi badatelům neunikl, tím spíš, že se Island vyskytuje ještě v jeho dalších románech, například ve Zlaté sopce, a pak i z úcty k české knize J. M. Janatky, pracujícího s původním, nepřevzatým materiálem. Nezbyvalo než provést pátrání přímo ve Francii. Dobrák Bjelke se nabízel, že se tam tedy vypraví za pár měsíců o své dovolené, já tam měl také namířeno za broučky, ale až bude naděje nějaké nalézt, tedy v létě - a my byli hrozně netrpěliví. Naštěstí se nám podařilo získat informace dříve, než jsme doufali.

A abych nezapomněl svou řeč - brouci. Redaktore, těch pět druhů Leptoderinů z jeskyně kráteru Sneffels bylo další záhadou! Ze všech největší. Jenže tehdy jsme ještě nevěděli, že ty záhady patří k sobě.

Kapitola 5 - seznamujeme se s Alenou Královou

Za Alenou Královou jsem musel vyšplhat do čtvrtého patra dejvické novostavby Akademie věd. Je tam její království temných komor a fotografických přístrojů všech druhů a stáří, od zbrusu nových, blyštících se chrómem, až k dědečkům ze dřeva, s rohy pobitými mosazí.

Alena mi důvěrně prozradila, že právě tyhle má nejraději. Jinak jsem se dozvěděl, že chodí ráda na hokej, že miluje italské filmy a šlehačku a že je napjatá jako provázek (řekla doslova), protože si právě podala přihlášku do fotografické sekce Svazu výtvarných umělců a čeká, jak to dopadne.

Alena Králová pracuje už asi sedm let jako fotografa Akademie věd a Národního muzea. Určitě její snímky znáte - jsou to ty dokonale osvětlené krystaly, motýli a brouci, jimiž celá řada autorů vědeckých knih a článků doprovází své práce. Je mistrem dokumentární fotografie a v oboru snímků drobných hmyzů nemá pravděpodobně u nás rovnocenného soupeře, o soupeře ani nemluvě. Výtvarné fotografie, portréty a krajiny provádí po nedělích (jako zažraný amatér - jak se vyjádřila).

Zkrátka - jméno Aleny Králové má dobrý zvuk, ale nijak nezpychla.

Je pořád stejně milým děvčetem, jako když před lety přišla poprvé do Akademie, vykulená a bojácná pomocná laborantka, rovnou z lavic odborné školy. Podle toho se také chová i mluví. Pozn. red.

Jirku - chci říci doktora Kameníka - jsem samozřejmě poznala v Muzeu, v oddělení broukopraců. No samozřejmě - myslím entomologů. Ale ono jim to jméno broukoprací, co jsem vymyslela, taky nevadí.

Poprosil mě tehdy, abych mu ofotografovala pro nějaký vědecký článek pár mrňousů, a když jsem se vykrucovala, že mám moc práce, tvářil se tak hrozně nešťastně, že jsem si jeho krabici s napíchanými poklady nakonec přece jen přidala k celé hromadě dalších a odvěkla ji do svého foto-brlohu. Když si pro snímky přišel, přinesl mi zmuchlanou kytičku fialek - bylo zrovna jaro - a mně byla milejší než bonboniéra se širokou mašlí, co dostávám za šutráky, promiňte, chtěla jsem říci za snímky minerálů, od docenta Maršálka.

Pak jsem pro doktora Kameníka fotografovala ještě několikrát - to už nosil krabice rovnou za mnou a vždycky absolvoval celé schodiště dvakrát, protože si docela pravidelně zapomínal dát podepsat propustku. Jednou, zrovna v největším zmatku a frmolu před mou cestou do Amiensu, se přihnal doktor Kameník do ateliéru, tentokrát bez Ferdů, jak říkám jeho brabencům, a on se hrozně zlobí a dokazuje, že to nejsou vůbec mravenci, tím méně brabenci, ale brouci. Místo objednávky ze sebe vyklopil jakési zmatené povídání o islandském doktorovi, starém pergamenu s runami a klučím spisovateli Vernovi. Když jsem koukala jako jelen - to já, panečku, dovedu! -, slitoval se. Že prý vidí, co mám práce, a že si dovolí na mne počkat po práci před Akademií. Nu, práce jsem měla opravdu nad hlavu. Jela jsem do Francie fotografovat celou řadu věcí, zejména slavnou Neuffeltovu sbírku motýlů pro velký atlas, připravovaný broukoprací z Akademie. Balila jsem si praktikáble, světla, elektronické blesky, fotoaparáty, desky, reflektory, šňůry, všechno raději pro jistotu do vaty, vatu do dřevité vlny, dřevitou vlnu do papíru, papír do krabice, krabice do beden - však to znáte! Chápete, že jsem na doktora Kameníka zapomněla jako na smrt, zůstala jsem tady až do šesti večer a doslova jsem vyjekla leknutím, když na mne vybafl. Čekal tu jak trpělivý milenec z filmu a hrdinsky potlačil vztek, že čeká už skoro dvě hodiny, ačkoli by mne byl, jak se dodatečně přiznal, nejraději roztrhl jak hada. Co dělat?

Musela jsem ho, chudáčka, nějak odškodnit, a tak jsem se nechala zatáhnout do Riviéry, to je taková kavárnička blízko Akademie, a trpělivě jsem ho vyslechla.

O tom, co mi říkal, už všechno víte, že? Prima, mohu si ušetřit dlouhé výklady. Zkrátka - slíbila jsem, že se v Amiensu poohlédnu po muzeu Julese Verna, a když je najdu, vypátrám, jestli tam někde je zmínka o Vernově pobytu na Islandu kolem roku 1861. Doktor Kameník byl ohromný, přímo hořel nedočkavostí, koukala mu z očí, byl by mne asi viděl nejraději už zpátky s celou náručí zpráv. Potom mi vyprávěl o svých broucích a o cestách za nimi a o nemocnici a o svém islandském kamarádovi, choval se ke mně, jako bych byla světlo světové fotografie a dělala mu kdovíjakou

milost, a samozřejmě vůbec nepozoroval, že jsem ho zrovna tam, u mramorového stolečku a nad hrnkem černého kafe, začala mít ráda. Až jsem se toho lekla - to víte, Jirka má už hodně šedivé spánky a na krku pomalu čtyřicítka -, ale pak jsem si na to zvykla a nelituji. Budeme se totiž za měsíc brát. To jste nevěděli?

Jirka měl ostatně moc velké štěstí, že jsem se do něho zakoukala - jinak bych si totiž na Vernovo muzeum rozhodně ani nevzpomněla. Nevěděla jsem, kam dříve skočit, a z celého Amiensu znám právě jen místnost preparátora městského muzea, kde jsem si rozložila své nádobíčko a od rána do noci fotografovala Neuffeltových 30 000 motýlů. V noci jsem vyvolávala zkušební snímky - to víte, barevná fotografie je mrška, stačí trochu snížené napětí v síti, světlo změní barevný tón, člověk si toho samozřejmě nevšimne a celý snímek je pak červený, jako politý rajskou omáčkou ...

Na Verna jsem si vyhradila pondělí, kdy je městské muzeum zavřeno a kdy jeho vrátný, preparátor i správce sbírek naprosto rozhodně odmítli zkazit si kvůli bláznivé fotografce svůj volný den. Muzeum je umístěno ve Vernově domě na nároží ulice Karla Duboise a bulváru Longueville. Upřímně řečeno - bydlet bych tu nechtěla ani za nic.

Měl ten Jules Verne divné nápady! Dům vypadá spíš jako hrad, má dokonce věž, koukající hezký kus nad obě patra, a v kulatém pokojíku téhle věže Jules Verne umístil svou pracovnu. Je zachována tak, jak prý vypadala za spisovatelova života - pěkně děkuji za takovou pracovnu! Podobá se nejspíš klášterní cele - židle, malinký halabala ohoblovaný stolek, lampa, kalamář - a to bude asi tak všecko.

V celém domě jsou umístěna díla Julesa Verna, fotografie autora, jeho rodiny i lodí, zvětšené ilustrace, které jako by z oka vypadly našemu filmu Vynález zkázy, předměty, k nimž měl Verne blízký vztah, a všechny knihy, jež o něm na světě vyšly. Taký čínské, japonské, turkmenské a jiné, psané všelijakými klikyháky, prý jsou o něm, jak mne ujistil staříčkový správce muzea. Měl mít volno, ale přesto byl v muzeu, a když jsem zabušila na vrata, oprašoval zrovna modely svatých Michalů, I., II. a III. (tak se totiž, abyste rozuměl, jmenovaly Vernovy jachty). Napřed pouštěl hrůzu, chtěl se mne zbavit, ale když jsem se nedala, vpustil mne přece jen dovnitř. A když jsem mu řekla, že jsem z Československa, z Prahy, byl by mně snesl všechno možné.

Vrhl jsem se napřed na Vernův podrobný životopis na jedné z nástěnných tabulí. Ne - tady Island nebyl. Jen Amerika, Dánsko a Norsko, o nichž mi už říkal Jirka.

Vysvětlila jsem dědouškovi, o co mi jde. Vrtěl hlavou, že prý je to zbytečné hledání - Island pan Verne jaktěživ nenavštívil, a to je škoda, říkal. Mohl prý napsat ještě krásnější romány než Do středu Země a Zlatou sopku. Abych byla úplně ubezpečena, že mluví pravdu, ukáže mi skvost, nepřístupný náhodným návštěvníkům a turistům. Někam odcupital a za chvíli přinesl pořádnou knihu, vázanou ve vepřovici, s otřelou vazbou a trochu zohýbanými rohy. Byl to vlastnoručně psaný Vernův deník, který založil roku 1855 a pokračoval v něm až do své smrti.

Dědeček opatrně špičkami prstů nalistoval rok 1861, letopočet Vernovy cesty do Skandinávie. Četli jsme spolu. Ano - zde to bylo. Řádky hezkého, výrazného rukopisu, jen tak nahozené poznámky, kterým autor nepochybně rozuměl, ale které mu asi také vybavovaly celou řadu zážitků a zkušeností.

Několik vět o Dánsku, o Kodani, o setkání s nějakým starým známým jménem Trappe na nábřeží u převozního parníku do Švédska, pak Stockholm, jeho okolí, obdiv nad nejmodernější parní pilou v lesích u Borklandu, dokonce náčrt legračního parního stroje - veleobra, převyšujícího i budovu pily. Pak poznámky končily. Další řádky byly už z doby po narození syna Michala, ke kterému krkavčí táta Verne taktak přijel včas.

"Tak vidíte!" litoval mě dědeček. "Ale já jsem vám to přece, slečinko, hned říkal. Kdepak pan Jules a Island... To bych o tom přece musel něco vědět."

"Poslyšte, pane správce," zarazila jsem honem starouška, chystajícího se zase odnést knihu někam do skryše, "bud'te tak moc hodný, ukažte mi ještě jednou tu stránku, kterou jsme prohlíželi naposledy."

Můj průvodce trochu pokrčil rameny, ale stránku přece jen opatrně nalistoval. Ano - tady bylo něco v nepořádku! Především tohle: Jules Verne, alespoň jak mi ho jeho obdivovatel Jirka vyličil, byl duch jasný, vědecký, pečlivý - taky jeho deník byl přímo vzorem přehlednosti a pečlivé snahy o pořádek a vůbec všeho, co například mně chybí. A přesto kapitola o prvním synkovi, plná něžných slůvek a plánů, co všechno se špuntem podnikne, začínala sice na samostatné stránce, ale až na druhé řádce. Nad ní bylo ještě napsáno jedno jediné slovo, končící vyprávění o Skandinávii. Copak nešlo nacpat do poslední řádky předchozí stránky? řekla jsem si. Ne - nešlo. Nezbylo tam místo - ovšem nechtělo se mi zase věřit, že by Jules Verne, který jako spisovatel musel přece znamenitě ovládat počítání písmen svého rukopisu - už kvůli honoráři, který se, jak známo, dodnes vypočítává, podle počtu písmenek -, nedokázal dopsat větu zároveň se stránkou?

To za prvé.

Za druhé v deníku nebylo ani slovíčko o očekávaném přírůstku v rodině a také o zpáteční cestě mlčel jako hrob - popis Skandinávie končil parní pilou u Borklandu a puntík. A přece musel mít Verne na palubě lodi dost a dost času, aby do svého deníku o tom všem zapsal alespoň několik slov.

Největší radost jsem ale měla z třetího objevu: poslední slovo záznamu skandinávské cesty na nové stránce bylo napsané jiným inkoustem než předchozí věty. Bylo to jasné i po stu let, i když už inkoust nebyl dávno černý, ale světlounce šedý. No - zkrátka jako sto let starý inkoust.

Slovo tedy Verne nepsal současně s celou větou, ale jindy, nejspíše až dodatečně při záznamech o malém Míšovi. Pripadala jsem si namouduši jak Sherlock Holmes. Popadla mne detektivní horečka. Najednou jsem si uvědomila, že poslední věta skandinávského deníku nebyla kdysi vůbec poslední, že text pokračoval na další stránce a možná i na několika stránkách, které ale byly vytrženy a zničeny ... Jules Verne pak dopsal již jen jediné slovo, zrovna jen aby věta neztratila smysl, a pokračoval v deníku dál.

Číslování stránek deníku šlo sice správně za sebou - to ovšem nic neznamenalo. Jistě je pořídil pečlivý knihovník až později, po spisovatelově smrti. Spíš to ještě potvrdilo mé černé podezření - sešit měl totiž 284 listy. Tohle zvláštní číslo mi nešlo z hlavy: proč právě 284? Proč ne 300? Nebo 250? Pak jsem si ovšem uvědomila, s jakou rozkoší užívají dodnes

Francouzi tuctů, kop a vůbec rozličných složitých a zákeřných přepočítávání v každé jiné kromě ve slušné desítkové soustavě, a byla jsem doma. Sešit měl původně 288 listů, dva veletucty. Čtyři listy tedy chyběly! Zadrž, holka, říkal mi rozum. Třeba se spletla před sto lety děvčata v knihárně, počítající listy. Možná že Verne vytrhl docela jiné stránky, třeba na ně udělal kaňku, kdo ví? Doktor Kameník tě prostě zfanfměl a ty vidíš záhady i tam, kde nejsou . . .

Pro jistotu jsem však přesto požádala hodného dědečka, vedena okamžitým nápadem, aby mi laskavě našel ještě Vernovy spisy o době strávené před svatbou na namluvách v Amiensu. Usmála jsem se na něj za to co nejsvůdněji, aby náhodou neztratil trpělivost a nevyprovoď mne ze dveří. Pomohlo to. Za chvíli jsme se už dívali na stránku popsanou samými Honorinami. Honorina se vyskytovala v každé větě alespoň dvakrát a Jules Verne, budoucí geniální a světoznámý spisovatel, horoval o své vyvolené stejně hloupými a ořepanými větami jako každý jiný zamilovaný chlapec.

Ale počkat! Tady, na okraji stránky, bylo něco pečlivě odstraněno tvrdou gumou nebo vyškrábáno nožkem. Právě přes ono místo běžela další Honorina, tentokrát pro zněnu "velmi krásná v bílých šatech".

Možná že jsem si to jen namlouvala, ale i tehle inkoust se mi zdál jiné barvy a dočista podobný onomu, jímž Verne připsal poslední slovo ke svému skandinávskému deníku. Upozornila jsem dědouška na vyškrábané místo. Posunul si brejle na čelo a strčil nos skorem až k papíru, ale písmo bylo skutečně odstraněno dokonale - jen drsný povrch prozrazoval dávný zásah. Ani já jsem nebyla šťastnější. Co dělat, řekla jsem si - musíš, děvče, vynaložit všechnu roztomilost a diplomacii . . .

Uf - milý redaktore - to byla práce! Asi nejtěžší za celý můj mladý život - ale nakonec jsem přece jen dědouška přesvědčila, že nechci velevzácný deník, poklad všech vernovských badatelů, ukrást ani zničit, ale jen jedno jediné místočko ofotografovat, a to ještě za jeho přísného dohledu. Cupital vedle mne, bojácně se ohlížel, jestli ho nikdo z představených nevidí a nebude-li mít ze svého odvážného činu nějakou patálii. Nu - všechno dobře dopadlo. Za chvíli jsme byli v hotelu, kde jsem byla ubytována. Naštěstí jsem si tam nechala svoji exaktu pro případ, kdybych přece jen utrhla chvilku na fotografování něčeho jiného než právě motýlů. Nu a to víte, fotografa! Táhla jsem s sebou celou spoustu všelijakých většinou zbytečných hejblat a mezi nimi také tzv. černý filtr, propouštějící jen neviditelné, infračervené paprsky, a vhodný film. Položila jsem deník na okno (dědoušek umíral hrůzou, že spadne z osmého patra dolů na ulici), našroubovala filtr a nadělala pro jistotu asi dvacet snímků toho vyškrábaného místa.

Když fotografování skončilo, přitiskl dědoušek deník k sobě jak deset let oplakávaného prvorozence a chystal se co nejrychleji se svým pokladem zmizet. Tak rychle jsem ho ovšem nepustila - nejdřív jsem se musela přesvědčit, že se snímky povedly, čili vyvolat film v improvizované temné komoře, kterou jsem bez vědomí hotelové správy zřídila v koupelně, abych mohla tu a tam vyvolat alespoň několik snímků ještě po návratu do hotelu z muzea, kde se na mne všichni zaměstnanci tak asi kolem páté hodiny začínali mračit jako čerti. Trvalo to skoro půl hodiny. V pokoji za dveřmi bylo ticho, neozval se ani hlásek. Že by děda utekl? myslala jsem si. Ale ne - když jsem konečně s vyvolaným a ustáleným filmem opustila svou koupelnovou temnou komoru, spal docela pokojně, zabořený do křesla ...

Infračervená fotografie, které dneska užívají kriminalisté celého světa, badatelé i technici, splnila svůj úkol výborně. Však ji tamhle vidíte na stěně v rámečku. Jednak proto, že byla na začátku naší opravdové známosti s Jiřím, jednak pro svůj význam v celé historii Díry svatého Patrika. Četla jsem na ní zrovna to, co teď vy. "Překrásná Honorina" byla opravdu připsána dodatečně. Pod ní byl původní nápis, vlastně jen jedna věta. Rozluštila jsem ji i se svou prabábnou francouzštinou

"Zajímavý kus starého pergamenu s nějakým tajným písmem - uvidíme!"

Nu - a to už je vlastně všechno. To víte, že jsem hned letěla na poštu a poslala Jirkovi telegram, zaplacený z kapesného, pevně určeného na nákup orlonek:

domnenky potvrzeny stop skutečne nalezl rukopis na pergamenu stop stranky o islandu z deníku asi vytrzeny kralova

Byla bych tam nejraději připsala:

uz bych byla zase nejradeji od tech motylu u tebe hrome vzpomínam alena

Ale to by se byl nic netušící Jirka, tehdy vlastně pro mne ještě pan doktor Kameník, asi k smrti polekal. Telegram byl tedy naštěstí krátký a mně ještě zbylo i na ty orlonky.

Asi za týden jsem byla s motýly hotová, sbalila jsem fídlátka a jela domů, přecpána novinkami pro Jirku.

Kapitola 6 - doktor Bjelke zvažní a nakonec má radost

Naše trochu klukovská senzace s akcí VAI začala být po návratu slečny Králové z francouzské služební cesty vážným problémem. Její telegram jsme, upřímně řečeno, nejprve nebrali tak docela vážně, ale snímek, který přivezla, i podrobný popis velmi vtipného postupu pátrání v amienském muzeu Julesa Verna byly zcela přesvědčující.

Situace tedy vypadala asi takhle, dovolíte-li ji zopakovat.: Jules Verne za své návštěvy v Amiensu roku 1856, kdy se ucházel o svou nastávající manželku Honorinu, nalezl prastarý pergamen s rukopisem Arna Saknussema. Jestliže ho použil v knize Do středu Země beze změny - a tomu nasvědčovalo dobrozdání profesora Sörensena -, uváděl pergamen místo, kterým lze sestoupit do nitra zeměkoule. Jules Verne také Island navštívil, pobýval dokonce zcela nepochybně v roce 1861 poblíže kráteru Sneffelsu, kterým může být podle Saknussemova tvrzení sestup proveden, o

svém pobytu se však nejen nikdy a nikde nezminil, ale zničil dokonce poznámky o něm v cestovním deníku i celkem nevinnou větu o dávném nálezu pergamenového útržku s tajným nápisem.

Pro Vernův pobyt na Islandu jsme měli více než dost důkazů přímých i nepřímých - především vlastnoruční podpis spisovatelův na fotografii věnované mému dědečkovi a dokonalé znalosti krajiny i zvyků obyvatelstva, popisovaných daleko důkladněji než v ostatních románech z krajů, kde spisovatel nikdy nebyl.

Malou - řekl bych "vedlejší" záhadou byl Thorgunnův nález několika druhů brouků téhož rodu právě v kráteru Sneffelsu, ačkoli by, podle Jyrryho tvrzení, neměli být nikdy pohromadě. Dopsali jsme samozřejmě Leifu Thorgunnovi, aby potvrdil místní původ zaslanych brouků a podle možnosti zaslal ze Sneffelsu další materiál, odpověď však dlouho nedocházela. Snad byl Leif právě na cestách.

Hlavní otázkou, která vzrušila celou naši malou společnost, totiž mne, Jyrryho a v poslední době také slečnu Královou, bylo, proč Jules Verne tak důkladně zahlašoval stopy svého pobytu na Islandu.

Vymýšleli jsme všechny možné i nemožné důvody. Domněnku, že by se snad byl Verne dopustil zločinu a snažil se smazat jeho stopy, jsme zavrhlí okamžitě. Vždyť Verne byl člověkem mírným a nadevše spravedlivým.

Poněkud pravděpodobněji zněla myšlenka, vyslovená slečnou Královou, že totiž Verne, vylákan podvrženým pergamenem, napsaným nějakým vtipálkem, nebo třeba i pergamenem pravým, skutečně odjel na Island, prohledal Sneffels a... nenalezl zločin. Z obavy před výsměchem přátel nikdy o svém dobrodružství nevyprávěl a písemná svědectví o něm zničil. Snad proto, aby se mu nesmáli ani jeho dědicové a potomci.

Nebudu vás, milý pane redaktore, zdržovat psychologickým rozbořem, kterým jsem naprosto zavrhl i tuto možnost na základě podrobného studia Vernova života z knih, sehnanych v pražských knihovnách i antikvariátech nesmírně zaujatým Jyrrym. Zkrátka - jednou z charakteristických známek Vernovy povahy byl sklon k výsměchu sobě samému.

Verne nikdy nevynechal příležitost pobavit přátele na svůj účet. Převlékal se rád do rozličných maškarních kostýmů, hrál směšné figurky, a hlavně ani jeden jediný svůj zážitek, v němž hrál komickou úlohu, neopomněl zaznamenat v některé z povídek - tak třeba i své nezdařené první a poslední lovecké dobrodružství z jediného dne, který za celý svůj život věnoval honu a jehož obětí byl roku 1859 v Pikardii - prostřelený četnický klobouk . . . Snad byla tato povahová vlastnost jakousi obranou proti možnému posměchu - Verne totiž trpěl křečovitým stahováním poloviny obličeje, a takové obranné reakce se zejména v mládí velmi snadno osvojují - kdo ví ? Rozhodně vás nebudu unavovat svým psychiatrickým povídáním. Zkrátka, slečna Králová se také mylíla.

Zavrhlí jsme i další možnosti - například milostný román, který by chtěl nezdařený Jules zatajit před Honorinou. Verne, až do konce života vroucně milující svou choť, docela jistě na nic podobného ani nepomyslel, zejména ne v době, kdy mladí manželé čekali prvního malého Verna-juniora.

Nakonec jsme se shodli, že Verne objevil na Islandu, a to pravděpodobně v kráteru popsáném v Saknussemově pergamentu, cosi, o čem se neměl svět dozvědět. Otázku, proč tedy vůbec vznikl román Do středu Země nebo proč Verne nezměnil podstatné části rukopisu, nepřeložil děj do jiného konce světa nebo alespoň do jiného cípu Islandu, jsme ovšem z Prahy rozluštit nemohli. Po nekonečných rozhovorech s Jyrrym a občas i se slečnou Královou jsme se uspokojili touto domněnkou: nález byl takového druhu, že se spisovatel přece jen neodhodlal úplně jej zatajit a přenechal další průběh událostí osudu. Jak se později ukázalo, byla tato domněnka správná.

Nemohu zatajit jistou závažnou okolnost - ačkoli jsem v rozpacích, jak do toho. Věřím ovšem, milý pane redaktore, že mého sdělení nezneužijete! Povšiml jsem si, na rozdíl od Jyrryho, že slečna Králová nevyhledává naši společnost a nezajímá se o problém VAI jen ze zvědavosti, nebo dokonce z literárněhistorického zájmu. Slečna Králová se prostě do Jyrryho - zamilovala. Nijak jsem se jí nedivil - doktor Kameník je skvělý člověk. Pozoruhodné ovšem bylo, jak naprosto si nebyl této skutečnosti vědom, ačkoli se mu slečna Králová také velmi líbila a nejednou mi to říkal.

Jako Jyrryho přítel jsem měl z tohoto vývoje událostí velikánskou radost - to bylo pro Jyrryho právě to pravé! Tuším, že už jsme mluvili o příznacích vyčerpanosti a nervového podráždění, které jsem na něm pozoroval. Nuže - jeho stav se nezlepšoval, spíše naopak. Nervové napětí nad prací s popisem a vědeckým zařazením nových nálezů jeskynního hmyzu, usilovné přemýšlení o naší akci VAI a noci strávené s celou hromadou Vernových knih a životopisů, samozřejmě kromě vlastní lékařské práce v nemocnici, byly stále zřetelnější na Jyrrym vidět. Věděl jsem, že musí velmi brzy dojít ke změně prostředí i způsobu života, nemá-li jeho únava a podrážděnost přejít ve vážnou chorobu. Rozhodl jsem se tedy urychlit svůj plán a vzhledem k nové situaci ho trochu rozšířit. Času nebylo nazbyt. Přístroj, který jsem vyzkoušel a pro svou vlast objednal, byl již hotov. Podstupoval právě poslední zkoušky elektronických částí. Za deset dní, nejvýše za dva týdny musel můj pobyt v Praze skončit - čekal jsem vlastně už jen na dokončení zkoušek, abych mohl přístroj osobně doprovázet na cestě přes Severní moře. V žádném případě jsem nemohl svůj pobyt, hrazený ze skromných prostředků našeho ministerstva zdravotnictví, svévolně prodlužovat.

Navštívil jsem tedy konzula pana Lundborga, který byl již seznámen s Jyrryho objevy v našich jeskyních, a obstaral dokonce překlady jeho vědeckých článků do naší mateřštiny, aby mohly být v Reykjavíku posouzeny.

Přinesl jsem s sebou ukázky snímků slečny Králové, které se mi od ní podařilo pod jakousi záminkou nenápadně vypůjčit, a za chvíli jsem už pana Lundborga dokonale přesvědčil, že účast zkušeného fotografa nebo, přirozeně, fotografky, znalé speciální práce s fotografováním drobného hmyzu, by nejen neobyčejně obohatila možnosti plánovaného výzkumu doktora Kameníka, ale i podstatně přispěla k propagaci přírodních zajímavostí naší vlasti ve světě. Dobrý pan Lundborg, ačkoli jsem jej právě vyrušil z pilné práce na přehledu českého tisku, součástí pravidelných povinností všech zastupitelských úřadů, okamžitě zahájil činnost. Byl jsem ve vedlejší místnosti a slyšel jsem jen občas nějaké slovo. Na druhém konci drátu byl, jak jsem vyrozuměl, jakýsi Knud - nenapadlo mi ovšem ani ve snu, že tento Knud je islandským ministerským předsedou a že ho právě pan Lundborg skutečnými i neskutečnými důvody přesvědčuje o nutnosti vyhovět mému návrhu.

Za chvíli přišel konzul z vedlejší místnosti, udýchaný, otíraje si čelo kapesníkem, ale zářící a spokojený.

"Radujte se, doktore, máme to pod střechou!" hlaholil a už štrachal ve skříňce na zdi po skleničkách a láhvi. "To se musí zapít! Účast toho vašeho kolegy doktora Kameníka už byla schválena a povolena - naši entomologové byli prý jeho pracemi nadšeni. A teď právě mi Knud - chci říci ministerský předseda, víte, my jsme se jako kluci dennodenně hrozně prali, bydleli jsme v jedné uličce - závazně přislíbil účast ještě jednoho pracovníka pro dokumentaci, a to podle výběru doktora Kameníka. Tak co, spokojen? Dovede táta Lundborg něco zařídit, nebo ne?"

Kapitola 7 - A opět doktor Kameník, zpočátku na pochybách Nu - a pak to najednou přišlo.

Napřed jsem myslel, že Leif Thorgunn zase posílá nějaké brouky, ale tentokrát to byla moc nóbl úřední obálka, plná známek pro doktora Růžka, a vzađu dokonce s opravdovou pečeti. Skoro jsem se bál ji otevřít.

Nakonec jsem přece jenom neodolal - a údivem se posadil.

Představte si, redaktore, že moje práce znali až na Islandu, že se jim líbily, a koruna všeho - zvali mě na Island k průzkumu místních druhů jeskynního hmyzu přímo v terénu! A nejen to, směl jsem si vzít s sebou ještě fotografa podle svého uvážení.

Až se mi zatočila hlava. Přečetl jsem si dopis pro jistotu ještě jednou, jestli je opravdu pro mne a jestli jsem porozuměl správně. Nu ano - namouduši, bylo to tak!

To se ví, že jsem hned telefonoval Bjelkemu, byl zrovna v Chiraně u své mašiny. Ten koukal, panečku - že jeho starého kamaráda Jyrryho znají ve světě! No ale musím říci, když se probral z překvapení, které se mi nezdálo moc velké, měl taky hroznou radost, blahopřál mi, a když pak přišel, donesl v ruce láhev vína a v kapsách po krabici mraženého filé, prý jako pozdrav jeho vlasti, a že si ho sami usmažíme.

Trochu mu ten "pozdrav vlasti" promáčel svrchník, ale to nám náladu nemohlo zkazit.

Pak ale ve mně hrklo: A co nemocnice? Co primář? Vždyť já přece nemohu odjet, i kdybych chtěl! Kdo by držel v sobotu služby a vůbec? Island, před chvílí tak blízký, se pojednou vzdálil zase tam, kam odjakživa patřil - někam doprostřed moře na kraj světa, kde se vždycky podle rozhlasu začíná kazit naše české počasí. Ostatně - ministerstvo zdravotnictví by se asi pěkně poděkovalo, kdyby mu jezdili blázniví doktoři po světě broučkařit.

Bjelke mne vyslechl, pokyvoval hlavou a upozornil na doložku dopisu, kterou jsem v tom rozčilení přehlédl: islandské ministerstvo školství a věd zároveň s tímto pozváním žádá vládu Československé socialistické republiky, aby na základě smlouvy o kulturní a vědecké spolupráci, uzavřené mezi ČSSR a Islandskou republikou dne atd. atd. No maucta - řekl jsem si - teď už o tom ví dokonce i vláda! Až se o tom ještě dozví náš primář, ten tanec - ne, nejde to.

Bjelke pořád jen kýval hlavou - prý škoda. Jednak pro Island, jednak pro ty nové druhy hmyzu - kdoví prý, co se s Thorgunnem stalo. Dostal zprávu, že leží s nějakým podivným onemocněním v nemocnici a broučci teď dlouho nebudou. Hlavně prý je smůla, že se nemůžeme spolu podívat do Sneffelsu, co to tam vlastně staroušek Verne hledal ...

Jako když do mne hrom udeří! Už skoro dva měsíce nemluvím o ničem jiném a nemyslím na nic jiného než na náš problém VAI a teď jsem na to úplně zapomněl. Nu ovšem - přece rozluštění tajemství přímo na místě ...

A pojednou se mi začalo všechno jevit v růžovějším světle. O dva měsíce přece nebude tak zle! Jeden si tak jako tak vezmu z dovolené, čert vzal pro letošek jihofrancouzské jeskyně i s brouky. A ten druhý měsíc by třeba beze mne taky nějak přežili. Slíbím Růžkovi pytel islandských známek, aby vzal dvě služby, něco by snad mohl odpracovat. Kulich - a primáři to už nějak vysvětlím. Vždyť konečně po těch dvanácti letech mám trochu právo... No ne - řekněte sám, redaktore?

Tak jsem se zkrátka rozhodl, že pojedu. Zbýval jen jeden problém - koho vzít s sebou jako fotografa. Bjelke, přirozeně, mi poradit nemohl a jenom krčil rameny. Najednou jsem měl ohromný nápad: "Ty, Bjelke, a proč by vlastně nemohla jet Alena?" Bjelke na to, že prý neví, jestli to slečna Králová dost dobře dovede, že to prý musí být opravdu prvotřídní odborník, abych nakonec nelitoval. A jestli prý to na ni nebude moc namáhavé a kdesi cosi.

To mě dohrálo. Nejlepší odborník! To se ví, že Alena je náš nejlepší odborník, to dá rozum. Vždyť to říká sám pan profesor Obenberger a ten má nějaké nároky na ilustrace svých článků a knih! Jen jestli - napadlo mě - ji Akademie uvolní? To není maličkost! Zase si třeba vzpomenou na nějakou sbírku motýlů a sbohem, Islande! Musí - rozhodl jsem se. Za sebe se prát nedovedu, ale když jde o jiného - panečku, to byste mne měl slyšet! Slečna Králová prostě na Island pojede, i kdyby na sůl nebylo - ať Bjelke vidí, jak ji podceňoval.

A basta!

Kapitola 8 - první díl má čest zakončit pán Volejník, vrátný Akademie

Jestli jako znám slečnu Královou? To je otázka - jakpak bych ji neznal, naši Alenu? A jestli se ještě pamatuju, jak tenkrát odjížděla?

Na tu svou slavnou cestu?

No, toť se ví! Tedy že bych ji viděl odjíždět, to jsem teda neviděl, ale ten den, co se to dozvěděla, za ní přišel ten její.

No přece ten doktor. Nevím už, jak se jmenuje, ale vždycky si zapomněl potvrdit propustku a musel šťandopede šlapat čtyři patra zpátky. Bylo mi ho líto, ale pořádek je pořádek, že jo?

Tak tedy ten doktor to přišel Alence říct. A hned po obědě letěla ven, celá říčná, oči jí svítily jako hvězdičky.

"Kampak, Aleno,ampak?" ptám se jí.

"Hádejte, strejdo!" zubila se.

"Do cukrárny," hádám já, "nebo na rande."

"Samá voda - a jak! Představte si, strejdo - jedu na Island!"

"Vážně - Aleno? Ale jděte! A nebude vám tam, tento, zima?"

"Jen žádný strach. Já se zahřeju!" zavolala na mne přes rameno a byla pryč. Fanfárum!

No - a to by bylo asi tak o cestě naší Aleny na Island všechno, co bych věděl, pane redaktore. Že to už stačí? Tím líp!

Kapitola 9 - Doktor Kameník o cestě na jeviště události

Konečně jsme byli před Sneffelsem. Naštěstí jsme nemuseli od samého počátku podstupovat takové štrapáce jako profesor Lidenbrock a jeho nešťastný synovec. Právě naopak Bjelkovo auto, kterému majitel mazlivě říkal Iza, vyjelo bez zastávky a bez obtíží nejsvízelnější kus cesty - stoupání od čedičových stěn fjordu Stapi skoro až k samému úpatí Sneffelsu pod dva rozeklané hroty se sněhovými čepicemi, přetrvávajícími po celé léto až do nové zimy.

Točitá silnička se opírala tu a tam o valy z obrovských balvanů, jinde se zaryla do skály, zřejmě díky práci pyrotechniků, kteří ji kdysi vystřelili. Ze silnice byly nádherné pohledy na moře, pokryté nespočetnými skalisky a balvany, obklopenými prsteny sněhobílé pěny. Bjelke si nemohl odpustit vernovský efekt, který jsem ostatně s jistotou očekával. Zastavil auto, obrátil se k západu a ukázal rukou:

"Grónsko!"

Alena reagovala, jenže nevědomky, také přesně podle Verna:

"Grónsko? Vážně?"

"Ano - vidíte tam ten bělavý opar nad obzorem? To je záře grónských ledovců. Vedla k cíli islandské odvážlivce, Vikingy, kteří roku 983 pod vedením divokého Erika Rudovouse osídlili tu nehostinnou pustinu.

Aby získali pro svůj záměr přívržence, nazvali prozíravě novou vlast Groenlandem, Zelenou zemí. Ovšem - moc zeleně nenašli. Ale přesto se tam udržely statky prvních obyvatel téměř sto let a díky občasným cestám mezi Islandem a Grónskem objevil bláznivě odvážný Leif Eriksson Ameriku několik set let před Kolumbem. Přistál se svými loděmi na Newfoundlandu: později dokonce daleko jižněji, na pobřeží Virginie."

Od sněhu vanul chlad a Alena si přitáhla zimomřivě límec kožišínového kabátku, který jí půjčila prozíravá Bjelkova maminka. Taky já jsem div nedrknal zuby - Bjelke se jen okouzleně díval kolem sebe a Thorgunn si jako naschvál dokonce rozejal větrovku. Island! Nedaleko odtud byla kamenná boudička, benzínové pumpy. Z komína se kouřilo. Bjelke tady chtěl ponechat v úschově vůz, a tak jsme zajeli až před chatu. Zjistili jsme, že tu lze koupit nejen benzín, ale i kávu, čaj, konzervy, pohlednice s obrazem sopky a různé upomínkové předměty - figurky z lávy, zdobené kožené váčky a maličké sněžnice. Zatímco Bjelke domlouval s majitelem úschovy auta a Alena se rozhodovala, jestli má nebo nemá vyhodit pár aurarů za ne zrovna moc vkusného lávového pumpříka, rozhrnula se hromada pokrývek, pohozených na lůžku v rohu místnosti, a vykoukla na nás stařena - opravdová stařena z pohádky, nejméně stoletá. Bjelke pak říkal, že jí nemuselo být víc než sedmdesát, že tady lidé těžkou prací rychleji stárnou - ale já vím své. Něco zakrákorala. Správce stanice ji, jak se zdálo, chtěl několika slovy umlčet a vrátit na lůžko, ale zdvořilý Bjelke, to se ví, babičce odpověděl a ta spustila jako vodopád. Klátila při řeči tělem dopředu a dozadu a mluvila rytmičky, jako by recitovala nějakou básničku.

Marně se ji snažil syn (nebo to byl vnuk?) přerušit. Když skončila - vrátila se znovu na lůžko a zavrtala se zpátky do pokrývek.

Bjelke se tvářil jakoby nic, zato Leif po straně třikrát uplivil. Dobře jsem si toho povšiml. Alena z toho byla tumpachová. Stála v koutku a kulila oči. Dokonce byla tak překvapená, že ani po svém oblíbeném způsobu "nevystřelila od boku" exaktou za snímek.

Bjelke konečně domluvil zaparkování auta na cestě rašeliništěm za benzínovou pumpou, dal správci nějaké peníze a měli jsme se k odchodu.

Nejprve jsme vložili zavazadla, pak Bjelke zavezl Izu na místo a vrátil se k nám. Alena vyzvíдалa, co vlastně ta stará paní povídala, ale Bjelke jen mávl rukou. Byl jsem také zvědavý - zkrátka nedalo mi to, a tak jsem se při skládání stanů a balíků a lan a Aleniny výzbroje přitočil k Leifovi a nenápadně se zeptal:

"Poslyšte, Leife - co to . . ."

Leif znovu pro jistotu třikrát odplivil a stručně prohlásil:

"Vědma. Vyprávěla takovou starou pohádku."

"Jak to, pohádku? A proč zrovna nám?"

"Nevím. Ani já ji dobře nerozuměl. Nějací ohniví muži pod zemí v hlubinách a smrt slabých a kovář."

Bjelke si povšiml našeho rozhovoru a řekl:

"Případ pro Sörenssena, Jyrry. Prává a nefalšovaná islandská báje ve 20. století. Musím ho sem poslat s magnetofonem."

Pak se zase sklonil k zavazadlům. Byla jich pěkná hromada na to, že jsme měli provést vlastně jen předběžný dvoudenní průzkum před vlastním sběrem hmyzu, ale starostlivý Bjelke by nás byl nejraději i tady opatřil stejným pohodlím jako v jeho bytě a Leif jen mlčky přikyvoval, když přidával do balíku ještě pomerančovou šťávu a ještě krabici broskví a pro jistotu ještě jednu konzervu sušeného hovězího a hledal dál, co by se hodilo.

Nakonec jsme balíky přece jen jakžtakž rozdělili - největší část si naložil na hřbet přes naše protesty Leif. Aleně zbyly jen fotografické přístroje a moje skleněná smrtička na brouky.

Vysvětlili jsme jí překotně, že vlastně nese nejvíce, protože s tím choulostivým harampádím rozhodně nesmí upadnout.

A pak jsme se už vydali na cestu k vytouženému místu, kde se měla rozřešit záhada VAI.

Byl jsem připraven na obtížný výstup, ale tohleto mně přece jen neměl Island dělat! Stoupali jsme po stovkách balvanů, vytahující jeden druhého a pomáhající si horskými holemi. Vrcholky, z auta zdánlivě na dosah ruky, byly za hodinu stejně daleko, ne-li ještě dál než na počátku cesty. To se nám alespoň zdálo. Bjelke měl zaťaté zuby, Aleně stály na čele krupičky potu, které nedokázal vysušit ani ledový vítr.

Leif samozřejmě mlčky šlapal jakoby nic a o sobě raději nemluvil. Konečně dal Leif znamení k odpočinku. Byli jsme právě na jakési široké skalní terase, na podloží, ze kterého se zdvihaly oba vrcholy Sneffelsu.

Výhled byl božský - ale já jsem z něho moc neměl. S rozkoší jsem se skulil na skálu porostlou lišejníkem, a shodil batoh

z ramen. Kousek vedle mne funěl zničeně Bjelke. Kupodivu první se vzpamatovala Alena.

"Doktore, já tu cvaknu pár snímků - to si přece nemůžeme nechat ujít ...

Aha - zase se v tobě vzbudil zažraný nedělní amatér, řekl jsem si - ale konečně, proč ne ? Když máš chuť, fotografuj si! Alena sesbírala svoje nádobíčko, Leif rytířsky vyskočil, popadl stativ a velký deskový přístroj, chvíli se o věci tahali a pak oba zmizeli za nejbližší skálou.

Bjelke se ke mně otočil, opřel se o loket a povídal:

"Ty, Jyrry, víš, co ta babka povídala?"

"Ještě ti to vrtá hlavou?" podivil jsem se.

"Vrtá. A řeknu ti hned proč. U nás na Islandu musíš přemýšlet trochu jinak než jinde v Evropě. My jsme žili skoro tisíc let jen pro sebe, malý, statečný kmen, který se povzbuzoval ve stálém, zoufalém boji o život a o chleba jen svými hrdinskými zpěvy. Asi jako staří Řekové - jenže ti měli zatraceně lehčí živobytí. Ty zpěvy, Jyrry, nikdo nezapisoval - nikdo totiž kromě nejvyšších kněží neuměl psát. Předávaly se z generace na generaci ústním podáním - zase ti musím připomenout Homéra. Než byly Ilias a Odyssea poprvé zapsány, byl už pan Homér pár set let pod drnem ... Nuže - ta stařenka prozpěvovala nějakou zmatenou říkanku - jenže místy to bylo staroislandsky. Sama tomu nemohla rozumět, jen poslechem se asi naučila slova od své matky nebo báby . Bylo to asi takhle:

Velcí muži s mocnými štíty a kladivy nezhynou,
ale smrt skosí pasáky ovcí a lovce malých ptáků.
Střežte se malých ptáků a ledových blesků,
dříve než vás pohltní Díra svatého Patrika.

S ubývajícím měsícem vezměte kladiva
a odejděte k fjordu
z dosahu toho, který ková s ohnivými muži hluboko,
hlouběji, než pronikne Wotanův šíp.

Doslova si to samozřejmě nepamatuji, ale přibližně tenhle obsah to mělo. Sörenssena sem určitě pošlu - bude vyskakovat radostí až do stropu. Co tomu říkáš, Jyrry?"

Pokrčil jsem rameny. Co tomu mám říkat?

"Nerozumím ničemu, připadá mi to docela beze smyslu. Prosím tě, Bjelke, co to má být, ta Díra svatého Patrika?"

Teď zase pokrčil rameny pro změnu on.

"Nevím. Nikdy jsem o ní neslyšel."

Zarachotilo kamení - Alena s Leifem se vraceli. Zřejmě se při fotografování moc neunavili a hned na nás, zda prý půjdeme dál.

Odevzdaně jsme si hodili batohy na bolící ramena a vydali se na další pout k oběma vrcholům. Já nevím, jestli na to věříte, redaktore, ale my opravdu dostali druhý dech a cesta nám teď ubývala daleko rychleji. Slunce bylo ještě dost vysoko na obloze, když jsme dosáhli samého vrcholu jižního kuzele; Skartarisu. Určitě se na to jméno pamatujete - objevilo se už přece v pergamenu Arna Saknussema. Jeho stín nám měl ukázat cestu do hlubin nitra Země, nebo alespoň k tajemství, které Jules Verne tak pečlivě skrýval. Zatím jsme ovšem měli jiné starosti - totiž dostat se před západem slunce dolů na dno kráteru a zařídit se na noc. Leif pořád brumlal svoje věčné "forüt, forüt", pobízel ke spěchu a nedopřál nám ani chvíli rozhlédnout se z vrcholu Skartarisu do vnitrozemí ostrova. Věřte, že ten pohled stál za to! Jeden hřbet za druhým jak stádo pravěkých zvířat se kupil až k obzoru, nahlíželi jsme do hlubokých údolí, prorvaných řekami. Tu a tam, jako rozstříknuty po černé školní tabuli žuly, byly rybářské vesničky s dřevěnými kostelíky a stuhami silnic.

Jistě víte, redaktore, jak se pozná mládí od stáří, a jestli ne, tak vám to povím: mladým je člověk do té doby, dokud je mu jedno, jde-li do schodů nebo ze schodů. A stáří začíná, když už je obojí stejná svízel. Podle téhle moudrosti jsme my, totiž alespoň Alenka, Bjelke a já, byli úplní Metuzalémové. Sestup byl mnohem horší než výstup, ačkoli balvanitá suť vnitřní stěny kráteru byla velmi podobná své sestřičce na zevní straně. Leif Thorgunn jako zkušený horský vůdce tohleto samozřejmě věděl a věděl také, že máme právě čas do západu slunce dosáhnout dna kráteru. Proto to jeho otravné "forüt, forüt".

Leif byl ostatně doopravdy skvělý - obíhal nás kolem dokola, na zvláště obtížných místech, kde jsme postupovali přes ledovcové jazyky, olizující vnitřní stěny kráteru, vystupoval pro každého z nás zvlášť, obětavě nesl nejméně polovinu nákladu, a ještě byl na dně kráteru, kam jsme se taktak doklopýtali, nejsvěžejší.

"Proboha, Leife," zasípal jsem, když jsem mohl nabrat mrazivého vzduchu a vydechnout bez tíhy batohu, "to jsi pro ty brouky chodil až sem?"

Leif, zapalující si dýmku, přikývl.

"S turisty?"

Zavrtění hlavou.

"No proto - už jsem myslel, že i sem chodí turisté psát svá ctěná jména do skal. Tak s kým?"

"Dvakrát. S geology. Pak jednou s jedním hvězdářem - hledal nejvýhodnější místo. Stavba nové hvězdárny. A párkrát sám. Jen tak. Zvědavost."

Ze zvědavosti osm hodin cesty tam a osm zpátky - hrůza!

"Co tě sem táhlo, Leife?"

Vytáhlý vytrvalec vážně a soustředěně rozbířal dýmku, až v lehkém šeru zazářila ohnivým světélkem na ostrém nose a

jako ze žuly řezaných lícních kostech, a rozvážně odpověděl:

"Lidé se sem bojí chodit. Taková hloupá pověra to je. Tak jsem chtěl ukázat, že se není čeho bát. Nějaké Díry svatého Patrika."

Bjelke i já jsme zbystřili sluch.

"Cože - Díry svatého Patrika? Vždyť o ní něco říkala ta stařena dole!"

Ted' se zase pro změnu podívil Leif.

"Opravdu? No - možná, já rozuměl každé páté slovo."

"A co se říká o té Díře svatého Patrika?"

Leif si posunul batoh, pohodlně se o něj opřel, zamyslel se a nakonec vysvětlil: prý je to vchod do pekla. Svatý Patrik, irský biskup, který také působil na Islandu, tam jednou uhodil v noci holí do země a země se otevřela.

Když stojí nad Dírou svatého Patrika ubývající měsíc, je prý slyšet rány kladiv a kvílení mučených duší. Jejich kletby se odrážejí od měsíce a padají zpět k zemi jako velké, černé kočky s ohnivýma očima. Takhle mu to vyprávěla jeho babička a zlobila se, když už jako kluk jednou utekl z domova a rovnou do Díry svatého Patrika. Říkala, že byl potrestán za svou darebnost, když potom onemocněl.

"No - tak takové jsou ty povídačky...," dokončil Leif s omluvným pohledem, vyklepal dýmku a počal vybalovat stan a spací pytle.

Bjelke seděl nedaleko na kameni jako horský skřítek, hlavu opřenou do dlaní.

"Střežte se malých ptáků a ledových blesků, dříve než vás pohltní Díra svatého Patrika ... Bylo to tak nějak, že, Jyrry? Poslyš, Leife, kde jsi tady hledal brouky pro doktora Kameníka? Ty poslední - co všichni vypadali stejně, jako mravenci!"

"Zrovna tam, v Díře svatého Patrika. To jsem tu zrovna byl s hvězdářem a neměl jsem moc času," vysvětlil Leif, schovaný za stanovým plátnem. Alena zatím ze všech sil nafukovala mrňavou hustilkou gumovou podlahu. Bjelke seskočil z balvanu. Měl nervózní, neklidné pohyby, když mne uchopil za rameno.

"Jyrry - ty nejsi odtud. Nechápeš...," mávl rukou, jako by něco zaháněl nebo se vzdával vysvětlení.

"Slečno Aleno, Leife - nechte toho. Vraťme se. Máme magnéziové pochodně a elektrické lampy - kolem půlnoci budeme u auta a ještě můžeme něco teplého vypít u hlídače pumpy!"

Alena nepochopila, co Bjelke míní: "Teplá káva bude za chvilinku, doktore! Pročpak takovou štrapáci kvůli hrnků bryndy?"

Leif se však zarazil, podepřel stanovou tyčku složenou z několika hliníkových trubek žulovými kameny a přistoupil k nám. Za chvíli jsme byli všichni v hloučku jako přízraky v šeru na nejpustším místě světa, s pochmurnou kulisou černých stěn, balvanů a okrouhlých ústí sopky, zívajících několik desítek metrů od nás.

Bjelke chvíli mlčel, pak si přejel dlaní čelo a řekl váhavě:

"Já vím - je to bláznivé, když já, lékař, psychiatr ... Ale prosím vás, nemyslete si, že jsem zbabělý, že se bojím tmy nebo strašidel nebo krákorání pomatených starých žen, to ne. Ty víš, Leife, že ne, víd?"

Leif snad ve tmě kývl - nepovšiml jsem si.

"Víte, Jyrry a slečno Aleno - obrácím se na Leifa - je také Islandan a má v krvi totéž co já, instinkt, který našim předkům umožňoval udržet se naživu i na nejnehostinnější půdě, jakou kdy lidé osídlili. Prosím tě, Leife, proč jsi - nyní opravdu - chodil sem, do kráteru, i když jsi nemusel, i když ti to maminka zakazovala?"

Thorgunn se zamyslel. "Protože jsem se tu bál ...," řekl konečně.

"Ano - to jsem čekal," řekl tiše Bjelke, "bál ses. Tady se každý bojí - celé generace to mají zřejmě v sobě. Ale proč, Leife, proč, Jyrry? Lidé se bojí účelně, je to ochranný pud člověka, který ještě nedospěl tak daleko, aby se mohl nebezpečí postavit. Naši předkové se báli tmy - protože jim byla nebezpečná, plná zvířat s drápy a zuby, hadů a propastí - a my, bláhoví potomci na asfaltových silnicích s lampičkou v kapse, se jim vysmíváme. Báli se uhranutí, protože nevěděli, že nemoce přenášejí bakterie, báli se zlé ženy obcházející o polednách a zabíjející, protože nevěděli nic o úžehu. Jeho se, přátelé, báli v Díře svatého Patrika? Jeho se měli střežit muži s mocnými štíty, které neděsil boj ani mořská bouře, kteří se vysmívali smrti a stokrát ji přímo vyzývali? Co jsou malí ptáci a ledové blesky?"

"Žvást ...," vyjelo mi z pusy. Co dělat, zpátky už jsem to vzít nemohl, ale mrzelo mě to. Za tak znamenitý řečnický výkon si Bjelke zasloužil lepší obecnost. Celý se shrbil, na chvíli se odmlčel a potom mi řekl:

"Tak tedy - žvást. Možná, Jyrry. Nechme tedy pověra a psychologických rozborů. Věnujme se faktům - pro jistotu. Leif sem zašel poprvé jako chlapec - a potom byl nemocný. Je to tak, Leife?"

"Jak to víte?" vyskočil polekaně Leif.

"Před chvílí jste to říkal, pane Thorgunne!" uklidnila ho Alena.

"Ano, před chvílí jsi to říkal. Naposledy jsi tu byl s učencem, hvězdářem. Sbíral jsi brouky tady pro Jyrryho. A potom jsi ležel téměř měsíc v nemocnici. Souhlasí?"

"Ano, ale ...," počal vysvětlovat udiveně Leif.

"Já vím, já vím - nachladil ses. Hvězdář zůstal zdrav, víd?"

"No - ano! Ale ten nehledal brouky!" hájil se Leif a nedíval se na mne, jako by se styděl za doznání, že vlastně onemocněl kvůli mně.

"Ne - nehledal. Nebyl v Díře svatého Patrika, přesně řečeno. Ale můj dědeček v ní asi byl. Víš od svého otce, že právě v době po odjezdu Julesa Verna dlouho, dlouho churavěl. Nemohl pak už provázet cizince po horách ani pomáhat zeměměřičům. Žil ještě dost dlouho - jako udič tresek. Napichoval je za skřele na hák a zavěšoval do udrny ..."

"Tak už dost, Bjelke!" zarazil jsem ho. Nevěřil jsem svému sluchu. Vždycky klidný, rozvážný a usměvavý chlap - a teď vidí všude kolem sebe strašidla.

"Ostatně ani nevíš, zda skutečně o Díru svatého Patrika jde. Tady kolem je děr jak v ementálském sýru a mne kromě

brouků zajímá jen jedna jediná - totiž ta, kterou něžný stín tohohle habána," ukázal jsem na vrchol Skartarisu, tyčící se nad námi jako černý prst proti nebi, posetému už hvězdami, "zítra v poledne políbí. Není sice zrovna prvního června, ale rok čekat nebudeme a o nějaký ten metřík snad nebude tak zle."

"Vidíš, máš pravdu - Jyrry," ožil Bjelke, "hned to zjistím."

"Jů," zaradovala se Alena, "vy přivoláte sluníčko? Prima, doktore, vy jste můj člověk!"

"To ne, bohužel," zasmál se Bjelke, "uděláme to docela jednoduše. Způsobem, na který už vlastně měl přijít ctihodný profesor Lidenbrock. "Tady," sáhl do kapsy a vytáhl kus papíru, "mám polohu slunce na obloze přesně v poledne 1. června. A tady," z druhé kapsy vytáhl cosi, co v šeru vypadalo jako vývrtka, "pocitivý námořnický sextant, vypůjčený z lodního muzea v Reykjavíku. Ve fyzikálním ústavu mi sice velkoryse nabízeli daleko lepší instrumenty, plné čoček, stupnic a hodinových strojů, ale těm bych jednak nerozuměl a jednak byly těžké až hrůza. A k tomu bez panáček!" doložil a posvítil kapesní lampičkou na malý, jemně cizelovaný mosazný nástroj v dlani. Byly to v podstatě dva úhloměry postavené kolmo na sebe. Ve vodorovném byl zasazen ozdobný kompas.

"Geometrická úloha je tedy tak snadná, že ji pochopí nejen význačná fotografa," uklonil se Aleně, "a horský vůdce, ale dokonce i dva naprosto této vědy neznalí doktoři, kteří umějí na stará kolena sotva sečítat. Podle Saknussemova pergamentu se nachází vchod do středu Země v prodloužení spojnice: slunce - vrchol Skartarisu. Postačí tedy nalézt místo, z něhož je vidět dotyčný vrchol pod stejným úhlem a ve stejném směru jako 1. června v poledne sluníčko - a jsme doma! Snadné, že? Doufám, že to bude snadné i v praxi. Okamžik," v kuželu světla lampičky nastavoval stupnice, "a jde se! Podle sextantu by to mělo být někde asi tímhle směrem," řekl, když pohlédl okénky v posuvném rámečku na kolmém úhloměru k obloze.

Leif svítil na cestu silnou akumulátorovou lampou, kterou vyňal z batohu. Ne zbytečně - dno kráteru bylo plné balvanů, ostrých úlomků a na několika místech se propadalo do bezedných propastí vyhaslých sopečných komínů. Alena doprovázela několik kroků před námi Leifa a Bjelke mi tiše řekl:

"Jyrry - uvědomuješ si, co to znamená, jestli do Sneffelsu skutečně paprsky slunce 1. června dopadají? Opět další potvrzení naší domněnky o Vernově návštěvě..."

Neodpověděl jsem. Bjelke se znovu díval sextantem a zavolal na Leifa a Alenu: "Dál už ne - víc doprava!"

Ustoupili jsme ke stěně, ohraničující strmým valem kráterovou rovinu. Bjelke, opřený o mohutný balvan, pozorně měřil a měřil. Konečně odtrhl sextant od oka, složil jej a strčil do kapsy.

"Jsme na místě - a kde je ta slavná Díra svatého Patrika?"

Leif si mimovolně sáhl na hrdlo, odkašlal a tiše řekl:

"Zrovna za vámi, doktore . . ."

Bjelke se pomalu otočil. Kužely našich svítilen jako na povel zamířily na nízký, polokruhový otvor, podobný starobylému klenutí, otevírajícímu se do skalní hradby.

Kapitola 10 - Alena Králová, aneb malá hezká mezihra

Cožpak dnes, redaktore, dnes už je mi hola hej, ale tehdy, fujtajxl!

Všechno bylo tajuplné a jako naschvál připravené nějakým šikovným spisovatelem - věštící stařena, výstražné sýčkování doktora Bjelkeho, skály černé jako bota a nakonec Díra svatého Patrika zrovna tam, kudy jsme chtěli vlézt do naší matičky Země přesně podle návodu pana Verna.

Nebylo nám moc do řeči. Bjelke mlčel, jenom jednoslabičně odpovídal na otázky, Leif zuřivě bafal z fajfky, vařil na lihovém vařiči konzervový guláš a čaj a vypadal, ozářený plaménkem, jako čert v civilu.

Stan byl postaven - poslyšte, tyhle lehoučké nylonové stany a spací pytle s kajčím peřím, to je vymoženost! No - a mně s Jiřím nezbylo na práci nic než sedět na balvanu a koukat na hvězdičky a na světélka letadel, přeletujících co chvíli po obloze. Island je totiž jednou z největších leteckých křižovek na světě a jako by si všechny ty aeroplány daly rande zrovna nad Dírou svatého Patrika. Nějak sem nepatřily. Kdyby se byl na okraji kráteru pod Skartarisem objevil Viking s dlouhým kopím, mečem, štítem a volskými rohy na přílbě, zapadl by spíše do krajiny.

Ale já zase moc mluvím, vidíte?

No - ono také o tom večeru není moc co vyprávět. Vlastně vůbec nic a to málo, co by snad přece k vyprávění bylo, patří jenom mně a Jiřímu. A konečně - proč bych vám to neřekla - vždyť je to jen taková hezká malá hloupost.

Chvilí jsme seděli a neřikali ani A, ani B. Pak Jiří povzdychl a povídá:

"Víte, Alenko - já si tu jeskyni neodpustím, už kvůli těm potvorám Leptoderinům. Vždyť by mě to do smrti mrzelo, takovou dálku se trmácet a nakonec před cílem utéci. Ale vás moc a moc prosím, zůstaňte zítra venku, tady... Vždyť tam stejně nemáte co fotografovat, v takové tmě, že ano? No ne? Vidíte, že mi to uděláte kvůli?"

Než to proběhlo mým dlouhým vedením, udiveně jsem se zeptala:

"Propána pročpak, doktore? Vždyť jsem zvědavostí už dnes polomrtvá!"

"No víte," vrtěl se Jiří a poposedával na kamenu, asi ho tlačil, "on Bjelke je nakonec docela moudrý člověk a třeba tam opravdu něco škodlivého je. To víte, sopka, výpary, sirné plyny - co bych vám povídal . . ."

"Ale jděte, doktore," já na to, "a brabencům ty plyny neškodí?"

"Ježíšmarjá," zahořekoval Jirka, "kolikrát vám mám, Aleno, říkat, že to nejsou mravenci, ale brouci, a přestaňte už s těmi brabenci - vždyť je to přímo urážka vědy . . . a . . . a vůbec . . ."

Uraženě klepal okovaným podpatkem do balvanu, ale pak přece jen pokračoval: "To nic neznamená, že to braben . . . kruci, už to říkám po vás, chci říci, že to broukům neškodí. Ti mohou žít leckdes. Pod vodou, pod zemí, ve starých trouchnivějících houbách - a vy ne. Tak vidíte."

"Nebojte, doktore. Kde vydržíte vy, vydržím taky."

Jirkovi to vrtalo hlavou.

"Víte, Aleno, já bych byl moc nešťastný, kdyby se vám tam něco stalo ... Prosím vás, buďte rozumná ... "

Redaktore, mně bylo do breku, ale tak nějak hezky. Hned bych tam byla dala Jirkovi pod těmi chladnými hvězdami pusou. Víte, že se tam netřepotají jako u nás?

"Pane doktore medicíny Jiří Kameníku," odpověděla jsem stejně hrobově vážným hlasem, "já bych byla taky moc nešťastná, kdyby se vám tam něco stalo, a proto vás budu raději hlídat. Ono to bude bezpečnější."

Najednou sjel Jirka z balvanu jak ješterka a stál přede mnou.

"Vážně, Aleno?"

"Vážně, Jirko!"

A potom zahučel Leif od vaříče

"Guláááááš!"

A my šli ke stanu, škobrtající o kameny. Jen jsme se vzali za ruce jak Jeníček a Mařenka a zapomněli se včas pustit, takže mám podezření, že si toho Bjelke povšiml. Ostatně - asi nám to bylo vidět oběma na čele. Když potom naléval do koflíků čaj, třepal Jirku po rameni, mně pohladil ruku a řekl: "To je dobře, to je moc dobře ... " Dodnes nevím docela určitě, jak to myslel, ale začervenala jsem se jako patnáctiletá žába.

No, a potom už jsme královsky spali, pěkně v teplíčku kajčích pytlů. Ráno nás samozřejmě vzbudil Leif - už se ráchal v nějaké louži dešťové vody v prohlubni skal. Stan jsme nechali stát - dnes jsme chtěli provést jen první předběžný průzkum nedaleko ústí jeskyně, a tak jsme s sebou vzali jen magnéziové pochodně, polní láhve s čajem, nějaké sušenky a jednu nebo dvě konzervy. Já si nesla přes rameno flexaretu a v brašně exaktně s barevným filmem. To byl tedy Jiří docela vedle, že nebudu fotit, to se uvidí!

Jirka chvíli pobíhal po dně kráteru a prohlížel balvany. Hledal začáteční písmena Saknussemova jména, která tu - podle Verna - měla být někde vryta do skály. Za chvíli toho nechal, dokonale otrávený stálým pokřikováním Bjelkeho a Leifa, kteří se za ním točili jak korouhvičky a hlídali, aby nezmizel v některém komíně.

Konečně jsme vyrazili.

Těsně před Dírou svatého Patrika se Bjelke zastavil:

"Teď už opravdu naposledy, přátelé. Jdeme dovnitř, nebo ne? Nemohu se zbavit nepříjemného pocitu ... Samozřejmě, nemůžeme se průzkumu vzdát, ale snad by bylo lépe podniknout jej, až budeme lépe zajištěni. Jyrry, ty jsi zkušený jeskyňář, Leife," obracel se od jednoho ke druhému.

Jirka si hrál se svým entomologickým náradíčkem na brabence - ne promiňte, právě ten večer jsem se rozhodla, že už ho nikdy nebudu zlobit - na brouky, Leif stácel do smotku tenké, ale velmi pevné nylonové horolezecké lano. Nesli jsme je jen tak pro všechny případy - Leif už nám vyličil předsíň Díry svatého Patrika jako rozměrnou jeskyni, vlastně jakýsi dům, na jehož druhém konci ústí do hlubin kolmý, neprozkoumaný komín. Tak daleko jsme se nechtěli pouštět - dnešek měl být věnován lovu Leptoderinů a prohlídce domu.

Doktor Bjelke ještě chvíli čekal - nikdo se neozval. Pokynul hlavou.

"Dobrá - jdeme!"

Leif vykročil jako první se svým obvyklým "Forüt!"

Za pár vteřin jsme vstoupili do Díry svatého Patrika.

Kapitola 11 - Leif Thorgunn je velmi stručný

Mlčenlivý Leif není typem řečníka, a tak jeho vyprávění bylo vždy plodem vzájemné spolupráce. Jeho svědectví nejsou proto podána formou plynulého vyprávění, ale tak, jak skutečně vypadala - jako interview, provedený s laskavou pomocí doktora Bjelkeho v úloze tlumočnicka. Pozn. red.

"Buďte tak laskav, pane Thorgunne, popište našim čtenářům Díru svatého Patrika. Myslím, že jste k tomu nepovolanější. Navštívil jste ji několikrát, že?"

"Ano - asi šestkrát nebo sedmkrát."

"Je to nějak obzvláště tísnivý pocit?"

"Ne - docela jako v každé jiné jeskyni ... ledaže ... "

"Dopovězte, prosím, pane Thorgunne!"

"Ledáže snad - víte, redaktore, nejsem pověřivý, ale Díra svatého Patrika v pozadí vstupní jeskyně působí trochu děsivě. Je to komín spadající kolmo do hloubky a má cosi z mořské mušle. On totiž zní. Tiše, zvláštním zvukem, jako - jak bych vám to nejlépe řekl - ano: jako housle, ale pořád stejně. Jako jenom jedna struna. Člověk si to dlouho neuvědomí - ale za chvíli už třese hlavou, strká si prsty do uší, jestli mu v nich nezní - a pak se toho nemůže zbavit. Ať chce nebo nechce, poslouchá zpěv z propasti."

"To zní dost chmurně. Jak působila Díra svatého Patrika na vaše společníky, doktora Kameníka, doktora Bjelkeho a slečnu Alenu?"

"Na každého jinak. Doktor Kameník je zkušený jeskyňář, speleolog, a ačkoli byl v žulové jeskyni kráteru vyhaslé sopky poprvé, cítil se tu jako doma. Doktor Bjelke byl neklidný, pořád nás sháněl do houfu a čekal, kdy se co stane - a slečna Alena běhala pořád po všech koutech a fotografovala, dokud nebylo kouře z magnéziových pochodní tolik, že jsme se museli sklonit k zemi, abychom na sebe vůbec viděli."

"Jak dlouho jste byli v jeskyni, pane Thorgunne?"

"Asi pět hodin. Doktor Kameník sesbíral několik brouků - lezl za nimi po stěnách a na balvany, klopýtal přes trhliny - doktor Bjelke ho pořád volal zpátky a slečna Alena prosila, aby si dal pozor. A tehdy také doktor Kameník objevil první obraz ptáka. Byl vysoko, skoro u stropu jeskyně, téměř setřelý působením vlhkostí - ale prosím vás, redaktore, zeptejte se raději doktora Bjelkeho - já jsem nevěnoval ptáku moc pozornosti - hledal jsem taky pro doktora Kameníka brouky a staral se, aby se nikdo nepřibližoval zbytečně blízko Díře svatého Patrika."

"Ještě poslední otázku, pane Thorgunne: napadlo vás, že mezi nálezem obrazu ptáka a pochmurnou věštbou stařeny z chaty pod Sneffelsem může být nějaká souvislost?"

"Ne - na to přišel až doktor Bjelke."

Tento rozhovor se odehrával v malé kavárně na mořském břehu, s výhledem na záliv, kde roku 874 Ingolf Arnarsson se svými Vikingy vylodil první trámy na stavbu sídla v novém domově. Leif se chystal právě k nové cestě se skupinou glaciologů, badatelů v oboru ledovců a zalednění, na Vatna-Jökull. Měl málo času a hodně práce.

Každou chvíli nenápadně odhrnoval rukáv svého červenomodrozeleného svetru a sledoval ručičky hodinek. Nemohli jsme ho tedy zdržovat a po zachycení tohoto krátkého rozhovoru jsme se rozloučili. Leifa Thorgunna jsem od té doby neviděl. Často přemýšlím, kde právě je, který ledovec zlézá, kde praskají pod jeho okovanými botami žulové a čedičové úlomky skal okolo ledově chladných fjordů nebo na kterém horolezeckém cvičném terénu - Island byl teprve nedávno horolezci objeven jako pravý poklad dosud nezlezených stěn, komínů a skal - popouští lano, zajišťující bezpečnost zámožného cizince.

Když si představím dnešní a ostatně i zítřejší Island, malou republiku na malém ostrově, vybaví se mi vždycky právě on. Asi proto, že jsem ho z vyprávění účastníků výpravy tak dobře poznal. Pozn. red.

Kapitola 12 - Setkání doktora Bjelkeho se slepými ptáky

Ano - první nález, první obraz ptáka... Máte pravdu. Tím to vlastně všechno začalo. Musím říkat "obraz ptáka" - nebyla to totiž kresba, malba ani vypouklý, do stěny vtesaný reliéf. Jyrry to zkoumal podrobně, přestože jsem ho prosil, aby se raději věnoval svým broukům. A slova stařeny: "... střežte se malých ptáků a ledových blesků ..." mi zněla stále v uších. Jak už vám říkal Leif, obraz ptáka byl umístěn pozoruhodně - až u samého stropu jednoho kouta jeskyně, vlastně v úhlu, který svíral strop a stěna předsíně Díry svatého Patrika.

Jyrry oškrabal nožem mazlavý povlak všelijakého nánosu, chvíli se ve skále rýpal a pak nás všechny svolával na ten div. Museli jsme se střídat po jednom - právě před obrazem byl totiž balvan tak trochu v podobě vajíčka, na jehož hrotu mohl balancovat nejvýše jeden z nás.

Jyrry objevil, že obraz je vlastně tvořen pásem jakéhosi téměř bílého kovu se slabý m nádechem žluté barvy, vloženým do skály zvláštním, nepochopitelným způsobem. Vypadalo to trochu jako naše lidové dřevěné nádoby, na nichž jsou předem vyvrtané otvory vylity roztaveným cínem. Jenže tenhle kov naprosto vzdoroval Jyrryho noži, a byl tedy tvrdý nejméně jako železo. Jyrry konečně s pokrčením ramen sestoupil a uvolnil mi místo. V oslňujícím světle magnéziové pochodně, přidržované do výše Leifem, jsem poprvé uviděl znamení, které se mělo stát příznačným pro celé naše dobrodružství, a zároveň jsem hned na první pohled poznal, že tohoto ptáka nevytvořily ruce islandských obyvatel.

Víte, redaktore, nejsem odborníkem na islandské lidové umění a ani se jím nechci stát, ale právě tak jako vy i já poznám nebo, chcete-li, vycítím styl a ráz tvorby svého národa ať už v literatuře, v soše nebo v lidovém výrobku. Naše islandské umění je strohé, jako tesané ze žuly, bez ozdob, bez příkras. Obraz, který jsme měli před sebou - jistě ho ukážete čtenářům ve své knize -, byl však pravým opakem. Připomínal spíše orientální umění plné ornamentů, zákrutů a ozdobných arabesek. Důležitější však bylo něco, čeho si Jyrry nevšiml: pták, kterého zpodobňoval podivný pás kovu vtepaný nebo nějakým jiným způsobem vpravený do souvislé žulové skály, byl zobrazením docela zvláštního druhu živočicha. Přes poměrně podrobné zpodobení všech částí těla neměl například oči, jeho čelisti - byly to skutečně čelisti, ne zobák - se zdály vyzbrojeny řadou drobných zoubků a také opeření se málo podobalo opeření kteréhokoli ptáka, známého z přírodopisu.

Podrobně jsem si obrázek prohlédnout nemohl. Na balvan se už škrabala slečna Alena, přidělila nám všem úkoly světlonošů a v příštích několika minutách fotografovala podivuhodný znak (tehdy jsem se domníval, že by to mohl být znak nebo jakési znamení) ze všech stran, nejprve v souvislosti s okolní skálou a pak i jeho jednotlivé podrobnosti. Když skončila a naše pochodně byly téměř spotřebovány, navrhl Jyrry, abychom se podívali alespoň kousek k ústí Díry svatého Patrika.

Přiznám se vám, redaktore, že jsem tam šel s nechuť, ale nemohl jsem samozřejmě před svými přáteli projevit bláhový strach z něčeho, co by byli jistě nazvali pověrou, nebo ještě hůře - zbabělostí. Leif šel opatrně v čele, aby nedošlo k neštěstí. Asi po sto padesáti krocích jeskyní, která se později zúžila v tunel, jsme došli ke komínu, otevírajícímu se na dně jeskyně. Spadal do hloubky kolmo, jeho ústí bylo jako vyhlazené, podobalo se mramoru a mně v tom okamžiku volky nevolky připomnělo hlazený mramor hrobek a katafalků.

Jyrry odstrkoval Alenu za sebe, opatrně přiklekl, pak si lehl na břicho a pokoušel se dohlédnout ve světle pochodně hlouběji do propasti.

Nedařilo se to ani jemu, ani nám, kteří jsme nakukovali za ním. Pochodeň příliš oslňovala a osvětlovala svým smavým, namodralým světlem spíše nás než nitro Díry Svatého Patrika. Leif vytáhl z opasku jednu z posledních pochodní, zapálil ji po celé délce a vhodil do propasti. Narážela na stěny, rozstříkovala chomáče jisker a konečně zůstala ležet na skalním výstupku několik desítek metrů pod námi. Teď jsme si mohli Díru svatého Patrika prohlédnout lépe.

Hladký byl toliko okraj, u kterého jsme stáli. Několik metrů hlouběji už vytvářela skála jakési schody, nepravidelné výstupky, které slibovaly možnost sice obtížného, ale přece jen proveditelného sestupu do hlubin.

Myslím, že jsme oba, já i Jyrry, osvětlení příšerným světlem z hlubin, používaných na jevištích divadel výhradně pro strašidla a bubáky, myslili na Julesa Verna. Komín odpovídal přesně popisu první etapy sestupu profesora Lidenbrocka se synovcem a Hansem do středu Země. Díra svatého Patrika byla skutečně ústím k tajemství podzemí, nikoli jen jedním z mnoha kráterů na dně Sneffelsu . . .

Záhy se měla naše domněnka potvrdit. Jyrry se chvíli tiše dohadoval s Leifem, pak si upevnil smyčku horolezeckého lana kolem těla a přesmekl se přes okraj propasti.

"Jiří, prosím tě, ne!" vykřikla slečna Alena, ale Jyrry už zmizel v hloubce, osvětlované ještě dohořívající pochodní

hluboko pod ním. Vždy klidný Leif opatrně popouštěl lano, přehozené křížem přes rameno, opíral se pevně o žulové balvany a sledoval, zda se slabá nylonová nitka, na které viselo Jyrryho zdraví a možná i život, nedře o ostré okraje skal.

Jyrry ostatně nesestoupil příliš hluboko. Sotva bylo odvinuto několik málo metrů lana, ozval se jeho hlas, znásobený mohutnou ozvěnou, jako by mluvil současně ze všech koutů jeskyně:

"Haló, Bjelke, něco jsem našel! Ve skále jsou ostrým nástrojem vyryta písmena, vypadá to na runy, a jestli se moc nemýlím, tak je to vlastnoruční autogram Saknussemův. Ten, který jsme měli podle Verna hledat na balvanu nahoře. Co tomu říkáš?"

Neříkal jsem nic jiného, než aby se Jyrry co nejrychleji vrátil a abychom pokračovali v průzkumu, až se do Sneffelsu vrátíme lépe vybaveni.

"Počkej, tady je ještě něco," hlaholil hromový hlas z propasti. "Bjelke, člověče, našel jsem ještě jednoho ptáka. Visím zrovna před ním. Jenže tenhle je namalován - vlastně vytepán nebo co - rovnou zobákem dolů do Díry svatého Patrika. Jako by ukazoval cestu. A taky se mi zdá trochu menší. Hej, Leife, popusť ještě kousek! Pode mnou je nějaký skalní výstupek."

Lano sklouzlo o několik decimetrů dále a prohnulo se. Jyrry zřejmě stál na skále.

"Je to tady docela útulné," zavolal na nás. "Rozhodně přívětivější než ve Vjeternici nebo v Barazdaláši. Jen žádné brouky tady nevidím. Mám se pustit ještě dál? Vypadá to celkem schůdné."

To už na mne bylo trochu mnoho. Vystrčil jsem hlavu až nad hlubinu a za pomoci slečny Aleny a kupodivu i Leifa, kterému se tak nepřipravené speleologické průzkumy přece jen taký zdály ztřeštěností, jsme přemluvili Jyrryho k návratu nahoru do jeskyně. Taktak jsme ještě dorazili k jejímu ústí, než nám vyhořela poslední pochodně. Víte, redaktore, elektrické svítlny jsou znamenité na cestě po schodech domu, kde bydlíte, ale v terénu plném zrádných propastí, balvanů a kamenů, které se vám jako naschvál pletou do cesty, je přece jen lépe spoléhat se na staré osvědčené pochodně, jen trochu zmodernizované a zlepšené.

V díře svatého Patrika i v jeskyni se nám zdálo světlo pochodní přímo oslňujícím jasně. Když jsme však vyšli do odpoledního denního světla, třeba byla obloha nad kráterem Sneffelsu zatažena. hustými bílými mraky, mhouřili jsme oči jako poloslepá, nedávno narozená koťata.

Byl jsem šťasten, že se nic nepříhodovalo, slečna Alena švitořila jako ptáček a rozvíjela svoje domněnky o původu záhadných kreseb, Jyrry co chvíli zamilovaně nakukoval do zkumavky, kde měl v lihu několik vzácných, a upřímně řečeno, velmi nepůvabných broučků. Dokonce i Leif si pohvizdoval, když chystal naši přesnídávku, oběd a pravděpodobně už i večeři současně. V jeskyni jsme totiž na jídlo ani nepomyslili.

Toho večera jsme nedošli k jednotnému názoru, jak si vysvětlit nálezy prazvláštních obrazů. Podivné bylo, že unikly až dosud pozornosti. Chránilo je ovšem nenápadné a těžko přístupné umístění a snad i pověřivost obyvatel. Kreslili jsme s Jyrrym plánek předsíně Díry svatého Patrika, na němž jsme po poradě s Leifem a slečnou Alenou zanesli i místa obrazů podivných opeřenců (vypadajících spíše jako "ochlupenci"), Saknussemova podpisu (jenž mohl být také vernovským vtipem nějakého návštěvníka, jak jsme si uvědomovali) i nálezů Jyrryho velevzácných Leptoderinů. Druhý den jsme na stálé naléhání Jyrryho chtěli podniknout. podrobnější průzkum ústí Díry svatého Patrika a podle možnosti ofotografovat runový nápis i další obraz ve stěně skály. Uléhali jsme v nejlepší náladě - zato ráno se náš malý tábor podobal spíše nemocnici.

Slečna Alena měla nepochybně horečku, stěžovala si na bolesti v hlavě a v kloubech, podobné obtíže měl i Jyrry a ani já jsem se necítil ve své kůži. Na sestup do Díry svatého Patrika nebylo ani pomyšlení.

Jyrry naléhal, abychom si den odpočinuli. Tvrdil, ostatně právem, že nám potraviny bohatě stačí a že je hloupost trmácet se znovu až na vrchol Skartarisu a dolů k mému automobilu, můžeme-li zítra provést předběžný výzkum bez obtíží a bez námahy.

Měl samozřejmě pravdu. Ale mně neustále zněla v hlavě ta podivná, pochmurná rýmovánka, předpovídající, že "smrt skosí pasáky ovcí a lovce malých ptáků ...". Za hodinu byl zkrátka stan složen, zavazadla sbalena a my jsme se vraceli po ledových polích a sutí žulových balvanů zpět k okrajům kráteru.

Tentokrát to byla horší a smutnější cesta. Alena nemohla nést ani své fotografické přístroje, Jyrry se sice přemáhal, ačkoli byl bledý a pokrytý potem, a statečně klopýtal dopředu, ale z jeho sípavého dechu by poznal i nelékař, že jde z posledních sil. Nakonec vypadal náš postup tak, že Leif přenášel téměř sám s mou, obávám se, málo vydatnou pomocí všechna zavazadla vždy o několik desítek metrů dál, pak se vracel, aby pomáhal Jyrrymu a slečně Aleně, pak znovu na sebe naložil část zavazadel a tak to šlo hlemýždím tempem kupředu. Během cesty jsme několikrát delší dobu odpočívali. Leif vždy vybalil vaříč a kuchtil z rozehrátého ledu čaj.

K benzinové pumpě jsme došli dávno po hodině, kdy mělo zapadnout slunce - jenže my byli na Islandu a červená sluneční koule se kutálela po obzoru, aby zapadla jen na několik hodin až někdy kolem půlnoci.

Jyrry i Alena sklesli vyčerpaně na sedadla, já jsem jako v podivném snu spustil motor a zahříval ho, zatímco Leif nakládal zavazadla, když z kamenného domku vyšla nízkými dveřmi, podobnými spíše tunelu, naše známá stařena a dobelhala se k nám.

"Vrátili se stateční mužové se šipy a kladivy, viděli malé ptáky? Hřáli jste je v dlaních?" Nečekala na odpověď a rozesmála se drobným, stařeckým smíchem, který nám ještě zněl v uších, když jsem sjížděl serpentínami nad Budirem na silnici, vedoucí po západním pobřeží k Reykjavíku.

Kapitola 13 - Doktor Kameník o podivném nachlazení

Nevím, co vám doktor Bjelke o naší cestě z kráteru vyprávěl - ale jestli to líčil hodně zle, tak to, mezi námi, redaktore, bylo ještě o chlup horší.

Myslel jsem namouduši už nejméně stokrát, že nedojdu, že si sednu někam na nejbližší kámen a klidně a pohodlně zmrznu. Jen pohled na Alenu, bledou a plahočící se vrávoravě dopředu, mne posiloval. Vlastně ani ne posiloval, spíše zahanboval. Říkal jsem si: Ty, zkušený jeskyňář, chlap jako hora, a kvůli hloupému nachlazení se složíš jako slečinka ... Zkrátka, šlo se dál, hlavně díky Leifovi, protože Bjelkemu taky moc. do tance nebylo.

Nachlazení - víte, mně se to od samého počátku zdálo moc divné nachlazení. V předsíni Díry svatého Patrika nebyla žádná zvláštní zima, dokonce tam bylo tepleji než venku, v kráteru. To už je taková specialita jeskyní - v létě se tam příjemně zchladíte, a v zimě dokonce trochu ohřejete. Kromě toho jsme byli na Thorgunnovu radu oblečení jako na severní točnu a vrchol všeho: nikdo z nás nekašlal ani si nestěžoval na bolesti na prsou a na takové ty věci, co většinou nachlazení doprovázejí. Nu ovšem, ani já, ani kolega Bjelke jsme se necítili oprávněni mluvit internistům do řemesla - ale jak říkám: od samého začátku nám to bylo hodně divné.

Bjelke musel vynaložit všechnu sílu a vytrvalost v těch čtyřech hodinách, co jsme jeli točitou silnicí kolem pobřeží od Stapi kolem Breidifjördu a Faxa-fjördu do Reykjavíku. Hlavním městem projel jak bouřka - ostatně bez překážek. Na ulicích byly jen kočky a několik opozdilých námořníků, kteří se zdrželi v hospodě, a ovšem skupinky pískajících a halekajících amerických boys, nevědoucích, co s časem a přebytkem konzervované a chewinggumové energie. No - a pak už jsme za chvíli byli v Hafnarfjörduru, proplekli jsme se přístavem a zakotvili mezi obrovskými balvany, rozsetými po předměstské čtvrti, v Bjelkově vilce.

Leif zůstal doma v Reykjavíku. Cítil se docela dobře a slíbil, že se druhý den v Hafnarfjörduru ukáže.

Pamatuji se jen matně, co se s námi dělo. Vím, že mi Alena opírala hlavu o rameno, že nám Bjelkova maminka vařila něco hodně horkého a hodně sladkého - a pak jsme spali. Já s horečnými sny, v nichž se střídali zubatí žuloví ptáci s rozzlobenými stařeny a s hady runového písma, které jsem za nic nemohl přečíst. Potom se ve mně rozkvyalo obrovité kyvadlo sem a tam, sem a tam, kyvy se pořád zvětšovaly, byly už velké jako svět a já se jim marně a zoufale bránil, cítil jsem, že budu rozdrčen, že se zřítím do Díry svatého Patrika a budu hořet jako magnéziová pochodeň, a zase sem a tam a sem a tam ...

Ráno nám všem bylo trochu lépe. Pobludlý Bjelke v rudém županu chodil jak milosrdná sestra z jednoho pokoje, kde ležela Alena, do druhého, kde jsem ležel já, a snažil se nás přesvědčit, abychom se z postelí ani nehnu. To se ví, že marně. Doktora tak snadno v posteli neudržíš a Alena, nu, Alena prostě držela se mnou a vstala taky, ačkoli jsme se oba motali a přidržovali postelí jako vzájemně se podporující spolek stoletých.

V poledne už jsme zasedli k "válečné" radě, které se zúčastnil také Leif.

Přijel autobusem z Reykjavíku v dobré náladě a znamenité kondici. Také Bjelkemu se už vedlo docela dobře. Jen já s Alenou jsme ještě cítili na zádech hroznou tíhu a v údech slabost.

Prvním bodem byl nález podivuhodných ptáků. Nikdo z nás nedovedl vysvětlit ani jejich původ, ani techniku, jakou je jejich dávný tvůrce nacpal do žulové skály. Že se tak stalo před dost dlouhou dobou, možná před celou řadou staletí, nikdo z nás nepochyboval - zřetelně o tom svědčilo zvětralé okolí skály a oxidovaný povrch neznámého kovu.

Bjelke přinesl z knihovny velikánskou knihu o umění přírodních národů - nenašli jsme tam však nic, co by se alespoň zdaleka podobalo obrazům v jeskyni.

Bjelke uvažoval o otázce, proč prý zobrazení ptáci neměli oči. Pokud jsem si já pamatoval, oči měli - a také se mi nezdálo nijak zvlášť podivný svým peřím. Chvilku jsme si je malovali na kousky papíru a přeli se o skutečný tvar, až Alena dostala ohromný nápad - vyvolá filmy, na nichž jsou ptáci zachyceni, nebo alespoň jeden - a bude po starostech. Přes Bjelkovy zdravotnické námítky zmizela hned se svým nádobíčkem v koupelně, hodila přes okno pokrývku (to byste nevěřili, jak jednoduše to zkušený fotografový se svým řemeslem dovedou) a nechala nás za dveřmi vykřikovat, kdy uplyne deset minut pro pobyt filmu ve vývojce a kdy další tři, abychom se na něj mohli podívat.

Bohužel, nepomohla nám. Odenkla, vyšla z koupelny a nesla v prstech mokřý a okapávající film - docela k nepotřebě zčernalý, skvrnitý, jen tu a tam s nezřetelnými stopami kresby.

"To jsem blázen," kroutila hlavou Alena. "To se mi jaktěživo nestalo! V koupelně je přece tma tmoucí, aparát mám tisíckrát vyzkoušený, film taky, a přece film vypadá zrovna tak, jako by byl osvětlený ... Není tam nějaké záhadné, čarodějné světlo, které svítí z Díry svatého Patrika skrze fotoaparáty, moudří páni doktoři? Nebo že by duchové vašich Vikingů pronásledovali všetečné fotografie?" obrátila se na Bjelkeho.

Zasmáli jsme se, Bjelke těšil Alenu, že se nic nestalo, že se do jeskyň tak jako tak vrátíme a můžeme fotografovat znovu, a Leif se šklebil a snažil se na zkaženém filmu rozeznat svou tvář. Najednou se Bjelke zarazil uprostřed věty, vykulil oči a vběhl do vedlejšího pokoje. Za chvíli byl zpátky, oblečený právě tak jako předešlého dne při návštěvě Sneffelsu.

"Leife - musím na pár hodin pryč. Pojedeš se mnou?"

Vždy klidný a lhostejný Leif jenom kývl.

To se ví, že jsme s Alenou protestovali, tahali oba za rukáv, ukazovali oknem, kde se za květináči a za sklem hrnuly provázky vody z šedivé oblohy. Marně. Pak už jsme se jen dívali, jak Bjelkova Iza rozstříkla hlubokou louží před domem a zmizela směrem k Reykjavíku.

Na rozloučenou nám Bjelke doporučil, abychom se s Alenou bavili co nejlépe, nevycházeli ven, nenamáhali se a neutírali jeho mamince nádobí, že by se urazila. Inu - samozřejmě že se neurazila, když jsme se jí motali kolem stolu s utěrkami, ačkoli naše dorozumívání bylo hodně svízelné. Stará paní uměla jen pár slov německy, my vůbec ne islandsky, a tak nezbylo, než aby nás bavila stejně jako jistě mnoho jiných hostů před námi: rodinným albem fotografií. Na zažloutlých obdélníkových defillovali Bjelkův otec i děd, Vernův průvodce, strýcové i tety, vesměs rybáři, námořníci, lamači skal a lovci. Jen Bjelke sám (v albu byl co novorozeně, pasoucí hříbátko na bělostné kožišině, jako školák, student a konečně čerstvě promováný doktor) se zpronevěřil rodovému zvyku - stal se lékařem. Tím byla zábava vyčerpána, stará paní si sedla proti nám do houpacího křesla a za chvíli dřímala - a my jsme následovali jejího příkladu, zvlášť když Alena pobludla a zřejmě se už užívala dostat do svého pokoje a na kutě.

Nemohl jsem dlouho usnout - čekal jsem na Bjelkeho. Marně. Poslední rybářský parníček si odhoukal svůj povinný pozdrav, poslední autobus předrkotal po blízké silničníce směrem od Eyraðakki, nejjihnějšího cípu ostrova k hlavnímu městu, poslední opozdilci se rozloučili hlučnými pozdravy. Pak už šplouchaly jen nedaleké vlny a do oken v pravidelných přestávkách padala záře otáčejícího se světla majáku na konci mola. Bjelke nepřišel. Vzbudil mě až časné ráno - promočený, s rozcuchanými vlasy. Stál v prvním ranním rozbřesku před obdélníkem dveří jak zjevení, tiše, mlčky. Voda stékala po nepromokavé pláštěnce a trčela na podlahu. Nevšímal si toho. S nepřítomným pohledem usedl do křesla a odložil na stolek, mezi matčino šití a vázu s čerstvými květinami, nějaký podivný přístroj - skříňku s ciferníkem, od níž vedl drát ke kovové hůlce, velké asi jako zkumavka.

"Velcí muži s mocnými štíty a kladivy nezahynou,
ale smrt skosí pasáky ovcí a lovce malých ptáků.
Střežte se malých ptáků . . . ,"

říkal spíše pro sebe a pořád koukal někam skrze mne. Vyskočil jsem z postele a oblékal honem župan.

"Proboha, co je s tebou? Kdes byl, Bjelke?"

"Ve Sneffelsu. VDře svatého Patrika."

"Neblázni! Ted? V noci?"

"Ne - byli jsme tam s Leifem už večer - hned jsme se vrátili - byla to strašná cesta. Desetkrát jsem mohl spadnout já a alespoň třikrát Leif. Byli jsme k sobě připoutáni lanem . . . Ale Jyrry - rozumíš, já musel jít! Já už od včerejšího rána tuším a musil jsem to vědět - kvůli tobě a slečně Králové ... "

"Pořád nerozumím - co se vlastně stalo, Bjelke?"

"Nic - jen to, že velcí muži v kroužkových košilích, v pancířích a za silnými dřevěnými, kovem pobitými štíty nezahynuli - ale smrt skosila pasáky v hadrech. Jen to, že film v přístroji byl zkažen, Leif od první návštěvy v jeskyni nemocen a před několika měsíci znova. Že ty i Alenka a trochu i já, my všichni, kdo jsme se přiblížili těm podivným obrazům na stěně, jsme se nachladili! Nachladili! Nesmysl!"

Konečně ze sebe shodil mokrý plášť, popadl přístroj ležící na stole a strčil mi ho rovnou pod nos.

"Víš, co to je, Jyrry?"

"Nemám tušení."

"Tak já ti to povím. Geiger. Geiger-Müllerův počítač radioaktivních částic. Ano, nekoukej na mne tak vyjeveně. Ti půvabní, krásní a zvláštní ptáčekové září. Jsou radioaktivní, a to tak silné, že jen trochu delší pobyt v jejich blízkosti znamená smrt. Tak - a teď to víš."

Kapitola 14 - Alena Králová o neuvěřitelné domněnce

Byla jsem z toho celá pryč - koukala jsem z Jirky na doktora Bjelkeho a zpátky jako na turnaji stolního tenisu a nevěděla jsem, o čem je vlastně řeč. Teprve za chvíli mi to spojenými silami vysvětlili - asi abych neječela, když mi Bjelke odebíral injekční stříkačkou ze žily krev, zrovna tak jako Jiřímu a Leifovi. Jirka pak na oplátku píchl jeho.

Dozvěděla jsem se, že nejsem vlastně vůbec nachlazená, ale že mám nemoc ze záření, protože jsem se zrovna tak jako Jiří motala moc blízko těch ptačích ohav. Bjelke odběhl odevzdat zkumavky naší vyceděné krve do laboratoře hafnařjórdurské polikliniky k sestavení krevního obrazu čili spočítání bílých a červených krvinek. Říkal, že prý se podle toho pozná stupeň vážnosti onemocnění.

Nu - já jsem věděla i bez krevního obrazu, že mi toho moc není. Vlastně mi už bylo docela dobře, a když jsem to Bjelkemu řekla, odpověděl, že si to taky myslí a že mu spadl kámen ze srdce. Mohlo to prý dopadnout hodně špatně, kdybychom se byli kolem těch protivných obrázků pohybovali kapánek déle. Dohodli jsme se s Jirkou, že obrazy ptáků asi objevili staří obyvatelé Islandu, snad pohanští kněží, druidové, poznali jejich účinky a využívali je ke svým záměrům. Jirka přišel na to, že například celodenní modlitbičky k obrazu v žule určitě stály kajicníka život - zejména byl-li to pasák ovcí, a ne rytíř, Viking, obměněný jako konzerva a tím alespoň trochu chráněný proti účinkům zhoubných paprsků. Nález pak upadl v zapomenutí, snad s příchodem křesťanství, a udržel se jen v ústním podání ságy, pověsti, krákorané babkou pod Sneffelsem.

"Slíbil jsi poslat ke Sneffelsu profesora Sörenssena, Bjelke!" připomněl Jirka.

Bjelke si proti svému zvyku zapálil cigaretu z balíčku, který ležel už kdovíjak dlouho nepoužívaný na kuřáckém stolku.

"Slíbil - Jyrry. Ale nepošlu. Přemýšleli jsme o tom s Leifem po celou zpáteční cestu dnes v noci. Podívej, Jyrry - ty jsi komunista, vid'? Já vím - mluvili jsme o tom u tebe, v Praze. Já jsem tehdy řekl, že komunista nejsem a byl jsem ti velmi vděčný, žeš mě nepřesvědčoval, nehádal jsi se mnou a nepřestali jsme být přáteli. Pamatuju se jako dnes, co jsi mi tehdy řekl: komunismus není vývozní zboží, Bjelke. Ten si musíte udělat vlastníma rukama u vás doma ... Řekl jsi to tak, vid'?"

Jirka kývl, ale mlčel.

"Já jsem o tom hodně uvažoval - i když jsme si třeba povídali o Vernovi a broucích. Praha, vaše země a ty, Jyrry, hodně pošramotily mou víru ve spásné tradice našeho národa, kterých se prý musíme držet a pokud možno z nich vždy a všude vycházet. Víš, Jyrry, my jsme země tradic. Náš sněm, Althing, zasedá pod širým nebem zrovna tak jako před tisícem let, náš prezident, stejně vázaný tradicí neúraduje v Reykjavíku, kde je bezmála polovina obyvatelstva republiky, ale ve vesničce Bessastadiru, tak malé, že ji skoro ani na mapě nenajdeš - a tak bychom mohli pokračovat donekonečna. Naše tradice, naše zvyky, národní sebevědomí a hrdost nás uchránily tisíc let - bohužel ne déle. Podívej se, Jyrry - vidíš?"

Bjelke přistoupil k oknu vedoucímu na západ k přístavu a za ním k Faxa-fjórdu, zvlněnému bělostnými řadami

hřebenatek. Ukázal směrem ke skálám, rozbíhající se v terasách stále výše a výše, až se obloukem opět zahnul jako hrabivá ruka a obkroužily úzkým poloostrovem jižní část Faxe-fjordu. Tam v dálce bylo právě vidět přistávající tečku tryskového letadla s houbičkou brzdícího padáku za sebou, a když jsem hodně dobře koukala, viděla jsem červeně a bíle pruhované větrné pytle, jaké bývají na letištích.

"To je Keflavik - základna dálkových bombardovacích letadel, Jyrry. Island se stal, jak víš, součástí NATO a v roce 1951 se u nás usídlil jeden z největších opěrných bodů USA na světě.

Zatím jsou jen v Keflaviku, na třiceti čtverečních kilometrech půdy, kterou naši pradědové a tátové vyrvali skálám, oseli, odkud odtahali v rukou balvany ... Teď tam vyrostla kasárna, bary, hangáry. Ale Jyrry," Bjelke uchopil Jirku za rameno a stiskl ho tak, až bolestně zkrivil obličej, "dovedeš si představit, co se stane, až se objeví v novinách senzační zpráva o podivuhodném radioaktivním kovu, zářícím celá staletí, dnes možná s menší ničivostí, ale stále ? O dalších tajemstvích, která snad skrývá Díra svatého Patrika? Jestli nedovedeš, řeknu ti to: za několik dní bude Sneffels obklopen ostnatými dráty a uvnitř budou pracovat skupiny ne českých a islandských, ale docela cizích vědců, a ne pro odhalení dalších tajemství přírody a rozluštění dalších otazníků kolem nás, ale pro dokonalejší bomby a ostatní válečné prostředky. Dovedeš si například představit, jaký účinek by měly kulky a střepiny granátů z tohoto kovu, zabíjející nejen ranou, ale i plíživou smrtí, rozpadem krvinek, dovedeš si představit chlapce a muže dusící se a lapající modrými rty po vzduchu i po drobném poranění ... "

"Dost, proboha, dost, doktore ... ," přerušila jsem Bjelkeho a zacpala si uši. "Jirko - má pravdu. To se nesmí stát. Ale co budeme dělat?"

Bjelke se na mne vděčně usmál. "Děkuji vám, slečno Aleno, za podporu. Vím, že mi ji poskytne každý slušný člověk na světě. Co budeme dělat? Nuže - my s Leifem jsme se už rozhodli. Zítřka obstará Leif několik kilogramů výbušniny. Nevím kde a jak a nestarám se o to - ale věřím, že ji bude mít. Pozití v noci bude už tam, kde je ještě dnes předsíní Díry svatého Patrika, sto tisíc tun žulových balvanů. Sneffels pohrbí nebezpečí pro svět a tím i, milý Jyrry," Bjelke se trochu smutně usmál, "naši záhadu VAI. Nu - a pak už budeš těch zbylých pár týdnů docela volný pro svoje broučky."

"A ty? Cožpak to jde, vyhazovat v civilizované zemi jen tak do vzduchu jeskyně?"

Bjelke mávl rukou. "Výbuch bude sotva slyšet - a i kdyby, budeme s Leifem dávno u auta. Nechám ho tentokrát ve vřesovišti mezi Budirem a Stapi. Nikdo se o našem příchodu a odchodu ani nedozví, a kdoví kolik let uplyne, než náhodný návštěvník kráteru zjistí, že je jeskyně zavalena."

Jiří přecházel pokojem sem a tam, mezi oknem s výhledem na moře a stolem, za nímž jsme seděli - Bjelke s horečnatými očima, klidný Leif a já, vykulená a jenom pozorující, co se kolem děje.

Nakonec se Jirka zastavil před Bjelkem. "Gudmundure," slyšela jsem ho jmenovat křestním jménem poprvé, "máš pravdu a já si tě hluboce vážím. Možná že bych nejednal jinak. Slibuji ti, že tě budu ze všech sil podporovat ve snaze, aby nálezy v jeskyni a v Díře svatého Patrika nebyly nikdy a nikým zneužity - ale musíme se tam vrátit. Slyšíš, Bjelke, musíme! Jsme povinni prověřit, zda tajemství, které moudrý Jules Verne světu nesdělil, nemůže být zveřejněno alespoň teď."

"Šlíš, Jyrry? Vždyť v jeskyni je smrt - a možná ne jedna!"

Jiří zavrtěl hlavou. "Nemyslím, že by to bylo tak zlé. My jsme se vrátili - pravda, trochu ozáření, ale asi ne nebezpečně. Leif se vrátil, Jules Verne se taky vrátil a vrátil se ostatně i Arne Saknussemm, a to v době, kdy podle všech předpokladů bylo záření neznámého kovu ještě daleko silnější. Vždyť každá radioaktivita časem slábne. Co jsi zjistil geigerem?"

Bjelke se ohlédl po Leifovi. Ten čmáral prstem po ubrusu, oči sklopené.

"Nu - ano. Máš pravdu. Přístroj sice začal tikat hned při vstupu do jeskyně, ale záření nebezpečné i pro krátký pobyt několika minut je teprve v pásmu asi jeden až dva metry od obrazu. Přesto ale ... "

"Počkej - Bjelke. Já vím. Jsem taky doktor. A nejsem hazardér. Ani ve snu by mne nenapadlo vystavovat někoho nebezpečí a zrovna teď," Jiří se na mne moc hezky podíval, "ani sebe. To se rozumí samo sebou. Přátelé, musím vám něco říci, co jsem si nechal pro sebe. Ne ze sobeckých důvodů. Nechtěl jsem vás vyplašit hned na počátku výzkumu. Nedaleko ústí Díry svatého Patrika je totiž kromě druhého obrazu ptáka ještě další kresba, nebo jak to nejlépe nazvat, provedená stejnou technikou - pásem bledě žlutého kovu ve skále. Chvilku jsem nemohl poznat, co představuje - je hodně zjednodušená, jen několik čar. A pak jsem na to kápl: je to ležící lidská kostra.

Uznáte, že tak pochmurný nálezy by nám při náladě tajuplných věšeb a hučení z Díry svatého Patrika moc chuti k dalšímu prolézání nepřidal - a tak jsem si jej nechal pro sebe. Nevěděl jsem tehdy, co znamená - teď už to vím. Ten, kdo umístil v žulové stěně obrazy ptáků, varoval náhodné návštěvníky: pozor, tady číhá na člověka smrt! Chápete, že?"

"Proč říkáš na člověka?" zeptal se Bjelke. "Cožpak jiným tvorům radioaktivita neškodí?"

"Ne - tak to nemyslím. Ale ještě chvilku počkej. Povšimli jste si, jak byl obraz ptáka v předsíni Díry svatého Patrika umístěn?" Jiří se obrátil s otázkou k nám všem.

"Zhoubné paprsky dopadají sice v poměrně malém množství, ale přece téměř do celého prostoru jeskyně. Sám jsi mi to potvrdil, když jsi mluvil o tikání Geigeru hned u vchodu. Proto také vznikaly ve vzdálenějších koutech jeskyně ne nové druhy, jak jsem se napřed domníval, ale mutace Leptoderinů, vlastně zrůdy, poškozené radioaktivním zářením, ale přece jen schopné růstu a snad i dalšího rozmnožování. Vědci dovedou 'bombardováním' a radioaktivními částicemi nebo rentgenem vyvolat spoustu mutací nejen například banánových mušek, ale i větších a složitějších tvorů. Vidíš - Bjelke - věda nelhala! Několik druhů Leptoderinů opravdu v jeskyni nebývá - tohle pravidlo ovšem nepočítá s ptáky z nějakého zářícího kovu.

Ale abychom se vrátili k věci. Aleno - co myslíš: jaké jiné světlo by mohlo z tohoto místa jeskyně ještě ozařovat všechny kouty?"

"No - přece lampa!" plácla jsem.

"Ano - přátelé. Alena má pravdu. Lampa. Uvažte, že nacházíme obrazy ptáků zrovna tam, kam bychom my umístili

reflektor nebo prostě nějaké svítidlo. Nezáří ovšem viditelným světlem - vydávají radioaktivní paprsky, které člověk očima nevnímá, ale jak si povšiml Bjelke, ptáci na obrazech jsou slepí! Nemají oči, jimiž by mohli vnímat naše, lidské, viditelné světlo.

Nu - a k tomuto zjištění připočítejte další: obrazy jsou provedeny způsobem člověku 20. století dokonale neznámým. Nejspíše byla skála rozrušena do hloubky několika centimetrů vhodným jehlovým nástrojem - snad úzkým diamantovým vrtáčkem, snad ultrazvukem, kdo ví? Rozhodně by byl dnes takový úkol velmi těžký, ne-li neproveditelný. Teď, však přijde to hlavní: štěrbina, vzniklá ve skále, je vylita, vytepána nebo kýho čerta, zkrátka nějak vyplněna tvrdým kovem. To se nemohlo stát bez účasti umělce či řemeslníka - a na člověka v blízkosti kovu číhá již za několik desítek minut nevyhnutelně smrt."

Viseli jsme Jiřímu na rtech - ale snad jen Bjelke tušil, kam míří. Pomalu vstával od stolu a my, nevím proč, jsme vstali s ním. Dokonce i Leif.

"Ty myslíš, Jyrry...", hlesl Bjelke.

"Ano - jsem si dokonce jist. Přátelé - Jules Verne a my v jeho stopách jsme objevili známky pobytu návštěvy, jejíž domov není a nikdy nebyl na naší planetě."

Kapitola 15 - na černé kávě s docentem Holubem

Opusťme na chvíli naše hrdiny v domku na okraji Hafnarfjörduru s výhledem na rybářské kutry ve Faxa-fjordu a na ostnaté dráty plotů americké letecké základny. Přenesme se magnetofonovým páskem, několika kresbami a snímky zpět do Prahy, do druhého patra moderní budovy na Albertově, kde se usídlila astrobiologická laboratoř Československé akademie věd.

Nejsou tu ani dalekohledy, ani řady důstojných knih v kožených vazbách. Astrobiologie je hodně mladou vědou, a neměla proto čas stát se starobylou. Ani docent Holub se nepodobá roztržitému hvězdáři. Má hodně společného s naším starým známým, profesorem Sörensenem - je stejně osmahlý, sportovní - však se právě vrátil z Vysokých Tater, kde měřil spektra stromů, keřů a mechů v zimních podmínkách. Vysvětlil nám, že spektrální rozbor a zjišťování odrazové schopnosti různých druhů rostlin je velmi důležitou pomocnou metodou astrobiologie - dovoluje totiž soudit na podobné druhy porostů i na ostatních planetách. Nepátrali jsme po výhodách spektroskopie dále a hlouběji, čas docenta Holuba byl vymezen, rozhodně však se nám, soudě podle jeho ošlehané, snědé a zdravím zářící tváře, zdála znamenitou přinejmenším pro zdraví vědce.

Venku padal sníh, zakrýval ve vířících sloupech světla pouličních lamp a z chodců, většinou mediků spěchajících domů, dělal ve chvílce docela pěkné sněhuláky.

Docent Holub uvařil na malém stolku kávu, řekl "Au!", když se spálil unikající párou, a pak už jsme usedli k našemu interview.

Pozn. red.

"Jak víte, pane docente, píši pro svůj časopis řadu článků o osudech výpravy doktora Kameníka a o celé historii Díry svatého Patrika. Rád bych za kapitolu, končící první myšlenkou na návštěvu obyvatel z vesmíru v kráteru Sneffelsu, zařadil několik údajů o stavu tohoto problému v době před prozkoumáním jeskyni pod Sneffelsem."

"Nu - tehdy jsme byli chudí, ale zase ne tak docela. Již několik let se na světě ozývaly hlasy o možnosti vesmírných návštěv na naší planetě v dávné i docela nedávné minulosti."

"Mohli byste o tom, pane docente, našim čtenářům něco podrobnějšího říci?"

"Beze všeho. Tak například velmi zajímavý materiál přineslo zkoumání starých bájí. Vezměte si bibli, která není ničím jiným než snůškou bájí a pověstí národů sídlících před tisíci lety v oblasti kolem Mrtvého moře. Znáte onu část Starého zákona, jednající o zkáze Sodomy a Gomory? K obyvateli jednoho z měst, panu Lotovi, přišli podle bible jacísi poslové s varováním. Doslova znělo takhle."

Docent Holub vyhledal ve své příručce kartotéce list, popsaný výpisky a polepený několika výstřížky.

"Prchni, abys byl zachráněn, nehleď zpět, nezastavuj se na celé této rovině, prchni do lůna hory, abys nezahynul!"

Pan Lot odpověděl ustrašeně: "Nebudu moci doběhnout až k hoře. Bojím se, že ono zlo do mne pronikne a usmrtí mě..."

Málem se mu také stal malér. Došlo ke katastrofě: "Hle vystoupil sloup kouře ze země, jako sloup kouře z výhně - a dštěla na Sodomu a Gomoru síra a oheň... A zničena byla města tato, a celá rovina a všichni obyvatelé měst a rostliny země..."

"Nemusím vám, pane redaktore, ani vysvětlovat, že tyto texty brzy zaujaly badatele otázkou možné vesmírné návštěvy naší planety. Poslové varují Lota a doporučují mu pobyt v bezpečném krytu v jeskyni - Lot ví, že zlo proniká do něho a že je schopno usmrtit. Konečně i líčení sloupu kouře ze země, ohně a zničení by mohlo docela dobře odpovídat skutečné události; startu kosmické rakety, ke kterému se posádka přece jen odhodlala po zřejmém nepřilíš účinném varování pověřivého obyvatelstva."

Ještě zajímavější materiály byly objeveny čirou náhodou v roce 1947 v podobě tzv. svitků od Mrtvého moře, nalezených v jeskyni Antilibanonu. Objevily se pozoruhodným způsobem. Arabští kočovníci se kromě celé řady turistických památek, vyrobených jako lákadlo na kapsy cestovatelů, vytasili s několika důvěryhodně vypadajícími útržky rukopisů na papyru. Texty se dostaly do rukou znalců, kteří zjistili nade vší pochybnost, že vznikly dávno, asi před 2000 lety, a co více, útržky vyprávěly o ještě starších, lidovou tradici předávaných událostech.

Po nekonečných výsleších, dohadování a podplácení byl konečně objeven původní zdroj útržků: několik hliněných nádob, uschovaných tak šťastně, že jejich obsah nebyl porušen vlhkostí ani plísni. Nalezené legendy se přímo hemží zmínkami o bytostech, které přišly z nebe na zemi, a naopak o lidech, kteří byli odneseni na nebesa. Posuďte sám, redaktore, a poslouchejte:

„Ti, kdo spadli z nebe, byli na zemi v oněch dnech a i poté, co přicházeli synové Boha . . . ' Anebo tady: „A přátelil se Enoch s Bohem a nebylo ho, neboť si ho Bůh vzal ... '

Korunu těmto domněnkám a objevům nasadil náález baalbecké terasy, která je právě v jednom z nesčetných údolí antilibanonských hor, nedaleko Bejrútu, poblíž zřícenin antické Heliopole. Je to vlastně plošina, složená z obrovských kamenných kvádrů. Některé z nich jsou dlouhé až dvacet metrů a váží několik desítek milionů kilogramů.

Odborníci se shodují v mínění, že ani síly všeho spojeného obyvatelstva okolních krajů by nebyly s to takovými balvany pohnout, natož je pomoci primitivních prostředků, používaných při stavbě tehdejších domů, chrámů a pyramid, seřadit a sestavit do rovné ploché dlažby.

Dlouho jsme si nevěděli s baalbeckou terasou rady. Teprve poslední doba kosmických letů přinesla nový pohled na tento otazník: nešlo snad o letiště či odpalovací rampu vesmírných lodí, přistávajících odněkud z dalekého vesmíru?

Texty z hlíněných džbánů by tomu nasvědčovaly. Nebylo by divu, kdyby návštěvníci s sebou vzali člověka, třeba právě pana Enocha, jako ukázkou obyvatelstva Země, právě tak jako Kolumbus přivezl královně Isabele „vzorky“ domorodců ze Západoindických ostrovů."

"Vaše vyprávění se poslouchá, pane docente, jako román. Něco mi však nesouhlasí: je vůbec možné, že by styk s bytostmi na takové úrovni technické civilizace zůstal bez vlivu na pozemšťany?"

"Pochopte tehdejší dobu. Lidé žili v prvobytně pospolné společnosti, nejvýše v otrokářském zřízení, byli pověřiví, nevzdělaní, klaněli se blesku, hromu, slunci, měsíci a měli pramálo společného s případnými návštěvníky z vyvinutějších planet. Ale tak docela beze stop přece jen návštěva nezůstala.

Objevily se kresby, nad nimiž dodnes stojíme v úžasu. Podívejte se, zde máte jednu z nich, nalezenou v Chakaské autonomní oblasti SSSR, to je v podhůří Altaje na horním toku Jeniseje. Zajímavé je, že ji sovětské archeologové kladou opět do doby přibližného vzniku baalbecké terasy a papírových zlomků ve džbánech. Myslím, že vám ani nemusím říkat, že postavy s ptačími hlavami po stranách obrazce mají nepochybně egyptský ráz. Představte si, Egyptané ve východní Sibiři! Není to přitažené za vlasy? Právě Egyptané, nenávidění všemi okolními národy ... Tak daleko se mohli dostat leda - vzduchem. Nejzajímavější je ovšem hluboko vyrytá kresba uprostřed. Stáli jsme před ní v rozpacích. Donedávna byla označována jako obraz božstva plodnosti. Co si myslíte vy?"

"Připadá mi nejspíše jako hlava člověka ve skafandru."

"Docela tak - plně s vámi souhlasím. Jenomže vědci se tuto docela zřejmou podobnost báli vůbec vyslovit z obavy před zesměšněním. A stejně tak podivné obrazy postav s kulatými hlavami, nacházené ve skalních obrazárnách saharských jeskyní v Tasíli a Žabbárenu, byly rozpačitě označovány za úpadkové období pouštního umění. A přece, tvrdím, nešlo opět o nic jiného než o zobrazení dávných astronautů v hermetických oblecích a s přilbou, chránící hlavu."

"Je snad možné, alespoň z mého laického hlediska, podporovaného touhou po romantice, že máte pravdu, pane docente. Myslím však jiné důkazy, například nějaké znalosti, vědomosti nebo dovednosti, které by vysoce vyspělí návštěvníci svým zaostalým pozemským bratrům předali."

"Ovšem. I takové otázky zde jsou, a chcete-li, nic nebrání je s vesmírnou návštěvou spojit."

V Asii byly například nalezeny na polorozpadlých tabulkách, zasutých v babylónských jeskyních, záznamy drah, které opisovala Venuše vzhledem k Zemi před 13 000 lety, tedy v době, kdy se pražskou kotlinou ještě proháněli lovci mamutů. Nebo jiný příklad: Wilhelm König, německý inženýr, tvrdí, že kamenné destičky nalezené v Iráku a vystavené v bagdáském státním muzeu nemohou být ničím jiným než součástmi elektrických baterií, sestavených asi tak v době vzniku baalbecké terasy a zlomků z Antilibanonu.

Není divu, že tehdejší primitivní společenské zřízení nebylo schopno zachovat technické vědomosti. Ty se staly brzy majetkem kněží, kteří je změnili v kouzelné předměty, sloužící k zastrašování věřících, podobně jako obrazy ptáků v Díře svatého Patrika. I přes propast věků však v samotném novověku snad doznívá využití dávných vědomostí neznámé civilizace, bájně Atlantidy - jak tvrdí jedna skupina vědců, nebo mimozemských tvorů - jak se domnívám já. Jak jinak, redaktore, vysvětlit, že slavný Dante Alighieri v Božské komedii popisuje zcela podrobně a věrně souhvězdí Jižního kříže, které tehdy podle našich předpokladů žádný evropský cestovatel nemohl vidět, ba ani o něm slyšet? A jako náhodu si osobně nedovedu a nechci vysvětlit ani toto."

Docent Holub dopil kávu, přešel pracovnou ke knihovně a přinesl malou knihu, utištěnou mezi velkými svazky astronomických a přírodopisných děl. Byly to známé Gulliverovy cesty Jonathana Swifta. Chvilí listoval, pak položil knihu přede mne a označil prstem odstavec. "Čtete, pane redaktore."

Poslechl jsem a dozvěděl se: "Hvězdáři Laputy (to byl létající ostrov, vybásněný Swiftem) objevili též dvojici menších hvězd neboli satelitů, obíhajících kolem Marsu, z nichž je vnitřní vzdálen od středu hlavní oběžnice právě její tři průměry a vnější pět. První se otočí za deset, druhý za jedenadvacet a půl hodiny."

"Jak víte, nebo možná nevíte, pane redaktore," vysvětloval docent Holub, "vyšlo první vydání Gulliverových cest roku 1726. Malinké Marsovy měsíce objevil nadmíru dokonalým dalekohledem astronom Hall teprve roku 1877 a zjistil, že bližší z nich, Phobos, je od planety vzdálen 9400 kilometrů a obíhá ji přibližně za sedmapůl hodiny, druhý za 30 hodin ve vzdálenosti přibližně 23 500 kilometrů. Vzdálenosti i časy oběhů se sice od sebe poněkud liší, přesto však ne tak, aby shoda nebyla přímo ohromující. A ke všemu se právě Mars, k němuž se nejvíce upínala donedávna pozornost nás astrobiologů, jmenoval pro všechny starověké národy shodně s bohem války. Chaldejci mu říkali Nergal, Řekové Áres, Arabové, Peršani i Turci Mirrich. Samá jména, z nichž zvoní meče a hřmí bojový ryk . . . "

"Dobrá, pane docente, to jsou všechno, řekněme, nepřímé důkazy pro podporu domněnky o možnosti inteligentního života na jiných planetách. Ale což astronomie a sama vaše věda astrobiologie neměla přímé, bezprostřední důkazy?"

"Ale ovšemže ano, jenže nevím, můžeme-li je nazvat důkazy. Astrobiologie není matematika; sbírá své vědomosti po kouscích, a jak vidíte, tak trochu z milosti ostatních věd, mezi nimiž nechybí ani historie a jazykověda. Velmi silným

důkazem o možnosti života, podobného našemu pozemskému, i na jiných vesmírných tělesech byl rozbor vzorků meteoritů, provedený v roce 1961 Melvinem Calvinem a paní Susanou Vaughanovou z kalifornské univerzity. Velmi složitým, pečlivým a všemi známými způsoby ověřovaným rozbořem dospěli k závěru, že hmota meteoritů obsahovala část uhlíku ve formě sloučenin podobných našim cukrům, ba ještě složitějších látek, z nichž mohou celkem snadno vznikat bílkoviny, nezbytné pro život. Američtí badatelé Claus a Nagy objevili dokonce téhož roku ve dvou kamenných meteoritech drobné mikroskopické útvary pravidelných tvarů, v nichž popsali pět druhů rozličných 'organizovaných částic organické hmoty', jak opatrně a skromně svůj úžasný nález nazvali. Jde nepochybně o mimozemské rostliny nebo živočichy, podobné našim pozemským řasám.

A víte, redaktore, co je tohle?"

"Samozřejmě! Kousek zeleného lahvového skla!"

"Chyba, příteli, chyba! Vltavín čili moldavit, vzácný kamének tajuplného původu. Má bratříčky tu a tam v Texasu, v Indočině, na Filipínách, na Jávě, v Libyi a Austrálii. Celé skupiny vědců se dohadují o jejich vzniku - jedni tvrdí, že jsou vlastně kouskem lávy, vymršťené až k Zemi sopkami na Měsíci, druzí se domnívají, že vznikly při obrovských výbuších při dopadu velkých meteoritů, a konečně poslední, nejdůležitější, uvažují o horninách, roztavených do skleněných slz plameny vesmírných raket, startujících a přistávajících kdysi dávno na naší planetě ...

Alespoň tohle z chemie a geologie. Fyzika se přihlásila několikrát. Po celé řadě zpráv o signálech zachycených z Marsu a z Venuše, jež se ukázaly novinářskými kachnami, uveřejnil roku 1959 Morrison a Coctony odvážnou domněnku, že na některé z tisíců miliónů planet naší galaktické soustavy, Mléčné dráhy, jsou rozumné bytosti, vysílající do vesmíru zprávy o své existenci na frekvenci 1420 megacyklů. Byly vybudovány obrovské přijímací stanice, radioteleskopy, největší z nich u Jordell-Banku nedaleko Manchesteru, a tyto zprávy z vesmíru byly nahrány na tisíce magnetofonových pásek. Rozbořem prováděným elektronickými mozky bylo zjištěno, že struktura signálů je příbuzná struktuře zpráv, kódovaných například Morseovou abecedou nebo námořním signálním kodexem. Určité skupiny se nerytmicky, avšak bez vztahu k pravděpodobnosti opakovaly a vědci soudí, že ačkoli zprávy nebyly dosud rozšifrovány, je v podstatě možné za použití výkonnějších elektronických zařízení najít klíč k jejich rozluštění a potom snad budeme moci i odpovědět."

"A astronomie?"

"Ovšem - astronomie, sesterská, vlastně lépe řečeno mateřská věda astrobiologie, nás zásobuje řadou skutečností a pozorování, v nichž po pečlivém, kritickém výběru nacházíme důkazy pro možnost osídlení ostatních planet naší sluneční soustavy živými bytostmi, třeba jednoduššími než člověk nebo zvířata na Zemi. Ostatně - vždyť původně se i naše oddělení jmenovalo 'astrobotanickým' a naším úkolem byl průzkum možnosti existence rostlin na ostatních planetách a snad i jinde ve vesmíru. Poslední léta nás však donutila ke změně vědeckého programu i názvu.

Sovětský vědec N. P. Barabašov zdůvodnil a američtí vědci potvrdili snímky dalekohledem, vynesným balómem do stratosféry, spektroskopicky existenci kyslíku a vodních par v ovzduší Venuše.

Nejzajímavější, téměř detektivní historii nám, to se rozumí, připravili astronomové se 'záhadnou planetou', Marsem.

Nebudu mluvit, redaktore, o tajuplných 'kanálech', poprvé pozorovaných v roce 1877 italským hvězdářem

Schiaparellim. Bylo kolem nich dost a dost hluku a povyku, byly vydávány za stavby rozumných bytostí, za skutečné zavodňovací kanály, pak byla jejich existence popírána - v dokonalejších dalekohledech se totiž rozpadají v řadu nepravdivých skvrn. Nu, a nejnověji se zase vracíme ke kanálům. Uvědomujeme si totiž, že na Marsu rozeznáváme i nejdokonalejšími dalekohledy 'podrobnosti' a asi tak velikostí Moravy - nemohli bychom tedy vidět ani stavby rozměrů Panamského nebo Suezského průplavu. To, co bylo považováno za 'kanály', by mohly, opakují mohly být jakési oázy, ostrovy lesů a ostatních rostlinných společenství kolem zavodňovacích soustav. Že se něco na Marsu děje, dokázal roku 1952 vznik nové skvrny, hvězdáři ji pokřtili na 'Laokoontovu'. Zaujímá území velikostí Francie nebo Německa a ukázala se pravým vytrvalcem - nezmizela po několika dnech jako už několikrát oblaka prachových bouří, zuřících nad hlavami Marťanů (jsou-li ovšem nějak), ale zůstala dodneška, celých deset let, a je stále sytější a jasnější. Jsem téměř v pokušení říci, že se marťanským zalesňovatelům jejich dílo podařilo ... Nu - budoucnost ukáže, jestli jsem jen snilkem, nebo ne. Ostatně - k našemu povolání až donedávna hodně velký kus romantiky patřil. Jinak by žádný astrobiolog u oboru s tak hubenými výsledky, ale zato s hromadou dohadů, nevydržel ...

Zajímavější než kanály však jsou Marsovy družice. Už jsem vám, tuším, o nich vyprávěl v souvislosti s Gulliverovými cestami. Kanovník Swift, autor slavného románu, nebyl jediným, kdo přisuzovat Marsu dvě družice. Také Kepler, poloslepý génius, žijící v Praze na dvoře císaře Rudolfa, objevitel zákonů pohybu planet podle údajů šťastnějšího kolegy Tychona de Brahe, tvrdil nezávisle na Swiftovi totéž. Keplerova sláva a autorita přiměla hodně později, až roku 1862, slavné objevitele planet a jejich měsíců, Herschela a Lassela, aby zamířili své, na tehdejší dobu obrovské a nad pomyšlení dokonale dalekohledy právě k Marsu, pátrající po Marsových satelitech. Marně. Dalekohledem, kterým objevil Herschel i malý Uranův měsíc, podstatně hůře viditelný, nespátřil v okolí Marsu zřehla nic. V tomto roce 1862 se Mars ocitl co možná nejbližší k Zemi - další přiblížení nastalo až po patnáctileté přestávce v roce 1877.

Zvědaví astronomové zamířili samozřejmě opět dalekohledy všech velikostí a druhů na tajemnou planetu - a celá řada jich současně objevila dva měsíčky, Phobos a Deimos, obíhající blízko povrchu Marsu. Viděli je i pozorovatelé vybavení daleko menšími dalekohledy, než měli Herschel a Lassel.

Zajímavé, vidíte, redaktore? Tehdy si hvězdáři vykládali pozoruhodnou skutečnost náhlého a současného objevu všelijak, násilně i méně násilně, nikdo se však neodvážil vyslovit myšlenku, s níž přišel teprve před několika lety sovětský astrobiolog V. G. Fesenkov a hvězdář I. S. Školovskij: Phobos i Deimos jsou umělé družice obrovských rozměrů.

Dříve než se mohla tato myšlenka zrodit, musel vylétnout první sputnik, musela být dokázána možnost vytvoření umělých satelitů. A kromě toho bylo třeba podrobně prozkoumat pohyby Phobose i Deimose.

Ukázalo se, že odporují všem astronomickým zákonům o vzniku a pohybu měsíců planet. Phobos se například pohybuje rychleji než otáčející se povrch planety, oba mají přesně kruhovou dráhu v poloze rovníku planety ... ne, raději nebudu vypočítávat všechny důvody. Faktem zůstává, že přes všechnu fantastičnost této myšlenky je záhada Marsových měsíců takto vysvětlena nejpřijatelněji. Pravda - zůstává nesmírný technický problém vytvoření satelitů o průměru 8 a 15 kilometrů, ale což například družice Echo nevypustily z malické hlavičky obrovský, šedesátimetrový balón, který se ve vesmíru sám nafoukne a umožňuje odrazem přenášet rádiové, televizní i radarové signály? Ostatně, kdyby byl povrch obou těles lesklý, pak by byly daleko menší, asi o jeden až dva kilometry.

Přistoupíme-li na myšlenku Marsových umělých měsíců, není daleko ani domněnka o jejich vzniku mezi rokem 1862 a 1877, tedy ne před několika milióny let, jak soudí Šklovskij. Ono - mezi námi řečeno - několik miliónů let je tak jako tak pro planetu jen zlomek „vesmírné vteřiny“ - skoro okamžik. Těch několik miliónů let se mi totiž zdá příliš dlouhou dobou - již za několik set let by byla se vši pravděpodobností taková družice zničena srážkami s malíčkými meteority, mikrometeority, obrušujícími její povrch, nebo by se do ní „strefil“ podle počtu pravděpodobnosti větší vesmírný projektil, jehož rychlost až 40 kilometrů za vteřinu působí ničivěji než největší letecká bomba."

Káva mi vystydla. Za okny Biologického ústavu byla už tma tmoucí. Občasné zvonění tramvají, projíždějících kolem Albertova, mě vracelo zpět z vesmírných výšin na povrch naší matičky Země. Upřímně řečeno, záviděl jsem docentu Holubovi jeho vědomosti i jeho povolání. Ale jen chvilinku. Co práce, co výzkumů a přemýšlení, co neúspěchů a jaké nebezpečí trapných omylů bylo právě v jeho oboru!

"Ještě jeden dotaz, pane docente, a pak už opravdu půjdu. Je možné, že by se tak vysoko vyvinutá civilizace, schopná budovat gigantická zavodňovací díla a obrovské umělé družice, nikdy nepokusila navštívit svou mladší sestřičku Zemi nebo se s ní alespoň dorozumět?"

"Trochu mladší, opravdu," zasmál se docent Holub, "třeba i o hezkých pár set miliónů let. To už by mohl být důvod k žárlivosti, nemyslíte? Ale vážně - i o tom mám v zásobě celou řadu domněnek. V roce 1920 a 1922 zachytily pozemské rádiové stanice podivné signály, dočista nepodobné vysílání některé z tehdy ještě nemnohých stanic. Sovětský učenec J. Perelmann je už tehdy připsal neznámým bytostem mimo naši planetu, nejspíše Mart'anům, a to tím spíše, že právě v těchto letech se Mars na své pouti vesmírem Zemi opět co nejvíce přiblížil.

Poslední pokus o dorozumění s námi učinili, chcete-li přijmout tuto domněnku, obyvatelé Marsu roku 1956. V okamžiku, kdy se obě planety ocitly nejbližší, došlo na povrchu „červené planety“ k obrovskému výbuchu. Zaznamenala ho řada hvězdáren anglických, francouzských, a zejména šťastně se podařilo celý průběh události zachytit zvláštními přístroji pulkovské hvězdárny u Leningradu, jejíž ředitel akademik A. A. Michajlov prohlásil, že muselo jít o jaderný výbuch, zřejmě signál pro naši planetu. Ostatně i na Zemi se vyskytly podobné návrhy - například vysázet na obrovských plochách Sibíře nebo na zavodněné Saharě obrazec, veliký mnoho set čtverečních kilometrů, ve tvaru Pythagorovy věty - pravoúhlý trojúhelník se čtverci nad přeponou i nad odvěsnami, z rozličných trav nebo obilovin, jako znamení, že na Zemi žijí rozumní tvorové. Základní geometrické poučky totiž asi trápí stejně školáky na Zemi, na Marsu i kdekoli jinde ve vesmíru ... "

"Ano, ale skutečný pokus o návštěvu, o přistání ... "

"Jste neskromný! Mluvili jsme již přece o nepřímých důkazech starých legend, staveb baalbecké terasy a podivných kreseb v Sibíři i na Saharě. Ostatně - vím dobře, kam míříte! Chcete slyšet to, co sám dobře znáte. Tunguzský meteorit - vidíte? Nu - jen se přiznejte!"

Trochu zahanbeně jsem přikývl.

"Vidíte - a zrovna tento příklad se mi osobně až donedávna moc nezdál. Bylo kolem něho mnoho povyku, mnoho hádek - a to nikdy neprospívá vědeckému poznání. Chcete-li, řeknu vám pro vaše čtenáře holá, nepřikrášlená fakta.

Podle nepotvrzeného oznámení francouzského astronoma-amatéra kroužilo v červnu roku 1908 kolem Země prazvláštní těleso, pohybující se asi tak jako dnes celá hejna umělých družic, létajících nad námi. Žádným vědeckým ústavem nebylo pozorováno a zpráva o něm zapadla jako pouhá zmínka v jakémsi francouzském odborném časopise.

30. června v sedm hodin ráno se událo nad Sibíří v povodí řeky Tunguzky toto: oblohou prolétlo za hromového rachotu obrovské žhavé těleso, doprovázené občasnými mohutnými výbuchy. Zanechávalo za sebou ohnivý chvost a zapadlo konečně do neobydlené tajgy, kde se podle vyprávění očitých svědků z kmene lovců sobů, Evenků, změnilo v ohnivý sloup. Rozlehl se nepopsatelně silný výbuch, který zalomcoval okny do vzdálenosti mnoha set kilometrů a v širokém okolí dopadu ohnivé koule smetl a spálil milióny stromů tajgy. Dva otřesy zemské kůry zaznamenaly citlivé přístroje, seizmografy, nejen na území Sibíře, ale i v Německu, Francii a Anglii. Prachový oblak vyzdvižený výbuchem, se rozptýlil ve stratosféře a za několik dní osvětloval v podobě třeptícího se mraku v noci Evropu a severní Afriku.

Dnes by jistě na místo dopadu meteoritu, třeba pusté a neobydlené, hned za pár hodin pospíchaly na vrtulnicích a pásovéh transportérech celé čety vědců, předhánějící se, kdo dříve pozoruhodnou událost popíše a vysvětlí. Tehdy ovšem byla trochu jiná doba. Skrovné pokusy obyvatel blízkých měst a vesnic nalézt místo dopadu ohnivého zjevení ztroskotaly v bezedných bažinách, henžících se miliardami komárů, a v neprostupné houštině tajgy. Teprve sovětská vláda vyslala roku 1927, devatenáct let po katastrofě, skutečnou, třeba malou výpravu, vedenou geologem L. A. Kulikem, která se po nevýslovných útrapách, bloudění a vyptávání v pravém slova smyslu prosekala na hranici obrovské oblasti mrtvé země mezi říčkami Čambe a Kimču, v místech 60°55' severní šířky a 101°57' východní délky.

Stovky čtverečních kilometrů tajgy byly zničeny - stromy ležely ožehnuté a vyvráceny v řadách ukazujících jednoznačně směr, kam dopadl meteorit. Další dny klopotného přelézání desetitisíců kmenů dovedly Kulikovu výpravu k místu katastrofy, kde doufala nalézt největší kamenný nebo železný meteorit, jaký kdy v historických dobách na zemský povrch dopadl. Nenalezla nic. Jen okrouhlé jámy, které Kulik připisoval dopadu částí meteoritu. Přes pokročilou roční dobu, nepřízeň počasí a odepření jakékoli pomoci pověřivými Evenky provedl Kulik namáhavé vrty, sondy, odběry vzorků půdy a magnetometrická měření. Marň. Nenalezl ani stopy po obrovském tělese, ačkoli lze očekávat, že

průletem ovzduší se z meteoritu o váze několika desítek tisíc tun vypaří jen poměrně nepatrné procento. Dokonce bylo později dokázáno, že ani okrouhlé jámy nejsou stopami bombardování vesmírnými střelami, ale projevem letního rozmrazování rašelinné půdy, v hloubi několika desítek centimetrů věčně zmrzlé.

Kulikova výprava byla následována několika dalšími, aniž by bylo něco nového objeveno. Astronomové se spokojili zjištěním, že náhoda předvedla v Sibiři ukázkou možnosti vzniku měsíčních kráterů meteorickým bombardováním, a vypočítali, že i zcela malý meteorit o váze pouhých 100 gramů, veliký jako pingpongový míček, vyvolá při dopadu spoušť právě takovou jako nejtěžší granát pevnostního dělostřelectva o váze jedné tuny a že tunguzský meteorit, předpokládáme-li jeho váhu 50 000 tun, vybuchl při dopadu silou rovnající se explozi 3 000 000 tun nitroglycerinu. Není tedy divu, že z něho nezbyl ani prášek.

Obrat ve zkoumání pádu tunguzského meteoritu způsobil ne vědec - ale spisovatel fantastických románů Alexandr Kazancev. Napsal, netuše jistě, jaký pokřik se kolem jeho díla strhne, povídku Výbuch, v níž líčí tunguzskou katastrofu jako havárii meziplanetárního letadla z jiné planety, které se snažilo při neočekávaném vniknutí do zemské atmosféry a rozžhavení povrchu vesmírného korábu zpomalit smrtelnou rychlost brzdícími tryskami raket, avšak marně. Nad místem katastrofy vybuchly zásoby jaderného paliva planetoletu a rozmetaly jej na atomy a molekuly.

Pěkná myšlenka, vidíte, redaktore, a záviděníhodná fantazie! Jenže žijeme v době družic, vesmírných korábů a hrdinů - kosmonautů. Kazancevova myšlenka se ujala. Vysvětlovala totiž celou řadu věcí, které meteorická domněnka vysvětlit nemohla. Tak například, proč právě v místě výbuchu stromy stojí a žijí - B. I. Vrockij tam našel modřiny-dvojčata a jeden porazil. Bylo mu právě 1401et.

Vědci si Kazanceva příliš nevšímali - až do 20. února 1958, kdy přednesl svůj názor, teď už propracovaný a doplněný, na zasedání Vsesvazové astronomické společnosti v Moskvě. Pak se zato ovšem spustilo tím větší hromobití.

Kazancev byl obviněn z matení mládeže, z vydávání fantastických domněnek spisovatele za vědecká fakta a nevím z čeho ještě. Chudák Kazancev! Vážní, pilní, do svých čísel a fyzikálních rovnic zabraní hvězdáři vytáhli do boje - a stálo to za to! Dokonce sám časopis Těchnika mladěži se musel spisovatele zastat.

Sovětská vláda si povšimla sporu kolem tunguzského meteoritu, jímž hořela zejména mládež, zaujatá pro myšlenku posluh dálného vesmíru, a ve spolupráci s Akademií věd vyslala na místo předpokládaného dopadu řadu výprav, vybavených neskonale lépe než Kulikova. Měly ovšem proti Kulikovově jednu podstatnou, rozhodující nevýhodu - přišly na místo dopadu až po padesáti letech, kdy nezkrotný život tajgy už téměř zacelil stopy katastrofy a kolem centra výbuchu stály padesátileté modřiny, břízy a smrky . . .

A tak výsledky jsou takové i onaké.

Příznivci 'kosmického korábu' byli nadšeni zjištěním lékaře tomského institutu G. G. Plechanova, že kolem místa dopadu lze zjistit výrazně zvýšenou radioaktivitu půdy.

Jejich odpůrci vzápětí dokázali, že právě v onom místě vystupují na povrch sopečné, čedičové horniny, nositelé přirozené radioaktivity.

Pamětníci události, Evenkové, vyprávěli, že svědkové výbuchu, kteří se nalézali osudného jitra nablízku, brzy zemřeli neznámou chorobou, ačkoli nebyli zasaženi výbuchem. 'Meteoritici' dodávají, že šamani Evenků měli tehdy dlouhé, chtivé prsty a dost vlivu, aby každou nemoc vysvětlili jako následek hněvu bůžků nad nedostatečnou poslušností a štědrostí svých oveček a případně pro větší účinek je i - otrávil.

Závažný problém nadhodil letecký konstruktér A. J. Monockov. Z celé řady výpovědí, svědectví a záznamů přesvědčivě dokázal, že záhadné těleso se nad místem katastrofy pohybovalo rychlostí - podržte se, redaktore! - asi sedm set metrů za vteřinu. Tak dalece by se tedy podařilo předpokládané posádce zpomalit let. Vždyť sedm set metrů za vteřinu, to je rychlost přepadové tryskové stíhačky. I nejpomalejší meteorit uhání alespoň desetkrát rychleji.

Úplně fantasticky zní zpráva i u nás známého sovětského astronoma a popularizátora hvězdářství Aria Šternfelda. Vypočítal nezávisle na skutečné době dopadu meteoritu nejvýhodnější dráhu a čas startu i přistání meziplanetární rakety. Z Marsu přicházela v úvahu léta 1907 nebo 1909, tedy 'samá voda'. Zato Venuše byla v nejvýhodnější poloze právě v roce 1908. Šternfeld zpřesňoval své výpočty a došel až k datu 30. června 1908, tedy právě ke dnu, kdy nad Tunguzskou zahučela ohnivá koule . . .

Spory pokračují. A. V. Zolotov a I. G. Djadkin určili podle druhu a polohy zuhelnatěných stromů výšku výbuchu nad 5 km nad zemským povrchem, současně s nimi pracující B. I. Vronskij vyloučil ožehnutí vůbec a dokazuje, že stromy padly za obět prachobyčejnému lesnímu požáru.

Tak vidíte, redaktore - nebolí vás z toho hlava? Nás, astrobiology, upřímně řečeno, skoro ano . . . "

Samozřejmě že mne hlava nebolela. Spíše v ní hučela spousta nových myšlenek, záhad, otazníků. Jak je ten život a svět kolem nás plný otázek, dovolávajících se pozornosti!

První návštěva u docenta Holuba skončila. Měla jediný cíl - přesvědčit vás, že mínění Jyrryho Kameníka o mimozemském původu podivných kreseb, pronesené v malém domku v Hafnarfjördu mezi oknem s květinami a stolečkem s albem fotografií, nebylo tak docela bláznivě odvážné a fantastické

Pozn. red.

Kapitola 16 - Doktor Bjelke se zlobí

Výsledky krevních rozborů všech čtyř účastníků výpravy jsem měl v ruce za několik hodin. Oddychl jsem si teď už docela. U nikoho z nás se neprojevil výrazný pokles počtu bílých krvinek, první známka vážné formy onemocnění ze záření. Bylo třeba jen několika dnů klidu a několika týdnů zotavování, abychom mohli, samozřejmě teď už zajištění radiometry, Geigerovými počítači a osobními dozimetry, odečítajícími dávku záření, které byl každý z nás vystaven, podniknout další pokus o proniknutí do Díry svatého Patrika. Do té doby se mohl Jyrry věnovat svým broučkům. Bohužel - pane redaktore, člověk míní a osud mění. Osud se dostavil hned druhý den ráno v podobě nenápadného

pána, který se zdvořile představil jako příslušník naší, ostatně velmi nepočetné civilní policie, prokázal se legitimací a vyzval mne, abych ho laskavě následoval na prefekturu. Vyhověl jsem samozřejmě, netuše, o co vlastně jde. Na prefektuře jsem byl, již očekáván dvěma muži. Jeden z nich byl zřejmě policejním úředníkem. Druhého jsem zpočátku považoval za jeho kolegu nebo náhodného návštěvníka - stál totiž u okna, nudil se a zdánlivě se o náš rozhovor vůbec nestaral - zanedlouho však jsem se přesvědčil o svém omylu. Ten nudící se pán u okna byl hlavní osobou v úřadovně. Inspektor se mne po ověření totožnosti otázel, zda jsem vlastníkem modrého automobilu značky Borgward-Isabella, evidenční číslo IS-1705.

Přikývl jsem. Aha - napadlo mě - moje divoká jízda Reykjavíkem se donesla k sluchu policie, která čiperně odlehčí pokutou mé peněženice. . .

Rozhovor se však vyvíjel jinak.

"Byl jste, pane doktore, před čtyřmi dny ve společnosti dvou pánů a jedné dámy v oblasti Sneffelsu?" vyptával se dál inspektor.

"Ovšem - ale proč se ptáte, když to tak dobře víte?" vyjel jsem rozhořčeně. Nejsem zvyklý zpovídat se policistům ze svých výletů a cest. Inspektor na mne varovně zamrkal a ukázal očima na chlapíka u okna. Měl jsem si dát pozor - naznačoval jeho herecký výkon.

"Klid, prosím. Všechno se vysvětlí. Záležitost je, smím-li se tak vyjádřit, trochu ožehavá ... "

"Nechte těch oklik a zeptejte se, co tam k čertu dělal!" zahučel od okna až dosud mírný a nenápadný posluchač v jednoduchých šedých šatech.

Mluvil islandsky téměř dokonale. Zdůrazňuji to téměř - nepochybně nebyl roditelým Islandčanem a jeho hrčivý přízvuk ukazoval spíše na příslušníka anglosaského národa.

"Slyšel jste, pane doktore. Můžete nám svou přítomnost vysvětlit? Jsem si jist, že vám to nebude dělat ani nejmenší obtíže, vidíte?" snažil se rozpačitý inspektor uhladit nevrlý tón svého společníka.

"Odpovím, až se dozvím, kdo je onen pán a co má společného s mým výsledkem."

Inspektor se zavrtěl na rozložitém křesle, poohlédl se k oknu a začal vysvětlovat: "Totiž - mister . . . "

"Nejmenovat!" zaznělo od okna. "Vysvětlím to doktorovi sám. Jak račte jistě, vážený pane, vědět, převzal Island vstupem do Atlantického společenství jisté závazky, mezi nimi i tak samozřejmě, jako například nepřipustit, aby komunističtí špióni prohlíželi strategicky důležité oblasti, ke všemu za laskavého doprovodu veřejných islandských činitelů. Aby tomu bylo zabráněno, protože jak je viděti takové věci se mohou kupodivu stát, spolupracuje s islandskou policií, nebo co to tu vlastně máte," při těchto pohrdlivých slovech sklopil inspektor oči k desce stolu, ale neřekl ani slovo, "protišpiónážní služba, jejímž jsem příslušníkem. Stačí?"

"Dokonale . . . ," odpověděl jsem.

"Žádám vás, abyste přesně uvedl veškerou činnost vaší společnosti od zaparkování vozidla u benzínové pumpy nedaleko Búdiru až k návratu zpět do auta ve 2040 hod. druhého dne."

Správce pumpy tedy udal naši "podezřelou" společnost úřadům, nebo dokonce přímo americkým orgánům, uvědomil jsem si.

"Ujišťuji vás, že naše výprava do Sneffelsu měla výlučně vědecké cíle i průběh!" prohlásil jsem a hodlal jsem je blíže objasnit, ale agent se obrátil od okna, udeřil dlani do opěradla židle a přerušil mě:

"Známe ty vědecké výpravy i pány vědce! Odpovídejte laskavě na otázky!"

To už bylo i pro inspektora trochu moc. Vstal - přešel k oknu a cosi rychle anglicky vykládal. Pochytil jsem jen několik slov: " ... není přece zatčen . . . veřejné mínění . . . známý místní lékař . . . "

"Prosím vás - pane doktore. Vidíte," rozhodil inspektor ruce, "neztěžujte situaci sobě i mně ... "

Co jsem měl dělat? Vyličil jsem přesně a pravdivě naši cestu, hledání hmyzu, pobyt v Díře svatého Patrika, rozvláčně jsem popsal i svízele zpáteční cesty s nemocným Jyrrym a slečnou Alenou. Jen o podivných obrazech a radioaktivitě jsem pomlčel.

Jako poslední trumf jsem předložil inspektorovi pověření vlády a reykjavícké univerzity, opravňující doktora Kameníka v mém doprovodu ke sběru jeskynního hmyzu všude, i v chráněných přírodních rezervacích, a žádající veškeré úřady i soukromíky, aby nám byly nápomocni.

Inspektor radostně listinu uchopil, přelétl ji očima a podal agentovi. Ten vyndal z kapsy brýle se širokou černou obrubou, nasadil si je a pečlivě pověření pročetl. Přiblížil razítko dokonce až k očím a podíval se papírem proti světlu, zda má opravdu vládní vodotisk, vytlačený do papírové hmoty. Pak listinu hodil zpátky na stůl.

"Dobrá - protentokrát tedy celou věc smažeme, doktore Bjelke, a přepíšeme ji na účet trestuhodné lehkomyšlnosti místních úřadů. Vám osobně jako rozumný muž radím: Okamžitě přerušte veškeré styky s těmi komunisty. Já vím," mávl rukou, jako by zaháněl mouchu, když jsem chtěl poznamenat, že pokud vím, ani Leif, ani slečna Králová komunisty nejsou, a jsou-li, že jsme o tom nikdy nemluvili, "obalamutili vás. To se, bohužel, stalo už stovkám miliónů lidí. Nejste ani první, ani poslední. Tolik moje rada. A teď příkaz: do okolí Sneffelsu už nevstoupíte ani vy, ani vaši zahraniční hosté. Ostatně už ani nikdo jiný - o to jsme se postarali. Věřím vám a prozradím vám vojenské tajemství, které bude za pár měsíců vědět celý svět díky rudým novinám a vysílačkám naše letecké síly vybudují v této oblasti další základnu, mohutný radarový uzel, část řetězu, chránícího západní svět. Od včerejšího dne jsme byli nuceni zabránit dalším 'vědeckým' výpravám ve vstupu do této zájmové oblasti. Rozumíte mi? Nemusím vám to opakovat ještě jednou?"

Zavrtěl jsem hlavou. Chtěl jsem už být co nejdříve venku.

"Výborně! Věděl jsem na první pohled, že jste jen svedený, ale rozumný člověk. Doufám, že se o vás nedoslechnu nic, co by vyvolalo znovu náš zájem."

Vyšel jsem z místnosti.

Inspektor pokrčil významně rameny, podal mi ruku a vyprovodil mne ze dveří.

Venku svítalo jasně slunce, po moři se kolébaly rybářské čluny s námořníky v červených čapkách a impregnovaných kalhotách, dřevo a cihly domků Hafnarfjórduru svítily do čistého dne. Jen daleko na západě, za Faxe-fjördem poletovalo na modrém nebi několik černých teček letadel z keflavické základny.

Vracel jsem se pomalu, krok za krokem. Co povím svým přátelům? Jak se budu moci podívat do očí Jyrrymu, který přijel na Island pomáhat našim vědcům, jak Leifovi, jehož jsem nevolky zatahl do této záležitosti, která bude mít kdovíjakou dohru? Že CIC něco "smaže", jsem samozřejmě nevěřil ani na okamžik.

Nebylo jiného východiska. Rekl jsem Jyrrymu, Aleně i Leifovi, který už na mne čekal s pečlivě převázaným balíčkem, pravdu. Přijali ji klidně, Jyrry mi poklepal na rameno a prohlásil, že je to tak stejně nejlepší. Kdoví prý, co by nás s Leifem při našem dobrodružném podniku s výbušninou čekalo. A že prý jsme včera nález podivného zářícího kovu trochu přecenili - půjde asi o docela obyčejnou radioaktivitu a vědci by se nejspíše našemu "objevu" vysmáli. . . . Jyrry mne vyvedl úplně z míry - tak snadné smíření se ztroskotáním našich plánů bych rozhodně nebyl očekával. I klidný Leif zaklel tak vztekle, že jsem se ani neodvážil jeho slova před Alenou přeložit, a začal s dupotem přecházet po pokoji jako lev v kleci.

Slečna Alena se snažila Jyrrymu odporovat, viděl jsem jí na očích, že je přímo nabitá námitkami a připomínkami, ale on ji dost stroze odbyl: jeho úkolem je prý sbírat na Islandu hmyz. Čas jeho pobytu ubíhá a bude lépe přenechat nález v jeskyni Díry svatého Patrika povolanějším odborníkům než psychiatrovi, chirurgovi, horskému vůdci a fotografce. Byť i tak půvabné a statečné - dodal, aby zmínil svá ostrá slova.

Slečna Alena pohodila hlavou a odešla uraženě do kuchyně za mou matkou. Ty dvě si moc dobře rozuměly, ačkoli dodnes nevím, jak je to možné a jak se asi spolu dohadovaly. Leif vzal svůj balíček pod paždí a chystal se odejít.

"Počkej," zarazil jsem ho. "Nech to tady. Musíme si celou věc v klidu promyslet."

Uklidil jsem výbušninu do svého pokoje pod postel - zdála se mi tam skvěle schovaná a docela v bezpečí - a rozloučil se s Leifem.

Osaměli jsme s Jyrrym. Když zaklaply za Leifem dveře, změnil se k nepoznání. Uchopil mě za rameno a vtlačil do židle. "Bjelke, musíme něco udělat! Chápeš to přece! A nemůžeme teď, když jde o kriminál a možná i o krk, do toho zatahovat Leifa a Alenu. Nechceme se přece dopustit žádného porušování státní svrchovanosti tvé země, žádného zločinu - ale nálezy z Díry svatého Patrika musí patřit celému světu, ne válečným cílům jedné jediné velmoci. Podívej," vrazil mi do ruky anglický přírodovědecký časopis, který už léta odebírám, se zatrženou zmínkou:

"Vědci se už několik let snaží o výrobu tzv. 'čisté' neutronové bomby s nesmírně ničivými účinky, postihujícími však jen živé tvory. Továrny a ostatní průmyslová zařízení by zůstala nepoškozena. Sestrojení této neobyčejně výhodné zbraně brání nedostatek transuranů, vysoce radioaktivních kovů z uranové řady, vyráběných dosud jen v pokusných reaktorech v množství několika miligramů, nebo dokonce mikrogramů. Výroba neutronové bomby však vyžaduje množství nejméně několika set gramů těchto velevzácných prvků."

"Chápeš, Bjelke - pamatuješ na kov, kterým byly vytvořeny obrazy ptáků? Což jestli to je některý z transuranů? Celé kilogramy transuranu? Není to jen má okamžitá, bláznivá domněnka - ale docela logická úvaha. Poslouchej, jaké štíty měli kdysi Vikingové, silní muži s meči a kladivy?"

"No - kulaté ... Ale proč se ptáš?" podivil jsem se.

"Počkej - nejde o tvar. Ptám se, z čeho ty štíty dělali?"

"Pokud vím, tak ze dřeva, potaženého kůžemi."

"Vidíš, to je ono. Záření gama nebo třeba rentgenové paprsky takovým štítem projdou jako nic. A přece se smrt vyhnula silným mužům se štíty ... Ale s neutrony je to právě obráceně: železem procházejí, dřevo je dost slušně zachycuje. A transurany vysílají neutronové záření ..."

To byla opravdu ošklivá představa a zdaleka ne vyloučená. Ale co dělat?

Usedli jsme s Jyrrym k válečné poradě.

Kapitola 17 - Doktor Kameník o rozličných divech islandské přírody a lecčems jiném

Bílé islandské noci - to se musí. redaktore, vidět! Já nejsem básník a asi se už nikdy básníkem nestanu, kdybych se však o to přesto pokusil, začal bych zrovna jimi. Představte si: slunce, které se jen tak na chvilku vykoupalo kolem půlnoci za obzorem v Atlantiku, zase stoupá a zalévá celý kraj jemnou, růžovou září. Tu a tam se po obloze prohánějí rozervané černé mraky jako stáda divokých hřebců. Třou si břicha o divoké lávové skály, podobné lodím Vikingů, a odrážejí se v zrcadlech ledovců. Zelené trávníky, husté jak perský koberec, jsou postříkány ovečkami, které nestojí pastýřům za to, zahánět je na kratičkou noc do ohrad. Některé spí, jiné se pasou. Ovčák v huňatém kožíchu píská na flétnu zrovna tak jako ovčáci u nás doma nebo třeba v Gaskoňsku nebo zkrátka kdekoli jinde na světě. I v pohádkách. A moře, redaktore, moře hoří všemi odstíny duhy. Je růžové, střílí ohnivé blesky a zase modré, zelené - tu a tam se otevře mezi vlnami černá propast a za chvíli ji zase milosrdně zapudruží bílé pěny. Zkrátka - úchvatné.

Nevýhody ovšem mají tyhle ty bílé noci taky - hlavně moc světla.

Vadilo nám to, když jsme s Bjelkem opustili palubu Svaté Gisely, treskami načichlého rybářského kutru, jehož člun nás vylodil na pustém pobřeží, plném balvanů roztodivných tvarů, nedaleko Stapi. Nevím, co Bjelke rybářům vůbec, a patronovi zvláště o naší cestě vyprávěl - snad mne vyličil jako bláznivého turistu, toužícího po romantice mořské cesty a pak dlouhé pěší túry po liduprázdném břehu. Rybáři se na nic nevyptávali. Podle dohody nás vylodili právě v hodinách krátké noci.

Než se rozednilo, byli jsme v bezpečném úkrytu mezi dvěma skálami, v dolíku vystlaném kousky dřev a větvemi, zahnanými mořem bůhví odkud. Naštěstí bylo léto, takže se moře spokojilo jen s botanickými zásilkami a my jsme se nemuseli obávat nepříjemných setkání, líčených Danielem Strejcem v jeho cestopise z roku 1613. Počkejte - hned to najdu - aha, tady:

"Zvláště z Grunlandu (to jako je, redaktore, Grónsko) množství ledu silní větrové po moři k Islandům přihánějí, a to s hrozným hukotem a hromotem, a přitom s tím ledem často se dostávají i bílí medvědi, kteří v Grunlandu za zvěří shon čínice, daleko i na moře se pouštějí ... "

Jedinými živými tvory bylo několik racků, pár mořských vlaštovek a mezi kameny se hemžili prečkové, běžci z rodu Bendidionů. To víte, broučkař má všude na co koukat, od polárního kruhu až po rovník!

Setkání s "bílými medvědy" by bylo krajně nepříjemné. Neměli jsme přirozeně žádné zbraně, a také dynamit (nebo co to vlastně Leif přinesl) spočíval, jak jsme doufali, na dně Faxa-fjordu. Bjelke prohlásil, že je svobodný občan svobodného státu, že Sneffels nebyl dosud nikomu pronajat ani prodán, že mu tedy nic na světě nemůže zabránit v návštěvě kráteru. Inu - já měl trochu větší zkušenosti s rozličnými "smíš" a "nesmíš" z fašistické okupace u nás, a nakonec jsem ho přece jen přemluvil, že se pokusíme dostat do Sneffelsu nepozorovaně. Zjistili jsme totiž, že kolem celého horského masívu hlídají jednak vojáci, jednak celníci, a že se přímo v boudě benzínové pumpy, kolem které jsme přejeli ve vypůjčeném automobilu co nejrychleji a se staženými záclonkami, nudí několik civilistů s nápadně neislandskými kukuči.

Morální, trestní, mezinárodní a nevím ještě jaké právo bylo nepochybně na naší straně - ale zato síla zatím stejně nepochybně na straně hlídačů starouška Sneffelse. Bjelke to nakonec uznal a sice s nechutí, ale přece se vpravil do úlohy zvěda, plížícího se mezi záludy a nebezpečími - vlastní země. Legrace, co, redaktore?

Aleně a Leifovi jsme namluvili, že jedeme až docela na druhou stranu ostrova, do jeskyní nedaleko Vapnalfjörduru, a že za tři čtyři dny budeme zpátky jako na koni. Pro jistotu jsme však nechali u hafnar-fjördurského notáře zapečetěný dopis, adresovaný podle Bjelkova přání rektorátu reykjavické univerzity, kde jsme obšírně popisovali své zážitky i úmysly, bez zatajování čehokoli. I s domněnkami o transuranech a jejich možném zneužití. Kdybychom se nevrátili do deseti dnů, byl by dopis doručen a Bjelke věřil, že by si profesori dovedli poradit, co a jak dál, i kdyby se s námi cokoli stalo.

S Alenou jsem se rozloučil jako by nic - myslel jsem, že nepozorovala pranic zvláštního.

Nu - ale abych neodbočoval, vidíte, redaktore ?

Nedalo se nic dělat - věčně jsme na břehu třet nemohli a skoro čtyřicet hodin čekat na další chvíli temnoty taky ne. Asi dva kilometry před námi se téměř z moře zdvihala jako zeď stěna Sneffelsu, končící bílou čepicí severního vrcholu, bratříčka Skartarisu. Vypadala odtud hodně nepřístupně, ale Bjelke mě ujistil, že prý ji lze zlézt, sice obtížně a se značnou porcí nebezpečí, ale přece.

Přitiskli jsme se co nejbliže skalní stěně, lemující balvanitý břeh, a poskakovali z kamene na kámen ke svému cíli. Věřte mi, redaktore, byla to cesta pro vrah, ačkoli jsme byli vybaveni a vystrojeni jen tak nalahko. Nesli jsme osvědčené nylonové lano, několik pochodní, svítilny, kladiva a horolezecké skoby, Geiger-Müllerův počítač, který si Bjelke vypůjčil z fyzikálního ústavu pod jakousi složitou záminkou, a já v kapse malý fotografický přístroj, mikromu, obalenou tence vytepanou olověnou destičkou. Nu - a to by bylo asi tak, nepočítáme-li zápisníky, několik obvazů a dvě pokrývky, všechno. Tentokrát jsme se rozhodli žít spartánsky - žádné kompoty, žádné lahůdky. V několika malých balíčcích měl každý z nás v batohu i v kapsách dehydrovaná potraviny ve formě kostek, masový výtažek, glukózu, pár pytlíků s pomerančovou šťávou a jako jediný přepych několik tabulek čokolády. Zkrátka, nebylo toho mnoho - ale zkuste s batohem na zádech a cepínem v ruce skákat jako koza.

Ty dva kilometry po břehu ke Sneffelsu nám trvaly nejméně dvě hodiny. Pod samým severním vrcholem jsme se zastavili k odpočinku a "občerstvení", spočívajícímu v několika doušcích dešťové vody. Zapomněl jsem vám vlastně říci, že jsme po vzoru profesora Lidenbrocka s sebou nenesli ani kapku vody. Při cestě do kráteru jsme se mohli spolehnout na ledovcové pole a uvnitř, v Díře svatého Patrika . . . nu, uvidíme!

A pak začal výstup. Tři kroky dopředu, dva kroky dozadu . . . Ani Bjelke, ani já jsme nestudovali horolezeckou vysokou školu - ale teď bychom ji byli zatraceně potřebovali . . . Moje jeskyňářské zkušenosti se týkaly spíše prolézání všelijakých děr a doupat a uplatnil jsem je později, ale na ledových polích a pod málem převislým svahem jsem nebyl ani trochu doma. Stokrát jsem se loučil se životem, stokrát jsem se chtěl vrátit. Bjelke se později přiznal, že to s ním nebylo jiné. Dopředu nás hnala jen jediná myšlenka: zabránit smrti desetitisíců a možná miliónů lidí. Taková myšlenka, redaktore, je strašně silná a pracuje ve vás mocně jako, no, třeba jako reaktor. Vždyť i pro záchranu jednoho jediného života nasadí opravdový chlap všechno, i svůj vlastní život - natož pro celé lidstvo.

Nebudu vás unavovat - trvalo to sice celé dopoledne, ale nakonec jsme přece jen byli u prvního cíle, v sedle pod severním vrcholem Sneffelsu.

Na tomto místě musím vyprávění doktora Kameníka přerušit a po zásluze dopovědět to, co on přechází jen několika slovy.

Inženýr Borgland, zkušený horolezec a nositel několika mezinárodních alpinistických medailí, prohlásil v jednom rozhlasovém interview, že nejpodivuhodnější epizodou celé historie kolem Díry svatého Patrika je právě výstup severní stěnou, provedený bez horolezeckých zkušeností. Podle Borglanda je severní stěna Sneffelsu přinejmenším horolezeckou "šestkou", terénem, který mohou zlézt za normálních okolností jen zkušení reprezentanti tohoto sportu, a to ještě po dlouhé přípravě a dokonalém zabezpečení. Pozn. red.

Moc slavně ani hrdinsky jsme nevypadali - leželi jsme na břiše na ledové skále, popadali dech a koukali se na kamínky, lišejníky a mravence u nosu s nadšením a údivem lidí, kteří se znovu narodili. Když jsme se trochu zotavili a schroupali tabulku čokolády, chtěl jsem se rozhlédnout po okolí. Bjelke mě však najednou docela neurvale srazil k zemi. Dobře udělal.

Na vrcholu Skartarisu se otáčela maličká postavička a v jednom okamžiku se ji u obličeje zablýsklo - to paprsky sluníčka dopadly na skla dalekohledu.

Ted' byla dobrá rada drahá - s tím jsme nepočítali. Doufali jsme, že řetěz stráží bude pouze na úpatí Sneffelsu proti

silnici, tam, kde byl kráter přístupný a kudy vedla cesta (ostatně velmi řídkých) vědeckých výprav. Strážce na vrcholu Skartarisu by nás zahlédl hned po prvních metrech sestupu jako mravence v prázdném umyvadle - tak nějak bychom asi na ledových polích vnitřní stěny kráteru vypadali. Byl nepochybně spojen telefonem nebo rádiem s nepřijemnými civilisty v benzínové stanici, stačilo by několik slov - a sbohem navždy, Díro svatého Patrika!

"Musíme čekat, až se setmí, Jyrry ...", zašeptal Bjelke, jako by nás mohl slyšet na dva kilometry, které ho od nás dělily.

"To nám nepomůže," odpověděl jsem, "noc trvá jen dvě hodiny a za tu dobu se ve tmě dostaneme dolů leda jako dvě neúhledné mrtvoly - totiž skokem do kráteru. Sestup bude trvat nejméně čtyři hodiny. A kromě toho má ten hoch na špičce Skartarisu nepochybně infradalekohled."

"Cože má?" podivil se Bjelke.

"Infradalekohled. Přístroj, umožňující díky infračerveným paprskům vidět i ve tmě. Člověče, Bjelke, jak můžeš tak zaostávat? Infradalekohled má přece dneska už každý ostřelovač nebo vojenský řidič pro noční jízdu."

Bjelke něco zabručel, že není ani vojenský řidič, ani ostřelovač, takže se nemusím jeho nevědomosti divit, a že nás ani moje rozsáhlé znalosti dále nepřivedou.

To byla pravda pravdoucí. Na cestu zpátky ovšem nebylo ani pomyšlení. Již při výstupu nám šlo o krk - natož při sestupu. Leželi jsme a mlčeli, chvílemi svorně proklínali strážného a navrhovali různé nesmyslné plány. Korunu jim nasadil Bjelke, když doporučil, abychom prostě klidně sestupovali a využili své morální převahy. Morální převaha a CIC!

Na pomoc nám kupodivu přišla náhoda, ačkoli mám obvykle příslovečnou smůlu vždycky, když na ni třeba jen trochu spoléhám. Zatímco jsme leželi, zatáhlo se nebe černými mraky. Nad vnitrozemím se zdvihla oblaka prachu, vzdušné víry, vysávající kromě pemzového prachu i stébla trávy, drobné úlomky kamene a zrnka písku.

"Mistour!" poučil mne Bjelke, "prachová bouře - za chvíli bude pršet jako z konve."

"Jak dlouho trvá takový mistour?" ptal jsem se.

"To je různé. Někdy čtvrt hodiny, jindy několik hodin. Hlavně se hledíme někam schovat. Budou létat kroupy a možná i kameny."

"Právě naopak, Bjelke. Neschováme se - zato ten vojáček na Skartarisu si rozhodně nedá pro nic za nic rozbit hlavu.

Připrav se - až to dojde k nám, vyrazíme!"

Bjelke přikývl. Teprve později, když jsme byli na vnitřním svahu v dešti kamenů, otloukání kroupami a bičování ledovým větrem, pochopil jsem hrdinství jeho rozhodnutí - vždyť drobný Bjelke musel trpět daleko více než já. Mistour přicházel v nárazech. V jednom okamžiku jsme neviděli téměř na krok, klouzali jsme a kutáleli se, spojení lanem, po ledových plochách i kamenné sutí, vyhledávající cestu jen hrotem cepínu, za chvíli byla nad námi růžová obloha - a pak zase déšť a kroupy a písek, bolestivě, do krve zraňující obličej a bodající v očích. Hlídka na Skartarisu se naštěstí neobjevila ani v přestávkách mezi nárazy bouře. Moje předpověď byla správná. Mistour, který nám pomohl překonat nebezpečný úsek a zůstal naším spojencem, neustal, ani když jsme oděnění, s roztrhanými šaty a otlučení konečně dorazili na dno kráteru. Ledový příval nás promáčel znovu a znovu, drkotali jsme zuby a marně hledali místo, kde bychom se mohli ukrýt. Předsíní Díry svatého Patrika Bjelke rozhodně odmítl. Bylo by prý šílenstvím vystavovat se záření více, než bude nezbytně nutné. Trval na tom, že vyzkouší geiger i dozimetry, zda po cestě neutrpěly, a že průzkum zahájíme, až se setmí.

Konečně jsme našli nedaleko vchodu k Díře svatého Patrika výklenek ve skále, ukrytý před zraky pozorovatele na Skartarisu, a vtěsnali se do něho, dva rytíři smutných postav, ale tím pevněji rozhodnutí uskutečnit svůj záměr stůj co stůj.

Čas utíkal. Obloha se z růžové změnila ve fialovou. Za chvilinku už mělo slunce zapadnout.

Bjelke, rty promodralé zimou a s krásnou boulí na čele, zjistil, že naše přístroje jsou nepoškozené - jen sklo na číselníku geigera nepřežilo bez úhony dramatický sestup a kamennou spršku. Nárazy bouře řidly a měnily se v trvalý déšť, měnící pomalu dno kráteru v soustavu jezírek, odtékajících stružkami do několika sopečných komínů pod zem.

Najednou do ticha, zdůrazněného stříbnými zvonky dopadajících kapek, zachrastil kámen. A znovu. Hrom do toho - někdo opatrně chodil nedaleko nás.

Kroky se blížily. Tiskli jsme se do našeho nedostatečného úkrytu. Bjelke sevřel bojovně v hrsti kámen.

"Neblázni!" sykl jsem na něj.

Z opony deště se vyloupily dvě postavy a zastavily se před námi.

Kapitola 18 - Alena Králová si hraje na podloudníka

Ani vám snad nemusím, pane redaktore, říkat, že jsem Jirkovi na jeho jeskyně blízko Vapnalfjórduru nebo jakého "fjórduru" - na Islandě je všelijakých "fjórdurů" a "jókullů" a "vattnů" tolik, že by je mohli vyvážet jako mražené filé - ani na chvíli neskočila. Tvářil se jako zosobnění tajuplnosti a loučil se se mnou jako gladiátor odcházející na jistou smrt do arény. Sdělila jsem svoje podezření Leifovi. Bolely mne sice z našeho rozhovoru ruce jako po spartakiádních sestavách, ale nakonec pochopil a třikrát slavnostně kývl hlavou, což je, jak jistě uznáte, zrovna u Leifa sdílnost přímo senzační.

Hned jsem věděla, že my, tedy já a Leif, musíme zasáhnout a zabránit nějakému maléru, do kterého se docela jistě Jirka i doktor Bjelke nadšeně hnali. Bezelstný Bjelke, plný ideálů, naprosto neprokoukl, jak to chodí nejenom ve světě vůbec, ale, jak se z jeho rozčilení po návratu z prefektury ukázalo, ani doma v jeho vlasti. Znamenitě doplňoval medvěda Jirku, schopného zahrát si na bojovného Vikinga třeba proti celému osazenstvu keflavické základny. Nic proti tomu, že se dovede poprat o svou věc, nedat se a nevzdávat - ale bude lépe, jestli u toho budu pro jistotu vždycky taky já ...

Nu - a tak jsem se rozhodla, že toho dne začnu s ochrannými akcemi.

Sotva Bjelkova modrá Iza odfrčela mezi dřevěnými rybářskými baráčky kolem přístavu k hlavní silnici, shodila jsem župan, navlékla pořádné turistické boty, kalhoty, větrovku, složila do batohu pláštěnku a už jsme s Leifem upalovali, abychom ještě chytili autobus do Reykjavíku. Ve dveřích mne zastavila Gudmundurova maminka, něco mi říkala a já věděla zrovna tak dobře, jako kdyby mluvila česky, že říká:

"Vy jdete za nimi, vidíte?" a dodala nějaké mazlivé slovíčko, jaké asi říkají maminky na Islandu malým holkám. Třeba "děvenko" nebo "holčičko" nebo tak nějak. Když jsem kývla, vzala mne do náruče a políbila na obě tváře a potom stála před domkem a dívala se za námi jako už celých tisíc let její babička a prababička a praprababička a tak dále, když se loučily s mláďaty odjíždějícími na moře.

Leif nesl krabici s dynamitem. Trnula jsem, aby to nevybouchlo, ale ještě víc jsem se bála, aby se krabice nerozsypala, patrony se nerozkutálely po podlaze červeného a šedého autobusu a my neseděli místo ve Sneffelsu v base. Ostatně sama krabice se zdála hrozně podezřelá, taková, nu, víte, taková zrovna jen na dynamit. Čekala jsem, kdy budeme odhaleni, kdy na nás ukáže prstem babka s taškou brambor, sedící naproti, nebo některý z mladých rybářů, vracejících se v dobré náladě z Hafnarfjórduru domů do Reykjavíku. To víte, že se nic nestalo a že jsme se k Leifovi dostali jako po másle. Bydlel v podkrovní světnici s okny na moře, stěny vyzdobené fotografiemi ze svých horských túr, zlomenými špičkami lyží, cepíny a podobnými "trofeji", v nichž bylo zakleto nejméně deset let jeho mlčenlivého života.

Leif vytáhl z hromady batohů ten největší a klidně, rozvážně do něho nacpal neuvěřitelné množství konzerv, polních lahví, svítilen a pochodní. Navrch stočil jednu z těch hrozně báječných kajčích pokrývek, do níž zabalil svou nebezpečnou krabici. Pozdvihl batoh, zkusil, jak je vyvážený, a spokojeně jej zase odložil. Pak postavil na kafe. Nešlo mi z hlavy, proč se tak zdržujeme, když Jirka s Bjelkem už budou pomalu někde pod Sneffelsem, a naznačila jsem to panu Thorgunnovi stejným způsobem jako věrný a inteligentní vlčák: tahala jsem ho totiž za rukáv ke dveřím. Leif slavnostně zavrtěl hlavou.

"Doktor Bjelke - Jyrry - moře. Loď. Čas," prohlásil svou na slova poněkud chudou němčinou.

Zeptala jsem se ho slovy, rukama i očima, jak to ví.

Odhrnul záclonku, vlastně kus jemné rybářské sítě, a ukázal mi na druhou stranu zálivu, na nábreží. Chvilku jsem nevěděla, co mám vlastně vidět, jestli sochu Ingolfa Arnassona nebo továrnu na rybí konzervy nebo ohromnou reklamu HÖRPU - SILKI (bůhví co to bylo za zboží), a pak jsem si teprve všimla modrého puntíku, ve kterém jsem při bedlivějším pohledu poznala automobil a po prozkoumání dalekohledem Bjelkovu Izu, zaparkovanou u mola, vyhrazeného malým motorovým rybářským člunům. Vyjímala se tam mezi kůlnami a vykládacími žlaby a udírnami jako ananasová konzerva v hromadě brambor. Další důkaz, jak naléhavě potřebují muži ženský rozum!

Bjelke nemohl svůj automobil postavit hůře. Přístavní policii muselo být dokonale jasné, že majitel vozu nasedl do některé z rybářských lodí pobřežní plavby.

Leif zřejmě přesto považoval nápad obou dobrodružných doktorů za znamenitý.

"Doktor Bjelke - doktor Jyrry - Sneffels z moře. Hlídky ne," a poklepal si uznale na čelo (což u nás mívá význam spíše opačný, ale jiný kraj, jiný mrav...) "Ale kopec. Moc. Zle moc!"

Potom mi stejně květnatě při nalévání kávy vysvětlil, že loď se může dostat na severní stranu Faxe-fjördu nejdříve za dvanáct hodin, zatímco autobus, třeba objíždí velikým obloukem, za pouhých šest. Postačí tedy, pojedeme-li pravidelnou linkou Reykjavík-Stapi až odpoledne. Nu, a tak jsme tedy vyjeli, Leif téměř schovaný za mohutným batohem, korunovaným kajčí pokrývkou s dynamitem. Přestože jsem byla rozčilená jak před maturitou, usnula jsem panu Thorgunnovi na rameni jako přivažek k batohu. Ona to není maličkost - tři sta kilometrů v autobusu, i když báječném a čistě ounkém jak kostka cukru.

Vystoupili jsme stanici před Stapi - vlastně to byla jen zastávka v lávovém poli, zalévajícím prohlubně mezi divokými balvany a skálami, ohlodanými větrem a deštěm. Vedla odtud cesta ke třem srostlým domkům, které se pro jistotu opíraly o sebe, jako by chtěly společně vzdorovat podzimním vichřicím nebo tísnivé samotě. Kousek od domečků - vypadaly jak z dětské stavebnice a já si je prostě musela prohlédnout, i když Leif zamračeně koukal na hodinky, byl malinký, skoro kapesní kostelík. A dost.

Chtěla jsem se na ten zárodek vesničky podívat zblízka, ale Leif zabočil do jakéhosi úvozu mezi skálami, obcházejícího samotou a vedoucího cestou necestou směrem ke Sneffelsu, rýsujícímu se proti narůžovělé obloze několik kilometrů před námi. Zřejmě tuto cestu znal a nešel tudy poprvé. Poznala jsem to podle toho, že mne předem upozorňoval zamumlaným "Gif akt!" na průrvy, vyryté přítoky Hvity do skály, nebo na pohyblivé balvany, kývající se při každém doteku. Sluníčko už se skutálelo hodně nízko nad čedičové skalní vlny nad zátokou, když jsme se přiblížili úpatí sopky. Za skupinou balvanů se Leif zastavil, vyndal z postranní kapsy nevyčerpatelného batohu kukátko a vtisknul do mezery mezi dva stotunové "oblázky" pozorně a hrozně dlouho prohlížel krajinu. Zastavil mne pokynem ruky, abych nevystupovala z úkrytu.

"Strážte. Vojáci. Musí tma. Čekat. Ne dlouho!" prohlásil, klidně se usadil, vytáhl z kapsy jablko a začal hryzat. Mně nabídl z batohu broskvovou konzervu a pokrývku. Nedbal na moje protesty, krabici s výbušninou postavil na kámen, jako by to byla krabice sušenek, a zabalil mě až pod ramena. Upřímně řečeno, bránila jsem se jen tak, aby se neřeklo. Od ledovcových jazyků, svítících teď rudě na svazích Sneffelsu, čísel mráz jako na Hromnice, přestože bylo vlastně vrcholné severské léto.

Konečně zapadlo slunce za skály a obloha rychle tmavla. Leif zašněroval batoh, s omluvným pohledem mi sebral pokrývku a za pár minut jsme byli připraveni na cestu. Trvalo však ještě nejméně půl hodiny, než dal povel k dalšímu pochodu.

Ted' už to šlo podstatně hůře - zakopávala jsem co chvíli a občas i srdečně zaklela. Leif už neřikal "Gif akt!" mumlavě, ale ostrým šepotem, a když nepomáhalo ani to, vzal mě za ruku a vedl pořád nahoru, do kopce. Několikrát se zastavil a pozorně poslouchal. Jednou jsme slyšeli kousek od nás harašit kamení - Leif přiložil rty až k mému uchu a šeptal:

"Stráž - my pozor teď. Hodně ticha!"

Snažila jsem se dělat "hodně ticha" co nejlépe a podle normálních měřítek se mi to mezi kameny, úlomky skal, nízkým křovím a borůvkami, chytajícími za nohy jako chobotnice, dařilo přímo skvěle, ale proti nepřekonatelnému Leifovi jsem se stejně pohybovala jako tank proti šestsettrojce. Naštěstí požadavek "hodně ticha" netrval dlouho. Po pár stech metrech už Leif polohlasně poznamenal:

"Dobré. Stráž tam," ukázal palcem za nás - bylo už trochu vidět v ranním šeru po dvouhodinové noci.

"Teď hodně rychle pod Skartaris. Tam jeden - tak."

Předvedl pantomimou, co to znamená, když "jeden - tak". Zaclonil si totiž oči dlaní, jako by se díval do dálky, a obracel se na podpatku do všech světových stran. Porozuměla jsem dokonale - ale proč máme jít hodně rychle pod Skartaris, a ne co možná daleko od něho, jsem pochopila teprve po zoufale namáhavém výstupu, který bych bez Leifa nebyla jaktěživa dokázala. Vyšli jsme až pod vrcholek Skartarisu jakousi hlubokou roklí, zářezem ve skále, zdánlivě neschůdným, ale ve skutečnosti na některých místech téměř pohodlným jako schody. Jinde si to ovšem rokle vynahrádila a tam mě Leif držel na laně jak kotě.

Důležité bylo, že nás skály kryly před pozorováním z vrcholu Skartarisu, a co víc, když se docela rozednilo, seděli jsme už na vnitřní straně kráteru asi padesát metrů pod místem, kde prý Leif viděl dalekohledem vojáka, který dělal "tak".

Mluvili jsme pro jistotu šeptem.

"Teď hodinu dvě tři nic. Odpočinout a čekat na doktora Bjelke a Jyrry!" rozhodl Leif.

Podřídila jsem se a natáhla co nejpohodlněji na tvrdou skálu, zase ovinuta milosrdně pokrývkou, a snažila jsem se nemyslet na odřenou patu a bolavé kotníky. Leif zatím pozorně, metr po metru prohlížel kukátkem protější stěnu svahu, odkud by podle jeho názoru měli přijít, Jirka s Bjelkem. Vrtěl nespokojeně hlavou.

"Já strach. Tam," ukázal na protější stranu. "Sneffels moc špatně. Já - ano. Doktor Jyrry - snad. Nevím. Doktor Bjelke asi ne. Zlé. Moc ..."

Teď jsem si teprve uvědomila, co mi říkal už v Reykjavíku - a už jsem, hloupá holka, viděla Bjelkeho i Jiřího rozbité pod skálami. Byla bych nejraději brečela nebo se spustila přes kráter na druhou stranu na pomoc.

Thorgunnova trpělivost mně šla už na nervy. Byl to kus ledu - ne člověk. Mlčky, bez hnutí vydržel zkoumat znovu a znovu, podesáté a posté každý kámen protějšího svahu až do té doby, kdy se z nebe nad námi zcela neočekávaně snesla první dávka lijáku, prachu, ledových krup a kamení z mraků, které nám zakrývala skalní římsa nad námi.

"Mistour - moc zlé!" zašeptal Leif. "Doktor Jyrry a doktor Bjelke ..."

Nedopověděl - ale já jsem věděla, co chtěl říci, a rozbřečela jsem se doopravdy. Prosím vás, editore, nesmějte se mi, že brečím i teď, ale já si vzpomněla na tu chvíli pod Skartarise, víte, a přišlo mi to znovu tak hrozně líto, že vlastně lidé musí umírat, když chtějí něco udělat pro ostatní, že takoví skvělí chlapi jako Jirka a Bjelke leží možná mrtví pod skálami a já s Leifem se schováváme jako sicilští loupežníci v jeskyni jenom proto, že nechceme, aby jednou umíraly mámy a děti jako v Hirošimě. Řekněte sám - není to hrůza? A už se na mne nezlobte. Já už zase nepláču.

Ten mistour, nebo jak to Leif jmenoval, byl stále horší a horší. Před naším doupětem se valily dolů celé spousty vody a kameny veliké jako hlava padaly s náramným hlukem na skály, odrážely se a hopsaly dolů, do kráteru. Leif vstrčil kukátko zase do batohu, sebral krabici s dynamitem a houkl (teď už jsme nemuseli šeptat), aby přehlušil vítr a nárazy vody

"Já dolů sám. Vy počkejte. Málo hodina já zpátky."

Zavrtěla jsem zuřivě hlavou, rázem se vymotala z pokrývky a vstala. V očích se mi zajiskřilo, jak jsem se křápla o strop jeskyně. Leif mě přemlouval

"Ne vy. To dobré ne. Já sám. Kdyby já," udělal výmluvný posunek, kterému jsem nemohla nerozumět, "vy zpátky sama. Vám vojáci nic. Islandané vojáci i já. Vy světu říci, co v Díra svatý Patrik, Alena. Vy tady. Doktor Jyrry taky vy tady. Jistě."

Ano - Leif měl nepochybně pravdu. Kdyby se mu cokoli stalo - a to při práci s výbušninou, které nerozuměl, bylo docela možné - zbyla bych jediné já, abych světu řekla o Díře svatého Patrika. Měl pravdu i v tom, že by Jirka určitě dělal všechno možné, abych se nevydávala v nebezpečí. A právě proto jsem musela jít. Musela jsem pokračovat tam, kde Jirka možná navždy skončil pádem z těch hrozitánských skal, které považoval za moc zlé i sám Leif. A musela jsem tam přesto, že jsme nebyli s Jirkou manželé, vlastně jsme si ani pořádně neřekli, že se máme rádi. Nebyl na to čas. Ale byli jsme lidé - a o to šlo. Rozumíte mi, editore?

Leif se nakonec vzdal dalšího přesvědčování, když se ujistil, že dovedu být tvrdohlavá jak mezek. Zabalil zase krabici do pokrývky, hodil si batoh na záda, překřikl svým "Gif akt!" ryčení a hučení a bouchání a šplouchání mistouru a vyšli jsme.

Strážný na Skartarise nás nemohl vidět - leda by si lehl na břicho na skalní římsu a díval se přímo pod sebe. To nebylo moc pravděpodobné a my jsme to věděli. A tak Leif příliš nedbal na opatrnost a sestupoval ke dnu kráteru tam, kde cesta byla nejschůdnější.

Jaký byl sestup? Milý pane editore, já nevím. Nemyslela jsem na to. Myslela jsem na Jirku a na Gudmundura a na slepé ptáky, kteří by mohli v rukou vrahů zabít mámy a malé prcky. Myslela jsem na dynamit v Leifově krabici, jestli mu neuškodí ty přívaly deště a jestli budeme moci provést svůj plán - zničení vchodu do Díry svatého Patrika tak, aby už nikdy nezahynuli ani pastevcí ovci, ani lovci malých ptáků.

Nějak jsme se zkrátka dostali dolů, zalknuti pemzovým prachem, který na nás lpěl jako kaše a stékal ve stružkách po obličejích a po šatech. Musela na nás být hodně legrační podívaná. Vypadali jsme jako nepovedení klauni po sprše - ale nesmáli jsme se.

Sotva jsme došli na dno kráteru, ukázal mistour ještě jednou, co dovede. Přival vody zabubnoval do skal a hučel v sopečných komínech, do kterých se propadal. Leif mě vlekl za sebou ke vchodu jeskyně. Již jsme docházeli, když mě

najednou pustil a sjel rukou k opasku, kde měl v kožené pochvě lovecký nůž. Teď už jsem také já viděla ve skalní rozsedlině dvě postavy. Strážce - hrklo to ve mně. Celá námaha, oběti Jirky a Bjelkeho, všechno nadarmo ... Pak se jedna ta postava v pravém slova smyslu vyfítila k nám a objala mne kolem ramen a dala mi pusku na tvář, zamazanou blátem, prachem a slzami, a říkala pořád jenom "Alenko, Aleno, Aleno ... " Druhá postava - Bjelke - zase popadla Leifa. Nevím, jestli dostal Leif taky pusku, ale vím, že jsme byli všichni hrozně šťastní, že jsme zase spolu, že jsme se dokázali protlouci řetězem stráží a že teď už uděláme, co udělat musíme. Byli jsme čtyři - já vím, redaktore, ono to není zrovna moc - ale nám připadalo, že je nás celá armáda.

Kapitola 19 - Doktor Bjelke nás povede pod zem

Hned při vstupu do před síně Díry svatého Patrika se Geiger roztikal - ale síla záření nebyla nebezpečná, tím spíše, že bylo možné snadno nalézt kryté, nebo chcete-li, "temné" kouty. Vyzkoušeli jsme průbojnost paprsků - zachycovala je už tenká vrstva skály, ba dokonce i dlaň - šlo tedy převážně o neutrony. Jyrryho domněnka se téměř potvrdila: radioaktivní kov mohl být skutečně transuranem.

Zářícího ptáka jsme obešli uctivě a v co největší vzdálenosti. Stanuli jsme před ústím komínu, vedoucího do hlubin Země. Díra svatého Patrika! Komůrka Geigerova počítače, přidržená nataženou paží přímo nad propastí, neukazovala zvýšenou intenzitu záření - slabé tikání tady znělo stejně jako v celé jeskyni.

"Přátelé," řekl jsem, "já vím, že teď není čas na projevy. Chci vám na počátku naší cesty do neznáma s nedohledným koncem a nepředvídatelným výsledkem poděkovat za sebe, za Leifa Thorgunna i za všechny Islandčany. Vaše oběti, vaše statečnost chrání naši vlast a její mladou svobodu. Tím spíše vás prosím, slečno Aleno, i tebe, Jyrry - buďte opatrní! To, co je pro mne a Leifa povinností, je od vás projevem skvělého poměru k nedávno ještě neznámé zemi a lhostejným lidem. . . "

"Koukej, Bjelke - ono to tu přece jen trochu září a je zbytečné ztrácet čas," přerušil mě dobrácky Jyrry, "víš, jestli je třeba něco říci, tak to, že je docela jedno, jestli jsme Čechoslováci nebo Islandčané nebo Američané nebo Křováci. Jsme lidé - a my čtyři docela šikovní lidé - že? A proto strkáme hlavu tam, kam bychom třeba neměli. To už, milý Bjelke, jinak nejde. Jen to ti chci říci, ať se stane cokoli, nelituji a děkuji ti. Vám taky, Leife. A tebe, Aleno, tebe mám rád a vezmu si tě a budeme mít hromadu dětí. Protože se vrátíme. Musíme se vrátit. Tak - a teď do toho!"

Už nebylo opravdu co dodat.

Obešli jsme ústí Díry svatého Patrika a spustili lano. Leif použil způsobu popsaného náhodou Julesem Vernem - lano přeložené vpůli zaklesl za balvan a sjel - přidržuje se rukama i nohama, na skalní plošinu, vlastně římsu, kterou našel už Jyrry při minulé návštěvě. Byl jsem připraven. Za vteřinu po něm se houpal v jeho dosahu Geiger.

"Září?" zeptali jsme se s Jyrrym současně.

"Ne," zavolal Leif. "Jen tak docela malinko tiká. Rozhodně ještě méně než v jeskyni."

Drželi jsme svorně za větrovku slečnu Alenu, která se nedočkavě nakláněla přes okraj propasti.

"Jirko, doktore - vždyť tam dole jsou úplné schody - podívejte se!" volala na nás. "Sice by potřebovaly trochu tu a tam upravit a vyfajnovat - ale jsou. Prima!"

Řekl bych to asi sice méně nadšeně - ale kus pravdy slečna Alena měla. Leifova pochodeň skutečně osvětlovala rozeklané a členité výstupky skal, které slibovaly celkem snadný sestup do hloubky. Ovšem - to záření . . . Při sestupu na římsu musel každý z nás proklouznout oblastí ozařovanou druhým slepým ptákem a kdoví jak bude vypadat propast dál . . .

Za chvíli jsme stáli vedle sebe na úzkém skalním výběžku. Leif doporučil ponechat lano zavěšené na skále, abychom se mohli vrátit bez obtíží, a hlavně rychle zpět. Druhý, kratší kus, upevněný do silných karabin na opascích, nás spojoval mezi sebou. Bylo to nutné opatření, zajišťující možnost záchrany i při uklouznutí do hlubiny, znamenalo ovšem také napjatou pozornost nás všech, aby se nehoda jednoho nezměnila ve smrtelný pád všech.

Geiger téměř mlčel. Zjistili jsme, že obrazy druhého ptáka i kostry, objevené Jyrrym, jsou skryty v jakémsi hlubokém skalním výklenku a že záření je omezeno na poměrně úzký kužel, nezasahující až k nám. Runový nápis pod výklenkem jsme našli také - nebyl však podpisem Arna Saknussema, ale jiným vzkazem, napsaným pro nás neznámými znaky. Alena se nabídla, že nápis obkreslí k pozdějšímu rozluštění za účasti a spolupráce profesora Sörensena, Jyrry však vytáhl z kapsy malinký československý fotografický přístroj, mikromu zabalenou do plátku olova, a podal jej slečně Aleně.

"Juj - ty jsi ohromný, Jirko!" zajásala a hned se zmocnila nástroje, který ovládala rozhodně lépe než my. Když měla snímek, sestupovali jsme dále.

Sestup nebyl obtížný. Neměli jsme možnost přesně určit, jak hluboko jsme se už ocitli pod úrovní dna kráteru, ale myslím, že do sta metrů mnoho nechybělo, když Leif, vyhlédávající cestu, vykřikl: "Pozor!" a ustoupil rychle vzad.

"Co je?" shrnuli jsme se kolem něho.

"Obraz ve skále - znovu kostra. Dva kroky před námi!"

Vystrčil jsem opatrně ionizační komůrku geigera za výstupek. Nic! Pak jsem vykoul sám. Světlo pochodně skutečně dopadalo na stejný pochmurný symbol, jaký jsme našli už nedaleko ústí Díry svatého Patrika - tento však nejevil ani stopu radioaktivity.

To se ví, že jsme toho řádně využili a prohlíželi obraz ze všech stran. Byl proveden naprosto stejným způsobem jako všechny dosud objevené obrazy: pásem kovu, vtepaným nebo jiným způsobem dokonale a bez nejmenší šterbiny vpraveným do žuly. I poloha kostry byla stejná, ležící; tato však natahovala ruku, jako by ukazovala na jedno místo ve zdi. Alenu napadlo prohlédnout stěnu propasti na tomto místě podrobněji. Netrvalo dlouho a volala:

"Haló - našla jsem novou chodbu, nebo co to je!" a už se soukala do kruhového otvoru, skrytého mezi žulovými bloky. Jyrry ji ne moc šetrně strhl lanem zpět.

"Aleno - neblázní! Počkej na změření radioaktivity!"

Pak se obrátil ke mně a koutkem úst, tak, aby ani Alena, ani Leif nic neslyšeli, zašeptal:

"Bjelke - je Geiger v pořádku? Ten kov vypadá zrovna tak jako nahoře!"

Srdce se ve mně málem zastavilo leknutím. To mě nenapadlo - a všichni jsme se k obrazu skláněli, ba dokonce se ho dotýkali. Bláznovství!

"Nevím - jak to chceš zjistit?"

"Nemá nikdo z vás náhodou hodinky se svítícím ciferníkem?" obrátil se k nám Jyrry.

Leif i Alena zavrtěli hlavou.

"Nezajímej se teď o hodiny, Jirko!" prohlásila. "Bjelke - změřte tím svým zázrakem nově objevenou jeskyni Aleny Králové, ať se Jirka nebojí o nevěstu!"

Vložil jsem Geigerův indikátor k ústí jeskyně. Roztikal se jak splašený budík. Kámen mi spadl ze srdce.

Než jsem mohl říci slovo - strhl Jyrry slečnu Alenu ještě dál od jeskyně Aleny Králové. Jeho duchapřítomnost zabránila první vážné nehodě.

Na další cestě jsme se setkali ještě s několika výstrahami - nic jiného totiž kostry nemohly znamenat. Záhadní obyvatelé Díry svatého Patrika varovali srozumitelnými znamenými lidské návštěvníky před smrtelným nebezpečím všude, kde hrozilo. Asi na sto padesátí metrech hloubky jsme našli, předem upozornění obrazy koster i Geiger-Müllerovým přístrojem, vchody do dalších dvou silně radioaktivních prostor a dva zářící obrazy ptáků. Kolem posledního jsme museli proběhnout. Propast se nálevkovitě úžila a žulové schody, o nichž Leif tvrdil, že byly kdysi na nebezpečných místech hrubě opracovány, se změnilly v jakousi stezku, srážně klesající do hloubky. Poslední obraz nemířil zobákem dolů, ale do skalního výklenku, zasutého kamennou drtí a balvany.

Marně jsme hledali nějaký vchod. Pustili jsme se tedy dál. Zanedlouho však stezka končila, nebo lépe řečeno změnila se v ojedinělé výstupky nad propastí. Po několika krkolomných skocích z kamene na kámen stoupl Leif na vratkou žulovou desku, která se pod jeho vahou vyvrátila. Měl právě ještě čas zařvat: "Pozor!"

Náraz padajícího Leifova těla mne málem také strhl do propasti. V posledním okamžiku jsem objal skalní výstupek. Cítil jsem, že mně ostré hrany žuly rozřezávají dlaně do krve - ale to už se lano za mnou napjalo; to Jyrry i slečna Králová, uzavírající náš průvod, vzepřeli síly. Leifův život visel na tenkém nylonovém laně - vydrželo. Za chvíli stál, potlučený a bledý, vedle nás. Teprve teď jsme si uvědomili, že někde strašně hluboko pod námi ve tmě ještě doznívají nárazy balvanu, řítícího se stále dál a dál . . .

"Bjelke - to snad je opravdu díra ... do středu Země ...", zašeptal Jyrry, opírající se o stěnu a otíraje si pot z čela.

"Pozor na Leifa!" vykřikl a chytil našeho druhu pod rameny. Leif se potácel na okraji propasti, jako by ho přitahovala, a zdálo se, že se právě chystal omdlít. Uložili jsme ho podle možnosti co nejpohodlněji na poslední metry souvislé skalní římsy. Měl zavřené oči, byl v tváři bílý - jen z rozraženého čela stékalo několik kapek krve. Prohledal jsem postranní kapsy jeho nevyčerpatelného batohu a našel obvaz, kterým jsem ho alespoň trochu ošetřil. Otevřel oči, usmál se na nás omluvně a pak se obrátil na bok a zvracel.

Pohlédli jsme na sebe s Jyrrym. Dorozuměli jsme se beze slov. Leif utrpěl při nešťastném pádu zřejmě otřes mozku. Na další sestup nebylo pomýšlení, tím méně na zpáteční cestu.

Šetrně jsme Leifa odvedli o několik kroků zpět ke skalnímu výklenku, na nějž ukazoval poslední, čtvrtý slepý pták. Leif sice prohlásoval, že je docela v pořádku, že za malou chvíli půjdeme dále, ale visel nám na loktech téměř bezvládně a jeho klopýtání jej usvědčovalo ze zatajování skutečného stavu a pocitů. Doufali jsme jen s Jyrrym, že zranění nebylo vážné, že nebyla poškozena lebka a že nedošlo ani ke krevnímu výronu do mozku.

Seděli jsme kolem Leifa při jediné pochodni - šetřili jsme světlem. Kdoví jak dlouhou dobu v podzemí strávíme. Jyrry zatím prohledával dál Leifův batoh - první mu samozřejmě přišla do ruky krabice s dynamitem, zabalená v pokrývce.

"Koukej, Bjelke," ukazoval mi otevřenou krabici, naplněnou tmavočervenými válečky, "tak ono to přece jen neleží na dně moře ..."

Pak seřadil konzervy ke skalní stěně - měli jsme několik kompotů, dvě krabice sušeného hovězího masa, asi kilogram čokolády, celou hromádku olejovek, láhev švédské pálenky, akvavitu, nepočítaje ovšem dehydrované lisované potraviny, které jsme s Jyrrym nesli my. Slečna Králová přidala k našemu bohatství ještě klobásu a čtyři sýrové konzervy. Jídla jsme tedy měli dost, všichni jsme však mysleli na jedno - na vodu. Měli jsme žízeň, a zejména Leif potřeboval pít - vedle hromady konzerv však smutně stála jen jedna jediná polní láhev, zpolá naplněná černou kávou - zbytek vypila slečna Králová a Leif na cestě do kráteru - a asi deset průhledných pytlíčků s pomerančovou šťávou. S přeslazenými šťávami kompotů kalifornských broskví a ananasů to nebylo mnoho pro čtyři lidi.

Naše naděje, že nalezneme vodu, zatím zklamala. Skály byly dokonale suché a ani crkot praménku se neozýval z hlubiny, zesilující každý zvuk jak mohutná hlásná trouba. Místour, který vlil desítky tun vody do sopečných komínů, ústících na dně Sneffelsu, nedosáhl krytou předsíní do Díry svatého Patrika.

Rozhlédl jsem se po svých přátelích, odtrhl roh jedné obálky s pomerančovou šťávou a podal ji Leifovi, který obsah žíznivě vypil.

"Nu - a nám na posilňovou kávu . . .", nutil jsem se do úsměvu a nalil nejprve slečně Králové, pak Jyrrymu a nakonec sobě kalíšek kávy. Chutnala báječně, ale sotva svlažila vyprahlé hrdlo - a to jsme strávili v podzemí teprve několik málo hodin. Jak bude vypadat další sestup?

Leifovi se trochu ulevilo. Posadil se, opřel zády o skálu, a ukázal dolů, do propasti.

"Cesta končí," řekl, "stezka přerušena. Pod námi desítky metrů skály hladké jako komín. Bez skob, provazových žebříků a kladkostrojů to nejde dál."

"Co teď?" zeptala se Alena, která porozuměla smyslu Leifových slov.

"Zpátky přece nemůžeme. Jirko, doktore," obracela se od jednoho k druhému, "tak řekněte přece něco!"

"Ne - zpátky nemůžeme . . .", zamyšleně opakoval Jirka. "Nesmíme - a teď," ukázal očima na Leifa, opřeného o skálu a těžce oddychujícího, "ani nemůžeme. Nemůžeme totiž zničit předsíní Díry svatého Patrika..."

Leif otevřel oči: "Když někdo z nás dole? Ne. To nevádí. Na tom přece nic nezáleží ... Vůbec ne."

"Nemluvte nesmysly!" rozhořčeně zašeptala slečna Králová. "Hledejte spíš další cestu. Musí tu zkrátka být."

"Možná že byla," namítl jsem, "a ze zřícením stezky zmizela."

"A ten poslední pták, mřící zobákem právě sem, k nám?"

"Ano - pravda, ten poslední pták ...", uvažoval Jirry. "Víte co, odházíme trochu těch kaménků. Leife, můžete přejít kousek dál?"

"Kaménky" byly deseti až stokilové balvany. Shazovali jsme je do propasti a snažili jsme se hlasitým hovorem přehlušit duté, hřmějící rány jejich nárazů na stěny komínu.

Marně. Bylo v tom něco strašně tísnivého a zároveň lákavého – letět také tak dolů, pořád dolů, s roztaženými rukama ve tmě, jak slepý pták ... Otrásl jsem se. Pryč s takovými myšlenkami! Začal jsem horlivěji valit kameny k okrajům římsy, ať si pořezané ruce pálí sebevíce. Bohužel, pod vrstvou Jirryho "kaménků" byly mohutné tunové kvádry, nakupené na sebe a jako strašnou silou sevřené v pěsti skalní stěny. Nepohnuli jsme s nimi, ani když Jirry použil cepinu jako páky. Leif se potácivě zvedl a přistoupil k nám. Horolezeckým kladivem oklepával žulové balvany a pozorně poslouchal.

"Je tam dutina . . .", řekl konečně. "Slyšíte?" klepl kladivem na skalní zeď a potom na balvan přímo uprostřed výklenku. Druhý úder zněl docela jinak.

Potom našel na zemi mezi kameny první z mušliček. Není divu, že jsme je v mihotavém světle magnéziových pochodní přehlédli. Zapadaly do spár, některé se rozpadly na prach nebo z nich zbyly jen zvětralé bělavé šupinky. Všechny však byly provrtány malými dírkami, a když jsme se pozorně podívali na jejich okraje, zjistili jsme zřetelný nádech zelené barvy. Jirry rozluštil toho malé tajemství: mušličky byly kdysi spojeny měděným drátem, který za dlouhá staletí nebo snad tisíciletí oxidací dočista zmizel a zanechal jen svou stopu, právě tak jako dnes nalézáme ve vracích fénických galéri na dně Středozemního moře záhadná kovová vlákna, která kdysi byla - pořádnými hřeby. Mušličky jsme našli i pod čerstvě odvalenými kameny. Bylo jasné, že kamenný val byl uměle navršen kdysi dávno a pro jistotu ještě "zpevněn" svazky lasturek, jimž zřejmě jejich majitelé připisovali kouzelnou moc.

Krabice s červenými doutníky dynamitových náloží se na nás vyzývavě šklebila. Tolik výbušniny by stačilo vyhodit ne jednu, ale nejméně tři takové překážky - výbuch v úzké propasti byl ovšem na pováženou. Nikdo z nás nebyl pyrotechnikem a nedovedli jsme ani přibližně odhadnout, jak bude tlaková vlna působit na nás i na skalní římsu, po které jsme sestupovali. Ani skalní stěny propasti nevzbuzovaly příliš důvěru. Široké pukliny a spáry, snad pamětnice katastrofálního zemětřesení z roku 1780, které odervalo od ostrova velké kusy země, mohly snadno způsobit při výbuchu zřícení celých mohutných skalních bloků. Neměli jsme však na vybranou. První, kdo hlasitě pronesl společnou myšlenku nás všech, byla samozřejmě slečna Alena. Za půl hodiny už zajiskřil spletený doutnák vodopádem drobných jisker. Pět náloží jsme uložili společně do spáry pod balvan, který se nám zdál nejlehčí a nejsnazší k vyvrácení. Odřízli jsme podle návodu doutnák tak dlouhý, aby hořel právě pět minut, a Jirry, na něhož připadl úkol zapálit jej, pádl s pochodní po skalnaté stezce vzhůru, kde jsme se v nevelkém vyklenutí stěny k sobě tiskli jak vyplašené děti.

Sledoval jsem hodinky a hlásil svým druhům čas - ale snad spojené doutnáky hoří rychleji než jednotlivý, snad byl návod nesprávný nebo jsme mu dobře nerozuměli, zkrátka sotva vteřinová ručička oběhla třikrát dokola, zahřměla rána, provázená mohutným plamenem a následovaná rachotem žulových úlomků, odmrštěných výbuchem a tříštících se o skalní stěny. Těžké balvany rachotily do propasti a klouzání drobnější suti znělo, jako kdyby nějaký obr přesypával hrách. Chtěl jsem už vstát. a podívat se na výsledek našeho pyrotechnického pokusu, ale Leif mne strhl zpátky a zachránil mi tím život. Balvan, veliký jako kopací míč, hvízdal těsně kolem mne, roztránil okraj římsy, po které vedla stezka, a zmizel v bezedné hlubině. Za ním se valily další, uvolněné tlakovou vlnou a otřesem skály vysoko nad námi. Kašlali jsme, napůl udušení hořkým plynem, vznikajícím při výbuchu a škrabajícím v krku. Konečně se vše uklidnilo - jen tu a tam klepl drobný kámen, kutálející se od místa výbuchu. Najednou Jirry vykřikl:

"Bjelke - vidíš? Naše pochodně!"

Magnéziové pochodně, hořící až dosud v naprostém bezvětrí klidně jak kostelní svíce, neklidně plápolaly. I na tvářích jsme cítili chladný průvan.

"Přátelé - podařilo se!" jásal Jirry a sestupoval nedočkavě dolů. My za ním.

Do kamenného zátarasu, navršeného snad kdysi dávno pověřivými obyvateli z balvanů a mušliček, vyrvala výbušnina otvor dostatečně veliký, aby se jím člověk protáhl. Bylo třeba jen odvalit ostré kameny, trčící hroty do průrvy jak dráty v myší pasti. Z podzemního prostoru čísel syrový chlad.

Jirry se naklonil k průlomu a snažil se proniknout zrakem dovnitř.

"Zhasněte světlo!" řekl přes rameno Leifovi, který držel zpola vyhořelou pochodně v ruce. "Rychle, Leife - myslím, že ..."

Zhasit magnéziovou pochodně je ovšem možné jen ponořením do vody - a tak Leifovi nezbývalo nic jiného, než ji odhodit do propasti. Opsala ohnivý oblouk, rozhodila při nárazu na protější stěnu Díry ohňostroj jisker a zmizela v hlubině.

Zůstali jsme náhle ve tmě, v tísnivém tichu.

"Co . . .", chtěla se zeptat slečna Alena - ale zmlkla. Teď už jsme viděli všichni, proč chtěl Jirry zhasit vzácnou pochodně; z otvoru do nitra skály vycházelo slabé, ale zřetelné modrofialové záření. Jak se přizpůsobovaly naše oči, oslněné ostrým světlem, sílilo, takže jsme už rozeznávali i vlastní obličej, skloněné k otvoru. Měly příšernou sinalou barvu a měnily nás ve čtveřici utopenců. Uvnitř jeskyně cosi bylo.

Nejdříve to rozeznala slečna Králová. Vykřikla a schovala tvář v Jirryho větrovce. Potom jsme to spatřili i my: kolem

otvoru, proraženého výbušninou, stály v polokruhu bez hnutí a bez hlesu obrovské postavy s modrými vlasy a dívaly se na nás.

Kapitola 20 - Doktor Kameník o divech jeskyni

Nakonec jsme se samozřejmě trochu styděli a zlobili sami na sebe pro paniku před nově objevenou jeskyní, když jsme poznali, že strašlivé postavy uvnitř v modrofialovém světle jsou jen figury.

Bjelke prohlásil, že dvě z nich představují naprosto přesná zpodobení islandského rolníka a pastevce ve slavnostním kroji asi z 18. století. Třetí byla nepochybně sochou měšťanské ženy asi z téže doby a další, nejmenší, věrným obrazem Eskymáka. Záhadou byla hmota, ze které byly provedeny. Věrně napodobovala nejen záhyby šatu, ale i způsob tkání látky, ba i drobné kazy a trhlinky v látce a obuvi, na zamračených tvářích rolníka se splétala v divoce rozcuchané vousy - a přece panáci nebyli oblečeni ani neměli nalepeny paruky. Celé figury byly zhotoveny z jedné, čert ví jaké plastické hmoty, trochu pružné jako kaučuk a tak pevné, že vzdorovala i čepeli Leifova loveckého nože i pokusu odtrhnout chomáč vlasů nebo cíp krajového krajlíku k bližšímu prozkoumání. Barvy byly reprodukovány přesně - modré vlasy, které nás tak vyplašily při pohledu do jeskyně, byly samozřejmě ve skutečnosti světlé nebo tmavohnědé a u Eskymáka černé, to jen přízračné světlo, dopadající sem z velké plochy stěny, nepravidelně ohraničené, je zbarvovalo podivným barevným tónem. Zmizel, jakmile jsme se protáhli do jeskyně a rozsvítili pochodně.

Leif něco rozčileně islandsky říkal Bjelkemu - ten zavrtěl hlavou.

Vysvětlil nám pak, že si Thorgunn vzpomněl na staré islandské pověry o strašících mrtvolách u hory Helgy, o očistci pod sopkou Heklou a o mocných valkýrách, polobohyních, polovilách, které jako nic dovedou pomocí strašlivých kouzelných run člověka změnit v sochu. Představa, že se snažíme urvat vousy živému potomkovi Vikingů, byla sice trochu ofresná, ale patřila spíše do středověku nebo do pohádek. Tohle určitě nikdy nebyli živí lidé.

Alena měla lepší vysvětlení. Napadlo ji, že by prý panáci mohli být zhotoveni dokonalou fotoreliéfní metodou, která je běžně užívána například při zhotovování kopií soch. Po předmětu, který má být zpodoběn, běží tenký paprsek světla, zachycovaný celou řadou fotografických snímků. Jednotlivé cesty světelného bodu vytvářejí na předmětu jakési vrstevnice, a jsou-li snímky nahrazeny silnými deskami, například z umělé hmoty, ve správném pořadí slepenými, je výsledkem dost přesný prostorový model fotografovaného předmětu, vyžadující jen povrchovou úpravu a vyhlazení přechodů mezi jednotlivými deskami. Prý by to šlo také holograficky, ale to už by byla větší fuška.

Alenina domněnka zněla docela chytře - tím spíš, že jsme při bedlivější prohlídce zjistili, že každý z panáků má na sobě nějakou chybu, vadu - Eskymákovi chybělo levé ucho, část ramene a paže, pastýřova záda byla nevypracovaná, podobná jen ploché desce, a tváře i kroj měšťky byly velmi nepravděpodobně prozelenalé, asi tak, jako když se barevná fotografie trochu nevyvede. Rozhodli jsme se tedy, že panáky budeme zatím považovat za odložené, nepovedené pokusy o zpodobení obyvatelů naší Země. Rozsáhla jeskyně, tak velká, že světlo pochodní ani elektrických svítilen nedosahovalo k její protější stěně, slibovala ještě další objevy.

Chtěli jsme především vyzkoumat, jakým způsobem a proč vlastně svítí plocha skalní stěny. Bjelke vpředu jak Indián na válečné stezce s Geigerem, napraženým před sebe, za ním já s Alenou, podporující Leifa, jsme se blížili podivuhodnému světelnému zdroji. Geiger občas tiše zatíkal - ale radioaktivita nikde nepřesahovala škodlivou mez. Naše chemické dozimetry, podobné plnicím perům, uvnitř s bílou tyčinkou, zbarvující se podle množství přijatého záření stále červeněji a nabádající tak nositele, aby poklusem opustil ozářený prostor, zůstávaly zatím skoro beze změny.

Bjelke došel k modrému světlu a s úžasem vykřikl: "Jyrry, Leife - pojdte sem honem!"

Nu - tak "honem" to s Leifem zase nešlo, ale to se ví, že jsme si pospíšili a koukali pak zrovna tak vykuleně jako Bjelke: za modrým sklem - bylo-li to sklo - se převalovaly asi padesát metrů pod námi vlny Faxa-fjórdu a blízko obzoru právě zatahovalo síť hejno rybářských kutrů na lovu tresek. Přilepili jsme se k modrému oknu jako mouchy - zas jsme si připadali jako na světě, zpátky z dávnověku nebo z jiné planety - můžete si, editore, vybrat.

Leif poznal na první pohled místo, kde jsme právě stáli. Byla to severní stěna Sneffelsu, téměř na samém konci poloostrova, obrácená k Breidifjórdu. Daleko před námi se na obzoru vynořovala z moře špička kopce, pokrytá ledem - podle Leifa to byl Stalfjall, předhoří věčně bílého Glamu-Jökullu.

"Nechápu to," zavrtěl Leif hlavou, "pár kilometrů odtud, snad tři, nejvýše pět, stará vesnice Olafsvík. Jak mohli lidé tam nepovšimnout kus modrého skla, zasazeného do skály ... Někde tady musí jít cesta k Öndverdarknesskému majáku, ano, málo metrů pod námi!"

"Je z této strany Sneffels přístupný, Leife?" zeptal se Bjelke.

"Ne. Svah sice mírnější z jihu, ale morénová pole, balvany. Bum dolů při každý dotek!"

"Výborně - hlídky tu tedy nebudou. Podíváme se pod sebe. Nedá se nic dělat - jako hosté bychom se sice měli chovat zdvořileji, ale kus tabule přece jen vezme za své ..." Bjelke popadl pořádný kámen, a než jsem tomu mohl zabránit nebo vůbec něco říci, klepl ostrým hrotem do rohu modrého okna.

Nic.

Udeřil silněji. Opět nic. Kámen se odrazil jako od souvislé skály.

Ted' už se Bjelke rozehnal vši silou a bouchl přímo doprostřed tabulky, až to jeskyni zadunělo. Přes modrou plochu jako by přeběhla vlnka podobná kruhům, vznikajícím po vhození kamene do vody, ale kromě docela nepatrného škrábnutí, viditelného jen z bezprostřední blízkosti, se záhadnému sklu vůbec nic nestalo.

Asi jsme moc chytře nevypadali, když jsme se na sebe udiveně koukali. Alena se rozesmála. "Vidíte, pane Thorgunne - ono to asi nebude s tím sklem a kluky z Olafsvíku tak jednoduché! Kdoví jak vypadá z druhé strany - možná jako prachobyčejná skála. Vždyť zrcadlové brýle proti slunci jsou také z každé strany jiné. Mimochodem - jak je asi to sklo silné?"

Bjelke pozorně prohlédl místo, kde se modrá, průhledná plocha spojovala se žulou, a prohrábl si rozpačité vlasy:

"Není vidět žádné vsazení, žádný rám a ani nejmenší štěrbinku" - řekl. "Vypadá to, jako by opravdu sama žula nějakým zásahem zprůhledněla. Vidíte," ukázal na jedno místo, kde byl pozvolný přechod obzvláště zřetelný, "tady: skála šedne, průsvitní a nakonec se stává vlastně okenním sklem. A síla? Máte pravdu, slečno Aleno - může to být metr i víc. To bych asi kamenem neprorazil. Možná že ani kanónem ne."

"Navrhuji válečnou poradu," řekla Alena. "Co budeme dělat dál?"

"Jsou tu zatím dvě naléhavé otázky," přijal její návrh Bjelke a sedl si na balvan. Leif se se zřetelnou úlevou spustil na zem vedle něho, "za prvé, zda se máme ještě pouštět dál a zda už objevené části jeskyně nepostačí ke konečnému rozhodnutí, co podniknout - zavalit vchod do Díry svatého Patrika a zahradit jej tak navždy, nebo zvolit jiný způsob ochrany před zneužitím kovu, z něhož jsou vymodelovány podoby slepých ptáků. A za druhé: dovoluji nám už dosavadní výsledky průzkumu nějaké závěry?"

"Druhá otázka odpovídá vlastně na první," řekl jsem. "Já myslím, že rozhodně nedovolují. Tohleto panoptikum," ukázal jsem na figury, otočené k nám teď nezdvořile zády, "není žádným důkazem návštěvy z cizího světa. A ptáci koneckonců taky ne. Možná že se tu někde na Islandu najde ložisko žlutobílého zářícího kovu, že se všechno vysvětlí docela přirozeně, zkrátka - doporučuji jít dál. Jsou tu ovšem obtíže. Především voda a ...," trochu rozpačitě jsem se zarazil, než jsem se odvážil mluvit dál, "a Leif. Není mu dobře."

Leif si honem sedl - ležel už totiž a opíral se o loket a tvářil se pokud mohl, zdravě, ale všichni jsme věděli, že v pořádku zatím není. "Pokud jde o vodu," řekl, "myslím, zatím nemusíme pospíchat zpět do Sneffels. Průvan pořádku ven, nebo do některý komín. Tam mohla voda být."

"Jdeme tedy ještě zítra dál?" zeptal se Bjelke s tazavým pohledem na každého z nás.

Alena horlivě kývala hlavou, Leif samozřejmě taky. Nu - a já, abych se přiznal, jsem byl taky ochoten trochu žízňě vydržet. Vždyť dosud jsme snad ani neviděli, co Jules Verne ... Jules Verne - počkat!

Hned jsem svou myšlenku vysvětlil ostatním. Proč by se Verne namáhal tajemím a vyškrabáváním zmínek deníku o návštěvě Islandu, kdyby viděl jen to, co zatím my? Objev radioaktivity jáchymovského smolince, vlastně polonia, ohlásila paní Marie Skłodowska-Curieová teprve v roce 1898 a před ní upozornil na účinky uranu na fotografickou desku roku 1896 francouzský učenec Becquerel. Verne tedy nemohl ani tušit skutečný účinek bledě zlatého kovu a stěží mohl spojit onemocnění Hanse Bjelkeho, Gudmundurova dědečka, s jeho působením. Podle našich dosavadních výzkumů se nemohl dostat do jeskyně ani tou cestou jako my. Kamenná hráz, zabraňující vstupu do jeskyně Soch, jak jsme tento prostor zatím nazvali, byla daleko starší než sto let, soudě podle zvětralých mušliček, jimiž byly promíšeny kameny.

Bjelke mnil, že Verne možná jeskyni Soch našel a vnikl do ní jinudy, jiným otvorem. Někde tu totiž opravdu musela nějaká díra být vzhledem k průvanu, tak silnému, že byl až nepříjemný. Byli jsme však už všichni dost unaveni - podle hodin byl čas, kdy pořádní lidé už dávno spí, a my všichni měli za sebou probdělou noc. Bjelke našel kout, kde Geiger prakticky žádné záření neukazoval. Tam jsme se uložili. Teplota byla docela snesitelná, rozhodně vyšší než nahoře, v předsíni Díry svatého Patrika - snad někde v blízkosti ohříval skálu horký pramen "reykir", kterými je Island tak bohatý.

Alena prohlásila, že je tak zvědavá, že docela jistě vůbec neusne, nebo alespoň bude hrozně dlouho vzhůru. Při posledních slovech už spala. Také Bjelke, hodně vyčerpaný, s kruhy pod očima, usnul okamžitě. Já se ještě pamatuji na rudý plamének Leifovy dýmky, svítící do tmy - venku za podivným oknem totiž zrovna zapadalo slunce. A pak už jsem se propadl do spánku jako do propasti.

Kapitola 21 - Nevděčný doktor Bjelke nemyslí na Julese Verna

Vzbudili jsme se ne po osmi, jak bylo v nepsaném plánu naší společnosti, ale teprve po plných čtrnácti hodinách - a to hodně nepříjemně: žízni.

Leif, teď už dost dobře vypadající a podle svého prohlášení schopný jakékoli námahy, navrhl vypít pomerančovou šťávu z nylonových sáčků. Tvrdil, že zahání žízeň nejlépe a že vodu jistě brzy najdeme. V krajním případě prý snad bude přece jen možné prorazit dynamitem skálu v blízkosti modrofialového okna a otvorem se spustit ven. Není tedy žádný spěch a není nutné se z obavy před nedostatkem nápojů vracet před branou rozluštění tajemství Díry svatého Patrika.

Jeho názor byl jednomyslně přijat. Věřte mi, pane redaktore, nikdy jsem nepil nic tak lahodného - ačkoli jinak pomeranče nemám zrovna moc rád ...

Venku bylo už slunné odpoledne a fialový svět za oknem se nám zdál plný míru a pokoje. Breidifjörð byl jako zrcadlo, hladký, klidný - jen nedaleko pobřeží prorážel vodu zpěněným klínem malý motorový člun. Podvědomě jsme odstoupili od okna - zdálo se nám, že nás jeho posádka prostě musí spatřit, že modrofialové okno musí být ve skalní stěně asi stejně nápadné jako inkoustová kaňka na čisté stránce v sešitu. Jak jsme tak opatrně nakukovali přes okraj tabule, zabafal Leif ze své věrné lulky trochu rychleji než obvykle a prohlásil:

"Pobřežní policie ..."

Měl pravdu. Na zádi člunu se třepotala malá modrá státní vlajka Islandu se stříbrným a červeným křížem a v člunu seděli kromě řidiče ještě tři muži v modrých stejnokrojích policie. Jeden z nich obhlížel právě triedrem pobřeží. Sneffels byl už tedy obklíčen i z moře. Snad - jak mnil Jyrry - byl výbuch, který rozmetl kamenný val před jeskyní Soch, slyšet ven, do kráteru a možná i k hlídce na Skartaris a bezpečnostní opatření i pátrání byla ihned zesílena. Pomyslel jsem si, že Leifův optimismus, pokud jde o získání vody, byl trochu předčasný, ale nechal jsem si tuto myšlenku pro sebe.

Rozloučili jsme se s oknem do našeho světa, rozsvítili pochodně a znovu se ponořili do věčné tmy, pro jistotu připoutáni k sobě lanem, kdyby se někdo z nás nenadále zřítíl do propasti, otevírající se snad mezi čedičovými balvany, porůznu roztroušenými v jeskyni.

Naším prvním úkolem bylo nalézt otvor, kterým proudí do jeskyně chladný, solí prosycený mořský vzduch. Plápolající plameny pochodní nám ukazovaly cestu do hloubky podzemního panoptika, daleko od modrofialového průhledu do světa 20. století. Jeskyně Soch měla neuvěřitelné rozměry - byl to dóm nejméně několik set metrů dlouhý, jehož strop se nám jen občas objevil vysoko nad hlavou ve světle pochodní jako výhrůžně rozervané kamenné mraky, aby ihned zase ustoupil do nedohledné výšky. Jyrry, zkušený jeskyňář, který podle svého tvrzení prometl každou evropskou jeskyni, nevycházel z úžasu a přirovnával jeskyni Soch k Mamutí jeskyni v Kentucky nebo k podzemnímu labyrintu Guachara v Kolumbii.

Podlaha dómu počala klesat a po několika minutách se před námi zableskla rudými odrazy hladina podzemního jezírka. Pravda - nebyli jsme sice ještě žízniví jako zbloudilí Beduíni, a jezírko na nás tady rozhodně neučinilo takový dramatický dojem jako dlouho očekávaná a vytoužená studně oázy, přesto však jsme byli krutě zklamáni, když Leif nabral vodu do dlaně, ochutnal a obloukem vyprskl se stručným vysvětlením: "Slaná. Moře."

Ano - bylo to moře - a ihned za východním cípem jezírka jsme objevili další otvor, spojující podzemní bludiště se světem. Byl to jakýsi tunel, sotva půl či tři čtvrti metru vysoký, omezený skálou a hladinou vody, lehce rozvlněnou až sem, do podzemí, přibojem Matný přisvit, dobře viditelný při zastínění pochodní, dokazoval spojitost jezírka se zevním světem - ústí tunelu bylo pravděpodobně skryto někde v desetitisících skalisek, lemujících břehy Faxe-fjordu i Breidifjordu jako docela nenápadná díra.

Leif, teď už alespoň napohled docela zotavený, se tázavě díval kolem sebe a shodil ze zad batoh. "Mám proplavat?" Jyrry zavrtěl hlavou. "Ne, Leife. Bylo by to zatím zbytečné a podle mých zkušeností bez gumového nafukovacího člunu, nebo ještě lépe potápěčského akvalungu snad i nebezpečné. Spokojme se s tím, že víme, kudy v nejhorším případě ven - i když je to trochu studená a mokrá cesta. Nemyslíš, Bjelke?"

Samozřejmě jsem souhlasil - jediný, komu se naše nedostatečná ochota k dobrodružným "vylomeninám" nelíbila, byla kupodivu jinak velmi střizlivá slečna Alena.

"Myslíte, že Verne a Bjelkuv dědeček vnikli do jeskyně tudy?" ptala se pochybovačně. "Tak hledejte, chlapi! Přece by tu nechali alespoň jméno na skále jako pořádní turisté, no ne?"

Slečna Králová na rozdíl od nás nezapomněla ani na chvíli na toho, komu jsme vlastně vděčili za objev podzemního labyrintu, ba ani, a to říkám, pane redaktore, se studem, na mého dědu Hanse. Já, Jyrry i Leif jsme měli plnou hlavu slepých ptáků a transuranů.

Dali jsme se do hledání - tentokrát ne dlouhého. Sotva jsme posvítili pochodněmi kolem břehu podzemního jezírka (vlastně spíše zálivu), zavolal nás Jyrry k sobě. Klečel a vyhrabával z drobného štěrku - láhev, až po hrdlo zasutou. Nálepka byla zničená vlhkostí - ale šlo nepochybně o láhev vína, a to podle štíhlého tvaru a dlouhého hrdla, nejspíše od rýnského vína. Uvnitř jsme všichni viděli stočený papír, vsunutý do láhve opatřené důkladnou zátkou, a navíc nesoucí stopy po převázání hrdla papírem nebo kusem látky, jenže ty už dávno shnily ve vlhkém vzduchu jeskyně. Jyrry vytáhl z kapsy nůž s vývrtkou a pokoušel se uvolnit zpuchřelou zátku, ta však popojížděla stále hlouběji do hrdla a hrozila poškodit listiny uvnitř.

"Zatracená práce," ulevil si Jyrry, "nejsme přece sběratelé upomínkových předmětů!"

Vzal kámen, položil láhev na jeden z balvanů a opatrnými údery ji rozbil. Několik velkých střepů s chřestotem odpadlo do štěrku. Seskupili jsme se všichni kolem Jyrryho, který držel v ruce několik hustě popsaných listů papíru. Hrdlo se mi sevřelo rozčilením, když jsem mu přes rameno četl francouzský text, psaný nepochybně rukopisem slavného romanopisce. Všechny pochyby rozptýlil podpis za poslední řádkou: Jules Verne. A pod ním, rozřeseným písmem druhý - Hans Bjelke. Můj dědeček!

"Aleno - čti!" podal Jyrry svazek listů, nedotčených ani vlhkostí, ani stoletým pobytem v jeskyni, slečně Králové.

"Mluvíš z nás nejlépe francouzsky. Překládej hned, prosím tě, do němčiny. Budeme tak rozumět všichni."

Slečna Alena vzala rukopis do rukou opatrně, jako by se mohl v nejbližším okamžiku rozpadnout v prach a popel. Leif uhasil v jezírku všechny pochodně až na jednu. Postavil se za slečnu Královou, nepohnutý a docela klidný, tak, že světlo dopadalo na rukopis a na jeho ostře řezanou a ledovými větry ošlehanou tvář. Patřili ostatně k sobě - on, Island i tajemství, před jehož další branou jsme právě stáli.

Kapitola 22 - Dopis Julese Verna

Zprávu Julese Verna, nalezenou v jeskyni Soch, cituji v přesném překladu podle popisu, uveřejněného ve Zprávách Francouzské akademie. Originál je t. č. nedostupný jako jeden z exponátů připravované výstavy o výsledcích expedice. Důvěryhodnost pánů akademiků však vylučuje sama o sobě jakékoli pochyby o doslovném znění použitého textu. Pozn. red.

Tuto zprávu sepisuji já, makléř pařížské burzy, Jules Verne, při zdravém rozumu a neporušených smyslech, ač by se čtenáři, jak připouštím, mohla zdát až příliš fantastickou. Budiž mi uklidněním, že dovede-li Prozřetelnost kohokoli na toto místo dříve, než čas zničí moje zápisky, třeba jsou na dobrém a trvanlivém papíře, bude mít se vši pravděpodobností možnost nalézt totéž co já i můj průvodce, věrný a statečný Hans Bjelke, těžce oddechující v trýzni neznámé a podivné choroby několik kroků ode mne.

Já sám pociťuji horečku, avšak spíše horečku z rozčilení, ženoucího krev od srdce do tváří a rozpalujícího obrazotvornost dosud chladného a spíše k matematickým a národohospodářským vědám tíhnoucího ducha, jak se sluší na makléře a budoucího (kéž mě dobrotivý Bůh uchrání toho osudu, jenž se tolik zamlouvá celé mé rodině, ba i milování hodné Honorině!) bankéře, či dokonce rejdáře. Cár pergamenu nalezený v amienské knihovně a podepsaný tunovým písmem Arnem Saknussemem, který jsem až dosud považoval nejspíše za dobrý, byť poněkud pracný žert nějakého nezbedného studenta skandinávských jazyků či historie, mne v okamžiku romantického poblouznění dovedl až sem, k podzemnímu jezeru nedaleko hory Sneffelsu, značeného potem hrůzy i ledovými vlnami Severního moře, s šatem roztrhaným úlomky skal a divoce rozcuchanými vousy. Opravdu - podobám se spíše pirátu nebo oněm

podivuhodným banditům ze zříceniny Kolossea, popisovaným autorem Hraběte Monte Crista, než uhlazenému a vždy důvěru vzbuzujícímu finančníkovi ...

Leč nebudu se rozptylovat subjektivními náladami a pocity. Můj domorodý průvodce je příliš nutkavou připomínkou nezbytného návratu. Čím dříve k němu dojde, tím lépe. Bude mi veslovat několik nekonečných mil až do Stapi, či dokonce až do Budíru, tentokrát bez pomoci silných svalů zkušeného rybáře a lodníka.

Lituji, že nejsem spisovatelem (nepovažuji totiž své dosavadní pokusy o divadelní hříčky za dostatečný důvod, abych se tak nazýval) - spokojím se tedy jen s vyličením prosté skutečnosti, samé o sobě však dostatečně podivuhodné.

Zmíněný pergamen Arna Saknussema mne přivedl na Island nevelkou odbočkou ze skandinávské cesty. Cíl a důvod svého zájezdu na Island jsem neprozradil ani příteli Hignardovi - proč se konečně zbytečně zesměšňovat bláhovostmi právě v kruhu rodiny, kde výsměch bývá nejtrvalejší a nejhůře vyhladitelný? Sestoupil jsem přesně podle návodu komínem nazývaným zdejším obyvatelstvem Díra svatého Patrika, k němuž se váže celá řada bláhových pověr - našel jsem však jen několik podivných figur ve skále, zhotovených vkládáním kovového plechu nebo drátu. Představovaly jakési podivné kresby ptáků a primitivně vyvedené postavičky, připomínající kostry. Cesta se však posléze ztratila a jediným výtěžkem kromě nálezů oblázků ve skalní stěně byl kus zlomeného meče a znamenitě hlazené kamenné kladivo, pocházející zřejmě z velmi dávné doby. Rozhodl jsem se původně odevzdat oba nálezy muzeu v Nantes - leží teď přede mnou, právě tak jako kus kovu jednoho z ptáků, který se podařilo po dlouhé a svízelné práci odlomit Hansovi a který teď chová ve svém batohu - zanedlouho jej však hodím do moře. Čtenář, nalezne-li se jaký, pochopí brzy proč.

Můj průvodce, mlčenlivý, avšak chytrý a překvapivě vzdělaný domorodec Hans Bjelke, mi po jistém zdráhání prozradil, že zná jakýsi vchod do podzemních jeskyní, kterým snad dospějeme ke kýženému cíli snáze a rychleji než Dírou svatého Patrika. Nalezl jej náhodně při rybolovu. Druhý den jsme již byli s vypůjčeným člunem na místě. Hans najal úmyslně co nejmenší loďku, takže postačilo zatěžkat ji kameny tak, aby se ponořila téměř po okraj, a ulehnout na dno, abychom propulsi, odstrkující se dlaněmi o skalní klenbu, klikatým tunelem až k podzemnímu jezírku, kde píše tuto zprávu a kam ji také ukryji.

Varuji tě, čtenáři, nechoď dále! V hloubi jeskyně asi dvě stě kroků na jih jsou skryty zázraky, obrazy podivuhodných strojů, podobající se poněkud fotografiím, avšak daleko dokonalejší, živé a pohybující se. Kdoví jaký neznámý kmen zanechal zde, v hlubinách Islandu, svědectví o své technické vyspělosti, za niž lidstvo až dosud marně bojuje. Snad Atlantové, obyvatelé záhadné říše, líčené Platónem v dialogích Kritias a Timaios? Nevím - avšak nikdo z vědců ani snilků, umísťujících rozkvétající říši Atlantů do Azovského moře, na Kanárské ostrovy, do Andalusie, Maroka, africké Nigérie, nebo dokonce na Špicberky, nepomyslel na pustý sopečný Island ... A vskutku - daleko spíše by bylo možno hledat sídla šťastného věku Atlantů v oázách kdysi dávno úrodné Sahary, jak dokazuje vážený učenec profesor Berlioux z lyonské univerzity, než zde, kde skoupá příroda sotva umožňuje svým dětem zachování holého života. Snad spíše jakýsi tajuplný vládce zemských hlubin, světu vzdálený a neznámý génius, tu vytvářel po léta díla nesmírné dokonalosti a důmyslu, která nepřisal dosud málo probudilému lidskému pokolení. Přesvědčil jsem se na vlastní oči, že tento tvůrce může stejně snadno létat vzduchem jako plout pod hladinou moře nebo projíždět neobyčejnou a neslýchanou rychlostí po pevné zemi. Pán světa! Dobývateľ!

Nuže ty, návštěvníku a čtenáři těchto listů, v němž jsem snad nevolky vzbudil svými slovy zvědavost a žádostivost po dosud nepoznaném - rozvažuj! Jsi na prahu objevů, které vybaví lidstvo nesmírnou mocí - budou-li ovšem našimi učenici bystře rozluštěny - nebo je uvrhnou do strašlivých válečných béd. Podivuhodné stroje mohou sloužit právě tak klidnému životu a probádání dosud neznámých končin zeměkoule jako svrhování strašných granátů a min na města a chrámy. Nevím, z jakého desetiletí či století jsi. Možná že už nad světem konečně zavlála vlajka volnosti, rovnosti a bratrství, že válečné koráby jsou už dávno potopeny a děla rozlita ve zvony a pluhy. Pak jdi dále a otevři lidstvu pokladnici, kterou jsem se neodvážil otevřít já v letech chmurných mraků hrozící války.

25. července 1861

Jules Verne - Hans Bjelke

P. S.

Přečetl jsem a přeložil tato slova svému průvodci a druhovi Hansu Bjelkemu, jehož stav se hodinu od hodiny zhoršuje. Sípaje a ztěžka oddychuje, odpřisáhl právě tak jako já, že se nikdo nikdy nedoví, co jsme v této jeskyni spatřili. Na důkaz toho připojil i on svůj podpis. Nezbyvá nám než zbavit se všech stop našeho pobytu, kovu, meče i kladiva, zničit veškeré poznámky v denících a pak - ať rozhodne PROZŘETELNOST!

Kapitola 23 - Alena Králová je součástí rozhodné většiny

Teď jsme to měli černé na bílém.

Víte, redaktore, zažívala jsem zrovna takový pocit, jako když jsem poprvé přijela do Paříže a zjistila, že tam opravdu stojí Eiffelovka a vypadá nahlup tak jako na pohlednicích a obrazech. Překvapí vás to zkrátka, i když by to vlastně překvapovat nemělo. Po všech nekonečných úvahách a rádoby detektivních konstrukcích Vernovy psychologie a nevím čeho ještě nás všechny nakonec hrozně udivilo, že jsme se na puntík strefili a že náš miláček Jules opravdu nechtěl prozradit tajemství Díry svatého Patrika z důvodů, před kterými můžeme dát jenom klobouk dolů. A hodně hluboko.

Hned u podzemního jezírka se odbývala válečná porada. Věděli jsme už, co nás čeká na další cestě - totiž objevy techniky světu dosud neznámé, zjistili jsme další trochu mokré vchod do podzemních prostor, a co důležitějšího, i východ z nich, a teď už nezbývalo než se poradit, jak dál.

Nebudu vás dlouho zdržovat - víte ostatně dobře sám, že jsme jeskyni ani nevyhodili do vzduchu Leifovým dynamitem, ani se potichu nevytratilí doufající, že Vernovo tajemství bude spát dál nějaké to desetiletí nebo staletí. Rozhodli jsme se na Jirkův návrh, podporovaný ihned Leifem a přijatý po krátkém váhání i doktorem Bjelkem, zveřejnit

podrobnou zprávu o dosud nalezených divech jeskynního bludiště pod Sneffelsem tak, aby se stala předmětem pozornosti celého světa a aby se celý svět ujal nových objevů. Zbývalo jen dohodnout cestu, jak na to.

Bjelke sám uznal, že vládní časopisy by nebyly nejvhodnějším orgánem, a ani od rozhlasu si příliš nesliboval - zkušenost v kanceláři hafnarfjórdurské prefektury ho vyléčila z celé řady bláhových iluzí. Na popsání našich zážitků v nějakém časopise vycházejícím mimo Island jsme ani nepomysleli. Především nebyl čas - postavička, hlídající kameny a ledovce na vrcholku Skartarisu, mohla kdykoli zvědavě sestoupit dolů, za ní nenápadní pánové v civilních šatech, a za pár hodin by byl Sneffels i s okolím nenávratně na neurčito "pronajat". A ostatně - celá záležitost patřila především islandskému lidu a nikomu jinému.

Viděla jsem Jirkovi na očích, co chce navrhnout, ale zároveň jsem tušila, že čeká na Leifa nebo Gudmundura, na jejich vlastní mínění. Konečně se ozval Leif, rozvalený na kamenech a připomínající v záři pochodně svými vysedlými lícnicími kostmi a okousanou dýmku indiánského náčelníka.

"Já myslím, doktore - nejspíše Thjóðviljin ..."

Bjelke zdvihl rychle hlavu.

"Vůle lidu? Komunisté ...?" podíval se trochu zaraženě na Jirku. Ten dělal, jako by neposlouchal, a soustředěně si šněroval botu.

"Nesmysl, Leife. Nemám samozřejmě nic proti Jednotné socialistické straně, ale ti teď nemají myšlenky, čas ani místo v novinách na panáky z umělých hmot a radioaktivní ptáky! Ostatně, budou si myslet, že jsi blázen, a rovnou tě z redakce vyhodí."

Leif zavrtěl rázně hlavou.

"Nevyhodí. Já sám člen strany. V redakci znají mne . . .", teď si Jirka přestal zavazovat botu, roztáhl pusou od ucha k uchu a rozzářeně se na Leifa podíval. Gudmundur se na něho koukal taky, taky s trochu otevřenou pusou, ale úžasem.

"Ty, Leife? Vždyť jsi mi nikdy ani slovo . . ."

"Proč, doktore? Nikdy jste neptal! A máme fotografie!" ukázal na mřhavý, ale pořádně těžký balíček mikromy v oloveném plechu, který jsem oddaně vláčela kolem všech zázraků a pořídila jím už skoro čtyřicet snímků.

Doktor Bjelke se po nás ustaraně podíval.

"Co tomu říkáš, Jyrry? A co vy, Aleno? Já vím, no samozřejmě . . .", ošíval se, nevěda, jak dál.

"Co samozřejmě?" dotáhl Jirka uzel, div nepraskl. "Chceš říci, že samozřejmě jsme pro Thjóðviljin; protože je to časopis? Nu to se ví, ty opatrná dušičko, že jsme! Ale ne proto, abychom mu dodávali senzace, ale protože je opravdu jediný, který to jaksepatří rozmázne, nezaloží a nepůjde se ptát pánů z Keflavíku, jestli to může nebo nemůže uveřejnit! Jsme tu všichni tři, Leif, já a myslím, že mohu mluvit i za Alenu, pro Thjóðviljin. Tak - abys to věděl."

Gudmundur mávl smířlivě rukou. "Tři na jednoho měšťáka - to je přesila, Jyrry. Tak tedy dobrá - já jsem taky pro Thjóðviljin, abychom byli dočista jednotni. Ostatně, většina by asi stejně rozhodla, že? Tak je to správné, mezi ...,"

Bjelke chvíli váhal a pak dopověděl: "... mezi námi přáteli, nebo ne?"

Teď jsme měli pusy od ucha k uchu zase my tři a Gudmundur se dočista začervenal. Víte, redaktore, byli jsme pod zemí, mezi nepochopenými a záhadnými stopami neznámé civilizace, utahaní jak kořata, rty okoralé žízni - prostě, rozhodně jsme nebyli naloženi na manifestační projevy nebo schůzování - ale zahřálo nás to. Ten pocit, že jsme vedeni společnou myšlenkou, že nejsme ani tady v té hrozně pustině, ve věčné tmě sami, že jsme spojeni s milióny a stamilióny tam venku. Rozumíte mi, vidíte?

Bylo rozhodnuto; že se na svět vrátí osvědčená podloudnická sestava Leif Thorgunn a já. Na cestu zpět Dírou nebylo ani pomyšlení. Museli bychom se škrábat po stěně Sneffelsu nahoru a to by bylo stejné jako se rovnou přihlásit pánům z CIC v budoucí benzínové stanici. Doufali jsme, že Leif najde cestu po skalnatém břehu na silnici, odkud se už nějak do Reykjavíku dopravíme. Byl nepostradatelný i pro styk s redakcí Vůle lidu - naše zprávy opravdu vypadaly hodně divoce a pánové v redakci by vlastně měli plné právo myslet si, že chceme časopis poškodit obrovskou mezinárodní kachnou a po ní ještě větší ostudou. Nu - a aby se docela určitě a na vlastní oči přesvědčili, že jsme se nezbláznili a ani nedostali mezi ledovci Sneffelsu úžeh, šla jsem i já s mikromou a vzácnými snímky. A snad také proto, abych vyřečností doplnila telegraficky stručný sloh Leifův, který by tak právě stačil na jednořádkové popisky pod obrázky. My jsme si představovali přece jenom víc.

Nedala jsem to na sobě znát, alespoň doufám, že ne, ale nohy se mi třásly při pomyšlení, jak Jirka a doktor Blejke - a co bych to neřekla upřímně, hlavně Jirka - polezou sami, bez Leifa, po té strašné cestě propastí zpátky na dno Sneffelsu. Leif si to také jistě uvědomoval, dlouho a podrobně vysvětloval ve své mateřštině Bjelkemu, ukazoval mu fortele s horolezeckým lanem a skobami a kreslil do šterku klikyháky, které asi měly být plánkem nejtěžších úseků výstupu. Moc jsem si toho nevšimla. Koukali jsme se s Jirkou na sebe, a ačkoli jsme nepromluvili ani slovo, řekli jsme si toho za tu chvíli hrozně moc.

Leif rozdělil obsah batohu. Vzali jsme si s sebou jen dvě konzervy a menší svítek tenkého nylonového lana. Všechno ostatní nechal Jirkovi a Bjelkemu. Pak svlékl šaty, upevnil si balík na hlavu a vydal se pomalu do jezírka na průzkum. Naštěstí bylo vody nejvýše po pás - jezírko bylo jakousi mělkou kapsou, takovým jazykem zasahujícím do jeskyně. Netrvalo to dlouho, co Leif zmizel v nízkém tunelu, klenoucím se sotva pár desítek centimetrů nad hladinou, když se ozval jeho hlas, jako by mluvil ze sklepa nebo z velké dálky. "Už jsem venku - je to dobré! Pojdte, slečno Aleno!"

Co jsem měla dělat? Šla jsem.

Kruci - redaktore - to byla voda! Polárkový dort byl proti ní úplně horký. Myslela jsem, že mi nohy už dávno upadly. Vůbec jsem necítila ostré kameny, a když jsem si jednou málem ukopla palec o balvan, zdálo se mi, že jsem kopla nějakou cizí nohou nebo protézou. No - nakonec to skončilo a já stála s boulí na hlavě (to jsem se zapomněla dostatečně v tunelu sklonit) zase na světě mezi skálami na břehu. Leif se oblékal za balvanem a tiše na mne volal, abych si pospíšila, že už ví, kde jsme, a že by strážce mohl být i tady.

Dvakrát mne pobízet nemusel. Drkotala jsem zuby, že to muselo být slyšet až nahoře na Skartarisu . . .

Cesta balvany a sutí podél břehu k trochu schůdnějšímu svahu byla hodně těžká - ale to vás nezajímá, vidíte? To jsou takové turistické zážitky, jaké má na Islandu kdekdo. Zato když už jsme se skoro vyškrobali na silnici, hezkých pár kilometrů od Sneffelsu, a ohlédlí se na něj přes rameno na rozloučenou, viděli jsme něco rozhodně neturistického. Z vrcholu Skartarisu vylétlo do výšky několik balvanů, pak se zdálo, že se celý kopec zakymácel - nakonec se však jenom odloupila malá náhorní planinka, jakási deska, zdvihla se do výšky, rozlomila na několik kusů a zřítíla do kráteru. Za několik vteřin k nám dolétl hromový rachot a země se nám zatřásla pod nohama.

"Soptí! Leife, co budeme dělat? Jirka - a Bjelke . . .," vykřikla jsem a chytila Thorgunna za rameno.

Než mi mohl odpovědět, odpoutal se od vrcholu hory velikánský, stříbrně lesklý kotouč a nejprve pomalu jako balón a potom stále rychleji a rychleji letěl přes nás vstříc šedivým mrakům, blýskáje na svém obvodu jasnými snopci světla. Nemohli jsme říci, s odpuštěním, ani "popel" - jen jsme se dívali na tu divnou a strašnou věc, jak bez zvuku letí nad námi, míjí velké dopravní letadlo, které se jí zoufale snažilo dostat z dosahu, stále zrychluje let a pak už rychlostí nadzvukové stíhačky mizí za zubatými hřbety skal.

"Co . . . co . . . to bylo, Leife?" koktala jsem.

Leif pokrčil rameny. Byl taky blýdý, jenže se držel lépe než já.

"Támhle - autobusová stanice!" ukázal prstem na svah, do kterého silnice šplhala několika zákruty, ostrými jak vlásenka.

Tentokrát jsem mu jeho klid opravdu záviděla.

Kapitola 24 - Doktor Bjelke versus Černá chobotnice

O létajícím talíři jste už slyšel a psal, pane redaktore?

Výborně!

Ted' je tedy na mně, abych vyličil, jak jsme ho vypustili. My jsme ho totiž opravdu vypustili. V pravém slova smyslu. Ačkoli zhola nevědomky.

Když nás slečna Alena a Leif opustili, rozhodli jsme se s Jyrrym prozkoumat zbytek jeskyně Soch, zejména technické zázraky, popsané ve Vernově dopisu, a pokud možno i všechno ostatní, co snad přehlédl.

Hned za jezírkem se podstatně zvýšil počet radioaktivních rozpadů. Geiger sice neukazoval nebezpečnou hodnotu, udržoval se v slušných mezích, řekněme, vedlejších slojí uranových dolů, ale přesto nás nutil k opatrnému a pomalému postupu, a to tím spíše, že jsme zde, hluboko pod zemí, museli odpočítat větší část zásahů počítací komůrky "bombami" kosmických paprsků, nevyhnutelně zaznamenávaných na povrchu země, na něž byl ciferník cejchován.

Připadali jsme si hrozně sami. Nemluvný Leif nám ani tolik nechyběl - totiž, přesně řečeno, jeho nepřítomnost nebyla tak očividná jako nepřítomnost slečny Králové. Po jejím odchodu bylo najednou v jeskyni zvláštní, mrtvé a trochu strašidelné ticho. Jen podzemní jezírko, na které se Jyrry několikrát ohlédl nazpět, jako kdyby tam mohl zahlédnout ještě alespoň stopu slečny Králové, se lehce s mlaskaným zvukem vlnilo, jak příboj dorážel úzkým tunelem až sem. Leifa jsme však začali postrádat také velmi brzy. Po několika desítkách kroků se rovné dno jeskyně změnilo v divokou změť trachytových balvanů, rozdělených hlubokými průrvami, podobajícími se spíše malým propastem. Víte, redaktore, slovo "balvan" má v běžné řeči svou lidskou míru - představujeme si kámen velký, nu, řekněme jako člověk nebo jako chata a v krajním případě jako domek, ale to, po čem jsme s Jyrrým šplhali, bylo mimo tyhle navyklé velikosti. Byly tu balvany-katedrály, balvany-mrakodrapy, balvany-pyramidy - já vím, s těmi pyramidami jsem to trochu přehnal, ale i tak... Nejhorší na všem bylo, že se ty obrovské bloky pohybovaly, chvěly se pod našimi kroky a já se nemohl zbavit dojmů, že se ty gigantické kusy kamene, vážící tisíce tun, při neopatrném našlápnutí zvrátí a pohrbí nás jako nevídané vetřelce podzemní říše, kterou střežily. Neslyšel jste nikdy o pocitu odcizení, který prý znají důvěrní piloti stratosférických letadel? Říká se (ale žádný z kosmonautů to dosud nepotvrdil), že ve výši nad 12 000 m přepadá piloty podivná, nevysvětlitelná tíseň, spojená se závratí, s pocitem hrůzy a nemožnosti vrátit se zpět na Zemi, která se už jeví hodně nezřetelná pod cáry mraků, jako poškrábaná mísa se zdviženými okraji. Nepomáhá rádiové spojení s letištěm, samomluva, všelijaké léky - a věřte, že se letci právě nás, psychiatry, něco natrápili! - jen co nejrychlejší návrat dolů, na letiště, nebo alespoň společnost druhého letce v jiném stroji, ale na dohled.

Nu a vidíte, pane redaktore: takový letec je obklopen zcela nepochybnými známkami lidské práce a lidského důmyslu. Důvěřuje jim. Svěřil se svému stroji, desítkám ciferníků, přetlakové vestě, dýchací masce. Slyší ve sluchátkách přílby mluvit desítkami hlasů Země, a přece ... My jsme na tom byli hůře - i když jsme samozřejmě nefňukali. Pohybovali jsme se v podivném, trochu strašidelném světě neznámých bytostí, napodobujících k účelům nám nepochopitelným lidi z plastické hmoty, zdobících skalní stěny podivnými obrazy ptáků a koster a zamořujících prostory jeskyně tichou, nenápadnou a neviditelnou radioaktivní smrtí. Snad jsme také trochu zažívali na své vlastní kůži pocit odcizení. Skřípání obrovitých skalních bloků nás dohánělo k zoufalství.

Zdálo se, že krkolomná cesta, kterou mladý Jules Verne prošel za pomoci mého dědečka, nikdy neskočí. Nebo že jsme dávno minuli místo, popsané ve spisovatelově vzkazu, a že sestupujeme někam po stopách Arna Saknussema do středu Země.

Supěli jsme, zlézající střechy a římasy kamenných katedrál, lapali po dechu, a ačkoli to nebylo právě nejrozumnější, stále jsme mluvili. Chtěli jsme přehlušit tisícileté ticho, konzervované mezi obrovitými bloky trachytu, protkaného žilami živců a porfýru, a jenné skřípání písku, kterým pohybovalo moře hluboko pod námi. Miliardy zrníček obrušovaly základy kamenných bloků, až se změnily ve viklany, kývající se i pod vahou lidského mravence.

Cesta se zdála nekonečnou, protože četné okliky a zlézání hřbetů dalších a dalších kamenných vln nám dokonale zkruslily skutečnou vzdálenost od podzemního jezírka.

Konečně balvany skončily. Byli jsme na široké skalní římse, táhnoucí se podél kolmé stěny jeskyně na obě strany, kam

až světlo našich pochodní dosáhlo. Jyrry, těžce oddychující a bledý - snad ještě nebyla jeho nemoc z ozáření v takovém pořádku, jak jsem doufal -, upozornil, že se zde skalní útvary zdají uměle upraveny, uhlazeny a otesány. Opravdu - jenže nikde kolem sebe jsme neviděli zázraky, popisované Julesem Vernem - jen černé, vlhké skály, ztrácející se v mihotavých stínech, když oslnivé světlo našich pochodní zaplápolalo.

Po krátké poradě jsme se s Jyrrym dohodli, že se v průzkumu rozdělíme. Jyrry se pokusí obejít skalní galerii zprava, já zleva. Cesta se zdála pohodlná - přesně řečeno nebezpečná a ani tak obtížná, aby bylo třeba vzájemné pomoci a zajišťování lanem. Nenalezl jsem-li nic zajímavého do půl hodiny, měli jsme se opět přesně za hodinu sejít na místě rozchodu, označeném batohy, které jsme tu zanechali.

Za chvíli zmizela Jyrryho pochodně ve tmě. Osaměl jsem pod černou klenbou skal, tušenou někde vysoko nad sebou. Raději na to nemyslet - představa tunového balvanu, řítícího se tiše a zákeřně z výše dolů přímo na hlavu lidskému mravenci, rušícímu klid podzemních chrámů, nebyla právě příliš povzbuzující.

Prohlížel jsem stěny i skálu pod nohama. Nic - a znovu nic. Jen jakési střeby, snad opracované lidskou rukou, známky hrubé úpravy ostrých výběžků a hran, které překážely neznámým bytostem v chůzi kolem galerie. A přece něco! Po chvíli se v rozsedlině mezi dvěma balvany zaleskl barevný předmět. Vrh jsem se na něj nedočkavě. Byla to krabička od doutníků značky "Maria-Mancini Extra" se sotva znatelným obrázkem labužnického kuřáka a tvrzením, že se páni továrníci dočkali obzvláštní přízně Jeho nejmilostivějšího Veličenstva císaře Napoleona III. Ejhle - stopa Vernova pobytu! Byl jsem tedy na správné cestě a na další důkazy jsem dlouho nečekal. Světlo pochodně dopadlo daleko přede mnou na lesklou plochu, která na okamžik zeleně zazářila. Po několika nedočkavých krocích jsem stál před tabulí, podobnou modrému oknu v sále Soch. Ani zde nebyl zřetelný rám a způsob vsazení hladké plochy do skály - přechod byl docela pozvolný, jako by skála poznenáhlu vrůstala do skla (nebo co to vlastně bylo).

Na rozdíl od okna vedoucího k Faxe-fjórdu byla tato plocha trochu vyklenutá, podobala se nejspíše obrovské televizní obrazovce. A opravdu, při pozornějším pohledu se míhaly na tabuli jakési světlejší a temnější kresby a obrazy, sotva znatelné ve světle pochodně. Odložil jsem světlo do skalního kouta tak, aby nedopadalo přímo na lesklou plochu.

Pohyb na nazelenalé ploše se stal zřetelnějším, i když jsem musel velmi napínat zrak i fantazii, abych poznal, co se vlastně přede mnou odehrává.

V hrobovém tichu se na zelené ploše duchovitě pohybovaly nejasné stíny podivuhodných strojů, sunoucích se pomalým hlemýždím pohybem po rovině bez jediné vlny, bez jediného stromu. Jen tu a tam se vypínal z pláně sloup, zakončený - pokud jsem mohl podrobnosti rozeznat - jakýmsi klubkem drátů nebo tyčí, vybihajících na všechny strany v ostré hroty. Občas přeletovaly nad rovinou nezřetelné stíny předmětů - snad ptáci, snad přístroje - nevím. Zdálo se, jako by stroje stavěly jakési cesty nebo prosévaly půdu - v každém případě za nimi zůstával pás tmavší než terén před nimi. Občas ztemněl obraz docela a na obrazovce jiskřily jen drobné záblesky, podobné světluškám.

Jeden ze strojů se zastavil - podobal se opravdu velikému slimáku, ale já neměl srovnání, abych velikost odhadl třeba jen přibližně - a z kruhového otvoru v jeho boku se vyrojilo několik těles složitějšího tvaru, podobných ... Ne, opravdu nevím, redaktore, k čemu je přirovnat a nevím to ani teď, po několika měsících. Doufám, že vám nebude znít příliš fantasticky přirovnání k medúzám nebo chobotnicím, vznášejícím se v moři. Pod zhruba polokulovitou klenbou, ukončenou světlejším pásem, se splétaly v podivných křivkách jakési výrůstky (byly-li to živé bytosti) nebo opěrné sloupky (byly-li to stroje). Pohybovaly se podivnými, trhavými poskoky, aniž pohnuly jediným výrůstkem. Vypadalo to, jako by se odrážely pružnými pery nebo snad byly poháněny tryskami. Poskakovaly na tmavším pruhu země, za strojem, zastavovaly se a znovu odhokpávaly pryč ze zorného pole. Žádné z nich se nepřiblížilo tak, abych mohl na tmavém a velmi nezřetelném obraze zjistit další podrobnosti.

Podzemní, jeskynní "biograf" - nebo "televize", byl tak překvapujícím nálezem, že jsem docela zapomněl na čas. Při jednom z přerušení obrazu roji svítících světlušek jsem se konečně podíval na hodinky. Propána! Za pět minut jsem se měl setkat s Jyrrym u našich batohů!

Doufáje celkem oprávněně, že mi "program" za tu chvíli neutече, popadl jsem pochodně a pospíchal zpátky, naplňuje jeskyni tisícínásobnou ozvěnou kroků a rachotem skalních úlomků. Myslím, že bych se hodně přiblížil rekordu v terénním běhu jeskyněmi, kdyby ovšem taková disciplína existovala. Doběhl jsem k batohům na místo našeho určeného setkání se zpožděním pouhých tří minut - ale Jyrry, vždycky přesný a dochvilný, nikde. Naslouchal jsem. Nikde se neozval ani hlásek, ani pád kaménku. Minuty plynuly. Za chvíli jsem zavolal:

"Jyrry!" Nic. Jen nekonečné šeptání pohyblivého písku v obrovských podzemních prostorách.

Za čtvrt hodiny jsem už neměl stání, hodil jsem si svůj batoh na záda a vydal se Jyrryho hledat. Terén zde byl stejný jako směrem k podivuhodné obrazovce, kudy jsem se vydal já - zanedlouho však počala galerie šroubovitě klesat dolů. Uvědomil jsem si to, ačkoli jsem v kmitavém světle hoříčkové pochodně viděl jen několik málo metrů kolem sebe, podle obtížné chůze, ztěžované nutností "brzdit" na dosti strmém svahu.

Volal jsem ještě několikrát. Bez výsledku. Chtěl jsem si posvítit do širšího okolí, pokusit se proniknout zrakem do tmy a nalézt alespoň nějaké stopy Jyrryho cesty. Zdvihl jsem pochodně vysoko nad hlavu - a přiznám se vám, redaktore, ačkoli to nesvědčí o chladnokrevnosti ani o hrdinství, ani o ostatních vlastnostech hlavních postav meziplanetárních utopií - zařval jsem hrůzou.

Několik desítek metrů přede mnou se nad rozeklanými balvany vznášelo obrovské těleso, veliké jako vzduchoplavecký balón, obrovitá, nestvůrná chobotnice, komíhající chapadly a pohybující se podivným, trhavým způsobem nahoru a dolů. Ten pohyb, připomínající nějakou nesmírnou vodní havěť - ano - to přece bylo ono nepojmenovatelné ze zelené obrazovky, jedna z bytostí nebo přístrojů vystoupivších ze šnečího samohybu! Teď jsem teprve viděl její skutečnou velikost. Před obrazovkou jsem hopkavým medúzám, nevím vlastně proč, připisoval trochu lidské rozměry, a zatím ...

Ustupoval jsem s třesoucími se koleny dozadu, až jsem bolestně narazil zády na skalní stěnu. Nestvůrné těleso před sebou jsem spíše tušil, než viděl - nadouvalo se a opět rytmicky zmenšovalo jak srdeční sval, dovolíte-li takové

přirovnání. Pojednou se v místě pod polokulovitou klenbou, kde jsem u "medúz" na obrazovce neurčitě pozoroval světlejší pás, rozzářil zelený terč, zablikal a zhasl. Současně se za mými zády ozvalo tiché zapraskání. Odskočil jsem od stěny jako uštknut jedovatým hadem - domníval jsem se totiž, že za mnou je další příšera, ale vpravo i vlevo se táhla nepřerušovaná skalní stěna. Znovu se rozsvítil zelený terč jako dračí oko - a znovu zapraskání. Teď jsem si teprve uvědomil, oč jde.

Geiger-Müllerův počítač v batohu! Ta bestie útočí radioaktivními paprsky! Ale proč? Vždyť jsem proti ní jako mravenec proti kopacímu míči. Bezmocný, slepý, na úzké římse nad průrvami a propastmi skalního labyrintu. Stačil by jediný pohyb a ...

Pulsující pohyb ustal. Těleso přede mnou se zmenšovalo, zplošťovalo a za několik okamžiků zmizelo. Zdálo se mi, že mezi obrovitými kusy skal, navršenými bez ladu a skladu v jeskyni, ještě na okamžik slabě zazářilo nazelenalé světlo, že Geiger ještě jednou v batohu za mými zády nesměle tiknul - ale snad se mi to opravdu jen zdálo. Zjevení zmizelo. Zůstala hrůza, nechápavý úžas a pojednou mne chytil za hrdlo strach - o Jyrryho. Snad ho obrovská medúza zabila, odnesla někam do hlubin.

Nestaral jsem se už o sebe. Zavolal jsem ještě jednou ze všech sil a bez dechu naslouchal. Ano - tam, přede mnou se ozval vzdech ... Několika skoky jsem byl u postavy, zhrouceně ležící ve skalním výklenku. Jyrry! Převrátil jsem ho na záda a rychle rozepjal košili. Několik knoflíků povolilo - čert je vzal! Poslouchal jsem Jyrryho srdce a oddechl jsem si. Bilo - sice překotně, ale bilo silně a pravidelně. Vytrhl jsem mu z náprsní kapsy dozimetr, odšrouboval víčko a oddechl jsem si podruhé. Bílý sloupec, označující zbarvením celkovou dávku ozáření, sice trochu zřůžověl, ale zdaleka nedosáhl tónu, označujícího dávku, způsobující lehkou nemoc z ozáření. Oko chobotnice tedy Jyrryho ušetřilo právě tak jako mne.

Jyrry pohnul rukou, hluboce nadechl, otevřel oči a rychle je zase zavřel, oslněný září pochodně.

"Jsi ty, Bjelke? To je dobře ..."

Olízl si jazykem okoralé rty. Nalezl jsem rychle v batohu jeden z posledních pytlíků s pomerančovou šťávou, odtrhl roh a přidržel mu jej u úst. Jyrry se zakuckal, kývl hlavou a posadil se.

"Viděl jsi to také, Bjelke?"

"Viděl."

"Já jsem po tom hodil pochodní. Vylezlo to z propasti zrovna vedle mne a strašlivě mě to praštilo. Myslel jsem, že je po mně. A pak už nevím nic."

"Kam tě to udeřilo, Jyrry? Nejsi poraněný?"

"Ale neudeřilo, vždyť ti říkám jasně, že praštilo. Elektrickým proudem nebo čím. Natáhlo to po mně chapadlo, zamrkalo a už jsem ji dostal. Tedy tu ránu. Kde to je teď?"

"Nevím. Zmizelo to mezi skálami, jako když splaskne balón. Můžeš chodit?"

"Snad ano - zkusím to."

Jyrry se sice trochu motal, ale poháněla nás oba snaha dostat se co nejdříve z místa hrozného setkání. Za chvíli jsme byli u Jyrryho batohu. Několika slovy jsem mu vyličil podivnou obrazovku s "nepřetržitým programem".

"To musím vidět!" prohlásil Jyrry rozhodně. "Už proto, že zřejmě právě tohle viděl Jules Verne a že teprve teď jsme u samého jádra akce VAI. Necítíš to, Bjelke?"

Ovšem že jsem to cítil taky, pane redaktore, ale měl jsem příležitost prohlížet příšeru z propasti déle a podrobněji než Jyrry a dostal jsem strach. Každým okamžikem se mohla znovu vynořit zrovna vedle galerie z některé skalních propastí a rozsedlin.

Jyrry jako by četl moje myšlenky: "Člověče, já se taky bojím, že bych hned utíkal, ale copak je nám to něco platné? Ta potvora nás zřejmě zabít nechtěla, jinak jsme se už oba hádali se svatým Petrem o vstupní vízum do nebe."

Tahle slova jsme šeptali, našlapující na špičky a pokukující kolem sebe. Nic se nepohnulo. Bez příhod jsme došli - teď už po rovině, k zelené obrazovce. "Program" zatím pokročil. Na obrazovce se kupila nekonečná spousta průhledných koulí, podobných žabím vajíčkům. Ve středu každé koule byla uložena složitá hvězdice z černých jítmiček.

"Buňky a jejich jádra v dělení, vidíš, Bjelke!?" zašeptal vzrušeně Jyrry.

Stiskl jsem mu souhlasně zápěstí - opravdu to tak vypadalo, jenže v tu chvíli se objevil před koulemi náš starý známý - černá chobotnice. (obr. 30) Sahala sotva do poloviny průměru jedné "buňky", která by podle tohoto porovnání měla být veliká jako desetipatrový dům ... Pohybovala se trhavými poskoky, pronikla do nitra jedné "buňky", kde se změnila v kouřovitý obláček a zmizela docela.

Podívali jsme se s Jyrrym bezradně na sebe.

Scény na obrazovce se střídaly, občas přerušovány jiskřením, při kterém vždy obraz zmizel a měnil se jen v dokonale nejasné stíny, překryté poletujícími hvězdičkami.

Tyče na rovině s klubky drátů, sršících dlouhé jiskry.

Podivné sítě s nepravidelně umístěnými tělesy, chvíli pulsujícími a pak opět nehybnými.

Geometrické útvary, podobné krystalům, domům, strojům, nebo vlastně nejspíše vůbec ničemu.

Potom se nám s Jyrrym zdálo, že snad přece jen něčemu rozumíme. Objevily se obrazy, které se nepodobaly předešlým - jakoby nakreslené, zatímco předchozí "program" připomínal film, odvozený z fotografických snímků.

Plochá krajina s něčím, co mohlo být (ale také nemuselo) stromy z dětských skládaných vesniček. Vypadaly jako pingpongové míčky napíchnuté na špejli a "stromové koruny" se rosolovitě chvěly. Pod nimi se zdvíhaly podivné, nelogicky nakupené trsy, promíšené vakovitými útvary, podobnými gumovým balónkům. Všude probíhaly krajinou stružky, obtékaly stromy a ztrácely se v půdě, napohled jednolitě jako betonová plocha letiště.

"Vidíš - tam vpravo!" upozornil mě Jyrry.

Opravdu. V pravém rohu obrazu se mezi trsy a koulemi objevil jakýsi tvor, nepodobný čemukoli u nás na zemi. Byl

skelně průzračný jako nekonečně zvětšený prvok, měňavka nebo treпка, měl však daleko určitější vřetenovitý tvar. Pohyboval se poměrně bystře na výběžcích, které vysunoval, jak se nám zdálo, z kteréhokoli místa skelného těla, tak jak právě potřeboval. Pohyby však měly podivný ráz, strojový, nebo, jak se později Jyrry správně vyjádřil, "chemický", jako by před námi probíhalo neobyčejně zrychlené bobtnání a opět vysychání. Na obrazovce se objevily jakési nesrozumitelné obrazce a čáry. Vystřídal je znovu obraz krajiny. Vodních stružek bylo již daleko méně. Stromy s rosolovitými korunami zmizely. Místo nich se objevily jiné druhy, podobné televizním anténám. Po obrazovce přebíhaly stíny. Domnívali jsme se, že jde o poruchy - teprve za chvíli jsme svůj omyl opravili: byly to závaný prachové nebo sněhové bouře, tak se nám alespoň zdálo. V půdě, místy holé, bylo vidět několik otvorů. Zdálo se, že se v nich cosi hýbe, asi jako larvy chrostků ve svých pískových krunýřích, ale obraz byl velmi nezřetelný. A znovu obrazce připomínající nákrasy nebo geometrické písmo.

Když se objevil další snímek, tentokrát již dokonale bez stromů, jen s nízkými trsy trávy, podobné klubkům drátu (nebo s klubky drátu, podobnými travě, můžete si vybrat), vyjekl Jyrry:

"Bjelke - už vím! Diváme se na dějiny cizího světa! Rozumíš - postupné vysychání, vývoj rostlin k odolnějším druhům. Teď by se nám měl předvést živočišný svět tohoto období!"

Jako na zavolanou se tak opravdu stalo. Z děr, kterých jsme si povšimli již na předešlé části "programu", se vysunuly nejprve jakési výrůstky a pak - ne, opravdu to nedovedu, redaktore, popsat. Počkejte si raději na obsáhlou zprávu, která je právě teď sestavována a brzy vyjde ve všech světových jazycích i s obrazovou dokumentací. Víte - vypadalo to zhruba jako dvě mořské hvězdice spojené k sobě. Já vím, usmíváte se - ale opravdu to tak vypadalo. Podívejte se, asi takhle:

Čtyři ramena dolní části sloužila k pohybu po zemi, horními trhal ten podivný tvor stébła. Nepodařilo se nám zjistit, co s nimi dělá. Jako by mizela někde mezi horními rameny. Snad tam byl někde jeho ústní otvor. Nápadné byly opět pohyby - "chemické" podle Jyrryho. V ramenech ani chapadlech těch podivných bytostí zřejmě nebyly kosti, ale nepohybovala se ani jako podobné orgány pozemských chobotnic. Nebyla neobratná - naopak -, ale v pohybech nebyla plynulá. Víte - každý pohyb byl složen ze vzájemně navazujících, ale přece jen oddělených "mezi pohybů" - zkrátka, bylo to opravdu trochu jako složité bobtnání, řízené a usměrňované záměrnou vůlí a inteligencí.

Aha - intelligence - vidíte! Ty bytosti neměly hlavu! Působilo to trochu příšerným dojmem, jak bezhlaví rytíři - cílevědomá činnost, sbírání rostlin - a žádná hlava . . .

Pak se opět obraz na obrazovce změnil. Krajina vyschla úplně, změnila se v jednotvárnou vyprahlou desku od obzoru k obzoru. Jen tu a tam, přitisknuto k zemi, bylo několik jakýchsi štěteček a mezi nimi naše staré známé otvory pro býložravé dvojité hvězdice. Jedna z nich se právě soukala z otvoru ven. Na první pohled bylo jasné, že se změnila, zdokonalila, i když se asi také podstatně zmenšila. Chapadla se zdála složitější, na koncích členitější, výčnělky, po nichž se bytost pohybovala, zesílily a byly podle všeho pokryty jakýmsi rohovými destičkami. Teď už celek nevypadal jako dvě téměř totožné hvězdice, ale podle našich měřítek daleko účelněji. Tvor právě dolezl k jednomu trsu rostlinných štěteček, když se na obrazovce mihl černý stín a vrhl se přímo na něho.

Já i Jyrry jsme na první pohled poznali ptáka, vlastně, napište to, redaktore, raději v uvozovkách, tedy "ptáka", z Díry svatého Patrika. Křivky, které jsme považovali za ornament, dokonce arabský ornament, byly alespoň zčásti skutečnými tvary bytosti, která útočila na dvojitou hvězdičku. O ptáka nešlo v žádném případě - chyběla totiž rozepjatá křídla, ačkoliv na obrazech byla znázorněna - a stvoření se pohybovalo vzduchem nějakým docela jiným způsobem, který se nám nepodařilo zjistit. Dvojité hvězdice zaujala podivnou obrannou polohu: spojila horní ramena chápavými, rozeklanými konci a namířila je proti útočníkovi. "Pták" se vyhýbal doteku s chapadly, která jiskřila drobnými záblesky, a snažil se trhavým letem napadnout hvězdičku z nekryté strany. Konečně se mu podařilo proniknout k "trupu".

Vztyčená ramena poklesla, celá dvojité hvězdice se zhroutila jak kus cáru. V pádu jsme zahlédli mezi věncem ramen cosi jako hlavu, nebo spíše uzel, lišící se zbarvením od ostatního těla. "Pták" zmizel - snad, podle našich pozemských představ - hodoval na své kořisti: Zanedlouho zmizely zbytky dvojité hvězdice úplně a z místa, kde se boj odehrál, vylétli - dva "ptáci". Ne - nerozuměli jsme ničemu.

A zase podivné obrazce.

Pak se obraz změnil - byli jsme v podzemní prostora (vypadala alespoň jako jeskyně), osvětlované nepravidelnou plochou na jedné stěně. Bylo zde několik desítek dvojitých hvězd - opět trochu změněných. Rytmičnými pohyby přistupovaly k zářícímu mnohoúhelníku a chvíli tam setrvaly. Pak odlezy do protějšího kouta k něčemu, co vypadalo jako stroje. Obraz se zvětšil, přiblížil. Ze složitého aparátu, připomínajícího nejspíše zařízení chemického provozu, vycházely různé sklovité koule s jádrem, podobné těm, jaké jsem viděl před chvílí na obrazovce.

Počal jsem chápat - třeba to bylo neuvěřitelné.

"Ty, Jyrry, dvojité hvězdice jsou - lidé!"

"Neblázní, Bjelke!"

"Rozumíš - inteligentní bytosti. Podívej se: odnášejí ty skleněné míče k zářící stěně. A teď jádra rostou, vidíš, už vyplňují téměř celou kouli a teď - proboha, Jyrry - vždy; se z nich líhnou létající chobotnice, zrovna takové, s jakou jsme se před chvílí setkali!"

Oba jsme se současně ohlédlí poděšeně kolem sebe.

"Pěstují chobotnice jako domácí zvířata ... "

"Nebo jako stroje ... ", odpověděl Jyrry. "Proč by se stroje nemohly pěstovat z vajíček, když mohou létat tryskoví ptáci, kteří se po chutném obědě rozdělí ve dva exempláře? Proč by nemohly růst stroje z vajíček, když mohou létat, nabitě elektřinou, ve vzduchu jako balóny?"

"Snad máš pravdu - tady neplatí naše pozemská měřítka - ale dívej se teď!"

Mezitím se obraz změnil. Byli jsme znovu na povrchu, na pusté rovině. Ve vzduchu (byl-li tam ovšem vzduch)

poletovalo několik "ptáků". Jeden z nich se zastavil tak blízko, že vyplnil téměř celou obrazovku. Byl opravdu slepý - totiž, přesně řečeno, neměl oči ani nic očím podobného. Přesto se však okamžitě vrhl k jednomu z otvorů, který se právě otevíral. Jenže v otvoru se tentokrát neukázala chapadla dvojité hvězdic, ale kupole: létající chobotnice! V mžiku byla napadena několika "ptáky" - bez zřetelného účinku. Pomalu vystoupila celá z otvoru, vznášela se kus nad ním s lehkým potrhováním. Pás kolem kupole počal svítit. Další "pták" prudce nalétl na protivníka. Obrazovkou šlehl záblesk, druhý, třetí - a na zemi kolem otvoru leželo několik nehybných "ptáků". Rozpadali se před očima v drobné, černé útvary, které se překotně zavrtávaly do země...

"Dost!" vykřikl Jyrry. "Já se zblázním, Bjelke! To není skutečnost, to je špatný vtip, odporující celé biologii, logice a zkušenosti..."

Nemohli jsme se však od obrazovky odtrhnout. Obraz sledoval obraz. Před námi se odehrával na nekonečné pusté pláni boj létajících chobotnic s jakýmsi podivnými stroji, převalujícími se jak obrovské míče. Ze strojů čnely tyče, sršící blesky... Ne - ani teď jsme nechápali - ale zanedlouho se pochod dějinami jiného světa (měl-li jsem pravdu) dostal k době, kterou pravděpodobně na obrazovce spatřil i Jules Verne.

Létající stroje, mávající křídly i s kolmými vrtulemi, podobné Roburově Albatrosu z Vernova románu. Na světě, jehož život jsme sledovali, je tedy alespoň nějaká plynná atmosféra, umožňující vrtulový let.

Stroje podobné tankům pojíždějí po rovině rozervané výbuchy. Podivné věžovitě konstrukce, vrhající proti sobě ničivé paprsky z otáčivé kupole, ukrývají se mžikem jak červi do země.

Obrazy války, zničení.

"Myslíš, že každý svět musí projít tímhle obdobím?" ptal se tiše Jyrry. Pokrčil jsem rameny.

"Nevím. Ale musíme už jít. Máme dlouhou cestu zpátky Dirou svatého Patrika. A bez vody!" připomněl jsem Jyrrymu. Zvedli jsme se a navlékli řemeny batohů. Neradi jsme odcházeli od obrazovky, kde jsme byli několik hodin svědky zázraků.

"Ještě se poohlédneme trochu kolem, Bjelke. Pojd'!" zdvihl Jyrry pochodeň nad hlavu a vydal se dál po galerii. Já za ním. Ušli jsme sotva několik kroků, když Jyrry vzrušeně vykřikl a ukazoval na skalní stěnu. Ve světle pochodní se objevila kovová deska, velká jako pořádná vrata, pokrytá jemným, neobyčejně složitým vzorem kruhů, obrazců a kreseb. Bílý kov!... Vlasy mi vstaly hrůzou a vytrhl jsem rychle z batohu Geigera. Ne - naštěstí mlčel - jen občas tiše tikl, registruje přirozenou radioaktivitu hornin kolem nás.

Mimochodem řečeno - kniha, kterou čtete, je také radioaktivní. Na mou duši! I stůl, na kterém leží, i vy sami. Ovšem velmi, velmi nepatrně, tzv. přirozenou radioaktivitou. Naštěstí. Bát se jí nemusíte. Pozn. red.

Zkoumali jsme kresby na desce podrobněji. Nahoře byl nepochybně obraz Země - rozeznávali jsme obrysy pevnin, Asie i Afriky. Kotouč Země byl obklopen atmosférou, trochu vytaženou přílivovou vlnou směrem k Měsíci, vyrytému opodál. (Teprve tehdy jsem si uvědomil, že tomu tak opravdu musí být.) Další výběžek směřoval z atmosféry směrem dolů, k jemným kroužkům, sestaveným ve složitý obrazec na celém zbytku desky.

Stáli jsme nad kresbami bezradně a nezmoudřeli jsme ani tehdy, když Jyrry objevil, že střed každého mezikruží s nejružnějším počtem kružnic lze stisknout jako tlačítko dovnitř. To se ví, že jsme, trochu ustrašeně, co se bude dít, mačkali. Nestalo se zloha nic.

Začal jsem být už neklidný. Byl opravdu čas vrátit se zpátky. Inu - vědci budou mít jistě větší štěstí než my a tajemství odhalí - jestli se sem ovšem vědci dostanou... Nepodaří-li se Leifovi a Aleně jejich úkol, musíme splnit my svůj a tajemství Diry svatého Patrika bude navždy zasuto miliónem tun balvanů. Svět se nikdy nedozví o zázracích pod Sneffelsem... Nemohl jsem na to myslet bez zachvění. Taková ztráta pro vědu - ale transurany, neutronová bomba, milióny mrtvých žen a dětí...

Ušli jsme několik set metrů, když mě Jyrry popadl za rukáv a rozčileně šeptal, ohlížeje se ostražitě do tmy směrem k místům, kde zmizela létající chobotnice.

"Bjelke, musíme zpátky. Myslím, že jsem pochopil tu desku. Přemýšlel jsem o tom pořád, víš, nešlo mi to z hlavy. Pojd'!"

"Ale Jyrry - ztratíme zase nejméně půl hodiny..."

Doktor Kameník byl neoblomný. Vlekl mě za sebou zpět k záhadným obrazcům, naklonil se nad nimi a pak zatančil před mým udiveným zrakem pravý a nefalšovaný indiánský tanec.

"Víš - já jsem si to myslel. Tady jeden elektron, jeden proton - vodík! Tady hélium, fluór, tady - atomové číslo šestnáct - kyslík!"

Bjelke, kápeli jsme na to! Kroužky označují počet elektronů a ty puntíky uvnitř protony v atomovém jádru. Je to jako nedobytná pokladna na heslo - jen zmáčknout ty, pravé prvky, rozumíš? A taky - atmosféra, vzduch - prvky vzduchu! Honem, naše středoškolské znalosti - kyslík, dusík... Ještě že jsem se za trest naučil z paměti celou Mendělejevovu tabulku periodické soustavy prvků i s atomovými čísly!"

Jyrry se nadšeně vrhl k desce a mačkal knoflíky prvků atmosféry, pobrukuje si při tom: "Kyslík, argon, neon, krypton, dusík, xenon, hélium... pořád nic? Tak ještě kysličník uhličitý - kyslík už máme, uhlík, atomové číslo šest, kdepak ho máme - aha tady. Tak!"

Nic se nestalo. Jyrry opakoval celou manipulaci ještě jednou. Marně.

"Poslyš, Jyrry," odvážil jsem se namítnout, "ono třeba záleží také na pořadí, ve kterém se mají knoflíky mačkat, jestli se ovšem nemýlíš. Zrovna tak jako u zámků nedobytných pokladen..."

"Máš pravdu," otřel si Jyrry rozčileně pot z čela (ačkoliv v jeskyni zrovna moc horko nebylo), "zkusíme to ještě jednou. Tak: dusík - číslo sedm. Kyslík - osm. Argon - osmnáct. Jen jestli si to dobře pamatuji - no doufejme! Kde jsem zůstal? Aha, argon. Teď neon - deset, krypton - třicet šest, xenon - padesát čtyři, nebo to bylo padesát pět? Ne, určitě padesát čtyři, padesát pět má cesium. Tak. Hélium - dvě. Tady se nemohu splést..."

Nedomluvil. Skála se nám zachvěla pod nohama, od stropu jeskyně se snesla prška drobných kamenů. Ozvalo se rachocení a dunivé rány, jako by se celá prostora řítla. Přitiskli jsme se k sobě u skalní stěny, abychom se chránili před padajícími kameny.

"Propána - co se to stalo?" zašeptal Jyrry. Než jsem mohl něco říci, oněměli jsme oba. Nad kovovou deskou, v místě, kde byla ještě před okamžikem docela jistě jednolitá, šedá skála, se pomalu rozžihala další obrazovka, jako by se z hloubky blížilo oslňující zelenavé světlo. Tentokrát však nebyl obraz tmavý a nezřetelný, ale skvěle zářící. Mezi hvězdami se pomalu otáčela jasná koule, planeta. Podle charakteristické kresby povrchu a dvou malých měsíčků jsme na první pohled oba poznali Mars. Propadal se do vesmíru a byl už veliký jen jako jablko, když na obraz vyplula další planeta, Země. Kolotání ustalo a mezi oběma se pojednou vytvořil spojující pás, překlenující nesmírnou propast bezedného vesmíru, pouto, utkané z nejjemnější krajky, zářící duhovými barvami. A pak se obrazy obou planet pohnuly, blížily se k sobě, až se zastavily v těsném sousedství.

A tak, milý redaktore, Jyrry vypustil hluboko pod zemí několika knoflíky vesmírného posla z vrcholu Sneffelsu - a ani o tom nevěděl.

Kapitola 25 - SAS - Scandinavian Airlines System - Stockholm
Telegraph: SASSTO The 10. Febr. 1963

Redaktor dr. Ludvík Souček
Prague - Czechoslovakia
Vážený pane redaktore,

věřím, že mne nebudete považovat za nezdvořáka, jestliže hned v úvodu dopisu prohlásím, že jste vzácnou výjimkou. Od setkání s létajícím talířem nad Islandem totiž prakticky nežiji. Novináři, filmaři i televizní reportéři se ke mně dobývají všemi možnými i nemožnými cestami.

Žádný sebe zapadlejší hotel před nimi není jistý, ba ani ve svém domově v Kodani, který jsem až dosud považoval za pravou oázu klidu a míru, nemám ani hodinu klidu. Zásadně odmítám jakékoli interview, ale přesto jsem se rozhodl Vám odpovědět. Vaše žádost zněla důvěryhodně jako prosba odpovědného pracovníka národa, jehož příslušníci měli vynikající účast na všech událostech kolem Díry svatého Patrika, a který má nepochybné právo ukojit přirozenou zvědavost.

Nuže tedy: startoval jsem zcela podle jízdního řádu jako kapitán letadla Convair 2BS z Kodaně na pravidelnou linku Kodaň-Reykjavík-severní pól-Tokio. Letadlo bylo jako téměř vždy plně obsazeno a až k osudnému setkání nad Islandem se neudálo nic zvláštního, ledaže si druhý navigátor stěžoval na obtíže se svou kodaňskou nevěstou, a naše kuchařka, Miss Laxdalová, spálila několik bifteků. Když jsme přelétali ve 1330 hod. kráter Sneffelsu, který je důležitým optickým navigačním bodem na islandské trase, řídil právě letadlo můj kolega, druhý pilot Einarsson. V okolí americké základny na Keflavíku totiž neponecháváme řízení automatické pilotáži - tryskové stíhačky, létající z Keflavíku, velmi často nedodržují předepsanou oblast a výšku, takže nelze vyloučit nevídané setkání, které by bez lidského řízení mohlo skončit katastrofou.

Pil jsem právě kávu v zadní části pilotního prostoru, když jsem slyšel výkřik navigátora, sedícího v prostoru před pilotními sedadly, a zároveň jsem podle změny váhy šálku v dlani cítil, jak se letadlo uchyluje z kursu ve vertikálním i horizontálním směru. Vzhledem k výšce 3 000 m byla taková odchylka od letového řádu něčím naprosto výjimečným, ba nepochopitelným a není divu, že jsem ihned odložil šálek s kávou a vrátil se na své místo prvního pilota. Létající talíř se v tomto okamžiku přiblížil asi na 500 metrů. Zdálo se, že křížuje naši letovou dráhu a že by srážka bez úhybného manévru byla nevyhnutelná. Druhý pilot přepnul ihned řízení na mne. Dokončil jsem ostrou zatáčku doprava. Podvědomě jsem vnímal třštění skla a porcelánu za dveřmi, oddělujícími pilotní prostor od oddělení první třídy - stevardka totiž právě před několika minutami roznášela obědy...

Nevím, pane redaktore, pochopíte-li můj duševní stav. Možná že jste se dosud nezajímal o problém létajících talířů. Možná že jste o nich četl tu a tam zmínky v novinách, ale u nás a v západních státech plnily, zejména před několika lety, UFO celé stránky novin. Samozřejmě že jsem nebral vážně zprávy o talířích, létajících nad Cromwellovými vojsky, ani vyprávění rozličných bláznů, nebo spíše podvodníků, popisující dokonce setkání s ušlechtilými bytostmi, vystoupivšími z mezihvězdných dopravních prostředků podoby létajících talířů - my letci jsme se však museli zamyslet nad případem kapitána Mantella.

Snad je Vám znám, ale přesto alespoň několik slov k němu: 7. ledna 1948 byly pozorovány z amerického letiště Fort Knox tři nepochybné létající talíře. Velitel letiště plukovník Hix dal povel k stíhání. Prováděly je stíhací letouny nejmodernějšího typu F 51 pod vedením kapitána Mantella. Jeho první zpráva, kterou podal rozčileným hlasem na dispečink letiště, zněla: "Blížím se k předmětu. Je přímo nade mnou. Rychlost asi poloviční jako moje. Věc vypadá kovově a je příšerně veliká!" Oběma dalším stíhačkám zmizely létající talíře v mracích. Jen kapitán Mantell je sledoval a v 1530 hod. hlásil: "Předmět stoupá do výše, nabývá na rychlosti a letí rychlostí 600 km za hodinu. Vystoupím až do 7 000 m, a jestliže jej nedostihnu, vzdám se dalšího pronásledování."

To byla poslední slova, která svět od kapitána Mantella slyšel. Velitel letiště plukovník Hix vyslal okamžitě celý svaz strojů ke stíhání a sledování prvního roje. Dvě stíhačky se vrátily, letadlo kapitána Mantella však bylo nalezeno rozmetané na kousky na ploše několika desítek čtverečních kilometrů. Šlo tehdy ještě o vrtulovou, nikoli tryskovou stíhačku. A příčiny havárie, nejspíše vzdušného výbuchu, jsou zcela nepochopitelné ...

Věříte snad, že toto vše mi prolétlo hlavou, když jsem viděl blížít se ke svému convairu, plnému cestujících, těleso tvaru talíře asi sto metrů v průběhu, hladké a stříbrné lesklé. Úhybný manévr mne přivedl na tři sta metrů od boku tělesa.

Podobalo se disku a na jeho obvodu jsme všichni viděli několik okének, která jako by světélkovala zelenými blesky. Charakter letu byl zvláštní. Žádné vrtule, turbíny, trysky. Zdálo se, jako by pozoruhodné letadlo padalo do vesmíru. Zvítězila ve mně lovecká vášeň, nebo chcete-li, letecká ctižádost. Navzdory všem letovým řádům, předpisům i opatrnosti jsem strhl letadlo ve směru létajícího talíře. Několik vteřin jsme stoupali vedle sebe stejnou rychlostí. Pak se - ačkoli všechny čtyři turbíny convairu řvaly na plné obrátky - disk bez nejmenší námahy počal vzdalovat a za několik okamžiků zmizel na obloze jako nepatrný stříbrný bod. Domnívám se, že jej mnozí cestující ani nezahledli. Byli příliš zaměstnaní hubováním na kávu a polévku, rozlitou po kalhotách a sukních. Přejete-li si však, je vám k dispozici přísedné svědectví druhého pilota, navigátora i radisty. V okamžiku, kdy jsem se vzdal pronásledování podivného předmětu, hlásil navigátor nálet hlídky dvou amerických proudových stíhaček starfighter z keflavické základny. Já jsem Vám pravdivě vypsál vše, co mohu s klidným svědomím potvrdit já i moji spolupracovníci. S pozdravem kapitán - šéfpilot SAS

Kapitola 26 - Alena Králová podvádí stařenku

Jak jsem se dostala do autobusu, vlastně ani nevím - nejspíše mne tam Leif vecpal. Nevypadala jsem určitě moc chytře - ale lidé si mne nevšimli. Myslím, že neviděli létající talíř - autobus jel v dosti hlubokém údolí mezi skálami -, ale zato bylo až moc dobře vidět a slyšet dvě stříbrné stíhačky, které asi startovaly z Keflavíku za tím divným předmětem a zavly nám do uší pár set metrů nad hlavami. Zrovna nad Skartarisem zdvihly ostré, protažené nosy do výšky a téměř kolmo stoupaly. Za pár vteřin už z nich byly jen stříbrné čárky s ohony sražených par. Lidi se za nimi dívali překvapeně z oken. Ne že by neznali stroje US-Air Force nebo že by na ně byli nějak obzvláště zvědaví, to ne. Ale mezi americkou základnou a dopravními společnostmi, jejichž letadla přeletovala denně Island na cestě mezi Evropou a Východní Asií, byla dohoda o výškových zónách. Strojům z Keflavíku byla výslovně vyhrazena výška od 1 000 do 2 000 metrů a od 5 000 metrů výše - a tyhle stíhačky si to nad námi metly - no, jestli hodně, tak pět set metrů vysoko . . .

Panečku, to je frmol, řekla jsem si v duchu a představovala si, jak asi vypadá hemžení v Keflavíku, jak všelijak oprýmkované uniformy pobíhají a co tomu říkají. Ruské letadlo neznámého typu nad americkou základnou! Záhadná družice procházející před americkými stroji! Útok rudých na americkou zájmovou sféru (na to si prý Američané moc potrpí)! No zkrátka, docela by mne takové vymyšlení bavilo a zkracovalo by cestu, kdyby se ve mně neozval zase strach o Bjelkeho a o Jirku. Co se to vlastně ve Sneffelsu stalo? Přistihla jsem se, že si vymyslím ještě divočejší domněnky, než jaké jsem přisoudila obyvatelům Keflavíku. Dva lékaři unesení vesmírnou lodí! Skartaris základnou Mart'anů! Ne - nesmím bláznit - zarazila jsem se a domluvila si. Víte, redaktore, já si dovedu sem tam docela rozumně domluvit. Nevěříte? Namouduši! Řekla jsem si: "Holka, teď máš na starosti mikromu s filmem a Leifa, který by toho asi v redakci Thjóðviljinu napovídal tak nejvýše na tři řádky, a to ještě hodně velkým písmem . . ."

Tehdy jsem ještě nevěděla, že kromě starostí o mikromu a o Leifa budeme mít oba starost, jak se vůbec do Reykjavíku dostat. Netrvalo ani deset minut a kolem autobusu se na úzké silnici mihl vysloveně darebáckým způsobem džíp. Přes kosmickou rychlost, s jakou jsme se s ním setkali, jsem přece jen dokázala přechystat na modrobílých přílbách šoféra i cestujících písmena MP. Americká vojenská policie - panečku, šikovní chlapi! První na místě!

Teprve hodně daleko vzadu jelo už rozumnější rychlostí nákladní auto s místními policisty. Rozhodně nás zastavilo červenobílou plácačkou, vystrčenou z okna, a už z korby vyskočili dva mladenci v ocelově modrých uniformách s maličkými skládacími samopaly a začali něco brebentit. Leif se ke mně naklonil a tlumočil mi v poměru asi 1 : 100 obsah rozhovoru:

"Nikdo neviděl nic - ani my. My už za Sneffelsem, když to ono fffft!" Doprovodil své "ffft", naznačující létání, tak jednoznačným pohybem ruky, že kdyby se byl ocelově modrý chlapík na nás právě díval, nepochyboval by ani vteřinku, že jsme létající talíř nejen viděli, ale dokonce se v něm vezli, vynalezli ho a pak - sbohem, Thjóðviljine! Naštěstí se mi podařilo včas srazit Leifovi zápěstí a přitisknout se k němu, jako bychom byli snoubenci, vracející se právě z výletu mezi balvany.

Po chvíli dohadování jsme jeli dál, ale ne daleko. Zrovna na návsí Miklaholtu nás zastavila další červenobílá plácačka. Tentokrát šlo do tuhého. Všichni vystoupit a kontrola osobních průkazů!

Nastal zmatek a rumrajch - dvě třetiny cestujících samozřejmě osobní průkaz neměly a ani po něm, zdálo se, příliš netoužily. Nezbylo než složitě sepisovat prohlášení o totožnosti a shánět svědky, kteří by ji potvrdili. Rozhořčená skupina, obklopující velmi nešťastně se tvářícího policistu s nárameníky poručíka, se odebrala s reptáním na úřední otravování poplatníků a poctivých občanů do dřevěné, k zemi přičaplé hospody, s hezky vyřezávanými okny a šindelovou střechou.

Ta okna jsem, redaktore, vnímala jen tak ze zvyku, jinak ve mně byla malá dušička. Jak otevřu pusku a ukážu československý pas, bude konec s cestou do redakce. To se ví, nebála jsem se ničeho zlého, však jsem také nic neprovedla, ale docela určitě bych byla zdvořile vyzvána, abych vysvětlila v Reykjavíku svou přítomnost u Sneffelsu zrovna ve chvíli, kdy to nad ním "ffftlo".

Šťouchla jsem trochu Leifa do žeber a zašeptala mu:

"Pane Thorgunne, nehlaste se ke mně. Tu máte - fotoaparát ..."

Leif, jako by celý život nic nedělal než spiknutí a konspirace, nastavil za zády dlaň a mikromu v mžiku zmizela v jeho objemné kapse. Ani se na mne neohlédl - přestala jsem pro něho rázem existovat. Starý moudrý Leif - už jsem mu to "ffft" docela odpustila...

Padesát procent výpravy bylo tedy dost pravděpodobně zachráněno. Leif jistě prohlásí, že byl prostě někde - nevím kde - za svým povoláním lovce a sběratele přírodnin a za chvíli pojedje dál. Měl ostatně doklady u sebe a v pořádku. Ted šlo o to, postarat se o zbylou polovinu, jinými slovy o mne.

Podánilo se, sice hanebně, ale zato pro dobrou věc. Hanebně proto, že jsem dočista podvedla jakousi dobrou islandskou bábušku a docela určitě si vysloužila její spravedlivý hněv až dodneška. Nenapadlo mě totiž nic lepšího a chytřejšího než se chytit za břicho a zhrouceně se sesypat na jakousi lavici u zdi. Pohled na mne musel být dost přesvědčivý. Byla jsem unavená a nevyspalá, ozáření mi taky nepřidalo, strach, že se do redakce nedostanu, jakbysmet - zkrátka jedno k druhému - a dotyčná bábuška se ke mně vrhla jak kvočna, pomáhala mi vstát, něco mi konejšivě říkala, já přirozeně pro jistotu mlčela a snažila jsem se jen co nejpravděpodobněji po islandsku hekat. Nikdo si nás moc nevšímal. Cestující se veselé hádali s poručíkem, zatlačeným i s papíry na lavici v rohu místnosti a mizejícím za vedlejší místnosti, položila na pohovku, řekla - rozuměla jsem dokonale, ačkoli jsem nepochytila ani jedno slovo, abych si odpočinula a že mi přinese něco na posilněnou, a vyšourala se z místnosti.

Bolesti ze mne rázem spadly. Plížila jsem se jako Indián ke dveřím na druhé straně pokoje. Kampak asi vedou? A koukejme se - ony vedly na dvůr, ke chlěvu, obstavenému vysokou hranicí pečlivě nasekaných drobných větví, k nízké zídce, složené z černého lávového kamene.

Popadla jsem batoh - šup! - a už jsem pelášila, přeskočila vzornou, takřka gymnastickou odbočkou zidku a pryč.

Chudák babička se asi divila, když se vrátila s posilněním! Snad by se byla zlobila méně kdyby věděla, že jsem alespoň trochu teplé bryndy přímo hrozně potřebovala a že jsem to svoje sesypání ani tak moc nemusela hrát.

To víte, redaktore, dneska už na to vzpomínám v legraci, ale tenkrát mi moc do smíchu nebylo. Namouduši ne.

Vyprávím moc rozvláčně, vidíte? Tak já se tedy polepším a zkrátím to.

Autobus jsem viděla odjíždět po silnici jak velkého červeného brouka hluboko pod sebou, ze skalního hnízda, odkud jsem jukala dolů na cestu, jestli se za mnou neřítí mládenci se samopaly. Neřítíli. Bud' se cestující nedopočítali, nebo jsem jim za to nestála, a nejpravděpodobněji ze všeho nebyli svým úkolem zrovna nadšení. Ten utrápený poručík tedy určitě ne.

Vesnici jsem obešla dalekým obloukem, asi dva kilometry za ní jsem stála zase na silnici a uvažovala, co teď. Do Reykjavíku zbývalo dobrých šedesát kilometrů, což pro dobrého a odpočínutého chodce znamená dvanáct hodin chůze, ale já nebyla nikdy dobrým chodcem, odpočínutá jsem taky nebyla a dvanáct hodin, to byly celé věky, v nichž se mohla stát celá spousta nepříjemných věcí. Nu - nebudu vás napínat. Sebralo mne mlékařské auto, které mělo namířeno do Reykjavíku se zastávkou v Thingveliru, kde jsme nakládali konve, a tím se vyhnuli cestě po hlavní silnici a nevítaným pozornostem. Bělounké auto řídil nemluvný starší řidič s rozčepýřenými šedivými vlasy. Když jsem na jeho domorodé oslovení jenom pokrčila rameny, podíval se na mne úkosem zpod chomáčů brv, které mu skoro padaly na oči a dodávaly mu dost pirátské vzezření. Když jsem to zkusila s angličtinou, pokrčil rameny zase on a nestal se sdílnějším ani německy, ani francouzsky. No - ale jeli jsme. Když se objevily první domy Reykjavíku, oddechla jsem si od srdce.

Podala jsem nemluvnému mlékaři ruku a užuž se chystala vystoupit, dlaň na klíce. Hrom do škopku, ale kde?

Zapomněla jsem se Leifa zeptat na adresu Thjóðviljinu jako na smrt.

"Thjóðviljin!?" řekla jsem tázavě.

Zavrtění hlavou a odpověď - něco jako: "Habubuha."

"Thjóð - vil - jin!" hláskovala jsem trpělivě.

Zase nic.

Napadla mne spásná myšlenka. Vytáhla jsem z kapsy notýsek a tužku a pěkně tiskacím písmem napsala

THJÓÐVILJIN

Děda se změnil, jak když mávne kouzelným proutkem. Huňaté obočí se zdvihlo neuvěřitelně vysoko, pusa se roztáhla a šedé čupřiny chápavě kývaly

"Á, á, Tohuhun, tohuhun . . ."

Takhle to opravdu znělo. Pak jsem se měla domluvit! Vyjeli jsme tak rychle, až jsem se dost nepříjemně setkala zadní částí těla se sedadlem. Co tomu říkaly konve za námi, nevím, ale rachotily jen což.

Za chvíli - on je Reykjavík vlastně spíše taková větší, hezká vesnice - jsme byli na místě, u dvoupatrového domu s červenou střechou.

"Tohuhun!" potvrdil děda a ještě mi zamával z okénka na rozloučenou.

Byl to opravdu Tohuhun, totiž promiňte, Thjóðviljin, a Leif už byl v plné práci.

Redakce Thjóðviljinu na mne nezapůsobila na první pohled moc strhujícím dojmem. Rozhodně nevypadala na čarovnou kuchyň, odkud by se mohly za několik hodin rozletět po celé zemi senzační zprávy, zachraňující objevy ve Sneffellsu pro lidstvo a zabraňující jejich zneužití. Představovala jsem si bláhově něco jako železobetonový mrakodrap, plný spěchajících redaktorů, poslíčků a redakčních fotografií, klepající dálkopisy, stovky telefonů, rychlovýtahy . . . Namouduši, bylo mi málem do breku, když jsem přišla do toho baráčku s vyřezávanými římsami. Voněl kávou, starou olejovou barvou a cigaretovým kouřem.

Na rozvrzaných schodech se místo hejna všelijakých novinářských specialistů plahočila jen stará uklízečka s kbelíkem a hadrem. A v redakci samé - hanba povídat! Cožpak o to, zmatek tu byl, jako u novin vždycky a všude, ale ten zmatek dělalo asi deset lidí, většinou mladých chlapců a děvčat, seskupených kolem Leifa a horlivě se s ním dohadujících.

Několik starých stolů, které právě opustili, nepřipomínalo ocelovou, skleněnou a plastickou nádheru novinářských technických zázraků. V rohu místnosti seděl zachmuřený mladík v kostkovaném svetru nad hromadou novin a nedaleko něho si zoufale zakrýval uši druhý, jenže v černém svetru - škrtačící a vpisující modrou tužkou opravy do čerstvě vytištěných stránek prvních kartáčových obtahů.

Když mě Leif uviděl, zamával radostně, oběma rukama a rozhrnul skupinu kolem sebe, aby se mi mohl vyřítit vstříc. Než

se mu to podařilo, vrhl se ke mně další mladík (měl pro změnu bílý svetr s černými a červenými jelínky) a vychrlil na mne celý vodopád mezinárodní výřečnosti.

"Alena Kralova, nicht wahr? Sprechen Sie deutsch, gavaritě pa rusky, do you speak English, parlez vous francais? Yes?"

"Ja – jawohl ... da... yes, a little... si, totiž chci říci oui ... ," koktala jsem tak zděšeně, že jsme se oba rozesmáli. S takovým pokladem jazykových znalostí jsem se ovšem dohodla bez obtíží. Jmenoval se Jón Gunnarsson, za deset minut jsme si už říkali "pane Jóne" a "paní Aleno" a za další čtvrt hodinu už jen "Jóne" a "Aleno".

Zjistila jsem k svému údivu, že toho hodně již řekl Leif - já jsem jen doplňovala a odpovídala na otázky, kterými mě Jón v pravém slova smyslu zasypal. Když už to trvalo asi půl hodiny, nedalo mi svědomí se nezeptat:

"Poslyšte, Jóne, to si neuděláte ani poznámku ? Máte asi skvělou paměť?"

"Naopak, Aleno, proslaveně špatnou, s výjimkou paměti na slovíčka a mluvnicki všelijakých jazyků. Ale mám," sáhl do vnitřní kapsy kabátu a vytáhl plochou krabičku, velikou asi jako pouzdro od kroužítka, "tohle. Dráták!"

"Dráták? Co to propána je?"

"Maličký tranzistorový magnetofon, nahrávající čtyři hodiny na drátek. Moc šikovná věc pro novináře, ale," podíval se na mne prosebně, "prosím vás, Aleno, já vám ho zgruntu předvedu, až bude vydání venku, ano?"

Zrudla jsem zase jednou vztekem sama nad sebou a zároveň si uvědomila, že to s Thjóðviljinem nebude tak zlé, jak to zpočátku vypadalo, a že mládenec s jelínky, mluvící plyně alespoň pěti řečmi, a "drátáky" asi nebudou jedinými vymoženostmi napohled skromné redakce.

Byli jsme už s líčením událostí skoro hotovi, když se odněkud přihnala černovlasá dívka asi v mých letech, ve flekatém bílém plášti a s prsty zahnědlými vývojkou - zkrátka na první pohled fotografa.

"Tady jsou obrázky, Jóne. Prima, co? Ten aparát bych si nejraději nenápadně přivlastnila. Koukej - takové mrně ... " (To mi Jón dodatečně přeložil.)

Nechápavě vrtěla hlavou a prohlížela nedůvěřivě na dlaní - moji mikromu. Zapomněla jsem na fotografie jako na smrt!

To se ví, že jsem se hned na hromádku fotografií vrhla. Kámen mi spadl ze srdce. Všechno bylo v mezích možností takové, jaké jsem si to přála. Podivní ptáci, kostry, panáci v modré jeskyni i reprodukce Vernova vlastnoručního dopisu, Jirka, Bjelke, Leif i já, mušličky - zkrátka všechno. Byla bych nejraději slečnu kolegyni objala za znamenitý kus práce, ale ta chytla fotografie a byla ta tam.

"Kam tak běží ? Ani jsem jí nepoděkovala!"

"Za co?" podivil se Jón. "Běží samozřejmě retušovat. vytečkovat drobné vady a pak ihned snímky ponese do štočkárný. Ale teď. Aleno, vás všichni na chvíli opustíme. Musíme udělat bleskovou poradou a dát se do zvláštního vydání. Není to tak snadné - papír, tiskárna a takové ty věci ... To víte, mnoha lidem překážíme. Ale všechno půjde, uvidíte! Za dvě hodiny se už rozběhnou naši dobrovolní kolportéři po Reykjavíku. Pak vám teprve náležitě poděkujeme a popovídáme si . . . "

Zůstali jsme tu sami s Leifem a mladíkem v černém svetru s modrou tužkou, který neviděl, neslyšel a jen škrtal a vpisoval.

Pod oknu se ozvalo volání kamelotů. Leif přistoupil k oknu. poslouchal a pak přeložil:

"Létající talíř nad Sneffels ... američtí odborníci tam ... Sneffels uzavřený pro každého člověka ... "

Aniž jsme si něco řekli, podívali jsme se oba přes moře, k severu, směrem, kde daleko za obzorem píchala do mraků špička Skartarisu a strašně hluboko pod ní byli ve světě skal a strašidelných soch Bjelke a Jirka.

Kapitola 27 - Doktor Kameník se vrací

Podle toho, co jsme vám, milý redaktore, vyprávěli, Alena, Bjelke, Leif i já, máte jistě dojem, že jsme vlastně za celé té merendy kolem Díry svatého Patrika pořád někam pracně a z posledních sil šplhali. Vidíte?

No - docela upřímně! Na Skartaris, do kráteru a zase zpátky, pak od moře tou zatracenou stěnou a zase dolů, Dírou svatého Patrika, po žulových viklanech a teď zase zpět, pěkně ve vlastních stopách nahoru do jeskyně před Dírou. Máte pravdu. Šplhání bylo namouduší dost, tolik, že chci docela vážně nechat kaverníkolní brouky kaverníkolními brouky a věnovat se třeba - no třeba krascům, těm fešákům, co sedí jako smaragdy v šípkových a jabloňových květech a na listech. Už proto, aby měla Alena co fotografovat i na barevný film a aby to byla pastva pro oko.

Jeskyně mě teď dost dlouho asi nebudou bavit...

Ale k věci. Ta cesta zpátky Dírou svatého Patrika byla sice, tak říkajíc, pro vrahy, ale ne zase tak zlá, jak jsme se s Bjelkem strchovali. Je to stará zkušenost, že stoupání je často bezpečnější a do jisté míry i pohodlnější než sestup. Tady se to potvrdilo znovu. Věřte nebo nevěřte, nejhorší kus cesty byl přes ty viklany, jednak pro hrůzu potácejících se katedrál pod nohama, jednak pro strach, že odněkud vypluje potvora velikostí balónu a zamrká na nás radioaktivníma očima. To se mi to směje, redaktore, dnes, u nás v Praze, v islandských bačkorách a nad černým kafem, ale tam - fujtajdl! Raději nevzpomínat! Viděl jste fotografie černé medúzy? Ne? V posledním čísle časopisu Nature byly původní Borglandovy snímky - ten chlapík má ale odvahu!

Když jsme prošli jeskyní Soch a tunelem, vystříleným dynamitem do skály, připadali jsme si skoro jako doma a přesvědčovali jsme se, že opravdu vidíme vysoko nad hlavou nepatrný záblesk denního světla, dopadajícího z jeskyně do Díry svatého Patrika. To se ví, že to byl nesmysl, v jeskyni byla tma jak v ranci, natož v samém závrtu, ale aspoň vidíte, jak už jsme pospíchali zase na lidský svět. Na skalní římse, odkud se přede dvěma dny zřítíl Leif - zdálo se nám to už nejméně dva roky nebo dvě století -, jsme chvíli odpočívali.

"Poslyš, Jyrry, kudy vlastně asi šel Arne Saknussem?! zeptal se pojednou Bjelke, pomalu žvýkající kus konzervovaného corned-beefu.

Opravdu - kudy šel alchymista, kejklíř a vědec, v jehož stopách jsme se k akci VAI dostali my?

"Já myslím, že tudy. Možná že se nedostal dál než zrovna sem, a aby to lépe vypadalo, napsal, že byl ve středu Země. Snad si to skutečně myslel."

"To rozhodně ne," namítl Bjelke, "tehdy už byla představa o velikosti zeměkoule docela slušně zpřesněna zámořskými objevy a vědec jako Saknussem si těžko mohl splést vzdálenost 6 378 kilometrů, která dělí zemský povrch od středu, s několika stovkami metrů, které jsme pracně slezli."

"Stejně nesmyslná je ovšem představa, že by byl skutečně došplhal až do středu Země a zpět," namítl jsem.

"Předpokládáme-li minimální denní spotřebu vody a potravin nejméně dva kilogramy, musel by na takovou štrapáci při postupu tisíc metrů denně nést ranec asi pětadvacet tun těžký a taktak by vystačil."

"Vodu mohl nalézt někde v hloubce, Jyrry."

"Aha. Hansův potok, potok tvého dědečka, vid', který tak ochotně vedl výpravu pana profesora Lidenbrocka k plantážím obrovských žampiónů a ke světu pod zemskou kůrou."

"Nesměj se, Jyrry. Ten svět pod zemskou kůrou totiž nejde lidstvu z hlavy. Nejen pekla všech dob a národů, ale i Vernův podzemní svět. Obručevova Plutónie, Burroughsův Pellucidar ..."

"To všechno jsou nesmysly, výplod lidské fantazie a touhy po lepším a zajímavějším prostředí, než bylo to nahoře. A peklo? Kam ho měla církev strčit než pod zem, když nad hlavou už bylo usazeno nebičko se svatými a anděly? Já ti povím, co je ve středu Země. Žádná Plutónie, žádný Pellucidar a přirozeně ani žádné žampióny velké jako deštníky trhovců. Taky žádný vnitřní oheň, jak se donedávna věřilo, a dokonce ani jádro ze železa a niklu, NiFe, jak se ještě dnes občas dočteš, ale v podstatě asi tytéž horniny a sloučeniny jako na povrchu, jenže v kovovém, metalickém stavu, stlačené obrovským tlakem tak, že atomy leží vedle sebe jako sardinky a hmota, která má na povrchu hustotu asi 3,5, dosahuje ve středu Země hustoty 8-11. Odborníci na zemětřesení, kteří na tohle přišli, ještě tvrdí, že kolem metalického jádra je vrstva olivínu čili po našem, česky, kosočtverečného ortokřemičitanu hořečnatéhoželeznatého. Zapamatoval jsem si ho proto, že je to lepší jazykolam než 'Zalyžářivší si lyžař potkal nezalyžářivšího si lyžaře'."

S těmi atomy a sardinkami to neber tak doslova - kdyby opravdu šlo je natěsnat, bez ohledu na odpor elektrických polí, k takové surovosti, nabyla by celá zeměkoule pěkně příručního formátu a vešla by se ti do kapsy, ovšem musela by to být kapsa hodně pevná - vážila by pořád tolik, že se to dá v kilogramech vyjádřit číslem o čtyřicetkrát více místech ..."

"Cožpak to jde, aby tatáž látka byla jednou kovová a podruhé nekovová?"

"No ovšem - a doplatila na to životy například v roce 1912 Scottova výprava k jižnímu pólu. Cín, jímž byly uzavřeny plechovky s petrolejem, se mrazem změnil z kovového stavu v nekovový prášek, o čtvrtinu lehčí, petrolej vytekl a badatelé zahynuli zimou. Škoda že se neporadili s nějakým starým strážcem muzejních sbírek. Ten dojista zná 'cínový mor' a ví, že cínová nádoba vystavená mrazu je nevyhnutelně odsouzena ke zkáze. Kovovou i nekovovou podobu může mít třeba i arzén nebo fosfor - a té kovové dosáhneme snadno i v laboratořích svými ubohými prostředky, tlakem několika mizerných tisíců atmosfér, zatímco paní zeměkoule disponuje milióny atmosfér jako nic a dokáže uvést do kovové podoby i plyny."

Bjelke zmlkl, udolán mými pádnými argumenty. Naneštěstí jsem se však v Saknussemově cestě mýlil, ale o tom vám budu vyprávět zase jindy.

Vystupovali jsme pomalu, opatrně, šetříce síly a vyhýbajíce se nebezpečí, ať už hrozilo ze slepých ptáků, hlásících se tikáním Geiger-Müllerova počítáče, nebo na obzvláště strmých místech zřícením do propasti.

Znovu jsem blahověl moudré opatrnosti, která nám nedovolila použít pro pokrývky a nerozbitné potřeby geniálního způsobu dopravy, vymyšleného pro Díru svatého Patrika Vernovým hrdinou Lidenbrockem: totiž hodit prostě svázaný balík do propasti. Kameny, které jsme občas nohama uvolnili, se odrážely nekonečně dlouho, stále dolů, dolů, do černé tmy pod námi, pak už jen harašily jako zrnka písku - ale zvuk dopadu jsme nikdy nezaslechli. Čertovská Díra!

Na jedné z posledních zastávek, které jsme vždy dělali na několik minut asi po hodině výstupu, jsem se konečně zeptal:

"Ty, Bjelke, a co vlastně budeme nahoře dělat?"

Pokrčil rameny.

"To se ukáže. Pokusíme se zabránit, aby byla předsíň Díry obsazena vojenskými zájemci dříve, než se dostaví vědci a zástupci naší vlády, podaří-li se to slečně Aleně a Leifovi."

"A jestli se to nepodaří?"

"Potom zůstane jeden z nás na místě a pokusí se projít druhý."

"No dobrá," řekl jsem a raději se nezmiňoval o tom, že už nemáme nic k pití a k jídlu ani tolik, aby to stálo za řeč, "ale jak chceš, prosím tě, zabránit vojákům a policistům vniknout do jeskyně? Pokud ovšem tam budou chtít lézt."

"S tím musíme počítat, jakmile zpráva o našich objevech vyjde v Thjódviljínu. Půjde právě o těch několik hodin, které uplynou mezi uveřejněním zprávy, která se samozřejmě za několik minut dostane telefonem nebo jinak k policistům kolem Sneffelsu a na Skartaris, a možností lidu a pokrokových organizací zasáhnout. Nejprve se budeme snažit je přemluvit, poukážeme na nebezpečí záření ... Viš, Jyrry, naši vojáci i policisté jsou rozumní. Věřím, že máme možnost zvítězit."

"A ti z Keflavíku? Military Police, elitní jednotky americké armády?"

"Uvidíme, Jyrry ..."

Tak tedy dobrá. Když uvidíme, tak uvidíme.

Lezli jsme trpělivě a oddaně dál. Ted už nad námi opravdu svítalo.

Jeskyně, předsíň Díry svatého Patrika, která se nám při vstupu z denního světla na dně kráteru Sneffelsu zdála dokonale temnou, ukazovala teď po třech dnech strávených v podzemí přece jen přívětivou "pozemskou" tvář, když si naše oči zvykly i na sebemenší zákmit světla. Zapomněl jsem totiž dodat, že jsme od podivuhodných obrazovek v jeskyni viklanů už nesvítali hořčíkovými pochodněmi, ale elektrickými svítilnami a parafinovými loučemi, jejichž světlo bylo sice podstatně slabší, ale neoslňovalo nás.

Zbývalo ještě několik desítek metrů. Zastavili jsme se na skalní plošině u runového nápisu, který jsem našel při prvním bláznivě nepřipraveném průzkumu ústí Díry svatého Patrika (kdo mohl ostatně čekat, že ty slepé potvory budou zářit?), zachytili po několika pokusech lano, ponechané na balvanu blízko ústí, a z posledních sil, funice a sakrujice, šplhali v nebezpečné, ale bohužel nevyhnutelné blízkosti jednoho ze zářících ptáků, toho ukazujícího zobákem dolů cestu do propasti. Geiger v Bjelkově batohu se zuřivě roztikal jako budík s rozbitou kotvou (nebo co to vlastně v budících je, aby se moc nerozběhly), já jsem si při své smůle samozřejmě zamotal lano kolem nohy právě u toho stříbřitě lesklého neřáda a trvalo několik nekonečných vteřin, než jsem se dostal dál. Cítil jsem přímo jasnozřivě, jak růžový sloupec v dozimetru, ukazující celkovou dávku ozáření, pomalu rudne. Teď mohu nemoc ze záření zrovna potřebovat nejméně - řekl jsem si. Hej rup! poslední úsilí, při kterém se mi až zatmělo před očima, vzorný gymnastický vzpor... a už jsem ležel na okraji ústí Díry svatého Patrika vedle Bjelkeho, který na tom nebyl o nic lépe než já.

Venku asi zrovna zapadalo slunce. Od východu z jeskyně se sem dralo narůžovělé světlo, plné chladné svěžesti sněžných polí a ledovců, prosívané lehounkými mraky nad Faxe-fjórдем a jako tápající jemnou rukou mezi hrubými, divoce rozházenými balvany v jeskyni. Naslouchali jsme - ticho. Zdálo se, že v jeskyni nikdo není.

Vydali jsme se ke vchodu jeskyně, pro jistotu s uhašenými loučemi. Bjelke opatrně vybíral cestu napřaženou ionizační komůrkou Geigera, potikávajícího ve spršce paprsků ze slepého ptáka téměř u stropu jeskyně, teď zákeřně skrytého v hustém stínu. Ukrývali jsme se za balvany, lezli po čtyřech ve skalních brázdách, otloukajíce si kolena a svorně nadávajíce na hloupé nápady, zřizovat radioaktivní zářiče v místech, řekněme, turisticky přístupných.

Nemýlili jsme se - slunce opravdu zapadalo. Chýlilo se k půlnoci. Za několik minut se snese krátká, jako mlékem politá islandská letní noc.

Vystrčil jsem opatrně hlavu z ústí jeskyně. Dno kráteru bylo, pokud jsme dohlédli, liduprázdné - ale zato na vrcholku Skartarisu bylo živo. Měl trochu změněný tvar - tehdy jsme nevěděli proč a nijak jsme to zatím nespojovali s knoflíky, prvky atmosféry a otřesem, který jsme v podzemí zažili po rozluštění tajemství bělavé desky. Nejvyšší hrot zmizel, místo něho byl vrchol ukončen plošinou, na níž se hemžily mezi jakýmsi konstrukcemi z vysokých stožárů postavičky.

Nerozeznali jsme na tu dálku ani barvu jejich stejnokrojů, měly-li totiž vůbec stejnokroje - ale z rychlého pobíhání, prudkých gest a překotné činnosti se dalo soudit, že se stalo jistě něco mimořádného.

Bystřejší Bjelke se ke mně obrátil a i v růžovém světle západu slunce jsem viděl, že je bledý a zděšený.

"Jyrry," řekl zaškrnceným hlasem, "Jyrry, my jsme asi nějak tam dole, v jeskyni, víš, tím mačkáním tlačítek, oživilí sopečnou činnost Sneffelsu ..."

"Prosím tě - co je to zase za nesmysl! To by ze Skartarisu alespoň vystupoval kouř a určitě by se tam neprocházelo tolik lidí!"

"To je pravda, ale ten vrchol ... Přece vidíš, jak se změnil?!"

"No - změnil. A co má být? Alespoň se starají o vrchol a nás nechají na pokoji!"

"To je tedy pravda, ale, Jyrry," Bjelke mě chytil křečovitě za ruku, "cožpak se nepamatuješ? Zrovna tam, na špičce Skartarisu, stál přece na stráži ten voják ..."

Hrom do toho, docela jsem zapomněl! Co jsem to jen měl za hloupý nápad, hrát si s tlačítky a předvádět svoji vynalézavost a znalost Mendělejevovy tabulky! Proč jsme jen nepočkali na vědce, na řádný průzkum jeskyně? Byla to neomluvitelná klukovina, která možná stála lidský život ...

Stáhlo mi to hrdlo jako provazem.

"Bjelke, pojďme tam. Já musím vědět ...", zdvihal jsem se už ze země a chtěl jsem vyjít na dno kráteru. Bjelke mne zadržel.

"Ne, Jyrry. Ničemu bychom nepomohli a možná že bychom všechno zkazili. Je to strašné a neodpustitelné, jestli jsme svou neopatrností - já jsem vinen zrovna tak jako ty - zabili člověka. Ale za námi jsou možná transurany, návody na ničivé válečné stroje a kdoví co ještě. Smrt pro milióny lidí, rozumíš? Ovládni se, Jyrry, prosím tě. Já vím, jak ti je. Mně není o nic líp."

Slunce zatím zašlo a na vrcholu Skartarisu se rozsvítil oslnivý věnec reflektorů. Stožáry byly tedy součástí osvětlovací soupravy. V přízračném světle vysoko nad námi pokračovala práce. Vypadalo to, jako by Skartaris opravdu soptil.

Občas se totiž světlo zeslabilo, když pohybující se postavy zakryly několik reflektorů současně, a pak zase vyšlehlo, odrážejíc se na ledových polích a skálách uvnitř kráteru stovkami blesků.

"Musíme pít, Jyrry," připomněl Bjelke. "Pojď, někde tu najdeme trochu vody. Ti nahoře jsou oslnění a do kráteru nevidí."

Ano - měl pravdu. Měl jsem už jazyk suchý a naběhlý a hrdlo drsné jak skelný papír, jenže rozčilení bylo silnější. Teprve teď jsem si uvědomil, že strašlivě toužím po doušku vody, že mám takovou žízeň, jakou jsem v životě nepoznal, že jsem žízní přímo nemocný.

Vyšli jsme z jeskyně na dno kráteru. Poprvé po několika dnech nás ovanul svěží mořský vítr. Nastavovali jsme mu tvář jako očištěné lázni. Vody bylo v prohlubních balvanů dost a my pili a pili, nenasytně a zhluboka, ačkoli nám mezi zuby skřípal jemný písek, či spíše prach, zanášený mistourem do kráteru.

"Naplníme ještě polní láhev, Jyrry. Kdo ví, jak dlouho ..."

Nedomluvil.

Z vrcholu Skartarisu švihl ostrý paprsek světla do kráteru, chvíli tápal, a pak se zastavil přímo na ústí jeskyně před Dírou.

"Zatraceně!" zaklel jsem, "nemůžeme teď zpátky."

"Výtečně," zaradoval se naopak Bjelke, "Aleně a Leifovi se to podařilo. Thjóðviljin vyšel. Už se nemusíme schovávat. Pojďme."

Sotva jsme se pohnuli, zachytil nás další kužel paprsků. Mou první myšlenkou bylo vrhnout se k zemi, víte, redaktore,

to jsou ty hloupé vzpomínky z války, na reflektory strážních věží v koncentračním táboře, ale včas jsem si uvědomil, že se přece jen v tomto případě kulomet ozvat nemůže, a tak jsme s Bjelkem přešli k ozářenému vchodu do jeskyně jako dva herci ve světelném kruhu k pohádkové kulise.

"Tak, Jyrry, postav na kafe. Za chvíli tu budou hosté!" pokusil se Bjelke zažertovat.

A byli. Jenže ne dlouhou a svízelnou cestou po kamenitých stráních a ledových polích vnitřních stěn kráteru, ale daleko pohodlněji. Netrvalo ani půl hodiny, když se nad Sneffelsem ozvalo vrčení a na dno kráteru, ozářené teď všemi reflektory z vrcholu Skartarisu, sestupoval malý vrtulník amerického námořnictva pro šest osob.

Zastavil se opatrně ve vzduchu několik metrů nad kamenitou plošinou, vybral si místo k přistání a dosedl asi třicet metrů od jeskyně, v jejímž ústí jsme s Bjelkem seděli na balvanech. Vyskočil důstojník ve stejnokroji plukovníka amerického letectva, mladík v kombinéze s radiometrem nebo nějakým podobným přístrojem v brašně na rameni a samozřejmě vojenský policista s krátkým samopalem. Pilot zůstal sedět na svém místě. Viděli jsme průhledným panoramatickým krytem kabiny, jak vytáhl ihned nějaký časopis a zahloubal se do něho, naprosto bez zájmu o okolní svět.

"Mluv ty, Jyrry, umíš lépe anglicky," zašeptal Bjelke, "já vím, není to nejlepší řešení, nejsi islandský občan, ale nedá se nic dělat. Hlavně zdržuj!"

Plukovník, doprovázený radiometristou, nesoucím před ním ionizační komůrku na dlouhé rukojeti jak křížek před procesím, opatrně našlapoval na ostré žulové úlomky, došel k nám a zasalutoval.

"Mluvíte prosím anglicky?" zeptal se, vyslovuje každou slabiku jasně a srozumitelně.

"Prosím," odpověděl jsem.

"Pan doktor Kemenyk, nemýlím-li se," přešel mne plukovník pohledem od hlavy k patě a lehce se uklonil, "tam," podíval se mně přes rameno, kde nezúčastněně kýval na balvanu nohou druhý, obránce pevnosti, "váš pan kolega doktor Bjelke, že ... ?"

"Nemýlíte se, pane plukovníku," řekl jsem stejně zdvořile. "Čemu vdčíme za čest vaší návštěvy?"

Důstojník se uzhale pousmál: "Připisoval jsem zatím sense of humour, smysl pro vtip, jen anglosaským národům, pane doktore. Vidím, že jsou jím vydatně obdařeni i Slované. Vaše otázka měla být, doufám, vtipem?"

"Naprosto ne!" já na to. Připadal jsem si jako brankář mužstva, vítězícího půl minuty před koncem hry o jednu branku, který rozvázně a pomalu poklepává míčem, pak si to rozmyslí, ještě jednou se vrátí a nakonec jej nakrátko vyhodí na obránce. Zkrátka, stírádal jsem vteřiny, jenže onen brankář z přirovnání ví, že jej za třicet vteřin vysvobodí soudcova píšťalka. My jsme to nevěděli. Konec utkání mohl přijít za hodinu, za dvě, za deset hodin nebo případně pro nás vůbec ne.

"Nuže, zkrátme tento rozhovor. Jste zřejmě unaveni, vyčerpání cestou, která vás proslaví v celém vědeckém světě. Blahopřeji vám, doktore..." ztvrdl najednou plukovníkův výraz i pohled. "Vyzývám vás však, abyste ihned v mém doprovodu opustili prostor radarové základny Spojených států Sneffels. S přihlédnutím k tomu, že jste možná v okamžiku vstupu do podzemí nevěděli o pronájmu této oblasti našim ozbrojeným silám, vás nezatýkám. Nebudu však ani okamžik váhat to provést, jestliže se budete protivit. Prosím," pokynul rukou k vrtulníku, "následujte mne. Vysadím vás podle vašeho přání kdekoli za okruhem pěti kilometrů od kráteru."

"Velmi laskav, plukovníku," uklonil jsem se zase pro změnu já. "Jenže dovolte, abych vás uchránil nepříjemností. Pokud je nám známo, vláda Islandské republiky dosud nepodepsala dokument o pronájmu Sneffelsu vašim jednotkám - k tomu je oprávněno pouze zasedání Spojeného Althingu. To za prvé. Za druhé raďte vzít na vědomí, že vaši výhrůžku o zatčení považují za protiprávní. Jsem občanem Československé socialistické republiky, mám řádný pas a vstupní vízum, dokonce i povolení a pověření ke speleologickým výzkumům od islandské vlády a zatčení mohu být pouze na základě zatykače vydaného islandskými úřady. Vyhrazuji si stížnost na váš postup československým zastupitelským úřadům v Reykjavíku. Dejte pozor, plukovníku - diplomatická nota naší vlády vládě USA by vám asi neposloužila!"

"Tuto starost ponechte prosím laskavě mně ..." skočil mi do řeči plukovník.

"Okamžik, ještě jsem nedomluvil. Mám ještě třetí bod. Jako lékaři jsme my oba, já i kolega Bjelke, povinni nevpustit do prostoru jeskyně nikoho až do příchodu islandských bezpečnostních orgánů. V prostoru jeskyně jsou silné radioaktivní zářiče, ohrožující každého, kdo se přiblíží. I k vám ostatně dosahuje stopová radioaktivita. Zeptejte se radiometristy."

Plukovník kvapně ustoupil o pár kroků. Několik nedávných havárií atomových reaktorů s tragickými, smrtelnými následky bylo ještě v živé paměti světové veřejnosti a radioaktivitu nikdo nepodceňoval. Radiometrista odsunul jedno ze sluchátek z ucha, aby slyšel rychlou, tlumenou plukovníkovu otázku, přikývl a ukázal na ciferníky na horní stěně brašny. Plukovník ustoupil ještě dále, takže musel zvyšovat hlas, abychom mu rozuměli.

"Upozorňuji vás, že neopustíte-li do pěti minut jeskyni, použijeme násilí!"

Bjelke, který se ke mně nepozorovaně přiblížil, mi zašeptal do ucha:

"Řekni mu, Jyrry, že v případě jakéhokoli nátlaku zavalíme předsíň výbuchem připravené nálože, abychom uchránili objevy, které patří vědě, před zneužitím. Řekni mu, že bude osobně celému světu zodpovídat za tuto nenahraditelnou ztrátu."

Opakoval jsem Bjelkova slova anglicky a div jsem se nezakotkal, když jsem si uvědomil, jak si vymýšlíme neexistující "připravené nálože". Plukovník ostatně také zřejmě nebral naši výhrůžku vážně.

"Uplynuly čtyři minuty," prohlásil, pohlédnuv na náramkové hodinky. Někde za hradbou kráteru zřejmě vycházelo po krátké noci slunce. Na oblohu vystřelily rudé šípky, reflektory na vrcholu Skartarisu zbledly. Modravý přísvit, ozařující oblohu nad kráterem, z nás všech dělal mrtvolné, bledé postavy, s hlubokými stíny pod očima.

"Pět minut," konstatoval plukovník, podíval se na mne tázavě, a když jsem nejevil nejmenší chuť opustit svůj balvan, kývl na pilota, který opatrně složil svůj časopis a přidružil se k vojenskému policistovi.

"Odzbrojit a vyvést!" nařídil plukovník.

S tím odzbrojením to bude asi těžké, pomyslel jsem si - není totiž u nás co vzít. A vyvést - inu, dlouho se asi proti samopalům bránit nebudeme.

Právě jsem se chystal "zkrátit frontu" a ustoupit do předsíně Díry svatého Patrika, když se za mnou, dost daleko v jeskyni, ozvalo Bjelkovo zavolání "Jyrry, k zemi! Bouchne to!"

Leifův dynamit! blesklo mi hlavou.

"Down!" zařval jsem a plácl sebou jak široký, tak dlouhý mezi balvany. Pilot i policista ihned bystře následovali mého příkladu. Radista se tvářil nechápavě. Neslyšel, sluchátka na uších, můj výkřik. Konečně pochopil a užuž se spouštěl na všechny čtyři - ale plukovník ho zuřivě zadržel a ostře nařídil vztyk i ostatním dvěma. Než mohli rozkaz provést, ozval se v jeskyni ohlušující výbuch. Nad hlavou mi hvízdly kameny, vymrštěné explozí, a celé ústí jeskyně bylo v mžiku zakryto prachem a dusivým, žlutým dýmem.

Teď šel ovšem k zemi i plukovník. Byl duchapřítomný a chladnokrevný - to musím uznat. Ihned po výbuchu vstal, oprášil si pečlivě stejnokroj, zavolal své mužstvo, nastoupil do vrtulníku a odletěl. Nám už nevěnoval ani pohled. Sotva se vrtulník odlepil od země, vrhl jsem se do jeskyně hledat Bjelkeho. Tápal jsem v kouři a prachu, bez ohledu na záření - až jsme se s Bjelkem srazili. Přicházel mi vstříc, začerněný v obličeji a potřásaje hlavou jako plavec, kterému natekla do uší voda.

"Človče, Jyrry, to bylo šupa, co? A to jsem zapálil jen jednu patronu! Zkrátil jsem asi moc doutnák, bouchlo to dříve, než jsem myslel. Sotva jsem stačil utéci za roh skály. Co plukovník?"

"Je pryč. Odletěl."

"Co říkáš? Mluv nahlas!"

"Je pryč!" hulákal jsem do ucha ohlušenému dynamitníkoví.

Kývl hlavou. "První kolo pro nás. Teď začne druhé."

Vypadalo to, že druhé kolo opravdu začne co nevidět. Výbuch byl samozřejmě vidět i slyšet na vrcholku Skartarisu, odkud se ihned úprkem k nám pustily drobné postavy, klouzaly po ledovém poli a zkracovaly si cestu přímo dolů, kde to sklon svahu dovolil. Když se vrtulník vznesl a bylo jasné, že výbuch nebyl atentátem na delegaci z Keflavíku, znatelně zvolnily pohyb, zrozpáčitely.

Tak jsme si to alespoň vysvětlovali my. Neviděli jsme z takové vzdálenosti, že se lidé na vrcholu Skartarisu ohlížejí dolů k silnici, že důstojníci překotně a rozčileně udělují rozkazy, že se četa islandské policie rozvíjí v řídký řetěz, zahrazující jedinou poněkud schůdnější přístupovou cestu na okrouhlý hřbet kráterového valu kolem Sneffelsu. To všechno jsme nemohli přirozeně vidět - ale že se něco děje, bylo náblední.

"Druhé kolo" se opožďovalo. Vojáci a policisté z vrcholu Skartarisu sestoupili sotva do polovice svahu - pozoroval jsem je, zatímco Bjelke připravoval v jeskyni nálož, schopnou tentokrát opravdu zavalit celou předsíň Díry - pak se zdálo, že jsou odvoláni zpět. Někteří se rychle vraceli, někteří postávali v hloučcích, dívajíce se směrem k nám.

"Ty, Bjelke," volal jsem směrem za sebe do jeskyně, "něco se děje. Nahoře je nějaký zmatek. Ne abys to teď zapaloval!"

"Neboj se, dám pozor. Ale jistota je jistota. Nemám tu skálopevnou víru v zázračnou moc rudých časopisů jako ty a raději připravím dynamit."

"Jen počkej, však on tě ten rudý časopis přesvědčí!" odsekl jsem zpátky právě v tom okamžiku, když se na vrcholu objevila celá řada nových postav, jedna vedle druhé, jako by vyběhly, držíce se za ruce, kolmo nahoru od silnice až pod Skartaris. Hrklo ve mně: posila! Ale ne - ti lidé mávali a volali, že to bylo slabě slyšet až sem dolů k nám.

"Bjelke, honem pojď, Bjelke!"

"Co je?"

"Nevím. Proto chci, abys sem přišel."

Bjelke se vynořil z jeskyně, mhouře oči v prudkém ranním světle, a zadíval se nahoru, kde zrovna teď vylétlo do výše hejno bílých holubů. Ne - to nebyli holubi, ale letáky, které někdo plnými hrstmi shazoval z vrcholu Skartarisu na svahy kráteru. Bylo vidět, jak je váhající postavy, které se před chvílí zastavily na poloviční cestě k nám, sbírají. Několik jich zanesl vítr až na svah nedaleko od nás.

"Počkej, Bjelke, dojdou tam ...," řekl jsem a chtěl se vyšplhat na první balvany suti pod svahem, když se pode mnou začala země podivně kymáčet.

"Zase něco letí ... nebo soptí Skartaris ... schovej se ...," řekl jsem těžkým jazykem a snažil se udržet rovnováhu.

Bjelke mě zachytil ze zadu za ramena.

"Co je, Jyrry? Odpočiň si, sedni si, tak ..."

Opřel mne o balvan jako loutku a šplhal se pro leták sám. Země se pomalu uklidňovala a ten protivný pocit nevolnosti a blížícího se zvracení také ustával. Odněkud se ozvala muzika - víte, redaktore, taková česká muzika, bůhví kde se tu vzala a kdo se obětavě tahal po skálách s lesními rohy a křídlovkami a bombardónem a bubnem.

Na jazyk mi přišly verše:

... ach Čechy krásné, Čechy mé,
v hospodě skryté vyhrávají,
v hospodě, kterou nezříme,
ach Čechy krásné, Čechy mé,
a ještě krásnější jste v máji ...

Od koho jen, proboha, tahle báseň je Nezval, Halas, Hrubín? Usilovně jsem vzpomínal (země se zase trochu

zakýmácela, ale já na ni vyzrál a pevně jsem se chytil balvanu) a najednou jsem si uvědomil, že Bjelke je zase vedle mne s listem potištěného papíru a rozčileně si něco předčítá.

"Sláva vědy naší mladé republiky . . . zrychlit, vývoj lidstva o století nebo ho o staletí vrátit zpět ... odpovědnost lidu ... vyzýváme ihned k mírovému pochodu do Sneffelsu, v němž nám, svobodnému lidu svobodné republiky, nikdo nemůže zabránit ... vyzýváme všechny studenty a vědce, dělníky a námořníky, zástupce lidu v Althingu . . . vyzýváme umělce, jde o minuty ... zachraňte účastníky nejúžasnějšího příběhu, který kdy svět potkal, zabraňte zničení ... řidiči autobusů, majitelé nákladních automobilů ... "

Když se kymácení na chvilku utišilo, dokázal jsem přečíst v záhlaví velkým písmem: "Thjóðviljin!" Aha, zvláštní vydání ... A zase se v ledovém vzduchu zatřepetala muzika, kde jen může být?

"Vidiš, Bjelke, zázračnou moc rudých časopisů ... To je, chlapče, to: nebýt sám. Víš, Bjelke, jen nebýt sám. V tom to je," opakoval jsem tvrdošíjně a díval se na lidského hada, který už sestoupil téměř až k nám. To už nebyly zmatené postavičky vojáků a policistů - ačkoli i ty jsme v průvodu (teď už to byl opravdu nejspíše průvod) rozeznávali - šli s ostatními, pušky na ramenou, pomáhali si vzájemně přes obtížná místa. A hudba, hudba jim hrála, a pořád ji nebylo vidět ...

"Jyrry," chytil mne Bjelke za rukáv, div mi jej neutrhla, "vidíš, kolik lidí si pro nás přišlo? Celý Reykjavík - univerzita - tamhle jde rektor ... A tam v kostkovaném svetru, to je přece profesor Sörensen, víš, ten, co nám psal dopis o runách . . . "

"A námořníci," řekl jsem těžkým jazykem já. "Vidíš námořníky. Bjelke? Jsou krásní, vid? Já mám námořníky moc rád. A poslyš ... ," naklonil jsem se k němu důvěrně, "kde to vlastně hraje ta muzika?"

"Jaká muzika, Jyrry?"

"Neptej se tak hloupě, prosím tě. No přece ta hudba. Vždyť slyšíš: trárátata, trára ... "

Proč se ten Bjelke na mne tak divně dívá?

Zástupu chybělo už jen několik set metrů dolů na dno kráteru. Nejobratnější už přeskákali z balvanu na balvan a běželi k nám, ale Bjelke si jich nevšímal a díval se jenom na mne, jako by na mně bylo něco obzvláště zajímavého. Nu - možná že bylo. V krátkém záblesku naprosto jasného vědomí jsem najednou viděl Bjelkeho, jak opravdu vypadal: bledého jak stěna, zarostlého, špinavého, strašlivě rozedraného a vyhublého. Já vlastně asi vypadám taky tak, řekl jsem si. Dvojice roztrhaných tuláků bude vítat univerzitní hodnostáře a krásné námořníky.

Vtom se z modrého, bezmračného nebe spustil sníh. Mezi mne a svět padla bílá záclona. Všechno zmizelo ve víru vloček, které kupodivu nechladily, ale příjemně hrály. A hudba byla už skoro tady, hrála, vyhrávala, trára ratata. Chtělo se mi tancovat. Pustil jsem se balvanu.

"Jyrry, proboha, Jyrry ... !" volal někde za sněhovými vločkami Bjelke a vtom se všechno zatočilo a pak už se svět dočista rozplynul v nic.

No, a pak jsem se, redaktore vzbudil v nemocnici. Za deset dnů. U postele seděla Alena a Bjelke. Ten taky v nemocničním županu.

Kapitola 28 - Doktor Bjelke, když už všechno dobře dopadlo

Když jsme se volky nevolky stali slavnými - a věřte, redaktore, že to není zvlášť příjemné a nikdy se o to raději nesnažte - když naše obrázky, ty slušné, civilní, co fotografovala slečna Alena, i ty loupežnické, pořízené fotoreportéry v kráteru, prolétly světem - neodvážil se nám už nikdo říci pravdu: že totiž naše výprava byla bláznivě riskantním podnikem a že jen zázrakem skončila tak šťastně.

Asi pátý den, když už jsem se docela zotavil z nervového i tělesného zhroucení - to ještě Jyrry spal a spal jak Šípková Růženka (tuším, že vy, Češi, také tu pohádku znáte, že?) -, za mnou přišel přednosta kliniky, kde jsme s Jyrrym leželi, profesor Thórdarsson. Posadil se k posteli s hromadou novin, plných zpráv o naší cestě, a předčítal jednotvárným hlasem tučněji tištěné titulky, jako by sečítal jednotlivé položky: nemoc z ozáření, nevyspání, senzační výstup severním svahem Sneffelsu, cesta v místouru do kráteru, sestup Dírou svatého Patrika, znovu další dávka záření, trvalé nervové vzrušení, žízeň, nedostatečná strava, při výstupu opět záření, opět žízeň, opět bez spánku . . .

"Poslyšte, Bjelke, víte, co jste?" zeptal se nakonec s nasupeným obočím. "Vy i doktor Kameník?"

Raději jsem nechtěl hádat - myslel jsem, že nás profesor Thórdarsson diagnostikoval jako dva blázny, ale chyba lávky. Položil mi noviny na pokrývku - poprvé za celou tu dobu, jinak až dosud přísně zakázal jakékoliv rozčilování a vzrušování - upravil mi trochu podušku, z čehož jsem poznal, jak moc jsme s Jyrrym a Alenou a Leifem slavní, podíval se na mne přísně a nakonec mi to prozradil:

"Vy jste, Bjelke, dva chlapi!"

Přijal jsem poklonu rozpačitě a hned po profesorově odchodu jsem se nedočkavě vrhl na noviny. Co se děje ve Sneffelsu? Nebyla naše námaha marná?

Sotva jsem přelétl první stránky, byl bych nejraději vyskočil a zacloumat Jyrrym, ležícím na vedlejší posteli, bledým, ale pravidelně oddychujícím. Nebylo to marné, zbytečné a hloupé hrdinství.

Celá oblast Sneffelsu byla prohlášena za národní islandskou rezervaci pod patronátem reykjavícké univerzity. Naše vláda se obrátila na všechny národy světa s výzvou ke spolupráci v komplexním průzkumu jeskynního labyrintu, sotva mladý fyzik, inženýr Borgland, předběžně ověřil správnost našich zpráv. Inženýr Borgland se stal také vedoucím pracovníkem průzkumu, jehož provádění měla zajišťovat vládou jmenovaná mezinárodní komise.

O nárocích Keflavíku na Sneffels a o radarové stanici se už nemluvilo.

Jak se ze zpráv zdálo, ujal se inženýr Borgland činnosti se vši energií. Podle přesných Leifových údajů, doplněných snímky a nákresy, sestoupil se dvěma zkušenými horolezeckými průvodci do Díry. Leif, který se samozřejmě také nabízel, byl nemilosrdně odmítnut lékařskou komisí vzhledem k ozáření, které v minulých dnech podstoupil. Týdeník

Život, vycházející v Reykjavíku, toto odmítnutí vtipně komentoval: "Islandská vláda zpřístupní v nejbližší možné době, ihned po skončení předběžných vědeckých výzkumů, prostory jeskynního labyrintu pod Sneffelsem všem našim občanům i zahraničním hostům - jen vlastním objevitelům ne. Skupina odborníků, lékařů a atomových fyziků stanovila v celonočním zasedání hned na počátku průzkumů naprosto nepřekročitelné zásady pro výběr kandidátů ze stovek a tisíců, kteří se již dnes dobrovolně hlásí ke kvalifikovaným i pomocným pracím. Zákon číslo jedna: nikdo, kdo byl v minulém roce ve styku s radioaktivitou, nesmí překročit vchod do předsíně Díry svatého Patrika ... Ubozí objevitelé budou tedy odkázáni jen na televizní a filmová zpravodajství."

Úkolem Borglandova sestupu bylo umístění osvětlovací soupravy a zároveň snížení nebezpečí radioaktivity na kritických místech. Obraz ptáka ihned pod ústím Díry byl zakryt olověnou deskou a polštářem z plastické hmoty, pohlcující neutrony, ostatní místa zahrazena laminátovými fóliemi s antiradiačními nátěry. První z ptáků v předsíni Díry je právě podrobován průzkumu. Za kombinovaným štítem, kryjícím pracovníky, kteří se střídali po čtvrt hodině, byla zřízena dokonale vybavená radiologická laboratoř, v níž nechybějí ani "umělé ruce", dopravující přístroje a rozličné vzorky do bezprostřední blízkosti obrazu a oddělující pomocí karborundových a diamantových pilníků droboučké kousky bělavého kovu k dalšímu zkoumání. Závěry nebyly zatím uveřejněny, podle vyjádření komise vědců však jde o kov nevyskytující se jinde na zeměkouli, dosud neznámý a nesmírně zajímavý, jehož vlastnosti, jak se zdá, neobyčejně přispějí k hlubšímu poznání složení hmoty vůbec.

Předběžně byla zatím zpřístupněna pro výzkum cesta až k podzemnímu jezírku "Vernovy zprávy". Právě pracuje skupina vrtačů na rozšíření vchodu od moře, aby bylo možno dopravit pohodlnější cestou vědecké přístroje a další potřeby co nejbližší podivuhodným obrazovkám. Inženýr Borgland prohlásil, že výzkumy nepokročí dále, dokud nebude přesně zjištěna podstata a nebezpečnost Černé chobotnice, shodně popisované mnou i Jyrrym. Rozhodl se po částech dopravit na skalní galerii poblíže obrazovek jakousi "pevnost" z ocelových pancéřových plechů, pokrytých izolačními vrstvami oliva a gumy, z níž se chce pokusit o podrobnější pozorování netvora.

A tak dále a tak dále. Byly toho plné noviny, redaktore, a nejen naše, ale všechny evropské, americké, zkrátka vůbec všechny. Novináři se předháněli v senzačních domněnkách o Černé chobotnici, o létajícím kotouči, o bílém kovu, o sochách v Modré jeskyni a podle fantazie a temperamentu kladli vlast meziplanetární návštěvy na Mars, na Venuši, ba dokonce i na jiné, vzdálené planety cizích hvězd.

Největší radost jsem měl - víte z čeho? Z interview s vojákem, který stál na vrcholu Skartarisu v okamžiku, když startoval létající kotouč. Byl zdrav jako ryba a jediné, co mu chybělo, byla pravdomluvnost.

Jakmile se půda pohnula, upaloval, až se mu od pat prášilo, ale reportéru New York Herald Tribune ráčil přesto udělit informace o krásných plavovlasých bytostech, které mu kynuly přívětivě na pozdrav z vesmírného vozidla ...

Upřímně řečeno - ani tohle nebyl ten nejbáznivější výmysl ze všech - a zúčastnili se na jejich vymýšlení i vědci zvučných jmen.

Nu, počkáme si, redaktore, vidíte? Skončila, abych tak řekl, pionýrská, dobyvatelská éra Sneffelsu, kterou zahájil před třemi sty lety Arne Saknussem, v níž pokračoval před sto lety Jules Verne a kterou jsme vlastně dovršili my. Teď nastalo trpělivé, mravenčí sbírání, hodnocení a pokusy o nalezení zákonitostí. Tak je to ve vědě skoro vždycky. Ale jsem rád, že jsme byli u toho, věříte? Já, Jyrry, Leif a Alena, docela obyčejní lidé. Ostatně - docela obyčejní lidé většinou rozhodují o osudech světa. A to je správné, nemyslíte, redaktore?

Kapitola 29 - Druhá a poslední káva u docenta Holuba I.

Při této návštěvě už nepadal sníh a medici, vycházející z ústavů lékařské fakulty na Albertově, se nepodobali sněhulákům. Vždyť mezitím uplynula řada týdnů, v nichž jsem navštívil Island, seznámil jsem se alespoň s okrajem jeviště akce VAI, třídil a pořádal své zápisky a magnetofonové pásky a sháněl obrazový materiál jako doprovod této zprávy. Ve vzduchu bylo předjaří, které se neodbytně prodere i sem, kouřem lokomotiv a oblaky výfukových plynů. Z blátivých strání nad Hygienickým ústavem a z tenisových kurtů, rozložených po obou stranách schodiště na Karlov, kde bydlí poslední pražské kuny, voněla hlína, vlhký písek a ještě něco neurčitěho tak krásně, že i když nebylo zrovna moc teplo, byla okna pracovny docenta Holuba, přednosta astrobiologické laboratoře, otevřena dokořán, do slunného odpoledne pod modrým nebem, vyšším a pěknějším než kdekoli jinde na světě.

Docent Holub mě přivítal s otevřenou náručí, totiž, upřímně a skromněji řečeno, s otevřenou náručí přivítal aktovku, v níž jsem mu z Reykjavíku přinášel vzácné původní fotografie, filmové záznamy, dosud neuveřejněné zprávy ze zasedání jednotlivých sekcí komise, výstřižky z odborného i denního tisku a dopisy československých vědců, pracujících na průzkumu jeskyní pod Sneffelsem. Byl jsem jen jakýmsi nezbytným přivažkem.

Ale abych mu nekřivdil - ačkoli měl hromadu práce a pochopitelně hořel zvědavostí na novinky z mé aktovky, věnoval se mi více než laskavě a opět nad černou kávou umožnil uzavřít pro vás, čtenáře našeho listu, celou historii VAI tak, jak se nám dnes jeví.

Pozn. red.

Tedy především, pane docente, odkud přišla návštěva do Sneffelsu?"

"Chcete vědět současný obecný názor vědy, nebo moje osobní domněnky?"

"Obojí. Napřed, dovolíte-li, ten obecný názor."

"Vlast bytostí, které ponechaly záměrně - o tom nelze pochybovat - své stopy ve Sneffelsu, nebyla dosud s jistotou určena. Bedlivým zkoumáním byla vyloučena domněnka, že by snad šlo o vysoce vyspělé pozemšťany. Atlanty, jak se domníval ve svém dopise Jules Verne, nebo o jakéhosi geniálního kapitána Nema, tvořícího v samotě a odloučení svou podzemní říši. Materiály nalezené v jeskyních jsou nepochybně mimozemského původu. Kov, z něhož jsou zhotovena vyobrazení ptáků, je prvkem příbuzným řadě pozemských transuranů, ale typu, který se nepodařilo na Zemi dosud získat ani nejintenzivnějším bombardováním prvků těžkými jádry v cyklotronech.

Ještě zajímavější jsou sochy, totiž hmota, z níž jsou sestrojeny. Podobá se zvláštní tvrdé pryži, ale při chemické analýze bylo zjištěno, že tato hmota není obvyklého organického původu, že neobsahuje téměř vůbec uhlík, který, jak víte, je základním stavebním kamenem všech organických sloučenin, a tedy samozřejmě i gumy umělé a přírodní. Základem materiálu, z něhož byly sochy provedeny, je nesmírně složitá sloučenina křemíku s tak spletutým řetězcem křemíkových atomů, že první zprávu uveřejněnou chemicko-fyzikální skupinou, přijala světová odborná veřejnost jako aprílový žert. Nikdo nechtěl uvěřit, že by křemík mohl vytvářet struktury, předčící svou složitostí sloučeniny uhlíku, protože nebyly dříve na Zemi ani zjištěny, ani uměle vyrobeny. Dosud nedovedeme vyrobit ani nejjednodušší bílkovinu a samo zkoumání složité struktury bílkovin a nukleoproteidů, základních kamenů života, teprve v těchto letech dosahuje stavu slibujícího dosažení cíle. Nejzajímavější na celé věci ovšem je, že vůbec nejde o živou hmotu, ale pouze o jakousi umělou sloučeninu, sloužící jen k mechanické reprodukci tvaru pozemšťanů.

Stejně „nepozemsky“ jsou sestrojena promítací zařízení. Nebyla dosud podrobně zkoumána vzhledem k nebezpečí poškození, možná přece jen nezbytnému při demontáži. Jsou to opravdu, jak jistě už víte, pane redaktore, promítací zařízení - okno v jeskyni Soch je jakousi „průmyslovou televizí“, nikoli oknem, jak se domnívali členové skupiny doktora Kameníka. Mezi jeskyní a zevním svahem Sneffelsu je totiž dvě stě metrů skály. Naděje na proražení „okna“ dynamitem by tedy nebyla valná. Dosud se elektronikům ani horolezcům nepodařilo zjistit místo přijímacího zařízení, zamířeného na Bredí-fjórd odněkud, soudě podle úhlu snímaného obrazu, z dolní třetiny svahu Sneffelsu. Nejspíše bude prozkoumáno i za cenu poškození obrazové zařízení nad deskou s vyrytými symboly atomů jednotlivých prvků. Obraz na ní se dnes už nepohybuje, naopak zvolna bledne, byl dokonale tisíckrát fotografován, prozkoumán, proměřen a je už několik měsíců středem pozornosti astronomů celého světa. Ukazuje totiž kotouč Marsu o průměru 42 cm, což byl až dosud pro astronomy jen neuskutečnitelný a bláhový sen. Největší dalekohledy světa, například obr na Mount-Palomaru s pětímetrovým zrcadlem, vrhá na fotografickou desku obraz Marsu jako kotouček o průměru - hádejte kolik, redaktore? - právě 3,6 mm! Opakuji - milimetru, ne centimetru nebo decimetru! V roce 1956 se podařilo Sturmovi a Wilsonovi, pracovníkům Lowellovy hvězdárny, pomocí zařízení televizního přijímače zvětšit obraz Marsu na 10,5 mm, ovšem za cenu řádkování obrazu. Teď se konečně dostal astronomům do ruky ne titěrný nezřetelný obrázek, ale obraz, který snese zvětšení na několik metrů a přináší obrovské množství materiálu, jehož vědecké zpracování potrvá celá léta. Podle obrazu Marsu, umístěného na projekční ploše v těsné blízkosti obrazu Země, by se mohlo zdát, že „domovská adresa“ vesmírné návštěvy je Mars - a to také tvrdí řada vědců, popularizátorů i nadšenců. Svoje vlastní stanovisko vám řeknu, když dovolíte, později.

Nejzajímavější materiál poskytl třetí přístroj na galerii v jeskyni Černé chobotnice, jak se jí dodnes ze zvyku říká. Celý „program“ je delší, než se domníval doktor Kameník i doktor Bjelke, trvá kolem 48 hodin a jeho části se střídají v proměnlivém sledu. Teprve teď se přikročilo k pokusům o dešifrování základních částí - bylo například zjištěno, že i jiskření na promítací ploše je zřejmě součástí sdělení, snad nějakým druhem písma - kdo ví?

Nu a - samozřejmě - sama Černá chobotnice je mimo jakékoli podezření z pozemského původu."

"Když jsme u Černé chobotnice, pane docente, co s ní vlastně je teď?"

"Inženýr Borgland ji ochočil. Sestupuje do hlubin a vystupuje vždy, když ji o to požádá."

"Vy zertujete, pane docente!"

"Vůbec ne, Černá chobotnice citlivě reaguje na každý záblesk světla v jeskyni, pokud se dostane do přesně vymezeného a Borglandem určeného úseku skalní galerie. Objeví se, snad provede snímky rušitele a opět zmizí. Ovšem říkám-li „provede snímky“, pak přenáším pozemské výrazy na nepozemské dění. Zdá se totiž, že radioaktivní záření, které vždy na velmi krátkou dobu kolem 1/10 s vysílá směrem ke zdroji světla, má za úkol zobrazit dosud neznámým způsobem předměty v úhlu ozáření. To alespoň tvrdí Borgland."

"Ale to je neuvěřitelné! Jak může zvíře fotografovat?"

"Zvíře? Kdo mluví o zvířeti? Černá chobotnice je se vši pravděpodobností stroj!"

Nu ano, co tak udiveně koukáte, redaktore? Myslíte, že v celém vesmíru musí být stroje jen z koleček, pák, hřídelů a nevím čeho ještě? Že se musí vyrábět v továrnách lidskýma rukama? Ale kdepak! Vysoce složitě automaty jsou schopné vyrábět sobě podobné „potomky“, ba dokonce i zdokonalovat je, což je dnes skutečnost pozemské kybernetice docela dobře známá a nijak zvlášť překvapující. Ostatně - práce, kterou Černá chobotnice vykonává, je prajednoduchá: světelný impuls - vzestup - nařízení zářícího orgánu, nebo chcete-li, přístroje, do správného směru - krátké záření a možná další pochody, které dosud neznáme, snad shromažďování „snímků“ - sestup. Inženýr Borgland soudí, že elektrická rána, která ochromila doktora Kameníka, nebyla úmyslným nebo programem automatu určeným útokem, nýbrž nešťastnou náhodou.

Pokud jde o dokonalost Černé chobotnice, milý redaktore, jděte se podívat na divy pozemské kybernetiky, na dvě fotonové želvy Elsu a Coru inženýra Waltera Graye, hledající stín, nabíjející na vhodném místě své sluneční akumulátory nebo „krmící“ se přímo ze zásuvky proudu, kterou samy naleznou. Jděte se podívat na Shannovovu myš, hledající cestu labyrintem a učící se z omylů, takže po několika cestách překonává tento tvor z koleček, drátků a kybernetického zařízení bez chyby sebe složitější bludiště. Přečtěte si něco o perceptronu, stroji, který umí mluvit i číst a jehož pomocí se ostatně dnes snaží skupina psychologů a kybernetiků rozluštit ony záhadné zprávy ve formě blesků a zářících bodů."

"Vy si tedy myslíte, pane docente, že Černá chobotnice nedosahuje svou technickou úroveň, je-li ovšem opravdu strojem, úrovně pozemské techniky? To je ovšem ..."

"Počkejte, redaktore - a nezlobte se, že jsem vám skočil do řeči, abych zabránil omylu. Černá chobotnice je především ještě neprozkoumaným tajemstvím, i když ji Borgland za pomoci stále se střídajících vědců má už mnohokrát ofotografovanou, nafilmovanou, změřenou a já nevím co všechno. Kromě toho je to stroj s omezeným programem, nevyžadujícím zvlášť složitá zařízení. To ale nic nenapovídá o technické úrovni mimozemských návštěvníků."

Přesto ale na tom něco je, co jste právě řekl. Víte, naprostá většina spisovatelů fantastických románů líčí mimozemské civilizace, navštíví-li Zemi, jako pravé zázraky, nesrovnatelně dokonalejší než vše, co lidstvo nejen dovedlo vytvořit, ale vůbec kdy v dohledné budoucnosti bude schopné vytvořit. Myslím, že jsme nejen nespravedliví k naší vědě, ale že se i dost vážně mýlíme. Jsme přece právě na prahu epochy průzkumu vesmíru kolem nás. Lidstvo má dnes reálné předpoklady navštěvovat Měsíc i blízké planety, seznámit se s nimi a přinést o nich hodnověrné a podrobné zprávy. Tento průzkum musí být - jinak si to nedovedu představit - první etapou dobytí vesmíru, totiž vytěžení jeho zdrojů ve prospěch života. Možná že nám jednou v budoucnosti Měsíc poskytne obrovské krystaly diamantů pro vrtání hlubinných štol a tažení nejtenčích drátů, z Marsu snad budou automaticky řízené rakety dopravovat náklady radioaktivních prvků pro atomové reaktory - kdo ví? Ale průzkum, první návštěvy, jsou už dnes na obzoru a já tvrdím, že jakákoli civilizace, ať pozemská, mart'anská, zkrátka jakákoli, se na tento průzkum vydá přibližně při takové úrovni technické vzdělanosti, v jaké jsme právě teď my, pozemšťané. Že se tedy naprosto nemusíme setkávat v jeskyních pod Sneffelsem s nepochopitelnými zázraky, na které budeme, s odpuštěním, koukat s otevřenou pusou jako divoši do zrcátka na palubě Kolumbových karavel, ale setkáme se spíše se stroji a stopami civilizace nám sice zcela cizí, ale svou úrovní nijak vzdálené. Rozumíte mi?"

"Ano, samozřejmě, vykládáte všechno moc hezky, ale... Nu, například létající talíř, tajuplné UFO?"

"Vidíte, i vy jste pod vlivem špatných románů, redaktore! 'Tajuplný' létající talíř... Proč 'tajuplný'? Nezdá se vám daleko tajuplnější ta neuvěřitelně složitá křemíková sloučenina, naznačující, že mimo naši Zemi se mohl život vyvíjet a také pravděpodobně vyvíjel na zcela jiném biologickém podkladě? Velmi podobný létající disk by vám dnes navrhl a zkonstruoval každý obratný letecký konstruktér. Podle přání. Buď jako vznášedlo s jednou nebo několika vrtulemi, skrytými v trupu, či poháněný tryskami. Pravda, nebyl by to asi tak dobrý přístroj jako ten, který se vyhoupl z vrcholu Skartarisu, rozhodně ne tak rychlý a stabilní - ale nic víc. Létající disk pro nás v sobě tají jiné tři základní otázky:

1. Proč byl vypuštěn?
2. Kam byl vypuštěn?
3. Čím byl poháněn?

Kapitola 29 - Druhá a poslední káva u docenta Holuba II.

První otázka je nejsnazší. Myslím, že se na odpovědi celý svět shoduje létající disk je pro 'příjemce' signálem, že lidstvo dospělo civilizační úrovně, umožňující případné spojení a spolupráci s ním. Jeho vypuštění totiž podá tam, kam dolétne, zprávu, že jsme přinejmenším objevili jemnou strukturu hmoty, elektrony, protony i neutrony a prozkoumali složení našeho světa.

Těžší je otázka, kam směřoval. To bohužel nelze jednoznačně říci, ačkoli jej stíhačky z Keflavíku pozorovaly až na hranice stratosféry a ačkoli byla téměř po celou dobu zaměřována radiolokátory jeho přesná poloha. Počáteční směr zhruba odpovídá Marsu nebo Uranu."

"Proč stále myslíte jen na planety, pane docente? Cožpak nemohla návštěva Sneffelsu startovat z jiných hvězdných soustav?"

"Můj milý, stůjte na půdě rozumu, ne fantazie! K nejbližší hvězdě, Proximě Centauri, je trochu daleko - asi čtyři světelné roky. Rychlostí třiceti kilometrů za vteřinu, což je asi tak maximální rychlost, kterou by naše rakety mohly dnes dosáhnout, by putovali naši hosté mezihvězdným prostorem 40 000 let k nám a dalších 40 000 let zpátky. Nemáme zatím důvod domnívat se, že by měli přístroje mnohokrát dokonalejší než my, ale budiž. Řekněme - stokrát. Zbývá tedy cesta 400 let dlouhá.

Připusťme, že žijí desetkrát déle než my - jak vidíte, redaktore, vycházím vám všemožně vstříc. Pak by tedy jedna cesta trvala celý aktivní život, od dospělosti do stáří v pozemském slova smyslu. Je to možné? Snad ano - ovšem nelze předpokládat, že by ji jen pro průzkum samotný opakovali vícekrát než jednou. A teď počítejme dále a povolím vám ještě jednu výhodu: připusťme možnost návštěvy z ještě vzdálenějších oblastí vesmíru, až do deseti světelných let. Tak blízko (nebo tak daleko, jak chcete) našemu Slunci je asi padesát hvězd. V ideálním případě, řekněme, by měla každá z nich dvě obydlené oběžnice s civilizací umožňující dálkové rekordní výlety vesmírem. Celkem by se jich tedy vystříдалo na zeměkouli sto, řekněme pro zjednodušení od počátku života na Zemi, tedy asi za miliardu let. Sledujete mne ještě, redaktore?"

"Snažím se."

"Tak tedy: průměrně by nás poctila jedna návštěva za deset miliónů let. Kdybychom měli čest takovou hostit ve Sneffelsu, přišla by předešlá právě včas, aby v třetihorách zastihla první praprapředky člověka, pralidoopy... Věříte ještě, že to je pravděpodobné?"

"Ne, ale... Co když se mohou vesmírné lodi pohybovat rychlostí, blízkou rychlosti světla?"

"Víte, pane redaktore, prorocké řemeslo už dávno nemá zlaté dno a já bych se nerad mýlil, ale myslím, že tak daleko asi možnosti nejdou. Věřím ovšem v lidský důvtip i pokrok, ale věřím také ve fyzikální zákony a princip relativity, který jednoznačně dokazuje, že s rychlostí roste i váha a setrvačnost hmoty. Není to ostatně jen teorie. V cyklotronech, urychlovačích částic, se nám podaří na kruhové dráze v magnetickém poli 'prohánět' kvanta jen do určité krajní rychlosti a pak - dost. Jejich hmota vzroste natolik, že naše prostředky jsou slabé a nedostatečné. Takové změny by měly nepochybně i závažný, ne-li zhoubný vliv na život. A kromě toho fotonové rakety, poháněné světelným paprskem - na ty jste myslel, vidíte? - existují zatím jen na papíře a i tam vypadají nepravděpodobně, rozhodně jsme na jejich konstrukci zatím nedozráli. Ostatně - tím se dostáváme ke třetí otázce, k problému pohonu létajícího disku.

Pamatujete se ještě na vzorec $s = g/2 \cdot t^2$?"

"Ano - počkejte, to jsme přece ve škole ..."

"Nu ovšem, že jste se tomu učil, redaktore! Dráha padajícího tělesa se rovná polovici zrychlení, násobené druhou

mocninou času, že? Vzorec volného pádu přece. A vidíte, létající kotouč se pohyboval, jak už poznal i kapitán Sigurdsson, ovšem s opravou šikmého směru letu a odporu vzduchu, které ponechme matematikům, právě podle tohoto vzorce."

"Nerozumím, pane docente. Volný pád směrem vzhůru?"

"Vidíte - divíte se! Zase byste mluvil o 'tajuplném' pohonu - a přece dnes už není lidstvu nijak nepochopitelný. V roce 1957 se na konferenci o otázkách zemské přitažlivosti, konané v USA, rozvinula diskuse, která trvá dodnes. Stručně řečeno: část fyziků se domnívá, že hmota v sobě tají kromě protonů, elektronů, neutronů a ostatních atomových částic i gravitony, dosud neobjevené nositele přitažlivosti a váhy těles.

Existují-li, je snad možné jejich 'vyražením' ze hmoty zrušit přitažlivost, zrušit tíži. Je možné i vytvořit hmotu 'antigravitační', kterou bude Země odpuzovat, místo aby ji přitahovala. Nu - a to nám, jak se zdá, předvedl létající talíř i Černá chobotnice, vznášející se jako balón.

My lidé, pravda, ještě tak daleko nejsme, ale v laboratořích už naši fyzikové pracují a docházejí k prvním výsledkům. A tak ani tady, redaktore, nejsme divochy před zrcátkem, věřte mi!"

"Obdivuji se vaší rozvážností, pane docente - ale na něco podstatného jsme zapomněli: totiž na váš osobní názor, odkud návštěva přišla."

"Rád vám jej řeknu - ovšem s výhradou, že to je skutečně můj osobní názor, který bude třeba pečlivě přezkoumat.

Tuším, že jste mi říkal název celé vaší reportáže - jak zněl přesně?"

"Cesta slepých ptáků."

"Nu - s těmi 'ptáky' bych moc nesouhlasil, ale budiž. Jsme hned u prvního podpůrného pilíře mé domněnky. Ani 'ptáci' na obrazovce, ani tvorové, podobní dvojitému hvězdám, nemají žádné viditelné zařízení, které by mohlo zastávat úlohu oka. Pouhé vnímání světla pokožkou, jakým jsou vybaveny například naše dešťovky, není u tak složitých a vyvinutých organismů ani trochu pravděpodobné. Co z toho soudíte?"

"Nevím."

"Není to nesnadné. Tito tvorové jsou ze světa, kde sluneční svit je slabý, nebo kde viditelné sluneční světlo není převážným druhem záření, kde nehraje prakticky žádnou roli a neumožňuje živočichům orientaci. Můžeme tedy klidně vypustit Merkur, přinejmenším jeho stále ozařovanou polokouli, Venuši i Mars."

"Vy tedy nevěříte, že jde o návštěvu z Marsu? Vždyť přece ..."

"Okamžik - hned všechno vysvětlím. Z právě uvedeného hlediska přichází v úvahu Jupiter, dostávající 27 krát méně světla než naše Země. Podívejte se, redaktore, z okna tímhle sklíčkem. Je to šedý fotografický filtr, vyžadující právě třicetkrát delší osvit filmu, než při snímku bez něho, čili snižující jas Slunce na hodnotu blízkou poměrům na Jupiteru. Co vidíte?"

"Vůbec nic. Tmu. Nu - teď už rozeznávám trochu tvary osvětlených budov, ale jen nezřetelně."

"Vidíte - a je krásný, slunečný jarní den.

Další planeta, Saturn, dostává blahodárného slunečního světla ještě čtyřikrát méně - obíhá přibližně ve dvojnásobné vzdálenosti od Slunce, téměř půldruhé miliardy kilometrů. Uran a Neptun, o Plutovi nemluvě, se pohybují už ve věčných temnotách a naše Slunce by se z jejich povrchu jevílo jen jako jedna z hvězd, sice nejjasnější, ale přece jen pouhá hvězda. Ovšem, a v tom je háček, ani Jupiter, ani Saturn, ani Uran nemohou být vlastní takového života, jaký se nám předvedl na obrazovce nad skalní galerií."

"Proč?"

"Všechno nasvědčuje tomu, že se vývoj života ve vlasti našich vesmírných hostů odehrál někde na pevné kůře, zkrátka na zemi. Jmenované tři planety jsou však naneštěstí podobného složení jako Slunce: jejich základní stavební hmotou bude asi vodík a jiné plyny a jen díky obrovským tlakům v nitru hustota převyšuje asi o třetinu hustotu vody. U Jupitera je to přesně řečeno 1,34, Saturn, to je podle Nerudových Kosmických písni chudáček jen z 'plynových hadrů' a jeho hustota je pouhých 0,69, Uran si polepšil na 1,56 a Neptun na 2,27. Možná že našim sesterským planetám křivdíme, že mají malé, tuhé, kovové jádro, obklopené vysokou vrstvou plynů, kterou pozorujeme a chybně považujeme za vlastní planetu - ale ani tam by nemohl život tohoto druhu existovat."

"Teď už tomu vůbec nerozumím, pane docente. Vyloučil jste všechny planety - a přece nevěříte, že návštěva přišla 'od sousedů' z planetární soustavy některé cizí hvězdy ..."

"Ještě nejsme u konce. Jupiter i Saturn mají své měsíce. Prosím, tady je fotografie čtyři Jupiterovy měsíčky, říkáme jim také Galileiovy, protože je tento slavný hvězdář objevil hned při prvním pohledu dalekohledem na oblohu roku 1610. Můžete je vidět i divadelním kukátkem.

Dalších osm družic je příliš malých. Saturn má měsíčku devět - také pěkná rodina, vidíte?"

"Přece nemyslíte, že na tak malinkých nebeských tělesech ..."

"Malinkých? Ale, ale, neurážíte, redaktore! Třetí a čtvrtý Jupiterův měsíc, Ganymed a Kallisto, mají v průměru přes 5000 km, a jsou to tedy klackové velikostí Merkuru, Ganymed je dokonce o pěkný kousek větší. Ani měsíček Io s 3300 km průměru a Europa o průměru 2880 km nejsou zrovna trpaslíci. A největší Saturnova družice, Titan, s téměř 5000 km průměru zase nezažádá Merkur."

Doufám, že své urážky litujete, vidíte?

Nejzajímavější je, že všechny tyto měsíce mají, jak bylo zjištěno, plynou atmosféru, jsou pevnými tělesy, pravděpodobně bývalými planetkami, planetoidy, zachycenými přitažlivostí obra - Jupitera, a dokonce se zdá, že se v jejich ovzduší odehrávají nějaké meteorologické děje, že na jejich obloze táhnou mračna (ovšem asi ne ta naše, z vodních par), sráží se jinozatka ... zkrátka, jsou to měsíčky velmi zajímavé. Nuže, na nich by mohl, říkám výslovně mohl, vzniknout takový život, jaký se nám představil pod Sneffelsem."

"Máte pro svá tvrzení ještě jiné doklady, pane docente?"

"Ano - a ne jeden. Hned je uslyšíte, jen pěkně po řadě.

Nuže, poměry na družicích Jupiteru a Saturnu by vyhovovaly hned dvěma podmínkám: pevné 'zemské' kůře a nedostatku slunečního světla. Naskytá se ovšem další otázka: jaký je tedy zdroj života ve vlasti podivných vesmírných návštěvníků, není-li jím Slunce? Slunce, jak víte, je životním motorem naší Země. Bez něho by nemohly růst, rostliny, bez rostlin by zahynuli býložravci, odkázání na rostlinnou potravu, i masožravci, odkázání zase na maso býložravců. Život by zanikl. Utichly by větry, moře by se pokrylo ledovým krunýřem, řeky by vyschly a mrtvá Země by se hnala bez cíle vesmírem, dokud by ji nepřitáhla do svého žhavého jícnu nějaká vzdálená hvězda.

Cizí svět nepochybně také musí mít takový 'životní motor', nejspíše záření jiného druhu než sluneční. A zde přichází na pomoc nový obor astronomie, radioastronomie, prozkoumávající oblohu ne dalekohledy, ale obrovskými mísami radioteleskopů, stále větších a dokonalejších.

Roku 1954 si marně lámali hlavy dva američtí badatelé, Burke a Franklin, nad přístrojem, kterým zjišťovali sílu rádiového záření Krabí mlhoviny v souhvězdí Býka. Každou chvíli museli pozorování přerušit, protože psací pero, zaznamenávající křivku na registračním papíře, bylo vyhozeno silným nárazem z ložiska. Konečně na to oba kápeli: zdrojem poruch byl - Jupiter. Tato obrovská planeta, největší z celé sluneční soustavy, je mocným zdrojem rádiového záření, zasahujícího dvěma pásy daleko za dráhu Galileiových měsíců. Jeho původ je v obrovských bouřích, miliardkrát silnějších než naše pořádné letní hromobití.

Je to nepředstavitelné, redaktore, ale je tomu opravdu tak. Vždyť mraky zmrzlého čpavku se na Jupiterově rovníku řítí rychlostí dvanácti kilometrů za vteřinu, rychlostí vesmírných raket! Při těchto bouřích vznikají podobně jako na Slunci (Jupiter je totiž podle nových výzkumů na hranici mezi hvězdou a planetou) kromě rádiového záření i všechny druhy záření ostatních. Viditelné světlo je pohlceno hustými oblaky - na měsíce však proniká silný proud pronikavého záření, jaké vydává rentgenový přístroj, uran a jiné pozemské zářiče. To je, nebo přinejmenším to může být, redaktore, 'motor života' našich návštěvníků!"

"Ale to je neuvěřitelné! Vždyť záření tohoto druhu naopak zabíjí všechno živé, vždyť ... "

"Máte pravdu, pane redaktore, ale ne tak docela. Malé dávky jistých druhů pronikavého záření dokonce podporují růst rostlin a některé řasy jsou velmi odolné i proti silným dávkám. Ovšem - člověku toto záření škodí a jaderné výbušniny spolu s bojovými radioaktivními látkami jsou největším nebezpečím lidstva. A to, prosím, postačí k zabíjení člověka zářivá energie, která, převedena na tepelnou, se vyrovná sotva malému šálku teplého čaje . . . Vidíte tedy, že radioaktivita nepoškozuje tkáně a orgány jen tak jednoduše, snadno vysvětlitelně. Zdá se, že v buňkách je jakási molekula, řekněme 'terč', která při zásahu letící částicí nebo paprskem odumře a s ním celá buňka, miliónkrát větší. To platí pro pozemský život, pro člověka, zvířata i rostliny. Ale co když se vyvinul někde ve vesmíru život, který nejen nemá v buňkách (je-li vůbec složen z buněk) 'terče', který působením radioaktivního záření neumírá, ale naopak bere z něho potřebnou energii? Nebyl by to špatný způsob - vždyť například rostliny z celého slunečního světla zužitkují jen asi jednu padesátinu, nejužitečnější paprsky o největší energii nejsou schopny zužitkovat, ba naopak, jsou jimi poškozovány. Tyto zdánlivě fantastické domněnky jsou podepřeny v našem případě hned celou řadou skutečností.

Tak především obrazy 'ptáků' v Díře svatého Patrika by mohly skutečně zastávat úkol osvětlovacích těles, lamp. To znamená, že bytosti, které je vsadily do skály a používaly jich, byly nejen odolné proti radioaktivnímu záření, ale využívaly ho jako my slunečního světla k vidění. To by také vysvětlovalo, proč na nich nenacházíme žádné oči nebo podobné orgány: jsou prostě skryty v hloubi, chráněné před poškozením. Vždyť paprsky k nim proniknou i 'pokožkou' hvězdicových tvorů a slepých 'ptáků'.

Velmi důležitou podporou mé domněnky jsou i obrazy lidských koster označujících nebezpečná místa zvýšené radioaktivity. Doktor Kameník i všichni jeho druhové si je vykládali jako pochmurná znamení, varující před smrtí. Myslím, že skutečnost bude podstatně jednodušší, již proto, že návštěvníci z vesmíru sotva mohou znát strašidelné představy a historky, pojící se k této zcela nevinné části lidského těla: zpodobili spíše člověka tak, jak jej viděli ve 'světle' radioaktivních paprsků, pronikajících tělem jako rentgenové záření. Stejným způsobem jsou zobrazeni i 'ptáci', jak těmto tvorům odvážně říkáte. Podivné křivky na jejich zpodobení v jeskyni nejsou, podle souhlasného mínění biologů a dalších odborníků, ornamentem, pouhou ozdůbkou, ale skutečným obrazem pevných částí jejich těl, jakési 'kostry'.

Napište, prosím vás, všechny tyto výrazy do uvozovek - používám jich proto, abych vašim čtenářům přiblížil skutečnost. Neznamená to ovšem, že se tam, odkud návštěvníci pocházejí, setkáme opravdu s ptáky, podobnými pozemským.

A do třetice: pohon strojů této civilizace je docela jiný než náš. V atmosféře mateřského vesmírného tělesa návštěvníků chybí kyslík, a tím i oheň. Výbušné motory, parní stroje, to všechno je jim neznámé. Vyvinuli a zdokonalili docela jiné principy, snad využití umělé svalové síly.

Také tohle nám není tak docela cizí. Na bruselské světové výstavě EXPO 58 byl umístěn v nenápadné skleněné nádobce jeden z nejzajímavějších předmětů: slabé vlákénko, které se smršťovalo a znovu prodlužovalo, pohybující závažíčkem podle toho, jaké složení měl roztok, který je omýval. Umělý sval - rozluštěné velké tajemství života...

Tam je, redaktore, i pro pozemšťany budoucnost techniky, ať tomu věříte nebo ne.

Projekční přístroje jsou také podporou mé domněnky. Podrobnosti obrazů se objevily teprve na filmech citlivých k ultrafialovému, neviditelnému paprskům, i když se neznámí návštěvníci, jak se zdá, snažili zařazením fluoreskujících 'obrazovek', podobných televizním, přizpůsobit obraz lidskému vidění. A ještě poslední doklad: obraz Marsu, o kterém jsme již mluvili, je sice velmi podrobný a názorný, ale zároveň se dost liší od našich fotografií této planety. Podobá se právě snímkům, pořizovaným v ultrafialovém světle. Zdůrazňuji - podobá. Vědci se shodují, že pravděpodobně představuje planetu tak, jak by byla viděna při použití paprsků ještě kratších vlnových délek, a tedy pro naše astronomické přístroje nezachytitelných."

"Připomínáte mi, pane docente, nejzávažnější otázku: proč právě Mars, proč planeta jen o jednu dráhu vzdálenější od Slunce než Země, když vy sám kladete původ vesmírné návštěvy na Jupiterovy nebo Saturnovy měsíce? Šlo snad o dobývání celé sluneční soustavy?"

"Ne. Myslím, že šlo o útěk."

"O útěk?"

"Ano - o útěk. Poslouchejte.

Kapitola 29 - Druhá a poslední káva u docenta Holuba III.

"Ano - o útěk. Poslouchejte.

Již v 17. a 18. století se na Jupiteru počaly objevovat náznaky katastrofy. V jižním rovníkovém pásmu, až dosud rovnoměrně pokrytém pásy mračen, složených pravděpodobně ze čpavku, metanu a vodíku, se počal vytvářet jakýsi nejasný obláček, obíhající kolem obrovské planety. V roce 1831 náhle zesílil, stal se dobře pozorovatelným.

Rozhodujícím byl rok 1878, kdy se zdánlivě nevinný obláček rázem změnil v 'Rudou skvrnu', 50000 km dlouhou a 100000 km širokou, cihlově červený útvar, řítící se nepředstavitelnou rychlostí. Nevíme, co je 'Rudá skvrna', jednou téměř mizějící, například v letech 1915 a 1938, jindy zářivá a na první pohled patrná. Snad obrovský kus jakési hmoty, vznášející se v ovzduší, snad stopa gigantických sopečných výbuchů . . .

V každém případě se na Jupiteru objevilo něco nového a nesmírného, co muselo výrazně zapůsobit nejen na planetu samotnou, ale i na její satelity. 'Rudá skvrna' nezůstala jediným tajemstvím. V roce 1905, kde se vzalo, tu se vzalo, objevilo se na Jupiteru šedé, podlouhlé mračno, nazývané pozemskými hvězdáři 'Závoj', zdánlivě stíhající 'Rudou skvrnu', narážející na ni přibližně vždy po dvou letech, zrychlující její pohyb a obtékající ji, jako voda obtéká kámen v řečišti. A do třetice: už o čtyři roky dříve, v roce 1901, se opět poblíže 'Rudé skvrny' objevila 'Velká jižní tropická porucha', opět rychlejší, a jak se zdá, podobně jako 'Skvrna' plovoucí pod horními vrstvami atmosféry, narážející na ni a stále zrychlující její pohyb. Zajímavé, že?"

"Moc. Ale stále nechápu, jakou souvislost může mít 'Rudá skvrna' se Sneffelsem."

"Hned pochopíte. Jen si poslechněte letopočty, sestavené hezky po řadě:

17. a 18. století - první stopy 'Rudé skvrny'

konec 18. století - zemětřesení a mor na Islandu

1861 - Jules Verne nachází stopy pobytu pod Sneffelsem

1862 - Marsovy družice nebyly pozorovány přes nejlepší podmínky

1877 - celá řada astronomů našla Marsovy družice

1878 - náhlé zintezívnění 'Rudé skvrny'

1901 - objevení se 'Velké jižní tropické poruchy'

1905 - objevení se 'Závoje'

1908 - tunguzský meteorit

Sestavíte-li si takovou tabulku a vložíte-li do ní trochu fantazie, ovšem pevně zakotvené ve skutečnostech, které jsme zjistili pod Sneffelsem i dříve, můžete dojít například k takové domněnce: inteligentní obyvatelé Jupiterových družic navštívili v době asi před 2000 lety Zemi.

Vybuodovali baalbeckou terasu v Antilibanonu, snažili se předat některé vědomosti lidem, pochopitelně marně.

Vzhledem ke zvláštním podmínkám svého života, odehrávajícího se, jak se zdá, převážně v uzavřených prostorách a vyžadujícího silné zářiče, zvolili raději jako základnu liduprázdný Island a jeskyně pod Sneffelsem. V 17. století se objevila strašlivá hrozba – 'Rudá skvrna', s níž si nevěděli rady. Byla proto později na Zemi vyslána nová výprava, zjistila však opětovně, že podmínky nejsou pro delší život těchto bytostí vhodné, zejména že nelze počítat s pomocí a spoluprací pozemšťanů. Byly zbudovány promítací přístroje a zanechán létající kotouč jako znamení, že lidstvo dospělo technické úrovně odpovídající možnosti vzájemných styků. Tato výprava se dopustila nepřesnosti při startu nebo přistání, jejímž nepředpokládaným následkem bylo obrovské zemětřesení, které odtrhlo velké kusy Islandu od mateřského ostrova a otevřelo jícny sopek.

Kromě toho došlo i k zamoření části ostrova radioaktivními látkami - nemoc ze záření oslabila obyvatelstvo, které pak houfně podléhalo nákaze docela obyčejnou chřipkou. To byl, pane redaktore, podle mého mínění onen 'mor'. Jistě víte, že název 'mor' znamenal až do nové doby prostě smrtící nákazu bez ohledu na to, o jakou nemoc skutečně šlo. A tak Evropou prošly 'mory' neštovic, tuberkulózy, chřipky, skutečného moru, skvrnitého tyfu a jiné.

Na Jupiteru se zatím katastrofa blížila. Kolem roku 1870 byly narychlo vybudovány v blízkosti nejbližší planety, Marsu, dvě umělé družice, na nichž se usídlila přinejmenším část obyvatelstva Jupiterových měsíců. K přesídlení došlo právě včas. Roku 1878 by byly již měsíce obrovské planety neobyvatelnými. Došlo k pokusu dát se do boje s 'Rudou skvrnou', zničit ji. Výprava, vyslaná zpět na Jupiter, vyvolala obrovské bouře - byla to 'Velká jižní tropická porucha' z roku 1901. Za čtyři roky nato došlo k dalšímu pokusu. Byla vytvořena milióny čtverečních kilometrů velká plocha 'Závoje'. Ani tentokrát nebyl boj s 'Rudou skvrnou', obletující rychlostí kosmického korábu Jupiter, úspěšný. Výprava, vracějící se z Jupitera k Marsu, byla zničena při pokusu o nouzové mezipřistání na Zemi v roce 1908. Ano, redaktore, tunguzský meteorit, směřující podle dráhy přímo přes Sibiř k Islandu ...

Myslím, že - ano. Víte, nevěřím sice v možnosti bratrského objímání ve vesmíru, v bytosti k nerozeznání podobné lidem, a ještě méně v bytosti sice lidem zholá nepodobné, ale zato přemýšlející podobným způsobem a schopné pomoci jakýchkoli zázračných elektronických kybernetických mašin plynně hovořit s našimi astronauty a bavit se s nimi nejenom o počasí, ale i o otázkách daleko složitějších. Všechno však nasvědčuje tomu, že v případě bytostí z jeskyní pod

Sneffelsem jsou přes naprostou odlišnost jejich životních projevů splněny dvě hlavní, základní podmínky styku: podobný rytmus času a pohybu v časoprostoru."

"Mohl byste to našim čtenářům vysvětlit blíže?"

"Pokusím se. Podívejte se, redaktore: život jepice, vlastně dospělého hmyzu, je omezen na jeden jediný den. V tomto jediném dnu se vylíhne z larvy, dospěje, prožije čas lásky, položí vajíčka a zemře. Celý život je zhuštěn do několika hodin, probíhá, desettisíckrát rychleji než u člověka. Jepičí čas běží tedy desettisíckrát rychleji než lidský. Čas baktérie možná milionkrát. Ale ani lidský čas není vždy stejný. Jeden jediný den ročního dítěte je 1/365 jeho života, den desetiletého dítěte už je desetkrát menší částí života s desetkrát menší dávkou nových zážitků a u padesátiletého muže představuje takový den už jen padesátinu toho, co býval kdysi, když mu byl jeden jediný rok. Nemyslete si, že to jsou nějaké moje výmysly. Tak například rány, škrábnutí a odřeniny malých dětí se hojí takřka před očima, rány starých lidí daleko pomaleji. Den se zdá dítěti nekonečným - a starci utíkají léta neuvěřitelně rychle.

A naopak. Znáte obrovské želvy z Galapág - mají je i v pražské zoologické zahradě. Věk největšího z těchto podivných pomalých tvorů bývá odhadován až na tři sta let. Želví čas plyne tedy proti lidskému času pětkrát pomaleji ...

Naději na dorozumění má člověk jen s bytostmi, které mají přibližně podobný rytmus času. To přece chápete, že? A pohyb v časoprostoru? Inu - představte si - a to si můžete představit docela dobře, bytosti, jejichž pohyb je tak pomalý jako růst stromu nebo tak rychlý jako let střelky, dosahující na krátké vzdálenosti téměř rychlosti nadzvukové stíhačky, 1 300 km/h. Pohyb sám o sobě by totiž mnoho neznamenal, ale je i výrazem celkového rytmu života, snad i myšlení, vnímání a úsudku. Je jim přizpůsoben a ve vývoji se s nimi sladil.

A ještě jednu naději nám třetí 'obrazovka' dala. Zdá se, že alespoň některé z bytostí, které by mohly být nositeli inteligentního života, žijí společensky, v celcích o větším počtu jedinců podobně jako lidé. A to je, redaktore, moc důležitá věc pro vzájemné pochopení a snad i možnost styku."

"Ale - ale lidé . . . a bezhlavá hvězdice . . ."

"Čekal jste snad krásky z Marsu? Jděte, redaktore! Sbírká lidských představ o obyvatelích ostatních planet je humornou přehlídkou naivnosti a taky trochu nevzdělanosti v tehdy ovšem ještě neexistující astrobiologii.

Tady ji máte.

Představa amerického spisovatele H. G. Wellse o Mart'anech, o Měsíčanech a o Selenitech:

Jeden, dnes už zapomenutý francouzský autor G. le Faure, si představoval Selenity ještě legračněji:

Vrcholů nesmyslnosti dosahují americké vesmírné comics - tady vidíte Krásku z Marsu:

Tohle je snad vůbec nejlepší - 'chuchvalec', 'vesmírné protoplazmy', bavící se vesele s astronautem:

Ale teď už dost a vážně. Vzhledem k pravděpodobně docela jinému základu života návštěvníků Sneffelsu jsou jejich tvary a snad i 'psychologie' podivuhodně podobné našim. A v tom je velká naděje."

"Ještě poslední otázku, pane docente: kdy podle vašeho mínění k pokusu o navázání styku dojde?"

"Kdyby to bylo dnes večer, nezlobil bych se, redaktore. Už proto, že si taková akce pravděpodobně vyžádá spojené úsilí celého lidstva, víte, něco podobného jako Geofyzikální roky. A takové spojené úsilí, to vlastně jsou červánky doby, kdy se lidé konečně stanou lidmi, jednotnými obyvateli naší planety."

Kapitola 30 - Dopis doktora Bjelkeho doktoru Kameníkovi

Milý Jyrry,

nestýská se Ti opravdu ani trochu po Islandu? U nás je jaro, právě, nefalšované islandské jaro. Vzduch je ostrý a svěží, tráva zelená jako smaragd, hustá jako na nejlepším golfovém hřišti a už docela zahnila zimu. Moře je modré jako - nu, jak už tak moře bývá. Nestýská se Ti?

Znáš mě - ani ve snu by mě nenapadlo ptát se Tě, kdybych neměl možnost pozvání - a já ji mám. Zvu Tě jako spolupracovníka Světového ústavu meziplanetárních styků, který právě začínáme budovat - hádej, kde? No ovšem, právě v kráteru a na úpatí Sneffelsu. Letiště pro vrtulníky je už hotovo, lanová dráha od Stapi na Skartaris taky. Rostou první zdi. Hvězdárna, biologická laboratoř, pracovny kybernetiků, psychologů a já nevím co všechno. Na severním vrcholku právě sestavují obrovský betonový kvádr, základ pro mamutí radioteleskop, který má předstihnout dosud největší přístroj v Jodrell-Banku u Manchesteru.

Vím to všechno docela přesně - byl jsem se totiž právě včera podívat na svou laboratoř. Zatím skrze ni profukuje vítr, ani stěny nestojí, jen rohové sloupky a lešení z ocelových trubek, ale je už to nepochybně moje laboratoř, laboratoř pro výzkum psychologie "nepozemšťanů". Podivné povolání, astropsycholog, víd? Nu, ale tak docela divné zase ne. Nálezy ve Sneffelsu nám přinesly ohromné množství poznatků všeho druhu. Teď jsou v nich zahrabány celé skupiny biologů, chemiků, astronomů i nukleárních fyziků - jednohlasně se však ozvalo přání po systematickém průzkumu psychologie vesmírné návštěvy.

Materiálu je koneckonců dost. Obrazy promítajících přístrojů, jejich střih, řazení a sestavení, předváděné děje samotné s obrannými reakcemi, boji a pracovními scénami, převod skutečnosti do zobrazení kresbou i vykládáním bílým kovem a tak dále a tak dále - zkrátka, je toho na léta a možná i desetiletí. Kromě toho je program mého oddělení - smím-li je tak pyšně nazvat už dnes - daleko širší. Chceme se všemi spolupracovníky ještě jednou řádně prozkoumat staré báje a legendy, prověřit a vzájemně srovnat vyprávění svědků o létajících kotoučích, pátrat v pohádkách i lidových pověstech, snažit se nalézt další nitky ve vyprávění Evenků o tunguzském meteoritu - mám ještě pokračovat, abych Tě přilákal?

Zřizuje se zde zbrusu nové oddělení pokusné astrobiologie. Také novinka. Astrobiologie byla dosud odkázána víceméně na výsledky astronomických pozorování a na srovnávání s pozemskými poměry. Dnes se nám otevřely dveře dál. Celá řada předpokladů musí být experimentálně ověřena, první závěry a domněnky biologů čekají na nejpřísnější kritiku ... nu, snad si to už dovedeš sám představit. Byl jsem pověřen, abych Ti nabídl místo v tomto oddělení, kde se

setkáš s přáteli několika národností, ale jedné jediné snahy: vyřešit vše, co se zdá dnes neřešitelné. Zničit záhady tím, že budou rozlušťeny.

Tobě přece nikdy o nic jiného nešlo, vid', Jyrry?

V případě, že přijmeš mou nabídku, která je zároveň přáním a prosbou, odlet' asi za dva měsíce s výpravou ostatních československých vědců, kteří budou v našem ústavu pracovat. Věřím, že se s Tebou alespoň na jeden jediný rok stále spolupráce setkám - vždyť v Tobě je za vážnou tvář chirurga skryt biolog, broučkař, milovník tajemství a dobrodružství.

Přijedeš ?

Tvůj Gudmundur Bjelke

Hafnarfjörður 10. května 1963.

P. S. Kdybys náhodou věděl o nějakém fotografovi (může to být třeba i fotografa), přivez ho s sebou. Má tu zajištěné místo a práce až nad hlavu.

Kapitola 31 - Telegram doktora Kameníka doktoru Bjelkemu

prijedeme s alenou stop musíme stop od te doby co po mne prejmenovali díru svateho patrika na kameníkovu jeskyni nemuzu v praze vydrzet stop kolegove mi jinak nereknou nez svaty patriku stop jiri a alena